

4, 2, 1

Τὴν τῆς ψυχῆς οὐσίαν τίς ποτέ ἐστι ζητοῦντες
σῶμα οὐδὲν αὐτὴν δείξαντες εἶναι, οὐδ' ἐν ἀσωμάτοις αὐ
ἄρμονίαν, τό τε τῆς ἐντελεχείας οὔτε ἀληθές οὕτως, ὡς
λέγεται, οὔτε δηλωτικὸν ὃν τοῦ τί ἐστὶν ἀφέντες, καὶ μὴν
τῆς νοητῆς φύσεως εἰπόντες καὶ τῆς θείας μοίρας εἶναι
τάχα μὲν ἂν τι σαφές εἰρηκότες εἴημεν περὶ τῆς οὐσίας
αὐτῆς. Ὅμως γε μὴν προσωτέρω χωρεῖν βέλτιον: τότε μὲν
οὖν διηροῦμεν αἰσθητῇ καὶ νοητῇ φύσει διαστελλόμενοι, ἐν
τῷ νοητῷ τὴν ψυχὴν τιθέμενοι. Νῦν δὲ κείσθω μὲν ἐν τῷ
νοητῷ: κατ' ἄλλην δὲ ὁδὸν τὸ προσεχές τῆς φύσεως
αὐτῆς μεταδιώκωμεν. Λέγωμεν δὴ τὰ μὲν πρώτως εἶναι
μεριστὰ καὶ τῇ αὐτῶν φύσει σκεδαστά: ταῦτα δὲ εἶναι, ὧν
οὐδὲν μέρος ταυτὸν ἐστὶν οὔτε ἄλλω μέρει οὔτε τῷ ὅλῳ,
τό τε μέρος αὐτῶν ἔλαττον εἶναι δεῖ τοῦ παντὸς καὶ ὅλου.
Ταῦτα δὲ ἐστὶ τὰ αἰσθητὰ μεγέθη καὶ ὄγκοι, ὧν ἕκαστον
ἴδιον τόπον ἔχει, καὶ οὐχ οἶόν τε ἅμα ταυτὸν ἐν πλείοσι
τόποις εἶναι. Ἡ δὲ ἐστὶν ἀντιτεταγμένη ταύτη οὐσία,
οὐδαμῇ μερισμὸν δεχομένη, ἀμερῆς τε καὶ ἀμερίστος,
διάστημά τε οὐδὲν οὐδὲ δι' ἐπινοίας δεχομένη, οὐ τόπου
δεομένη οὐδ' ἐν τινι τῶν ὄντων γιγνομένη οὔτε κατὰ μέρη
οὔτε κατὰ ὅλα, οἷον πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς οὖσιν ἐποχουμένη,
οὐχ ἵνα ἐν αὐτοῖς ἰδρυθῇ, ἀλλ' ὅτι μὴ δύναται τὰ ἄλλα
ἀνευ αὐτῆς εἶναι μηδὲ θέλει, ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἔχουσα
οὐσία, κοινὸν ἀπάντων τῶν ἐφεξῆς οἷον κέντρον ἐν κύκλῳ,
ἀφ' οὗ πᾶσαι αἰεὶ πρὸς τὴν περιφέρειαν γραμμαὶ ἐξημμέναι
οὐδὲν ἦττον ἕωςιν αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ μένειν ἔχουσαι παρ
αὐτοῦ τὴν γένεσιν καὶ τὸ εἶναι, καὶ μετέχουσι μὲν τοῦ
σημείου, καὶ ἀρχὴ τὸ ἀμερῆς αὐταῖς, προῆλθόν γε μὴν
ἐξαψάμεναι αὐταῖς ἐκεῖ. Τούτου δὴ τοῦ πρώτως ἀμερίστου
ὄντος ἐν τοῖς νοητοῖς καὶ τοῖς οὖσιν ἀρχηγοῦ καὶ αὐ
ἐκείνου τοῦ ἐν αἰσθητοῖς μεριστοῦ πάντη, πρὸς μὲν τοῦ
αἰσθητοῦ καὶ ἐγγύς τι τούτου καὶ ἐν τούτῳ ἄλλη ἐστὶ φύ-
σις, μεριστὴ μὲν οὐ πρώτως, ὥσπερ τὰ σώματα, μεριστὴ
γε μὴν γιγνομένη ἐν τοῖς σώμασιν: ὥστε διαιρουμένων τῶν
σωμάτων μερίζεσθαι μὲν καὶ τὸ ἐν αὐτοῖς εἶδος, ὅλον γε μὴν
ἐν ἑκάστῳ τῶν μερισθέντων εἶναι πολλὰ τὸ αὐτὸ γινόμενον,
ὧν ἕκαστον πάντη ἄλλου ἀπέστη, ἅτε πάντη μεριστὸν
γενόμενον: οἷα χροιαὶ καὶ ποιότητες πᾶσαι καὶ ἕκαστη
μορφὴ, ἣτις δύναται ὅλη ἐν πολλοῖς ἅμα εἶναι διεστηκόσιν
οὐδὲν μέρος ἔχουσα πάσχον τὸ αὐτὸ τῷ ἄλλο πάσχειν:
διὸ δὴ μεριστὸν πάντη καὶ τούτο θετέον. Πρὸς δ' αὐ
ἐκείνη τῇ ἀμερίστῳ πάντη φύσει ἄλλη ἐξῆς οὐσία ἀπ
ἐκείνης οὔσα, ἔχουσα μὲν τὸ ἀμερίστον ἀπ' ἐκείνης,
προόδῳ δὲ τῇ ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὴν ἑτέραν σπεύδουσα φύσιν
εἰς μέσον ἀμφοῖν κατέστη, τοῦ τε ἀμερίστου καὶ πρώτου

καὶ τοῦ περὶ τὰ σώματα μεριστοῦ τοῦ ἐπὶ τοῖς σώμασιν, οὐχ ὄντινα τρόπον χρῶα καὶ ποιότης πᾶσα πολλαχοῦ μὲν ἔστιν ἢ αὐτὴ ἐν πολλοῖς σωμαίων ὄγκοις, ἀλλ' ἔστι τὸ ἐν ἑκάστῳ ἀφεστῶς τοῦ ἑτέρου πάντη, καθόσον καὶ ὁ ὄγκος τοῦ ὄγκου ἀπέστη: καὶ τὸ μέγεθος δὲ ἐν ἧ, ἀλλὰ τό γε ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ταῦτόν κοινωσίαν οὐδεμίαν εἰς ὁμοπάθειαν ἔχει, ὅτι τὸ ταῦτόν τοῦτο ἕτερον, τὸ δ' ἕτερόν ἔστι: πάθημα γὰρ τὸ ταῦτόν, οὐκ οὐσία ἢ αὐτή. Ἦν δὲ ἐπὶ ταύτῃ τῇ φύσει φαμέν εἶναι τῇ ἀμερίστῳ προσχωροῦσαν οὐσία, οὐσία τέ ἔστι καὶ ἐγγίγνεται σώμασι, περὶ δ' καὶ μερίζεσθαι αὐτῇ συμβαίνει οὐ πρότερον τοῦτο πασχούσῃ, πρὶν σώμασιν ἑαυτὴν δοῦναι. Ἐν οἷς οὖν γίγνεται σώμασι, καὶ ἐν τῷ μεγίστῳ γίγνηται καὶ ἐπὶ πάντα διεστηκότι, δοῦς ἑαυτὴν τῷ ὅλῳ οὐκ ἀφίσταται τοῦ εἶναι μία. Οὐχ οὕτως, ὡς τὸ σῶμα ἓν: τῷ γὰρ συνεχεῖ τὸ σῶμα ἓν, ἑκαστον δὲ τῶν μερῶν ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο καὶ ἀλλαχοῦ. Οὐδ' ὡς ποιότης μία. Ἡ δ' ὁμοῦ μεριστὴ τε καὶ ἀμέριστος φύσις, ἦν δὴ ψυχὴν εἶναι φαμεν, οὐχ οὕτως ὡς τὸ συνεχὲς μία, μέρος ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο ἔχουσα: ἀλλὰ μεριστὴ μὲν, ὅτι ἐν πᾶσι μέρεσι τοῦ ἐν ᾧ ἔστιν, ἀμέριστος δέ, ὅτι ὅλη ἐν πᾶσι καὶ ἐν ὅτῳ αὐτοῦ ὅλη. Καὶ ὁ τοῦτο κατιδὼν τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς κατιδὼν εἴσεται, ὡς θεῖον τὸ χρῆμα αὐτῆς καὶ θαυμαστόν καὶ τῶν ὑπὲρ τὰ χρήματα φύσεων. Μέγεθος οὐκ ἔχουσα παντὶ μεγέθει σύνεστι καὶ ὡδὶ οὔσα ὡδὶ πάλιν αὐτὴ ἔστιν οὐκ ἄλλῳ, ἀλλὰ τῷ αὐτῷ: ὥστε μεμερίσθαι καὶ μὴ μεμερίσθαι αὐτῷ, μᾶλλον δὲ μὴ μεμερίσθαι αὐτὴν μηδὲ μεμερισμένην γεγονέναι: μένει γὰρ μεθ' ἑαυτῆς ὅλη, περὶ δὲ τὰ σώματά ἔστι μεμερισμένη τῶν σωμαίων τῷ οἰκείῳ μεριστῷ οὐ δυναμένων αὐτὴν ἀμερίστως δέξασθαι: ὥστε εἶναι τῶν σωμαίων πάθημα τὸν μερισμόν, οὐκ αὐτῆς.

(4, 2, 2) Ὅτι δὲ τοιαύτην ἔδει τὴν ψυχῆς φύσιν εἶναι, καὶ τὸ παρὰ ταύτην οὐχ οἷόν τε εἶναι ψυχὴν οὔτε ἀμέριστον οὔσαν μόνον οὔτε μόνον μεριστήν, ἀλλ' ἀνάγκη ἄμφω τοῦτον τὸν τρόπον εἶναι, ἐκ τῶνδε δῆλον. Εἴτε γὰρ οὕτως ἦν, ὡς τὰ σώματα, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἔχουσα μέρος, οὐκ ἂν τοῦ ἑτέρου παθόντος τὸ ἕτερον μέρος εἰς αἰσθησιν ἦλθε τοῦ παθόντος, ἀλλ' ἐκείνη ἂν ἢ ψυχὴ, οἷον ἢ περὶ τὸν δάκτυλον, ὡς ἕτερα καὶ ἐφ' ἑαυτῆς οὔσα ἦσθετο τοῦ παθήματος: πολλαί γε ὅλως ἦσαν ψυχαὶ αἰ διοικῶσαι ἕκαστον ἡμῶν: καὶ δὴ καὶ τὸ πᾶν τότε οὐ μία, ἀλλὰ ἄπειροι χωρὶς ἀλλήλων. Τὸ γὰρ τῆς συνεχείας, εἰ μὴ εἰς ἓν συντελοῖ, μάταιον: οὐ γὰρ δὴ ὅπερ ἀπατῶντες ἑαυτοὺς λέγουσιν, ὡς <διαδόσει> ἐπὶ τὸ ἡγεμονοῦν ἴασιν αἰ αἰσθήσεις, παραδεκτέον. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡγεμονοῦν ψυχῆς μέρος λέγειν ἀνεξετάστως λέγεται: πῶς γὰρ καὶ μεριοῦσι καὶ τὸ μὲν

ἄλλο, τὸ δ' ἄλλο φήσουσι, τὸ δὲ ἡγεμονοῦν; Πηλίκῳ ποσῶ
 διαιροῦντες ἑκάτερον ἢ τίνι διαφορᾷ ποιότητος, ἑνὸς καὶ συν-
 εχοῦς ὄγκου ὄντος; Καὶ πότερα μόνον τὸ ἡγεμονοῦν ἢ καὶ
 τὰ ἄλλα μέρη αἰσθήσεται; Καὶ εἰ μὲν μόνον, εἰ μὲν αὐτῷ
 προσπέσοι τῷ ἡγεμονοῦντι, ἐν τίνι τόπῳ ἰδρυμένον τὸ αἰσθη-
 μα αἰσθήσεται; Εἰ δὲ ἄλλῳ μέρει τῆς ψυχῆς, αἰσθάνεσθαι
 οὐ πεφυκὸς τότε τὸ μέρος οὐ διαδώσει τῷ ἡγεμονοῦντι τὸ
 αὐτοῦ πάθημα, οὐδ' ὅλως αἰσθήσεται. Καὶ αὐτῷ δὲ
 τῷ ἡγεμονοῦντι εἰ προσπέσοι, ἢ μέρει αὐτοῦ προσπεσεῖται
 καὶ αἰσθημένου τοῦδε τὰ λοιπὰ οὐκέτι: μάταιον γάρ: ἢ
 πολλὰ αἰσθήσεις καὶ ἀπειροὶ ἔσονται καὶ οὐχ ὅμοιοι
 πᾶσαι: ἀλλ' ἢ μὲν, ὅτι πρῶτως ἔπαθον ἐγώ, ἢ δ'
 ὅτι τὸ ἄλλης πάθημα ἡσθόμην: ποῦ τε ἐγένετο τὸ πάθημα,
 ἀγνοήσεται ἑκάστη πάρεξ τῆς πρώτης. ἢ καὶ ἕκαστον
 μέρος ψυχῆς ἀπατήσεται δοξάζον, ὅπου ἔστιν, ἐκεῖ γεγο-
 νέναι. Εἰ δὲ μὴ μόνον τὸ ἡγεμονοῦν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὖν
 μέρος αἰσθήσεται, διὰ τί τὸ μὲν ἡγεμονοῦν ἔσται, τὸ δὲ
 οὐ; ἢ τί δεῖ ἐπ' ἐκεῖνο τὴν αἰσθησιν ἀνιέναι; Πῶς δὲ
 καὶ τὰ ἐκ πολλῶν αἰσθήσεων, οἷον ὤτων καὶ ὀμμάτων, ἐν τι
 γινώσεται; Εἰ δ' αὖ πάντῃ ἐν ἡ ψυχῇ εἴη, οἷον ἀμέριστον
 πάντῃ καὶ ἐφ' ἑαυτοῦ ἐν, καὶ πάντῃ πλήθους καὶ μερισμοῦ
 ἐκφεύγοι φύσιν, οὐδὲν ὅλον, ὅ τι ἂν ψυχῇ καταλάβοι, ἐψυ-
 χωμένον ἔσται: ἀλλ' οἷον περὶ κέντρον στήσασα ἑαυτὴν
 ἑκάστου ἀψυχον ἂν εἶασε πάντα τὸν τοῦ ζώου ὄγκον. Δεῖ
 ἄρα οὕτως ἐν τε καὶ πολλὰ καὶ μεμερισμένον καὶ ἀμέριστον
 ψυχὴν εἶναι, καὶ μὴ ἀπιστεῖν, ὡς ἀδύνατον τὸ αὐτὸ καὶ
 ἐν πολλαχοῦ εἶναι. Εἰ γὰρ τοῦτο μὴ παραδεχοίμεθα, ἢ
 τὰ πάντα συνέχουσα καὶ διοικοῦσα φύσις οὐκ ἔσται, ἥτις
 ὁμοῦ τε πάντα περιλαβοῦσα ἔχει καὶ μετὰ φρονήσεως
 ἄγει, πλήθος μὲν οὔσα, ἐπεὶ περ πολλὰ τὰ ὄντα, μία δέ,
 ἴν' ἢ ἐν τὸ συνέχον, τῷ μὲν πολλῷ αὐτῆς ἐνὶ ζωὴν χορη-
 γοῦσα τοῖς μέρεσι πᾶσι, τῷ δὲ ἀμερίστῳ ἐνὶ φρονίμῳ
 ἄγουσα. Ἐν οἷς δὲ μὴ φρόνησις, τὸ ἐν τὸ ἡγούμενον
 μιμνῆται τοῦτο. Τοῦτ' ἄρα ἔστι τὸ θείως ἡνιγμένον <τῆς
 ἀμερίστου καὶ ἀεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ ἐχούσης καὶ τῆς
 περὶ τὰ σώματα γιγνομένης μεριστῆς τρίτον
 ἐξ ἀμφοῖν συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος>. Ἔστιν
 οὖν ψυχὴ ἐν καὶ πολλὰ οὕτως: τὰ δὲ ἐν τοῖς σώμασιν εἶδη
 πολλὰ καὶ ἐν: τὰ δὲ σώματα πολλὰ μόνον: τὸ δ' ὑπέρτατον
 ἐν μόνον.

(4, 1, 1) Ἐν τῷ κόσμῳ τῷ νοητῷ ἢ ἀληθινῇ οὐσίᾳ: νοῦς τὸ
 ἄριστον αὐτοῦ: ψυχὰς δὲ κάκει: ἐκεῖθεν γὰρ καὶ ἐνταῦθα.
 Κάκεινος ὁ κόσμος ψυχὰς ἀνευ σωμάτων ἔχει, οὗτος δὲ
 τὰς ἐν σώμασι γινομένης καὶ μερισθείσας τοῖς σώμασιν.
 Ἐκεῖ δὲ ὁμοῦ μὲν νοῦς πᾶς καὶ οὐ διακεκριμένον οὐδὲ
 μεμερισμένον, ὁμοῦ δὲ πᾶσαι ψυχὰς ἐν αἰῶνι τῷ κόσμῳ, οὐκ

ἐν διαστάσει τοπικῇ. Νοῦς μὲν οὖν ἀεὶ ἀδιάκριτος καὶ οὐ μεριστός, ψυχὴ δὲ ἐκεῖ ἀδιάκριτος καὶ ἀμέριστος: ἔχει δὲ φύσιν μερίζεσθαι. Καὶ γὰρ ὁ μερισμὸς αὐτῆς τὸ ἀποστῆναι καὶ ἐν σώματι γενέσθαι. <Μεριστῆ> οὖν εἰκότως <περὶ τὰ σώματα> λέγεται εἶναι, ὅτι οὕτως ἀφίσταται καὶ μεμέρισται. Πῶς οὖν καὶ <ἀμέριστος>; Οὐ γὰρ ὅλη ἀπέστη, ἀλλ' ἔστι τι αὐτῆς οὐκ ἐληλυθός, ὃ οὐ πέφυκε μερίζεσθαι. Τὸ οὖν ἐκ <τῆς ἀμερίστου καὶ τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς> ταῦτὸν τῷ ἐκ τῆς ἄνω καὶ κάτω ἰούσης καὶ τῆς ἐκεῖθεν ἐξημμένης, ρυείσης δὲ μέχρι τῶνδε, οἷον γραμμῆς ἐκ κέντρου. Ἐλθούσα δὲ ἐνθάδε τούτῳ τῷ μέρει ὄρα, ᾧ καὶ αὐτῷ τῷ μέρει σῶζει τὴν φύσιν τοῦ ὅλου. Οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα μόνον μεριστῆ, ἀλλὰ καὶ ἀμέριστος: τὸ γὰρ μεριζόμενον αὐτῆς ἀμερίστως μερίζεται. Εἰς ὅλον γὰρ τὸ σῶμα δοῦσα αὐτὴν καὶ μὴ μερισθεῖσα τῷ ὅλῳ εἰς ὅλον τῷ ἐν παντὶ εἶναι μεμέρισται.

(4, 3, 1) Περὶ ψυχῆς, ὅσα ἀπορήσαντας δεῖ εἰς εὐπορίαν καταστῆναι, ἢ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀπορίαις στάντας τοῦτο γοῦν κέρδος ἔχειν, εἰδέναι τὸ ἐν τούτοις ἄπορον, ὁρθῶς ἂν ἔχοι τὴν πραγματείαν ποιήσασθαι. Περὶ τίνος γὰρ ἂν τις μᾶλλον τὸ πολὺ λέγων καὶ σκοπούμενος εὐλόγως ἂν διατρίβοι ἢ περὶ ταύτης; Διὰ τε πολλὰ καὶ ἄλλα, καὶ ὅτι ἐπ' ἄμφω τὴν γνῶσιν δίδωσιν, ὧν τε ἀρχὴ ἔστι καὶ ἀφ' ὧν ἔστι. Πειθοίμεθα δ' ἂν καὶ τῷ τοῦ θεοῦ παρακελεύσματι αὐτοὺς γινώσκειν παρακελευομένων περὶ τούτου τὴν ἐξέτασιν ποιούμενοι. Ζητεῖν τε τὰ ἄλλα καὶ εὐρεῖν βουλόμενοι δικαίως ἂν τὸ ζητοῦν τί ποτ' ἔστι τοῦτο ζητοῦμεν, τό τε ἔραστὸν ποθοῦντες λαβεῖν θέαμα τοῦ νοῦ. Ἦν γὰρ καὶ ἐν τῷ παντὶ νῦν τὸ διττόν: ὥστε εὐλόγως ἐν ταῖς κατὰ μέρος τὸ μὲν οὕτως μᾶλλον, τὸ δὲ οὕτω. Ταῖς δὲ ὑποδοχὰς τῶν θεῶν ὅπως, σκεπτέον. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ὅταν πῶς ἐν σώματι ψυχὴ γίγνεται ζητῶμεν: νῦν δὲ πάλιν ἐπανίωμεν ἐπὶ τοὺς λέγοντας ἐκ τῆς τοῦ παντός ψυχῆς καὶ ταῖς ἡμετέρας εἶναι. Οὐδὲ γὰρ ἴσως ἱκανὸν φήσουσιν εἶναι τὸ φθάνειν μέχρι τῶν αὐτῶν καὶ ταῖς ἡμετέρας, μέχρις ὧν καὶ ἡ τοῦ παντός ψυχὴ ἔρχεται, μηδὲ τὸ ὁμοίως νοερόν, καὶ εἰ συγχωροῖεν τὸ ὁμοίως, τῷ μὴ μόρια αὐτῆς εἶναι: εἶναι γὰρ ὁμοειδῆ καὶ τὰ μέρη ταῖς ὅλοις. Παραθήσονται δὲ καὶ Πλάτωνα τοῦτο δοξάζοντα, ὅταν πιστούμενος τὸ πᾶν ἔμψυχον εἶναι λέγη, ὡς σῶμα μέρος ὄν τοῦ παντός τὸ ἡμέτερον, οὕτω καὶ ψυχὴν τὴν ἡμετέραν μέρος τῆς τοῦ παντός ψυχῆς εἶναι. Καὶ τὸ συνέπεσθαι δὲ ἡμᾶς τῇ τοῦ παντός περιφορᾷ καὶ λεγόμενον καὶ δεικνύμενον ἐναργῶς εἶναι, καὶ τὰ ἦθη καὶ ταῖς τύχας ἐκεῖθεν λαμβάνοντας εἴσω τε γενομένους ἐν αὐτῷ ἐκ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς τὴν ψυχὴν λαμβάνειν. Καὶ ὅπερ ἐπὶ ἡμῶν μέρος ἕκαστον

ἡμῶν παρὰ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς λαμβάνει, οὕτω καὶ ἡμᾶς ἀνά τὸν αὐτὸν λόγον μέρη πρὸς τὸ ὅλον ὄντας παρὰ τῆς ὅλης ψυχῆς μεταλαμβάνειν ὡς μέρη. Καὶ τὸ <ψυχῆ> δὲ <πάσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου> τὸ αὐτὸ τοῦτο σημαίνει καὶ οὐκ ἄλλο τι ἔξωθεν ψυχῆς καταλείποντος μετὰ τὴν τοῦ ὅλου: αὕτη γὰρ ἢ τὸ πᾶν ἀψυχον ἐν ἐπιμελείᾳ τιθεμένη.

(4, 3, 2) Πρὸς δὴ ταῦτα πρῶτον ἐκεῖνο λεκτέον, ὡς ὁμοειδῆ τιθέμενοι τῷ τῶν αὐτῶν συγχωρεῖν ἐφάπτεσθαι, τὸ αὐτὸ γένος κοινὸν διδόντες ἔξω ποιῶσι τοῦ μέρους εἶναι: ἀλλὰ μᾶλλον ἂν τὴν αὐτὴν καὶ μίαν καὶ ἐκάστην πᾶσαν δικαιότερον ἂν εἴποιεν. Μίαν δὲ ποιῶντες εἰς ἄλλο ἀναρτῶσιν, ὃ μηκέτι τοῦδε ἢ τοῦδε ἀλλὰ οὐδενὸς ὃν αὐτὸ ἢ κόσμου ἢ τινος ἄλλου αὐτὸ ποιεῖ, ὃ καὶ κόσμου καὶ ὄτουσιν ἐμψύχου. Καὶ γὰρ ὀρθῶς ἔχει μὴ πᾶσαν τὴν ψυχὴν τινος εἶναι οὐσίαν γε οὔσαν, ἀλλ' εἶναι, ἢ μὴ τινός ἐστιν ὅλως, τὰς δέ, ὅσαι τινός, γίνεσθαι ποτε κατὰ συμβεβηκός. Ἴσως δὲ δεῖ λαβεῖν τὸ μέρος ἐν τοῖς τοιούτοις πῶς λέγεται σαφέστερον. Τὸ μὲν δὴ ὡς σωμάτων μέρος, εἴτε ὁμοειδὲς τὸ σῶμα, εἴτε ἀνομοειδές, ἑατέον ἐκεῖνο μόνον ἐπισημηναμένους, ὡς ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν ὅταν λέγηται μέρος, κατὰ τὸν ὄγκον ἐστὶ τὸ μέρος, οὐ κατὰ τὸ εἶδος, οἷον τὴν λευκότητα: οὐ γὰρ ἢ ἐν τῷ μορίῳ τοῦ γάλακτος λευκότης μέρος ἐστὶ τῆς τοῦ παντὸς γάλακτος λευκότητος, ἀλλὰ μορίου μὲν ἐστὶ λευκότης, μόριον δὲ οὐκ ἐστὶ λευκότητος: ἀμέγεθες γὰρ ὅλως καὶ οὐ ποσὸν ἢ λευκότης. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὕτως. Ὅταν δ' ἐπὶ τῶν οὐ σωμάτων λέγωμεν μέρος, ἢτοι οὕτως ὡς ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν λέγομεν ἂν, ὡς τὰ δύο τῶν δέκα: ἔστω δὲ ἐπὶ ψιλῶν μόνων τὸ λεγόμενον: ἢ ὡς κύκλου καὶ γραμμῆς μέρος, ἢ ὡς ἐπιστήμης μέρος τὸ θεωρήμα. Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν μονάδων καὶ τῶν σχημάτων ἀνάγκη ὡσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων ἐλαττοῦσθαί τε τὸ ὅλον τῷ εἰς τὰ μέρη μερισμῷ, ἐλάττω τε τὰ μέρη ἕκαστα τῶν ὅλων εἶναι: ποσὰ γὰρ ὄντα καὶ τὸ εἶναι ἐν τῷ ποσῷ ἔχοντα, οὐ τὸ αὐτοποσὸν ὄντα, μείζω καὶ ἐλάττω ἐξ ἀνάγκης γίνεται. Κατὰ δὴ ταῦτα οὐκ ἐνδέχεται ἐπὶ ψυχῆς τὸ μέρος λέγεσθαι. Οὔτε γὰρ ποσὸν οὕτως, ὡς δεκάδα τὴν πᾶσαν, τὴν δὲ μονάδα εἶναι: ἀλλὰ τε γὰρ πολλὰ καὶ ἄτοπα συμβήσεται, καὶ οὐχ ἓν τι τὰ δέκα, καὶ ἐκάστη αὐτῶν τῶν μονάδων ἢ ψυχῆ ἐστὶ, ἢ ἐξ ἀψύχων ἀπάντων ἢ ψυχῆ, καὶ ὅτι καὶ τὸ μέρος τῆς ὅλης ψυχῆς συγκεχώρηται ὁμοειδὲς εἶναι. Τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ συνεχοῦς οὐκ ἀνάγκη τὸ μέρος, οἷον τὸ ὅλον ἐστίν, εἶναι, οἷον κύκλου ἢ τετραγώνου, ἢ οὐ πάντα γε τὰ μόρια ὅμοια ἐφ' ὧν ἐστὶ λαβεῖν τὸ μέρος, οἷον ἐπὶ τῶν τριγώνων τρίγωνα, ἀλλὰ παραλλάσσοντα: τὴν δὲ ψυχὴν ὁμοειδῆ τίθενται εἶναι. Καὶ ἐπὶ γραμμῆς δὲ τὸ

μὲν μέρος ἔχει τὸ γραμμῆ εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει διαφέρει καὶ ἔνταῦθα. Ἐπὶ δὲ ψυχῆς ἡ διαφορὰ τῷ μεγέθει εἰ λέγοιτο τῆς μερικῆς πρὸς τὴν ὅλην, ποσὸν τι ἔσται καὶ σῶμα τὴν διαφορὰν λαμβάνουσα καθὸ ψυχὴ παρὰ τοῦ ποσοῦ: ἀλλὰ ὑπέκειντο πᾶσαι ὅμοιαι καὶ ὅλαι. Φαίνεται δὲ οὐδὲ μεριζομένη οὕτως ὡς τὰ μεγέθη, οὐδ' ἂν συγχωρησάμεν δὲ οὐδὲ αὐτοὶ κατατέμνεσθαι τὴν ὅλην εἰς μέρη: ἀναλώσουσι γὰρ τὴν ὅλην, καὶ ὄνομα μόνον ἔσται, εἰ μὴ ἀρχὴ τίς ποτε ἦν πᾶσα, ὡς εἰ οἴνου μερισθέντος εἰς πολλὰ ἕκαστον τὸ ἐν ἑκάστῳ ἀμφορεῖ λέγοι[το] μέρος οἴνου τοῦ ὅλου. Ἄρ' οὖν οὕτω μέρος ὡς θεώρημα τὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται τῆς ὅλης ἐπιστήμης, αὐτῆς μὲν μενούσης οὐδὲν ἦττον, τοῦ δὲ μερισμοῦ οἷον προφοράς καὶ ἐνεργείας ἑκάστου οὔσης; Ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ ἕκαστον μὲν δυνάμει ἔχει τὴν ὅλην ἐπιστήμην, ἡ δὲ ἔστιν οὐδὲν ἦττον ὅλη. Εἰ δὲ οὕτως ἐπὶ ψυχῆς τῆς τε ὅλης καὶ τῶν ἄλλων, οὐκ ἂν ἡ ὅλη, ἥς τὰ τοιαῦτα μέρη, ἔσται τινός, ἀλλὰ αὐτὴ ἀφ' ἑαυτῆς: οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τις καὶ αὕτη τῶν ἐν μέρει. Μέρη ἄρα πᾶσαι μιᾶς ὁμοειδεῖς οὔσαι. Ἄλλὰ πῶς ἡ μὲν κόσμου, αἱ δὲ μερῶν τοῦ κόσμου;

(4, 3, 3) Ἄλλ' ἄρα οὕτω μέρη, ὥσπερ ἂν καὶ ἐφ' ἑνὸς ζώου τις εἴποι τὴν ἐν τῷ δακτυλίῳ ψυχὴν μέρος τῆς ἐν τῷ παντὶ ζώῳ ὅλης; Ἄλλ' οὗτός γε ὁ λόγος ἡ οὐδεμίαν ποιεῖ ψυχὴν ἕξω σώματος γίνεσθαι, ἢ πᾶσαν οὐκ ἐν σώματι, ἀλλ' ἕξω τοῦ σώματος τοῦ κόσμου τὴν τοῦ παντὸς λεγομένην.

Τοῦτο δὲ σκεπτέον: νῦν δὲ ὡς λέγοιτο ἂν κατὰ τὴν εἰκόνα ἐξεταστέον. Εἰ γὰρ ἡ τοῦ παντὸς παρέχει αὐτὴν πᾶσι τοῖς ἐν μέρει ζώοις, καὶ οὕτω μέρος ἑκάστη, διαιρεθεῖσα μὲν οὐκ ἂν αὐτὴν ἑκάστῳ παρέχοι, ἡ αὐτὴ δὲ πανταχοῦ ἔσται ἡ ὅλη, μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐν πολλοῖς ἅμα οὔσα. Τοῦτο δὲ οὐκέτ' ἂν τὴν μὲν ὅλην, τὴν δὲ μέρος ἂν εἶναι παράσχοιτο, καὶ μάλιστα οἷς τὸ αὐτὸ δυνάμει παρέστιν: [εἰσὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἄρασαι].

Ἐπεὶ καὶ οἷς ἄλλο ἔργον, τῷ δὲ ἄλλο, οἷον ὀφθαλμοῖς καὶ ὠσίν, οὐ μόριον ἄλλο ψυχῆς ὁράσει, ἄλλο δὲ ὠσὶ λεκτέον παρεῖναι - ἄλλων δὲ τὸ μερίζειν οὕτως - ἀλλὰ τὸ αὐτό, καὶ ἄλλη δύναμις ἐν ἑκατέροις ἐνεργῆ: [εἰσὶ γὰρ ἐν ἀμφοτέροις ἅπασαι:] τῷ δὲ τὰ ὄργανα διάφορα εἶναι διαφόρους τὰς ἀντιλήψεις γίνεσθαι, πᾶσας μέντοι εἰδῶν εἶναι εἰς εἶδος πάντα δυνάμενον μορφοῦσθαι. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ εἰς ἐν ἀναγκαῖον εἶναι πάντα ἰέναι. Τῶν δὲ ὀργάνων, δι' ὧν, μὴ [πάντα] πάντα δύνασθαι δέξασθαι, καὶ τὰ μὲν παθήματα διάφορα γίνεσθαι τοῖς ὀργάνοις, τὴν δὲ κρίσιν παρὰ τοῦ αὐτοῦ οἷον δικαστοῦ καὶ τοὺς λόγους τοὺς λεγομένους καὶ τὰ πραχθέντα κατανενοηκότες. Ἄλλ' ὅτι ἐν γε πανταχοῦ, εἴρηται, καὶ ἐν τοῖς διαφόροις τῶν ἔργων. Εἰ τε ὡς αἱ αἰσθήσεις, οὐκ ἐν

ἕκαστον αὐτὸν νοεῖν, ἀλλ' ἐκείνην: εἰ δ' οἰκεία ἦν ἡ νόησις, ἔφ' ἑαυτῆς ἑκάστη. Ὅταν δὲ καὶ λογικὴ ἦ ψυχὴ, καὶ οὕτω λογικὴ ὡς [ἦ] ὅλη λέγεται, τὸ λεγόμενον μέρος ταῦτόν, ἀλλ' οὐ μέρος ἔσται τοῦ ὅλου.

(4, 3, 4) Τί οὖν φατέον, εἰ οὕτω μία, ὅταν τις ζητῇ τὸ ἐντεῦθεν πρῶτον μὲν ἀπορῶν, εἰ οἶόν τε οὕτως ἐν ἅμα ἐν πᾶσιν, ἔπειτα, ὅταν ἐν σώματι ἦ, ἡ δὲ μὴ ἐν σώματι; Ἰσως γὰρ ἀκολουθήσει αἰεὶ ἐν σώματι πᾶσαν εἶναι καὶ μάλιστα τὴν τοῦ παντός: οὐ γὰρ ὡσπερ ἡ ἡμετέρα λέγεται καταλείπειν τὸ σῶμα: καίτοι τινές φασι τόδε μὲν καταλείψειν, οὐ πάντη δὲ ἔξω σώματος ἔσεσθαι. Ἄλλ' εἰ πάντη ἔξω σώματος ἔσται, πῶς ἡ μὲν καταλείπει, ἡ δὲ οὐ, ἡ αὐτὴ οὐσα; Ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ νοῦ ἑτερότητι χωριζομένου ἑαυτοῦ κατὰ μέρη μάλιστα ἀπ' ἀλλήλων, ὄντων δὲ ὁμοῦ αἰεὶ - ἀμέριστος γὰρ ἂν εἴη αὐτὴ ἡ οὐσία - οὐδεμία τοιαύτη ἂν ἀπορία κατέχοι: ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς τῆς λεγομένης <μεριστῆς> εἶναι κατὰ <σώματα> τοῦτο τὸ ἐν τι εἶναι πάσας πολλὰς ἂν ἔχοι ἀπορίας: εἰ μὴ τις τὸ μὲν ἐν στήσειεν ἔφ' ἑαυτοῦ μὴ πῖπτον εἰς σῶμα, εἴτ' ἐξ' ἐκείνου τὰς πάσας, τὴν τε τοῦ ὅλου καὶ τὰς ἄλλας, μέχρι τινὸς οἶον συνούσας [ἀλλήλαις] καὶ μίαν τῷ μηδενὸς τινος γίνεσθαι, τοῖς δὲ πέρασιν αὐτῶν ἐξηρημέναις [καὶ συνούσας ἀλλήλαις] πρὸς τὸ ἄνω ὠδὶ καὶ ὠδὶ ἐπιβάλλειν, οἶον φωτὸς δὴ πρὸς τῇ γῆ μεριζομένου κατ' οἴκους καὶ οὐ μεμερισμένου, ἀλλ' ὄντος ἑνὸς οὐδὲν ἦττον. Καὶ τὴν μὲν τοῦ παντός αἰεὶ ὑπερέχειν τῷ μηδὲ εἶναι αὐτῇ τὸ κατελθεῖν μηδὲ τῷ κάτω μηδὲ ἐπιστροφὴν τῶν τῆδε, τὰς δ' ἡμετέρας τῷ τε εἶναι ἀφωρισμένον αὐταῖς τὸ μέρος ἐν τῷδε καὶ τῇ ἐπιστροφῇ τοῦ προσδεομένου φροντίσεως, τῆς μὲν οὖν εἰκείας τῇ ἐν φυτῷ μεγάλῃ ψυχῇ, ἡ ἀπόνωτος τὸ φυτὸν καὶ ἀψόφως διοικεῖ, τοῦ κατωτάτω τῆς ψυχῆς τοῦ παντός, τοῦ δὲ ἡμῶν κάτω, οἶον εἰ εὐλαὶ ἐν σαπέντι μέρει τοῦ φυτοῦ γίγνονται: οὕτω γὰρ τὸ σῶμα τὸ ἔμψυχον ἐν τῷ παντί. Τῆς δὲ ἄλλης ψυχῆς τῆς ὁμοειδοῦς τῷ ἄνω τῆς ὅλης, οἶον εἰ τις γεωργὸς ἐν φροντίδι τῶν ἐν τῷ φυτῷ εὐλῶν γίνοιτο καὶ ταῖς μερίμναις πρὸς τῷ φυτῷ γίγνοιτο, ἢ εἰ τις ὑγιαίνοντα μὲν καὶ μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ὑγιαίνοντων ὄντα πρὸς ἐκείνοις εἶναι λέγοι, πρὸς οἷς ἔστιν ἡ πράττων ἢ θεωρίας ἑαυτὸν παρέχων, νοσήσαντος δὲ καὶ πρὸς ταῖς τοῦ σώματος θεραπείαις ὄντος πρὸς τῷ σώματι εἶναι καὶ τοῦ σώματος γεγονέναι.

(4, 3, 5) Ἀλλὰ πῶς ἔτι ἡ μὲν σῆ, ἡ δὲ τοῦδε, ἡ δὲ ἄλλου ἔσται; ἄρ' οὖν τοῦδε μὲν κατὰ τὸ κάτω, οὐ τοῦδε δέ, ἀλλ' ἐκείνου κατὰ τὸ ἄνω; Ἄλλ' οὕτω γε Σωκράτης μὲν ἔσται ὅταν ἐν σώματι καὶ ἡ Σωκράτους ψυχὴ ἀπολείται δέ, ὅταν μάλιστα γένηται ἐν τῷ ἀρίστῳ. Ἡ ἀπολείται οὐδὲν τῶν

όντων: ἐπεὶ κάκει οἱ νόες οὐκ ἀπολοῦνται, ὅτι μή εἰσι
σωματικῶς μεμερισμένοι, εἷς ἓν, ἀλλὰ μένει ἕκαστον ἐν
ἑτερότητι ἔχον τὸ αὐτὸ ὅ ἐστιν εἶναι. Οὕτω τοίνυν καὶ
ψυχαὶ ἐφεξῆς καθ' ἕκαστον νοῦν ἐξηρητημένοι, λόγοι
νῶν οὔσαι καὶ ἐξειλιγμένοι μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι, οἷον πολὺ ἐξ
ὀλίγου γενόμενοι, συναφεῖς τῷ ὀλίγῳ οὔσαι ἀμερεστέρω
ἐκείνων ἐκάστῳ, μερίζεσθαι ἤδη θελήσασαι καὶ οὐ δυνά-
μεναι εἷς πᾶν μερισμοῦ ἵεναι, τὸ ταῦτόν καὶ ἕτερον σφύ-
ζουσαι, μένει τε ἐκάστη ἐν καὶ ὁμοῦ ἐν πᾶσαι. Εἴρηται
δὴ κεφάλαιον τοῦ λόγου, ὅτι ἐκ μιᾶς, καὶ αἱ ἐκ μιᾶς πολλαὶ
κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ νῷ, κατὰ τὰ αὐτὰ μερισθεῖσαι καὶ οὐ
μερισθεῖσαι, καὶ λόγος εἷς τοῦ νοῦ ἢ μένουσα καὶ ἀπ' αὐτῆς
λόγοι μερικοὶ καὶ ἄυλοι, ὥσπερ ἐκεῖ.

(4. 3. 6) Διὰ τί δὲ ἡ μὲν τοῦ παντὸς ψυχῆ ὁμοειδῆς οὔσα
πεποίηκε κόσμον, ἡ δὲ ἐκάστου οὐ, ἔχουσα καὶ αὐτὴ πάν-
τα ἐν ἑαυτῇ; Τὸ γὰρ δύνασθαι ἐν πολλοῖς γίνεσθαι ἅμα
καὶ εἶναι εἴρηται. Νῦν δὲ λεκτέον - τάχα γὰρ καὶ πῶς
ταῦτόν ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ τὸ μὲν τοδί, τὸ δὲ τοδί ποιεῖ ἢ
πάσχει ἢ ἄμφω, γνωσθήσεται: ἢ καθ' αὐτό γε τοῦτο ἐπι-
σκεπτέον - πῶς οὖν καὶ διὰ τί κόσμον πεποίηκεν, αἱ δὲ
μέρος τι κόσμου διοικοῦσιν; Ἡ θαυμαστὸν οὐδὲν τοὺς
τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔχοντας τοὺς μὲν πλειόνων, τοὺς δὲ
ἐλαττόνων ἄρχειν. Ἀλλὰ διὰ τί, εἰπεῖν ἂν ἔχοι τις. Ἀλλ'
ἔστιν, εἴποι τις ἂν, καὶ ψυχῶν διαφορὰ, ἢ μᾶλλον, καθὸ
ἡ μὲν οὐκ ἀπέστη τῆς ὅλης, ἀλλ' ἔσχεν ἐκεῖ οὔσα περὶ
αὐτὴν τὸ σῶμα, αἱ δὲ ἤδη ὄντος οἷον ἀδελφῆς ψυχῆς
ἀρχούσης μοίρας διέλαχον, οἷον προπαρασκευασάσης ταύ-
της αὐταῖς οἰκήσεις. Ἔστι δὲ καὶ τὴν μὲν πρὸς τὸν
ὅλον νοῦν ἰδεῖν, τὰς δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς αὐτῶν τοὺς ἐν
μέρει. Τάχα δ' ἂν καὶ αὐταὶ δύναιντο ποιεῖν, τῆς δὲ ποιη-
σάσης οὐκέτι οἷόν τε καὶ αὐταῖς, πρώτης ἐκείνης ἀρξάσης.
Τὸ δ' αὐτὸ ἂν τις ἠπόρησε, καὶ εἰ ἠτισοῦν καὶ ἄλλη πρώτη
κατεῖχε. Βέλτιον δὲ λέγειν τῷ ἐξηρητῆσθαι μᾶλλον τῶν ἄνω:
τῶν γὰρ ἐκεῖ νενευκότων ἢ δύναμις μείζων. Σφύζουσαι γὰρ
αὐταῖς ἐπ' ἀσφαλοῦς ἐκ τοῦ ῥάστου ποιοῦσι: δυνάμεως
γὰρ μείζονος μὴ πάσχειν ἐν οἷς ποιεῖ: ἡ δὲ δύναμις ἐκ τοῦ
ἄνω μένειν. Μένουσα οὖν ἐν αὐτῇ ποιεῖ προσιόντων, αἱ
δὲ αὐταὶ προσῆλθον. Ἀπέστησαν οὖν εἷς βάθος. Ἡ πολὺ
αὐτῶν καθελκυσθὲν συνεφειλκύσατο καὶ αὐταῖς ταῖς γνώ-
μαις εἷς τὸ κάτω εἶναι. Τὸ γὰρ <δευτέρας καὶ τρίτας>
τῷ ἐγγύθεν καὶ τῷ πορρώτερον ὑπονοητέον εἰρησθαι, ὥσπερ
καὶ παρ' ἡμῖν οὐχ ὁμοίως πάσαις ψυχαῖς ὑπάρχει τὸ πρὸς
τὰ ἐκεῖ, ἀλλ' οἱ μὲν ἐνοῖντο ἂν, οἱ δὲ βάλλοιεν ἂν ἐγγὺς
ἐφιέμενοι, οἷς δὲ ἦττον ἂν ἔχοι τοῦτο, καθὸ ταῖς δυνά-
μεσιν οὐ ταῖς αὐταῖς ἐνεργοῦσιν, ἀλλ' οἱ μὲν τῇ πρώτῃ, οἱ
δὲ τῇ μετ' ἐκείνην, οἱ δὲ τῇ τρίτῃ, ἀπάντων τὰς πάσας

ἔχόντων.

(4, 3, 7) Ταῦτα μὲν οὖν ταύτη. Ἀλλὰ τὸ ἐν Φιλήβῳ λεχθὲν παρέχον ὑπόνοιαν μοίρας τῆς τοῦ παντός τὰς ἄλλας εἶναι; Βούλεται δὲ ὁ λόγος οὐ τοῦτο, ὃ τις οἶεται, ἀλλ ὅπερ ἦν χρήσιμον αὐτῷ τότε, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐμψυχον εἶναι. Τοῦτο οὖν πιστοῦται λέγων, ὡς ἀτοπον τὸν οὐρανὸν ἀψυχον λέγειν ἡμῶν, οἱ μέρος σώματος ἔχομεν τοῦ παντός, ψυχὴν ἔχόντων. Πῶς γὰρ ἂν τὸ μέρος ἔσχεν ἀψύχου τοῦ παντός ὄντος; Δῆλον δὲ μάλιστα τὸ τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐν Τιμαίῳ ποιεῖ, οὗ γενομένης τῆς ψυχῆς τοῦ παντός ὕστερον τὰς ἄλλας ποιεῖ ἐκ τοῦ αὐτοῦ μιγνύων κρατήρος, ἀφ' οὗ καὶ ἡ τῶν ὄλων, ὁμοειδῆ ποιῶν καὶ τὴν ἄλλην, τὴν δὲ διαφορὰν δευτέροις καὶ τρίτοις διδούς. Τὸ δὲ ἐν τῷ Φαίδρῳ <ψυχὴ πᾶσα παντός ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου>; Τί γὰρ ἂν εἴη, ὃ σώματος τὴν φύσιν διοικεῖ καὶ ἡ πλάττει ἢ τάττει ἢ ποιεῖ ἢ ψυχὴ; Καὶ οὐχ ἡ μὲν πέφυκε τοῦτο δύνασθαι, ἡ δὲ οὐ. Ἡ μὲν οὖν <τελεία>, φησὶν, ἡ τοῦ παντός <μετεωροποροῦσα> οὐ δύσα, ἀλλ οἷον ἐποχουμένη, εἰς τὸν κόσμον ποιεῖ καὶ ἥτις ἂν <τελεία> ἦ, οὕτω <διοικεῖ>. <Ἡ δὲ πετερορρηθήσασα> εἰπὼν ἄλλην ταύτην παρ' ἐκείνην ποιεῖ. Τὸ δὲ συνέπεσθαι τῇ τοῦ παντός περιφορᾷ καὶ ἦθη ἐκεῖθεν κομίζεσθαι καὶ πάσχειν παρ' αὐτοῦ οὐδὲν ἂν εἴη σημεῖον τοῦτο τοῦ μέρη τὰς ἡμετέρας εἶναι. Ἰκανὴ γὰρ ψυχὴ καὶ παρὰ φύσεως τόπων πολλὰ ἀπομάττεσθαι καὶ ὑδάτων καὶ ἀέρος: καὶ πόλεων διάφοροι οἰκήσεις καὶ τῶν σωμάτων αἱ κράσεις. Καί τι ἔφαμεν ἔχειν ἐν τῷ παντὶ ὄντες τῆς τοῦ ὅλου ψυχῆς, καὶ παρὰ τῆς περιφορᾶς συνεχωροῦμεν τὸ πάσχειν, ἀλλ ἀντετίθεμεν ἄλλην ψυχὴν πρὸς ταῦτα καὶ μάλιστα τῇ ἀντιστάσει δεικνυμένην ἄλλην. Τὸ δ' ὅτι εἴσω γεννώμεθα ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπὶ τῶν μητρῶν φησὶν ἑτέραν εἶναι οὐ τὴν τῆς μητρὸς τὴν ἐπεισιούσαν.

(4, 3, 8) Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἂν ἔχοι λύσεως καὶ τοῦ τῆς συμπαθείας μὴ ἐμποδίζοντος τὸν λόγον: ἐκ γὰρ τῆς αὐτῆς πᾶσαι οὔσαι, ἐξ ἧς καὶ ἡ τοῦ ὅλου, συμπαθεῖς. Καὶ γὰρ εἴρηται, ὅτι καὶ μία καὶ πολλαί. Περὶ δὲ τοῦ μέρους πρὸς τὸ ὅλον τῆς διαφορᾶς ὅπως, εἴρηται. Εἴρηται δὲ καὶ ὅπως περὶ διαφορᾶς ψυχῆς καὶ νῦν συντόμως λεγέσθω, ὅτι καὶ παρὰ τὰ σώματα μὲν ἂν γίγνοιτο διαφέρειν καὶ ἐν τοῖς ἦθησι μάλιστα καὶ ἐν τοῖς τῆς διανοίας ἔργοις καὶ ἐκ τῶν προβεβιωμένων βίων: κατὰ γὰρ τοὺς προβεβιωμένους φησὶ τὰς αἰρέσεις ταῖς ψυχαῖς γίγνεσθαι. Εἰ δὲ τις φύσιν ψυχῆς ὅπως λαμβάνοι, καὶ ἐν ταύταις εἴρηται αἱ διαφοραί, ἐν οἷς καὶ δεύτερα καὶ τρίτα ἐλέγετο, καὶ ὅτι πάντα πᾶσαι, κατὰ δὲ τὸ ἐνεργῆσαν ἐν αὐτῇ ἑκάστη: τοῦτο δὲ τῷ τὴν μὲν ἐνοῦσθαι ἐνεργεία, τὴν δὲ ἐν γνώσει [εἶναι], τὴν δὲ ἐν ὀρέξει, καὶ ἐν τῷ ἄλλην ἄλλα βλέπειν καὶ ἄπερ βλέπει εἶναι καὶ

γίνεσθαι: καὶ τὸ πλήρες δὲ ταῖς ψυχαῖς καὶ τέλειον οὐχὶ
 ταῦτόν πάσαις. Ἄλλ' εἰ ποικίλον τὸ ὅλον σύνταγμα αὐταῖς
 - εἷς γὰρ πᾶς λόγος πολὺς καὶ ποικίλος, ὡσπερ ζῶον
 ψυχικὸν πολλὰς μορφὰς ἔχον - εἰ δὴ τοῦτο, καὶ σύν-
 ταξίς ἐστὶ, καὶ οὐ διέσπασται τὰ ὄντα ὅλως ἀπ' ἀλλήλων,
 οὐδὲ τὸ εἰκὴ ἐν τοῖς οὖσιν, ὅπου μὴδὲ ἐν τοῖς σώμασι,
 καὶ ἀριθμὸν τινα ἀκόλουθόν ἐστιν εἶναι. Καὶ γὰρ αὐ-
 τὸ εἶναι δεῖ τὰ ὄντα, καὶ τὰ αὐτὰ τὰ νοητὰ εἶναι, καὶ
 ἕκαστον ἐν ἀριθμῷ εἶναι: οὕτω γὰρ τὸ τόδε. Τοῖς μὲν
 γὰρ τῶν σωμάτων τῷ φύσει τοῦ καθέκαστον ῥέοντος
 ἅτε ἐπακτοῦ τοῦ εἶδους ὄντος τὸ εἶναι κατ' εἶδος ἀεὶ
 ὑπάρχει μιμήσει τῶν ὄντων, τοῖς δὲ ἅτε οὐκ ἐκ
 συνθέσεως οὖσι τὸ εἶναί ἐστιν ἐν τῷ ὅ ἐστιν ἀριθμῷ ἐν,
 ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχει, καὶ οὔτε γίνεται ὃ μὴ ἦν,
 οὔτε ὅ ἐστιν οὐκ ἔσται. Ἐπεὶ καὶ εἰ ποιοῦν τι ἔσται αὐτά,
 ἐκ μὲν ὑλῆς οὐκ ἄν: εἰ δὲ καὶ τοῦτο, δεῖ τι καὶ ἐξ αὐτοῦ
 οὐσιῶδες προσθεῖναι: ὥστε μεταβολὴ περὶ αὐτὸ ἐκεῖνο
 ἔσται, εἰ νῦν πλεόν ποιῆ ἢ ἔλαττον. Καὶ διὰ τί νῦν, ἀλλ
 οὐκ ἀεὶ οὕτως; Καὶ τὸ γενόμενον δὲ οὐκ αἰδίον, εἶπερ
 πλεόν καὶ ἔλαττον: κείται δὲ ἡ ψυχὴ τοιοῦτον. Πῶς οὖν
 ἄπειρον, εἰ στήσεται; Ἡ τῇ δυνάμει τὸ ἄπειρον, ὅτι ἡ
 δύναμις ἄπειρος, οὐχ ὡς μερισθησομένης εἰς ἄπειρον.
 Ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς οὐ πεπερασμένος. Καὶ αὐταὶ τοίνυν οὐ
 πέρατι ἀλλοτρίῳ ἐστὶν ἕκαστη ὅ ἐστιν, οἷον τοσαύτη, ἀλλ
 αὐτὴ ἐστὶν ὅσον θέλει, καὶ οὐ μὴ ποτε γένηται προιοῦσα
 ἕξω αὐτῆς, ἀλλὰ φθάνει μὲν πανταχοῦ, ὃ πέφυκεν αὐτῆς
 ἐπὶ τὰ σώματα [εἷς τὰ σώματα] φθάνειν: οὐ μὴν διέσπασ-
 ται ἀφ' ἑαυτῆς, ὅταν ἦ καὶ ἐν τῷ δακτυλίῳ καὶ ἐν τῷ ποδί.
 Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ παντί, εἷς ὃ ἂν φθάνῃ, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ
 μέρει φυτοῦ καὶ ἀποτετμημένου, ὥστε εἶναι καὶ ἐν τῷ ἐξ
 ἀρχῆς φυτῷ καὶ τῷ ἀπ' αὐτοῦ τετμημένῳ: ἐν γὰρ τὸ σῶμα
 τοῦ παντός, καὶ ὡς ἐν ἐνὶ ἐστὶν αὐτοῦ πανταχοῦ. Καὶ
 σαπέντος δὲ ζώου εἰ πολλὰ ἐξ αὐτοῦ, ἐκεῖνη μὲν οὐκέτι
 ἐστὶν ἡ τοῦ παντός ζώου ψυχὴ ἐν τῷ σώματι: οὐ γὰρ
 ἔχει αὐτὸ δεκτικὸν αὐτῆς: οὐ γὰρ ἂν ἀπέθανε. Τὰ δὲ ἐκ
 τῆς φθορᾶς ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς γενέσεις ζώων, τὰ μὲν
 τῶνδε, τὰ δὲ τῶνδε, ἴσχει ψυχὴν οὐδενὸς ὄντος ὅτου
 ἀποσταεῖ, ὄντος δὲ τοῦ μὲν δέχεσθαι, τοῦ δὲ μὴ δέχεσθαι
 δυναμένου. Καὶ τὰ γιγνόμενα οὕτως ἔμψυχα οὐ πλείους
 ἐποίησε ψυχᾶς: ἐξήρτηται γὰρ τῆς μιᾶς, ἢ μένει μία: ὡσ-
 περ καὶ ἐν ἡμῖν ἀποτεμνομένων τινῶν, ἄλλων δὲ ἀντ' αὐτῶν
 φουομένων, τῶν μὲν ἀπέστη ἡ ψυχὴ, τοῖς δὲ προσεγένετο,
 ἕως ἢ μία μένει. Ἐν δὲ τῷ παντί μένει ἀεὶ ἡ μία:
 τὰ δὲ ἐντὸς τὰ μὲν ἴσχει, τὰ δὲ ἀποτίθεται, τῶν αὐτῶν
 ψυχικῶν μενόντων.

(4, 3, 9) Ἀλλὰ [καὶ] πῶς ἐγγίγνεται σώματι ψυχὴ, ζητητέον. Τίς ὁ

τρόπος [καὶ πῶς]; Οὐχ ἦττον γὰρ καὶ τοῦτο θαυμάσαι τε καὶ ζητῆσαι ἄξιον. Ἐπεὶ τοίνυν διττὸς ὁ τρόπος τῆς εἰς σῶμα ψυχῆς εἰσόδου - ἢ μὲν γὰρ γίνεται ψυχῇ ἐν σώματι οὕσῃ τῇ τε μετενσωματουμένη καὶ τῇ ἐκ σώματος ἀερίνου ἢ πυρίνου εἰς γήινον γινομένη, ἣν δὴ μετενσωμάτωσιν οὐ λέγουσιν εἶναι, ὅτι ἀδηλον τὸ ἀφ' οὗ ἢ εἰσκρισις, ἢ δὲ ἐκ τοῦ ἀσωμάτου εἰς ὀτιοῦν σῶμα, ἢ δὴ καὶ πρώτη ἂν εἴη ψυχῇ κοινωνία σώματι - ὁρθῶς ἂν ἔχοι ἐπισκέψασθαι περὶ ταύτης, τί ποτέ ἐστι τὸ γινόμενον πάθος τότε, ὅτε ψυχῇ καθαρά οὕσα σώματος πάντῃ ἴσχει περὶ αὐτὴν σώματος φύσιν. Περὶ μὲν δὴ τῆς τοῦ παντός - ἐντεῦθεν γὰρ ἴσως [εἰκόσ] ἀρξασθαι, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖον τυγχάνει - δεῖ δὴ τῷ λόγῳ τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἐμψύχωσιν διδασκαλίας καὶ τοῦ σαφοῦς χάριν γίγνεσθαι νομίζειν. Ἐπεὶ οὐκ ἦν ὅτε οὐκ ἐψύχωτο τότε τὸ πᾶν, οὐδὲ ἦν ὅτε σῶμα ὑφειστήκει ψυχῆς ἀπούσης, οὐδὲ ἕλη ποτέ ὅτε ἀκόσμητος ἦν: ἀλλ' ἐπινοῆσαι ταῦτα χωρίζοντας αὐτὰ ἀπ' ἀλλήλων τῷ λόγῳ οἷόν τε. Ἐξεστὶ γὰρ ἀναλύειν τῷ λόγῳ καὶ τῇ διανοίᾳ πᾶσαν σύνθεσιν. Ἐπεὶ τό γε ἀληθὲς ὧδε ἔχει: σῶματος μὲν μὴ ὄντος οὐδ' ἂν προέλθοι ψυχῇ, ἐπεὶ οὐδὲ τόπος ἄλλος ἐστίν, ὅπου πέφυκεν εἶναι. Προιέναι δὲ εἰ μέλλοι, γεννήσει ἑαυτῇ τόπον, ὥστε καὶ σῶμα. Τῆς δὴ στάσεως αὐτῆς ἐν αὐτῇ τῇ στάσει οἶονεὶ ῥωννυμένης οἷον πολὺ φῶς ἐκλάμψαν ἐπ' ἀκροῖς τοῖς ἐσχάτοις τοῦ πυρὸς σκότος ἐγίνετο, ὅπερ ἰδοῦσα ἢ ψυχῇ, ἐπίπερ ὑπέστη, ἐμόρφωσεν αὐτό. Οὐ γὰρ ἦν θεμιτὸν γειτονοῦν τι αὐτῇ λόγου ἄμοιρον εἶναι, οἷον ἐδέχετο τὸ λεγόμενον ἀμυδρὸν ἐν ἀμυδρῷ τῷ γενομένῳ. Γενόμενος δὴ οἷον οἶκός τις καλὸς καὶ ποικίλος οὐκ ἀπετμήθη τοῦ πεποιηκότος, οὐδ' αὖ ἐκοίνωσεν αὐτὸν αὐτῇ, ἀλλὰ πανταχοῦ πᾶς ἄξιός ἐπιμελείας νομισθεὶς ὠφελίμου μὲν ἑαυτῷ τῷ εἶναι καὶ τῷ καλῷ, ὅσον δὴ τοῦ εἶναι δυνατὸν ἦν αὐτῷ μεταλαμβάνειν, ἀβλαβοῦς δὲ τῷ ἐφρονητότι: ἄνω γὰρ μένων ἐπιστατεῖ: ἐμψυχὸς τῷ τοιοῦτῳ τρόπῳ, ἔχων ψυχὴν οὐχ αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτῷ, κρατούμενος οὐ κρατῶν, καὶ ἐχόμενος ἀλλ' οὐκ ἔχων. Κεῖται γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ ἀνεχούσῃ αὐτὸν καὶ οὐδὲν ἄμοιρόν ἐστιν αὐτῆς, ὡς ἂν ἐν ὕδασι δίκτυον τεγγόμενον ζῷῳ, οὐ δυνάμενον δὲ αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐν ᾧ ἐστίν: ἀλλὰ τὸ μὲν δίκτυον ἐκτεινομένης ἤδη τῆς θαλάσσης συνεκτέταται, ὅσον αὐτὸ δύναται: οὐ γὰρ δύναται ἀλλαχόθι ἕκαστον τῶν μορίων ἢ ὅπου κεῖται εἶναι. Ἡ δὲ τοσαύτη ἐστὶ τὴν φύσιν, ὅτι μὴ τοσήδε, ὥστε πᾶν τὸ σῶμα καταλαμβάνειν τῷ αὐτῷ, καὶ ὅπου ἂν ἐκταθῇ ἐκεῖνο, ἐκεῖ ἐστὶ: καὶ εἰ μὴ εἴη δὲ ἐκεῖνο, οὐδὲν ἂν αὐτῇ εἰς μέγεθος μέλοι: ἐστὶ γὰρ ἡτις ἐστὶ. Τοσοῦτον γὰρ ἐστὶ τὸ πᾶν, ὅπου ἐστὶν αὐτή, καὶ ὀρίζεται τῷ ὅσον, εἰς ὅσον προῖον σφύζουσαν αὐτὴν αὐτὸ

ἔχει. Καὶ τοσαύτη ἐστὶν ἡ σκιά, ὅσος ὁ λόγος ὁ παρ
αὐτῆς. Ὁ δὲ λόγος τοιοῦτος ἦν, ὡς μέγεθος τοσοῦτον
ἐργάσασθαι, ὅσον τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐβούλετο μέγεθος ἐργά-
σασθαι.

(4, 3, 10) Οὕτω δὴ ἀκούσαντας χρῆ πάλιν ἐπὶ τὸ ἀεὶ οὕτως
ἐλθόντας ὁμοῦ λαβεῖν πάντα ὄντα: οἶον τὸν ἀέρα, τὸ φῶς,
τὸν ἥλιον, ἢ τὴν σελήνην καὶ τὸ φῶς καὶ πάλιν τὸν ἥλιον
ὁμοῦ πάντα, τάξιν δὲ πρώτων καὶ δευτέρων καὶ τρίτων
ἔχοντα, καὶ ἐνταῦθα ψυχὴν ἀεὶ ἐστῶσαν ἢ τὰ πρῶτα
καὶ τὰ ἐφεξῆς ὡς πυρὸς ἔσχατα, εἰς ὑστερον τοῦ πρώτου
ἐκ τοῦ ἔσχατου νοουμένου πυρὸς σκιάς, εἴτα ἐπιφω-
τιζομένου ἅμα καὶ τούτου, ὥστε οἶον εἶδος ἐπιθεῖν
τῷ ἐπιβληθέντι πρώτῳ γενομένῳ παντάπασιν ἀμυδρῷ.
Ἐκοσμεῖτο δὲ κατὰ λόγον ψυχῆς δυνάμει ἐχούσης ἐν
αὐτῇ δι' ὅλης δυνάμιν κατὰ λόγους κοσμεῖν: οἷα καὶ οἱ ἐν
σπέρμασι λόγοι πλάττουσι καὶ μορφοῦσι τὰ ζῶα οἶον
μικροὺς τινὰς κόσμους. Ὁ τι γὰρ ἂν ἐφάπτηται ψυχῆς,
οὕτω ποιεῖται ὡς ἔχει φύσεως ψυχῆς ἢ οὐσίας: ἡ δὲ ποιεῖ
οὐκ ἐπακτῷ γνώμῃ οὐδὲ βουλῇ ἢ σκέψιν ἀναμείνασα:
οὕτω γὰρ ἂν οὐ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ κατ' ἐπακτὸν τέχνην ἂν
ποιοῖ. Τέχνη γὰρ ὑστέρα αὐτῆς καὶ μιμνεῖται ἀμυδρὰ καὶ
ἀσθενῆ ποιούσα μιμήματα, παίγνια ἄττα καὶ οὐ πολλοῦ
ἄξια, μηχαναῖς πολλαῖς εἰς εἶδωλον φύσεως προσχρωμένη.
Ἡ δὲ οὐσίας δυνάμει κυρία σωμαίων εἰς τὸ γενέσθαι τε
καὶ οὕτως ἔχειν ὡς αὐτῇ ἄγει, οὐ δυναμένων τῶν ἐξ
ἀρχῆς ἐναντιοῦσθαι τῇ αὐτῆς βουλήσει. Ἐν γὰρ τοῖς
ὑστέροις ἀλλήλα ἐμποδίζοντα πολλαῖς ἀποστερεῖται τοῦ
τυχεῖν μορφῆς τῆς οἰκείας, ἦν ὁ λόγος ὁ ἐν σμικρῷ θέλει:
ἐκεῖ δὲ γιγνομένης καὶ τῆς ὅλης μορφῆς ὑπ' αὐτῆς καὶ
τάξιν τῶν γενομένων ἅμα ἐχόντων ἀπόνως τὸ γενόμενον
καὶ ἀνεμποδίστως καλόν ἐστι. Κατεσκευάσατο δὲ ἐν αὐτῷ
τὰ μὲν θεῶν ἀγάλματα, τὰ δὲ ἀνθρώπων οἰκήματα, τὰ δὲ
ἄλλα ἄλλοις. Τί γὰρ ἔδει γίνεσθαι παρὰ ψυχῆς, ἢ ὣν τὴν
δυνάμιν εἰς τὸ ποιεῖν ἔχει; Πυρὸς μὲν γὰρ θερμὰ ποιεῖν,
καὶ τὸ ψύχειν ἄλλου: ψυχῆς δὲ τὸ μὲν ἐν αὐτῇ τὸ δὲ ἐξ
αὐτῆς εἰς ἄλλο. Τοῖς μὲν γὰρ ἀψύχοις τὸ μὲν [ἐξ αὐτῶν]
οἶον εὔδει κείμενον ἐν αὐτοῖς, τὸ δὲ [ἐξ αὐτῶν] εἰς ἄλλο ὁμοιωσάσθαι πρὸς
αὐτὸ τὸ παθεῖν δυνάμενον: καὶ κοινὸν δὴ τοῦτο παντὶ τῷ
ὄντι εἰς ὁμοίωσιν ἑαυτῷ ἄγειν. Ψυχῆς δὲ ἔργον καὶ τὸ ἐν
αὐτῇ ἐρηγορός τι καὶ τὸ εἰς ἄλλο ὡσαύτως. Ζῆν οὖν
καὶ τὰ ἄλλα ποιεῖ, ὅσα μὴ ζῆ παρ' αὐτῶν, καὶ τοιαύτην
ζωὴν, καθ' ἣν αὐτῇ ζῆ. Ζῶσα οὖν ἐν λόγῳ λόγον δίδωσι τῷ
σώματι, εἶδωλον οὐ ἔχει - καὶ γὰρ καὶ εἶδωλον ζῶης,
ὅσον δίδωσι τῷ σώματι - καὶ μορφὰς σωμαίων, ὣν τοὺς
λόγους ἔχει: ἔχει δὲ καὶ θεῶν καὶ πάντων. Διὸ πάντα καὶ
ὁ κόσμος ἔχει.

(4, 3, 11) Καί μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι σοφοί, ὅσοι ἐβουλήθησαν θεοὺς αὐτοῖς παρεῖναι ἱερά καὶ ἀγάλματα ποιησάμενοι, εἰς τὴν τοῦ παντὸς φύσιν ἀπιδόντες, ἐν νῶ λαβεῖν ὡς πανταχοῦ μὲν εὐάγωγον ψυχῆς φύσις, δέξασθαι γε μὴν ῥᾶστον ἂν εἴη ἀπάντων, εἴ τις προσπαθῆς τι τεκτῆναι τοῦ ὑποδέξασθαι δυνάμενον μοῖραν τινα αὐτῆς. Προσπαθῆς δὲ τὸ ὅπως μὴ μιμηθῆναι, ὡς περ κάτοπτρον ἀρπάσαι εἶδος τι δυνάμενον. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ παντὸς φύσις πάντα εὐμηχανῶς ποιησαμένη εἰς μίμησιν ὧν εἶχε τοὺς λόγους, ἐπειδὴ ἕκαστον οὕτως ἐγένετο ἐν ὑλῇ λόγος, ὅς κατὰ τὸν πρὸ ὑλῆς ἐμεμόρφωτο, συνήψατο τῷ θεῷ ἐκείνῳ, καθ' ὃν ἐγένετο καὶ εἰς ὃν εἶδεν ἡ ψυχὴ, καὶ εἶχε ποιῶσα. Καὶ δὴ οὐχ οἶόν τε ἦν ἄμοιρον αὐτοῦ γενέσθαι, οὐδὲ ἐκείνον αὐτὸν κατελθεῖν εἰς τοῦτον. Ἦν δὴ νοῦς ἐκεῖνος ὁ ἐκεῖ ἥλιος - οὗτος γὰρ ἡμῖν γινέσθω παράδειγμα τοῦ λόγου - ἐφεξῆς δὲ τούτῳ ψυχὴ ἐξηρητημένη μένοντος νοῦ μένουσα. Δίδωσι δὴ αὕτη τὰ πέρατα αὐτῆς τὰ πρὸς τοῦτον τὸν ἥλιον τούτῳ τῷ ἡλίῳ, καὶ ποιεῖ διὰ μέσου αὐτῆς κάκει συνῆφθαι οἶον ἐρμηνευτικὴ γενομένη τῶν τε ἀπ' ἐκείνου εἰς τοῦτον καὶ τῶν τούτου εἰς ἐκείνον, ὅσον διὰ ψυχῆς εἰς ἐκείνον φθάνει. Οὐ γὰρ μακρὰν οὐδὲ πόρρω οὐδενὸς οὐδὲν καὶ αὐτὸ πόρρω τῆ διαφορᾷ καὶ μὴ μίξει, ἀλλ εἶναι ἐφ' ἑαυτοῦ [οὐ τόποις] καὶ συνεῖναι χωρὶς ὄν. Θεοὶ δὲ εἰσιν οὗτοι τῷ ἀεὶ μὴ ἀποστατεῖν ἐκείνων, καὶ τῆ μὲν ἐξαρχῆς ψυχῆ προσηρητῆσθαι τῆ οἶον ἀπελθούσῃ ψυχῆ, ταύτη δέ, ἥπερ καὶ εἰσι καὶ ὁ λέγονται, πρὸς νοῦν βλέπειν οὐδαμῶς ψυχῆς αὐτοῖς ἢ ἐκεῖ βλεπούσης.

(4, 3, 12) Ἀνθρώπων δὲ ψυχὰι εἶδωλα αὐτῶν ἰδοῦσαι οἶον Διονύσου ἐν κατόπτρῳ ἐκεῖ ἐγένοντο ἄνωθεν ὀρμηθεῖσαι, οὐκ ἀποτμηθεῖσαι οὐδ' αὐταὶ τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς τε καὶ νοῦ. Οὐ γὰρ μετὰ τοῦ νοῦ ἦλθον, ἀλλ' ἔφθασαν μὲν μέχρι γῆς, κάρα δὲ αὐταῖς ἐστήρικται ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ. Πλέον δὲ αὐταῖς κατελθεῖν συμβέβηκεν, ὅτι τὸ μέσον αὐταῖς ἠναγκάσθη, φροντίδος δεομένου τοῦ εἰς ὃ ἔφθασαν, φροντίσαι. <Ζεὺς> δὲ πατὴρ <ελεήσας> πονουμένας θνητὰ αὐτῶν τὰ δεσμὰ ποιῶν, περὶ ἃ πονοῦνται, δίδωσιν ἀναπαύλας ἐν χρόνοις ποιῶν σωμάτων ἐλευθέρως, ἵν' ἔχοιεν ἐκεῖ καὶ αὐταὶ γίνεσθαι, ὡς περ ἡ τοῦ παντὸς ψυχὴ ἀεὶ οὐδὲν τὰ τῆδε ἐπιστρεφομένη. Ὁ γὰρ ἔχει τὸ πᾶν ἤδη, τοῦτο αὐταρκες αὐτῷ καὶ ἔστι καὶ ἔσται, κατὰ λόγους ἀεὶ ἐστηκότας ἐν χρόνοις περαινόμενον: καὶ κατὰ χρόνους ἀεὶ εἰς τὸ αὐτὸ καθιστάμενα ἐν μέτροις βίων ὠρισμένων εἰς συμφωνίαν ἀγόμενα ταῦτα ἐκείνοις καὶ κατ' ἐκείνα, τῶνδε περαινόμενων ὑφ' ἑνα λόγον, πάντων τεταγμένων ἐν τε καθόδοις ψυχῶν καὶ ἀνόδοις καὶ εἰς τὰ ἄλλα σύμπαντα. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ τῆς συμφωνίας τῶν ψυχῶν

πρὸς τὴν τοῦδε τοῦ παντὸς τάξιν οὐκ ἀπηρτημένων, ἀλλὰ συναπτουσῶν ἐν ταῖς καθόδοις ἑαυτὰς καὶ μίαν συμφωνίαν πρὸς τὴν περιφορὰν ποιουμένων, ὡς καὶ τὰς τύχας αὐτῶν καὶ τοὺς βίους καὶ τὰς προαιρέσεις σημαίνεσθαι τοῖς τῶν ἀστρῶν σχήμασι καὶ οἷον μίαν τινα φωνὴν οὐκ ἐκμελῶσ ἀφιέναι: καὶ τὸ μουσικῶς καὶ ἐναρμονίως μᾶλλον τοῦτο εἶναι ἠνιγμένως. Τοῦτο δὲ οὐκ ἂν ἦν μὴ τοῦ παντὸς κατ' ἐκεῖνα ποιούντος καὶ πάσχοντος ἕκαστα ἐν μέτροις περιόδων καὶ τάξεων καὶ βίων κατὰ γένη διεξόδων, οὓς αἱ ψυχὰι διεξοδεύουσιν ὅτε μὲν ἐκεῖ, ὅτε δὲ ἐν οὐρανῷ, ὅτε δὲ εἰς τοῦσδε τοὺς τόπους ἐπιστρεφόμεναι. Νοῦς δὲ πᾶς ἀεὶ ἄνω καὶ οὐ μὴ ποτε ἔξω τῶν αὐτοῦ γένοιτο, ἀλλ' ἰδρυμένος πᾶς ἄνω πέμπει εἰς τὰ τῆδε διὰ ψυχῆς. Ψυχὴ δὲ ἐκ τοῦ πλησίον μᾶλλον κατὰ τὸ ἐκεῖθεν διάκειται εἶδος καὶ δίδωσι τοῖς ὑπ' αὐτήν, ἢ μὲν ὡσαύτως, ἢ δὲ ἄλλοτε ἄλλως, ἴσχουσα ἐν τάξει τὴν πλάνην. Κάτεισι δὲ οὐκ ἀεὶ τὸ ἴσον, ἀλλ' ὅτε μὲν πλεόν, ὅτε δὲ ἔλαττον, κἂν πρὸς τὸ αὐτὸ γένος ἴη: κάτεισι δὲ εἰς ἕτοιμον ἑκάστη καθ' ὁμοίωσιν τῆς διαθέσεως. Ἐκεῖ γάρ, ὧς ἂν ὁμοιωθεῖσα ἦ, φέρεται, ἢ μὲν εἰς ἀνθρώπων, ἢ δὲ εἰς ζῴων ἄλλη ἄλλο.

(4, 3, 13) Τὸ γὰρ ἀναπόδραστον καὶ ἡ δίκη οὕτως ἐν φύσει κρατούση ἰέναι ἕκαστον ἐν τάξει πρὸς ὃ ἔστιν ἕκαστον γενόμενον εἶδωλον προαιρέσεως καὶ διαθέσεως ἀρχετύπου, καὶ ἔστιν ἐκεῖνο πᾶν ψυχῆς εἶδος ἐκεῖνου πλησίον, πρὸς ὃ τὴν διάθεσιν τὴν ἐν αὐτῇ ἔχει, καὶ τοῦ τότε πέμποντος καὶ εἰσάγοντος οὐ δεῖ, οὔτε ἵνα ἔλθῃ εἰς σῶμα τότε οὔτε εἰς τοδί, ἀλλὰ καὶ τοῦ ποτὲ ἐνσταίντος οἷον αὐτομάτως κάτεισι καὶ εἰσεῖσιν εἰς ὃ δεῖ - καὶ ἄλλος ἄλλη χρόνος, οὗ παραγενομένου οἷον κήρυκος καλοῦντος κατίασι - καὶ εἰσέδου εἰς τὸ πρόσφορον σῶμα, ὡς εἰκάσαι τὰ γιγνόμενα οἷον δυνάμεσι μάγων καὶ ὀλκαῖς τισιν ἰσχυραῖς κινεῖσθαι τε καὶ φέρεσθαι: οἷον καὶ ἐφ' ἐνὸς ἑκάστου τελεῖται ἢ τοῦ ζῴου διοικήσεις, ἐν χρόνῳ ἕκαστον κινούσης καὶ γεννώσης, οἷον γενειάσεις καὶ [ἐκ]φύσεις κεράτων καὶ νῦν πρὸς τὰδε ὄρμας καὶ ἐπανθήσεις πρότερον οὐκ οὔσας, καὶ περιττάς, τῶν [τε] δένδρων διοικήσεις ἐν προθεσμῆσιν τακταῖς γιγνομένη. Ἰασι δὲ οὔτε ἐκοῦσαι οὔτε πεμφθεῖσαι: οὐ γὰρ τὸ ἐκοῦσιον τοιοῦτον ὡς προελέσθαι, ἀλλ' ὡς τὸ πηδᾶν κατὰ φύσιν, ἢ [ὡς] πρὸς γάμων φυσικὰς προθυμίας ἢ [ὡς] πρὸς πράξεις τινὲς καλῶν οὐ λογισμῶν κινούμενοι: ἀλλ' εἰμαρμένον ἀεὶ τῷ τοιῷδε τὸ τοιόνδε, καὶ τῷ τοιῷδε τὸ νῦν, τῷ δὲ τὸ αὔθις. Καὶ ὁ μὲν πρὸ κόσμου νοῦς εἰμαρμένην ἔχει τὴν τοῦ μένειν ἐκεῖ ὅποσον καὶ πέμπει, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῷ καθόλου ὑποπίπτον νόμῳ πέμπεται: ἔγκειται γὰρ ἑκάστῳ τὸ καθόλου, καὶ ὁ νόμος οὐκ ἔξωθεν τὴν ἰσχὺν εἰς τὸ τελεσθῆναι ἴσχει, ἀλλὰ δέδοται ἐν τοῖς χρησαμένοις

εἶναι καὶ περιφέρουσιν αὐτόν: καὶ ἐνστυῆ καὶ ὁ χρόνος, καὶ ὃ θέλει γενέσθαι, γίνεται τότε ὑπ αὐτῶν τῶν ἐχόντων αὐτόν, ὥστε αὐτοὺς αὐτὸν τελεῖν, ἅτε περιφέροντας [καὶ] ἰσχύσαντα ἐν τῷ ἐν αὐτοῖς αὐτὸν ἰδρῦσθαι, οἷον βρίθοντα εἰς αὐτοὺς καὶ προθυμίαν ἐμποιοῦντα καὶ ὠδίνα ἐκεῖ ἐλθεῖν, οὗ ὃ ἐν αὐτοῖς ὦν οἷον ἐλθεῖν φθέγγεται.

(4, 3, 14) Τούτων δὴ γινομένων φῶτα πολλὰ ὁ κόσμος οὗτος ἔχων καὶ καταυγαζόμενος ψυχῶν ἐπικοσμεῖται ἐπὶ τοῖς προτέροις ἄλλους κόσμους ἄλλον παρ ἄλλου κομιζόμενος, παρὰ τε θεῶν ἐκείνων παρὰ τε νῶν τῶν ἄλλων ψυχῶν διδόντων: οἷον εἰκὸς καὶ τὸν μῦθον αἰνίττεσθαι, ὡς πλάσαντος τοῦ Προμηθέως τὴν γυναικὰ ἐπεκόσμησεν αὐτὴν καὶ οἱ ἄλλοι θεοί: <γαῖαν ὕδει φύρειν>, καὶ ἀνθρώπου ἐνθεῖναι φωνήν, θεῶν δ ὁμοίαν τὸ εἶδος, καὶ Ἀφροδίτην τι δοῦναι καὶ Χάριτας καὶ ἄλλον ἄλλο δῶρον καὶ ὀνομάσαι ἐκ τοῦ δώρου καὶ πάντων τῶν δεδωκότων: πάντες γὰρ τούτῳ ἔδωσαν τῷ πλάσματι παρὰ προμηθείας τινὸς γενομένῳ. Ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς ἀποποιούμενος τὸ δῶρον αὐτοῦ τί ἂν σημαίνει ἢ τὴν τοῦ ἐν νοητῷ μᾶλλον αἴρεσιν ἀμείνω εἶναι; Δέδεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ποιήσας, ὅτι πως ἐφάπτεται τοῦ γενομένου ὑπ αὐτοῦ, καὶ ὁ τοιοῦτος δεσμὸς ἔξωθεν: καὶ ἡ λύσις ἢ ὑπὸ Ἡρακλέους, ὅτι δυνάμεις ἐστὶν αὐτῷ, ὥστε καὶ ὡς λελύσθαι. Ταῦτα μὲν οὖν ὅπη τις δοξάζει, ἀλλ ὅτι ἐμφαίνει τὰ τῆς εἰς τὸν κόσμον δόσεως, καὶ προσάδει τοῖς λεγομένοις.

(4, 3, 15) Ἰασι δὲ ἐκαύψασαι τοῦ νοητοῦ εἰς οὐρανὸν μὲν πρῶτον καὶ σῶμα ἐκεῖ προσλαβοῦσαι δι αὐτοῦ ἤδη χωροῦσι καὶ ἐπὶ τὰ γεωδέστερα σώματα, εἰς ὅσον ἂν εἰς μῆκος ἔκταθῶσι. Καὶ αἱ μὲν ἀπ οὐρανοῦ εἰς σώματα τὰ κατωτέρω, αἱ δὲ ἀπ ἄλλων εἰς ἄλλα εἰσκρινόμεναι, αἷς ἢ δύναμις οὐκ ἤρκεσεν ἄραι ἐντεῦθεν διὰ βάρυνσιν καὶ λήθην πολὺ ἐφελομέναις, ὃ αὐταῖς ἐβαρύνθη. Γίνονται δὲ διάφοροι ἢ σωματῶν εἰς ἃ ἐνεκρίθησαν παραλλαγαῖς ἢ καὶ τύχαις ἢ καὶ τροφαῖς, ἢ αὐταὶ παρ αὐτῶν τὸ διάφορον κομίζουσιν ἢ πᾶσι τούτοις ἢ τισιν αὐτῶν. Καὶ αἱ μὲν τὰ πάντα ὑποπεπτώκασιν εἰμαρμένη τῇ ἐνταῦθα, αἱ δὲ ὅτε μὲν οὕτως, ὅτε δὲ αὐτῶν, αἱ δὲ ὅσα μὲν ἀναγκαῖα ὑπομείναι συγχωροῦσι, δύνανται δὲ ὅσα ἐστὶν αὐτῶν ἔργα αὐτῶν εἶναι, ζῶσαι κατ ἄλλην τὴν τῶν συμπάντων τῶν ὄντων νομοθεσίαν ἄλλω ἑαυτὰς θεσμῷ δοῦσαι. Πέπλεκται δὲ αὕτη ἔκ τε τῶν τῆδε λόγων τε καὶ αἰτίων πάντων καὶ ψυχικῶν κινήσεων καὶ νόμων τῶν ἐκεῖθεν, συμφωνοῦσα ἐκείνοις καὶ ἀρχαῖς ἐκεῖθεν παραλαβοῦσα καὶ συνυφαίνουσα τὰ ἐξῆς ἐκείνοις, ἀσάλευτα μὲν τηροῦσα, ὅσα δύνανται σφῆξιν ἑαυτὰ πρὸς τὴν ἐκείνων ἔξιν, τὰ δὲ ἄλλα ἢ πέφυκε περιάγουσα, ὡς τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς κατελθού-

σιν εἶναι, ὅτι οὕτως, ὡς τὰ μὲν ὠδὶ τεθῆναι, τὰ δὲ ὠδὶ κείσθαι.

(4, 3, 16) Τὰ μὲν οὖν γινόμενα τιμωρήματα εἰς τοὺς πονηροὺς μετὰ δίκης τῇ τάξει ἀποδιδόναι προσήκει ὡς κατὰ τὸ δέον ἀγούση: ὅσα δὲ τοῖς ἀγαθοῖς συμβαίνει ἔξω δίκης, οἷον κολάσεις ἢ πενίαι ἢ νόσοι, ἄρα διὰ προτέρας ἀμαρτίας λεκτέον γίνεσθαι; Συμπέπλεκται γὰρ ταῦτα καὶ προσημαίνεται, ὡς καὶ αὐτὰ κατὰ λόγον γίνεσθαι. Ἡ οὐ κατὰ λόγους φυσικοὺς ταῦτα, οὐδ' ἦν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἀλλ' ἐπόμενα ἐκείνοις: οἷον πιπτούσης τινὸς οἰκοδομίας τὸν ὑποπεσόντα ἀποθανεῖν ὁποῖός ποτ' ἂν ἦ, ἢ καὶ ἵππων δύο κατὰ τάξιν φερομένων ἢ καὶ ἑνὸς τὸ ἐμπεσὸν τρωθῆναι ἢ πατηθῆναι. Ἡ καὶ τὸ ἀδίκον τοῦτο οὐ κακὸν ὄν τῷ παθόντι πρὸς τὴν τοῦ ὅλου χρήσιμον πλοκήν. Ἡ οὐδὲ ἀδίκον ἐκ τῶν πρόσθεν ἔχον τὴν δικαίωσιν. Οὐ γὰρ τὰ μὲν δεῖ νομίζειν συντετάχθαι, τὰ δὲ κεχαλάσθαι εἰς τὸ αὐτεξούσιον. Εἰ γὰρ κατ' αἰτίας γίνεσθαι δεῖ καὶ φυσικὰς ἀκολουθίας καὶ κατὰ λόγον ἓνα καὶ τάξιν μίαν, καὶ τὰ σμικρότερα δεῖ συντετάχθαι καὶ συνυφάνθαι νομίζειν. Καὶ τὸ ἀδίκον δὴ τὸ παρ' ἄλλου εἰς ἄλλον αὐτῷ μὲν τῷ ποιήσαντι ἀδίκον, καὶ οὐκ ἀφείθη αἰτίας ὁ δράσας, συντεταγμένον δ' ἐν τῷ παντὶ οὐκ ἀδίκον ἐν ἐκείνῳ οὐδ' εἰς τὸν παθόντα, ἀλλ' οὕτως ἐχρῆν. Εἰ δ' ἀγαθὸς ὁ παθὼν, εἰς ἀγαθὸν ἢ τελευτῇ τούτων. Δεῖ γὰρ τήνδε τὴν σύνταξιν <οὐκ ἀθεεῖ> οὐδὲ ἀδίκον, ἀλλ' ἀκριβῆ εἰς τὴν τοῦ προσήκοντος ἀπόδοσιν νομίζειν, ἀδήλους δὲ ἔχειν τὰς αἰτίας καὶ τοῖς οὐκ εἰδόσι παρέχειν μέμψεως αἰτίας.

(4, 3, 17) Ὅτι δὲ ἐκ τοῦ νοητοῦ εἰς τὴν οὐρανοῦ ἴασιν αἱ ψυχαὶ τὸ πρῶτον χώραν, λογίσαιτο ἂν τις ἐκ τῶν τοιούτων. Εἰ γὰρ οὐρανὸς ἐν τῷ αἰσθητῷ τόπῳ ἀμείνων, εἴη ἂν προσεχῆς τῶν νοητῶν τοῖς ἐσχάτοις. Ἐκείθεν τοίνυν ψυχοῦται ταῦτα πρῶτα καὶ μεταλαμβάνει ὡς ἐπιτηδειότερα μεταλαμβάνειν. Τὸ δὲ γειρὸν ὑστατόν τε καὶ ψυχῆς ἥττονος πεφυκὸς μεταλαμβάνειν καὶ τῆς ἀσωμάτου φύσεως πόρρω. Πᾶσαι μὲν δὴ καταλάμπουσι τὸν οὐρανὸν καὶ διδόασιν οἷον τὸ πολὺ αὐτῶν καὶ τὸ πρῶτον ἐκείνῳ, τὰ δὲ ἄλλα τοῖς ὑστέροις ἐναυγάζονται, αἱ δ' ἐπιπλέον κατιοῦσαι ἐναυγάζουσι μᾶλλον κάτω, αὐταῖς δὲ οὐκ ἄμεινον εἰς πολὺ προιούσαις. Ἔστι γὰρ τι οἷον κέντρον, ἐπὶ δὲ τούτῳ κύκλος ἀπ' αὐτοῦ ἐκλάμπων, ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλος, φῶς ἐκ φωτός: ἔξωθεν δὲ τούτων οὐκέτι φωτὸς κύκλος ἄλλος, ἀλλὰ δεόμενος οὗτος οἰκείου φωτὸς ἀπορία αὐγῆς ἀλλοτρίας. Ἔστω δὲ ῥόμβος οὗτος, μᾶλλον δὲ σφαῖρα τοιαύτη, ἢ δὴ κομίζεται ἀπὸ τῆς τρίτης - προσεχῆς γὰρ αὐτῇ - ὅσον ἐκείνη ἐναυγάζεται. Τὸ μὲν οὖν μέγα φῶς μένον ἐλλάμπει, καὶ διήκει κατὰ λόγον ἐξ αὐτοῦ αὐγῆ, τὰ δ' ἄλλα συνεπι-

λάμπει, τὰ μὲν μένοντα, τὰ δ' ἐπιπλέον ἐπισπᾶται τῇ τοῦ ἔλλαμπομένου ἀγλαίᾳ. Εἶτα δεομένων τῶν ἔλλαμπομένων πλείονος φροντίδος, ὡσπερ χειμαζομένων πλοίων κυβερνῆται ἐναπερείδονται πρὸς τὸ πλεόν τῇ τῶν νεῶν φροντίδι καὶ ἀμελήσαντες αὐτῶν ἔλαθον, ὡς κινδυνεύειν συνεπισπασθῆναι πολλάκις τῷ τῶν νεῶν ναυαγίῳ, ἔρριψαν τὸ πλεόν καὶ αὐτὰ καὶ τοῖς ἑαυτῶν: ἔπειτα δὲ κατεσχέθησαν πεδηθεῖσαι γοητείας δεσμοῖς, σχεθεῖσαι φύσεως κηδεμονίᾳ. Εἰ δ' ἦν τοιοῦτον ἕκαστον ζῶον οἷον καὶ τὸ πᾶν, τέλεον καὶ ἱκανὸν σῶμα καὶ ἀκίνδυνον παθεῖν, καὶ παρῆναι λεγομένη ψυχὴ οὐκ ἂν παρῆν αὐτῷ, καὶ παρῆχεν αὐτῷ ζωὴν μένουσα πάντη ἐν τῷ ἄνω.

(4, 3, 18) Πότερα δὲ λογισμῶ ψυχὴ χρῆται πρὶν ἔλθεῖν καὶ πάλιν αὐτὴ ἐξελεθῆσα; Ἡ ἐνταῦθα ὁ λογισμὸς ἐγγίγνεται ἐν ἀπόρῳ ἤδη οὔσης καὶ φροντίδος πληρουμένης καὶ μᾶλλον ἀσθενούσης: ἐλάττωσις γὰρ νοῦ εἰς αὐτάρκειαν τὸ λογισμοῦ δεῖσθαι: ὡσπερ καὶ ἐν ταῖς τέχναις ὁ λογισμὸς ἀποροῦσι τοῖς τεχνίταις, ὅταν δὲ μὴ χαλεπὸν ἦ, κρατεῖ καὶ ἐργάζεται ἡ τέχνη. Ἄλλ' εἰ ἐκεῖ ἄνευ λογισμῶν, πῶς ἂν ἔτι λογικαὶ εἴεν; Ἡ ὅτι δύνανται, εἴποι τις ἄν, ὅταν περίστασις, εὐπορῆσαι διασκοποῦσαι. Δεῖ δὲ τὸν λογισμὸν λαβεῖν τὸν τοιοῦτον: ἐπεὶ εἴ τις λογισμὸν λαμβάνει τὴν ἐκ νοῦ ἀεὶ γινομένην καὶ οὔσαν ἐν αὐταῖς διαθέσειν, καὶ ἐνέργειαν ἐστῶσαν καὶ οἷον ἔμφασιν οὔσαν, εἴεν ἂν κάκεῖ λογισμῶ χρώμεναι. Οὐδὲ δὴ φωναῖς, οἶμαι, χρῆσθαι νομιστέον ἐν μὲν τῷ νοητῷ οὔσας, καὶ πάμπαν σώματα δ' ἐχούσας ἐν οὐρανῷ. Ὅσα μὲν διὰ χρείας ἢ δι' ἀμφισβητήσεις διαλέγονται ἐνταῦθα, ἐκεῖ οὐκ ἂν εἴη: ποιοῦσαι δὲ ἐν τάξει καὶ κατὰ φύσιν ἕκαστα οὐδ' ἂν ἐπιτάττειεν οὐδ' ἂν συμβουλεύειεν, γινώσκουεν δ' ἂν καὶ τὰ παρ' ἀλλήλων ἐν συνέσει. Ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα πολλὰ σιωπώντων γινώσκοιμεν δι' ὁμμάτων: ἐκεῖ δὲ καθαρὸν πᾶν τὸ σῶμα καὶ οἷον ὀφθαλμὸς ἕκαστος καὶ οὐδὲν δὲ κρυπτὸν οὐδὲ πεπλασμένον, ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν ἄλλῳ ἰδὼν ἐκεῖνος ἔγνω. Περὶ δὲ δαιμόνων καὶ ψυχῶν ἐν ἀέρι φωνῇ χρῆσθαι οὐκ ἄτοπον: ζῶα γὰρ τοιάδε.

(4, 3, 19) Πότερα δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ <ἀμέριστον> καὶ <μεριστὸν> ὡσπερ κραθέντων, ἢ ἄλλη μὲν καὶ κατ' ἄλλο τὸ ἀμέριστον, τὸ δὲ μεριστὸν οἷον ἐφεξῆς καὶ ἕτερον μέρος αὐτῆς, ὡσπερ τὸ μὲν λογιζόμενόν φαμεν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλογον; Γνωσθεῖη δ' ἂν ληφθέντος τί λέγομεν ἕκαστερον. <Αμέριστον> μὲν οὖν ἀπλῶς εἴρηται αὐτῷ, <μεριστὸν> δὲ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ <περὶ τὰ σώματά> φησι <γινομένην μεριστήν> καὶ ταύτην οὐ γεγενημένην. Τὴν δὴ σώματος φύσιν ὁρᾶν δεῖ πρὸς τὸ ζῆν οἷας ψυχῆς προσδεῖται, καὶ ὅ τι δεῖ τῆς ψυχῆς πανταχοῦ τῷ σώματι

καὶ ὅλῳ παρῆναι. Πᾶν μὲν δὴ τὸ αἰσθητικόν, εἴπερ διὰ παντὸς αἰσθήσεται, ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸ μερίζεσθαι: πανταχοῦ μὲν γὰρ ὃν μεμερίσθαι ἂν λέγοιτο: ὅλον δὲ πανταχοῦ φαινόμενον οὐ μεμερίσθαι ἂν παντελῶς λέγοιτο, περὶ δὲ τὰ σώματα γίνεσθαι μεριστόν. Εἰ δέ τις λέγοι ἐν ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι μηδὲ μεμερίσθαι, ἀλλ ἢ μόνον ἐν τῇ ἀφῆ, λεκτέον ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις, εἴπερ σῶμά ἐστι τὸ μεταλαμβάνον, ἀνάγκη οὕτω μερίζεσθαι, ἔλαττον δὲ ἢ ἐν τῇ ἀφῆ. Καὶ δὴ καὶ τὸ φυτικὸν αὐτῆς καὶ τὸ αὐξητικὸν ὡσαύτως: καὶ εἰ περὶ τὸ ἥπαρ ἢ ἐπιθυμία, τὸ δὲ περὶ τὴν καρδίαν ὁ θυμός, ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τούτων. Ἄλλ ἴσως ταῦτα οὐ παραλαμβάνει ἐν ἐκείνῳ τῷ μίγματι, ἴσως δὲ ἄλλον τρόπον καὶ ἐκ τινος τῶν παραληφθέντων ταῦτα. Λογισμὸς δὲ καὶ νοῦς; οὐκέτι ταῦτα σώματι δίδωσιν αὐτά: καὶ γὰρ τὸ ἔργον αὐτῶν οὐ δι ὀργάνου τελεῖται τοῦ σώματος: ἐμπόδιον γὰρ τοῦτο, εἴ τις αὐτῷ ἐν ταῖς σκέψεσι προσχωρῶτο. Ἄλλο ἄρα ἑκάτερον τὸ <ἀμέριστον> καὶ <μεριστόν>, καὶ οὐχ ὡς ἐν κραθέντα, ἀλλ ὡς ὅλον ἐκ μερῶν ἑκατέρου καθαροῦ καὶ χωρὶς τῆς δυνάμει. Εἰ μέντοι καὶ τὸ <περὶ τὰ σώματα γινόμενον μεριστόν> παρὰ τῆς ἐπάνω δυνάμεως ἔχει τὸ ἀμέριστον, δύναται τὸ αὐτὸ τοῦτο ἀμέριστον καὶ μεριστόν εἶναι, οἷον κραθὲν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἐλθούσης ἄνωθεν δυνάμεως.

(4, 3, 20) Εἰ δὲ καὶ ἐν τόπῳ ταῦτά τε καὶ τὰ ἄλλα τῆς ψυχῆς λεγόμενα μέρη, ἢ ταῦτα μὲν ὅλως οὐκ ἐν τόπῳ, τὰ δὲ ἄλλα ἐν τόπῳ καὶ ποῦ, ἢ ὅλως οὐδέν, ἐπιστῆσαι προσήκει. Εἴτε γὰρ μὴ ἀφοριοῦμεν ἑκάστοις τῶν τῆς ψυχῆς, τόπον τινὰ οὐδαμοῦ οὐδὲν θέντες, οὐ μᾶλλον εἴσω τοῦ σώματος ἢ ἔξω ποιοῦντες, ἀψυχον αὐτὸ ποιήσομεν, τὰ τε δι ὀργάνων σωματικῶν ἔργα ὅπη γίνεσθαι προσήκει εἰπεῖν ἀπορήσομεν, εἴτε τοῖς μὲν, τοῖς δ' οὐ, οἷς μὴ δίδομεν, οὐκ ἐν ἡμῖν αὐτὰ ποιεῖν δόξομεν, ὥστε μὴ πᾶσαν ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἐν ἡμῖν εἶναι. Ὅλως μὲν οὖν οὐδέν τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν οὐδὲ πᾶσαν φατέον ὡς ἐν τόπῳ εἶναι τῷ σώματι: περιεκτικὸν μὲν γὰρ ὁ τόπος καὶ περιεκτικὸν σώματος, καὶ οὐ ἑκαστον μερισθέν ἐστιν, ἔστιν ἐκεῖ, ὡς μὴ ὅλον ἐν ὄτω οὖν εἶναι: ἢ δὲ ψυχὴ οὐ σῶμα, καὶ οὐ περιεχόμενον μᾶλλον ἢ περιέχον. Οὐ μὴν οὐδ' ὡς ἐν ἀγγεῖω: ἀψυχον γὰρ ἂν γένοιτο τὸ σῶμα, εἴτε ὡς ἀγγεῖον, εἴτε ὡς τόπος περιέχει: εἰ μὴ ἄρα διαδόσει τινὶ αὐτῆς οὔσης πρὸς αὐτὴν συνηθροισμένης, καὶ ἔσται, ὅσον μετέλαβε τὸ ἀγγεῖον, τοῦτο ἀπολωλὸς αὐτῆ. Ὁ δὲ τόπος ὁ κυρίως ἀσώματος καὶ οὐ σῶμα: ὥστε τί ἂν δέοιτο ψυχῆς; Καὶ τὸ σῶμα τῷ πέρατι αὐτοῦ πλησιάζει τῇ ψυχῇ, οὐχ αὐτῷ. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐναντιοῖτο πρὸς τὸ ὡς ἐν τόπῳ εἶναι. Καὶ γὰρ

συμφέροιο ἀν ἀεὶ ὁ τόπος, καὶ αὐτό τι ἔσται τὸν τόπον αὐτὸν περιφέρον. Ἄλλ οὐδ εἰ ὁ τόπος διάστημα εἴη, πολὺ μᾶλλον οὐκ ἀν εἴη ὡς ἐν τόπῳ τῷ σώματι. Τὸ γὰρ διάστημα κενὸν εἶναι δεῖ: τὸ δὲ σῶμα οὐ κενόν, ἀλλ ἴσως ἐν ᾧ τὸ σῶμα ἔσται, ὥστε ἐν τῷ κενῷ τὸ σῶμα. Ἄλλὰ μὴν οὐδ ὡς ἐν ὑποκειμένῳ ἔσται τῷ σώματι: τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ πάθος τοῦ ἐν ᾧ, ὡς χρῶμα καὶ σχῆμα, καὶ χωριστὸν ἢ ψυχὴ. Οὐ μὴν οὐδ ὡς μέρος ἐν ὅλῳ: οὐ γὰρ μέρος ἢ ψυχὴ τοῦ σώματος. Εἰ δέ τις λέγοι, ὡς ἐν ὅλῳ μέρος τῷ ζῳῷ, πρῶτον μὲν ἢ αὐτὴ ἀν μένοι ἀπορία, πῶς ἐν ὅλῳ: οὐ γὰρ δὴ ὡς ἐν τῷ ἀμφορεῖ τοῦ οἴνου ὁ οἶνος, ἢ ὡς ὁ ἀμφορεὺς, οὐδ ἢ καὶ αὐτό τι ἐν αὐτῷ ἔσται. Ἄλλ οὐδ ὡς ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι: γελοῖον γὰρ τὴν μὲν ψυχὴν ὅλον λέγειν, τὸ δὲ σῶμα μέρη. Ἄλλ οὐδὲ ὡς εἶδος ἐν ὕλῃ: ἀχώριστον γὰρ τὸ ἐν ὕλῃ εἶδος, καὶ ἤδη ὕλης οὐσίας ὕστερον τὸ εἶδος. Ἡ δὲ ψυχὴ τὸ εἶδος ποιεῖ ἐν τῇ ὕλῃ ἄλλῃ τοῦ εἶδους οὕσα. Εἰ δὲ οὐ τὸ γενόμενον εἶδος, ἀλλὰ τὸ χωριζόμενον φήσουσι, πῶς τοῦτο τὸ εἶδος ἐν τῷ σώματι, οὕτω φανερόν [καὶ χωριστὸν ἢ ψυχὴ]. Πῶς οὖν ἐν τῷ σώματι ἢ ψυχὴ λέγεται πρὸς πάντων; Ἡ ἐπειδὴ οὐχ ὁρατὸν ἢ ψυχὴ, ἀλλὰ τὸ σῶμα. Σῶμα οὖν ὁρῶντες, ἔμψυχον δὲ συνιέντες, ὅτι κινεῖται καὶ αἰσθάνεται, ἔχειν φησὶν ψυχὴν αὐτό. Ἐν αὐτῷ ἄρα τῷ σώματι τὴν ψυχὴν εἶναι ἀκολουθῶν ἀν λέγοιμεν. Εἰ δέ γε ὁρατὸν ἢ ψυχὴ καὶ αἰσθητὸν ἦν περιελημμένον πάντῃ τῇ ζῳῇ καὶ μέχρις ἐσχάτων οὕσα εἰς ἴσον, οὐκ ἀν ἔφαμεν τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι εἶναι, ἀλλ ἐν τῷ κυριωτέρῳ τὸ μὴ τοιοῦτον, καὶ ἐν τῷ συνέχοντι τὸ συνεχόμενον, καὶ ἐν τῷ μὴ ῥέοντι τὸ ῥέον.

(4, 3, 21) Τί οὖν; Πῶς πάρεστιν, εἰ τις ἐρωτῶη μηδὲν αὐτὸς λέγων ὅπως, τί ἐροῦμεν; Καὶ εἰ ὁμοίως πάσα, ἢ ἄλλο μέρος ἄλλως, τὸ δ ἄλλως; Ἐπεὶ τοίνυν τῶν νῦν λεγομένων τρόπων τοῦ ἐν τινι οὐδεὶς φαίνεται ἐπὶ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ σῶμα ἀρμόττων, λέγεται δὲ οὕτως ἐν τῷ σώματι εἶναι ἢ ψυχὴ, ὡς ὁ κυβερνήτης ἐν τῇ νηί, πρὸς μὲν τὸ χωριστὴν δύνασθαι εἶναι τὴν ψυχὴν καλῶς εἴρηται, τὸν μέντοι τρόπον, ὡς νῦν ἡμεῖς ζητοῦμεν, οὐκ ἀν πάνυ παραστήσειεν. Ὡς μὲν γὰρ πλωτὴρ κατὰ συμβεβηκὸς ἀν εἴη ἐν αὐτῇ ὁ κυβερνήτης, ὡς δὲ κυβερνήτης πῶς; Οὐδὲ γὰρ ἐν πάσῃ τῇ νηί, ὡσπερ ἢ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι. Ἄλλὰ ἄρα οὕτω φατέον, ὡς ἢ τέχνη ἐν τοῖς ὀργάνοις, οἷον ἐν τῷ οἴακι, [οἷον] εἰ ἔμψυχος ὁ οἴαξ ἦν, ὥστε κυβερνητικὴν εἶναι ἔνδον τὴν κινουσαν τεχνικῶς; Νῦν δὲ τοῦτο διαλλάττειν, ὅτι ἔξωθεν ἢ τέχνη. Εἰ οὖν κατὰ τὸ παράδειγμα τὸ τοῦ κυβερνήτου τοῦ ἐνδύντος πρὸς τὸν οἴακα θείμεθα τὴν ψυχὴν ἐν τῷ σώματι εἶναι ὡς ἐν ὀργάνῳ φυσικῷ - κινεῖ γὰρ οὕτως αὐτό

ἐν οἷς ἂν ἐθέλη ποιεῖν - ἄρ ἂν τι πλεον ἡμῖν πρὸς
τὸ ζητούμενον γένοιτο; Ἡ πάλιν ἀπορήσομεν πῶς ἔστιν
ἐν τῷ ὄργάνῳ, καίτοι τρόπος οὗτος ἕτερος τῶν πρόσθεν:
ἀλλ ὅμως ἔτι ποιοῦμεν ἐξευρεῖν καὶ ἐγγυτέρω προσελθεῖν.
(4, 3, 22) Ἄρ οὖν οὕτω φατέον, ὅταν ψυχὴ σῶματι παρῆ,
παρεῖναι αὐτὴν ὡς τὸ πῦρ πάρεστι τῷ ἀέρι; Καὶ γὰρ αὖ καὶ
τοῦτο παρὸν οὐ πάρεστι καὶ δι ὅλου παρὸν οὐδενὶ μίγνυται
καὶ ἔστηκε μὲν αὐτὸ, τὸ δὲ παραρρεῖ: καὶ ὅταν ἔξω γένηται
τοῦ ἐν ᾧ τὸ φῶς, ἀπῆλθεν οὐδὲν ἔχων, ἕως δὲ ἔστιν
ὑπὸ τὸ φῶς, πεφώτισται, ὡστ ὀρθῶς ἔχειν καὶ ἐνταῦθα
λέγειν, ὡς ὁ ἀῆρ ἐν τῷ φωτί, ἥπερ τὸ φῶς ἐν τῷ ἀέρι. Διὸ
καὶ Πλάτων καλῶς τὴν ψυχὴν οὐ θεῖς ἐν τῷ σῶματι ἐπὶ
τοῦ παντός, ἀλλὰ τὸ σῶμα ἐν τῇ ψυχῇ, [καί] φησὶ τὸ μὲν τι
εἶναι τῆς ψυχῆς ἐν ᾧ τὸ σῶμα, τὸ δὲ ἐν ᾧ σῶμα μηδέν,
ὣν δηλονότι δυνάμεων οὐ δεῖται τῆς ψυχῆς τὸ σῶμα. Καὶ
δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ψυχῶν ὁ αὐτὸς λόγος. Τῶν μὲν
ἄλλων δυνάμεων οὐδὲ παρουσίαν τῷ σῶματι λεκτέον τῆς
ψυχῆς εἶναι, ὣν δὲ δεῖται, ταῦτα παρεῖναι, καὶ παρεῖναι
οὐκ ἐνιδρυθέντα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ οὐδ αὖ τῷ ὅλῳ, καὶ
πρὸς μὲν αἰσθησιν παρεῖναι παντὶ τῷ αἰσθανομένῳ τὸ
αἰσθητικόν, πρὸς δὲ ἐνεργείας ἤδη ἄλλο ἄλλῳ.

(4, 3, 23) Λέγω δὲ ὧδε: τοῦ σώματος πεφωτισμένου τοῦ ἐμ-
ψύχου ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἄλλο ἄλλως μεταλαμβάνειν αὐτοῦ
μέρος: καὶ κατὰ τὴν τοῦ ὄργάνου πρὸς τὸ ἔργον ἐπιτηδειό-
τητα, δυνάμιν τὴν προσήκουσαν εἰς τὸ ἔργον ἀποδιδοῦσαν,
οὕτω τοι λέγεσθαι τὴν μὲν ἐν ὀφθαλμοῖς δυνάμιν τὴν ὀρα-
τικὴν εἶναι, τὴν δ ἐν ὠσὶ τὴν ἀκουστικὴν, καὶ γευστικὴν
ἐν γλώσσῃ, ὄσφρησιν ἐν ῥισί, τὴν δὲ ἀπτικὴν ἐν παντὶ
παρεῖναι: πρὸς γὰρ ταύτην τὴν ἀντίληψιν πᾶν τὸ σῶμα
ὄργανον τῇ ψυχῇ [παρ]εῖναι. Τῶν δὲ ἀπτικῶν ὄργάνων ἐν
πρώτοις τοῖς νεύροις ὄντων, αἱ δὴ καὶ πρὸς τὴν κίνησιν
τοῦ ζώου τὴν δυνάμιν ἔχει, ἐνταῦθα τῆς τοιαύτης δούσης
ἑαυτὴν, ἀρχομένων δὲ ἀπὸ ἐγκεφάλου τῶν νεύρων, τὴν
τῆς αἰσθήσεως καὶ ὀρμῆς ἀρχὴν καὶ ὅλως παντὸς τοῦ
ζώου ἐνταῦθα ἔθεσαν φέροντες, οὗ δηλονότι αἱ ἀρχαὶ τῶν
ὄργάνων, ἐκεῖ παρεῖναι τὸ χρησόμενον τιθέμενοι - βέλτιον
δὲ λέγειν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνεργείας τῆς δυνάμεως ἐκεῖ -
ὅθεν γὰρ ἔμελλε κινεῖσθαι τὸ ὄργανον, ἐκεῖ ἔδει οἶον
ἐναπερίδεσθαι τὴν δυνάμιν τοῦ τεχνίτου ἐκείνην τὴν τῷ
ὄργάνῳ πρόσφορον, μᾶλλον δὲ οὐ τὴν δυνάμιν - πανταχοῦ
γὰρ ἡ δυνάμις - ἐκεῖ δὲ τῆς ἐνεργείας ἡ ἀρχή, οὗ ἡ ἀρχὴ
τοῦ ὄργάνου. Ἐπεὶ οὖν ἡ τοῦ αἰσθάνεσθαι δυνάμις καὶ ἡ
τοῦ ὀρμᾶν ψυχῆς οὔσης αἰσθητικῆς καὶ φανταστικῆς
[φύσις] ἐπάνω ἑαυτῆς εἶχε τὸν λόγον, ὡς ἂν γειτονοῦσα
πρὸς τὸ κάτω οὗ αὐτὴ ἐπάνω, ταύτη ἐτέθη τοῖς παλαιοῖς
ἐν τοῖς ἀκροῖς τοῦ ζώου παντὸς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὡς οὔσα

οὐκ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, ἀλλ ὡς ἐν τούτῳ τῷ αἰσθητικῷ,
 ὃ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἐκείνως ἴδρυτο. Τὸ μὲν γὰρ ἔδει σῶματι
 διδόναι, καὶ τῷ σώματι μάλιστα τῆς ἐνεργείας δεκτικῷ,
 τὸ δὲ σῶματι οὐδαμῶς κοινωνοῦν πάντως ἐκείνῳ κοινωνεῖν
 ἔδει, ὃ ψυχῆς εἶδος ἦν καὶ ψυχῆς δυναμένης τὰς παρὰ
 τοῦ λόγου ἀντιλήψεις ποιῆσθαι. Αἰσθητικὸν γὰρ κριτικόν
 πως, καὶ φανταστικὸν οἶον νοερόν, καὶ ὁρμὴ καὶ ὄρεξις,
 φαντασία καὶ λόγῳ ἐπόμυνα. Ἐκεῖ οὖν τὸ λογιζόμενον οὐχ
 ὡς ἐν τόπῳ, ἀλλ ὅτι τὸ ἐκεῖ ἀπολαύει αὐτοῦ. Πῶς δὲ τὸ
 ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ αἰσθητικοῦ, εἴρηται. Τοῦ δὲ φυτικοῦ αὖ καὶ
 αὐξητικοῦ καὶ θρεπτικοῦ μηδενὸς ἀπολειπομένου, τρέ-
 φοντος δὲ τῷ αἵματι, τοῦ δὲ αἵματος τοῦ τρέφοντος ἐν
 φλεβῶν ὄντος, ἀρχῆς δὲ καὶ φλεβῶν καὶ αἵματος ἐν ἥπατι,
 οἶον ἐναπεριδομένης ταύτης τῆς δυνάμεως ἐνταῦθα ἢ τοῦ
 ἐπιθυμητικοῦ μοῖρα τῆς ψυχῆς οἰκεῖν ἀπεδόθη. Ὁ γάρ
 τοι καὶ γεννᾷ καὶ τρέφει καὶ αὖξει, τοῦτο καὶ τούτων
 ἐπιθυμῆν ἀνάγκη. Τοῦ δὲ λεπτοῦ καὶ κούφου καὶ ὀξέος καὶ
 καθαροῦ αἵματος, θυμῷ προσφόρου ὀργάνου, ἢ τούτου πηγῆ
 - ἐνταῦθα γὰρ τὸ τοιοῦτον αἷμα ἀποκρίνεται τῇ τοῦ θυμοῦ
 ζέσει - καρδία πεποιήται οἴκησις πρέπουσα. [Ἐχουσαι δὲ
 τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν σωματικῶν κολάσεων
 ἔχουσιν.]

(4, 3, 24) Ἀλλὰ πῶς ἐξελεθῶσα τοῦ σώματος γενήσεται; Ἡ
 ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἔσται, οὐδὲ οὐκ ἔστι τὸ δεχόμενον ὁπωσοῦν,
 οὐδὲ δύναται παραμένειν τῷ μὴ πεφυκότι αὐτὴν δέχεσθαι,
 εἰ μὴ τι ἔχοι αὐτοῦ ὃ ἔλκει πρὸς αὐτὸ ἀφρονα οὔσαν.
 Ἔστι δὲ ἐν ἐκείνῳ, εἰ ἄλλο ἔχει, κάκει ἀκολουθεῖ, οὐ
 πέφυκε τοῦτο εἶναι καὶ γίνεσθαι. Ὀντος δὲ πολλοῦ καὶ
 ἐκάστου τόπου, καὶ παρὰ τῆς διαθέσεως ἦκειν δεῖ τὸ
 διάφορον, ἦκειν δὲ καὶ παρὰ τῆς ἐν τοῖς οὔσι δίκης. Οὐ
 γὰρ μὴ ποτέ τις ἐκφυγοῖ, ὃ παθεῖν ἐπ' ἀδίκους ἔργοις
 προσήκει: ἀναπόδραστος γὰρ ὁ θεῖος νόμος ὁμοῦ ἔχων ἐν
 ἑαυτῷ τὸ ποιῆσαι τὸ κριθὲν ἤδη. Φέρεται δὲ καὶ αὐτὸς ὁ
 πάσχων ἀγνοῶν ἐφ' ἃ παθεῖν προσήκει, ἀστάτῳ μὲν τῇ
 φορᾷ πανταχοῦ αἰωρούμενος ταῖς πλάναις, τελευτῶν δὲ
 ὡσπερ πολλὰ καμῶν οἷς ἀντέτεινεν εἰς τὸν προσήκοντα
 αὐτῷ τόπον ἐνέπεσεν, ἐκουσίῳ τῇ φορᾷ τὸ ἀκούσιον εἰς τὸ
 παθεῖν ἔχων. Εἴρηται δὲ ἐν τῷ νόμῳ καὶ ὅσον καὶ ἐφ'
 ὅσον δεῖ παθεῖν, καὶ πάλιν αὖ ὁμοῦ συνέδραμεν ἢ ἀνεσις
 τῆς κολάσεως καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀναφυγεῖν ἐξ ἐκείνων
 τῶν τόπων, ἀρμονίας δυνάμει τῆς κατεχούσης τὰ πάντα.
 Ἐχουσαι δὲ σῶμα καὶ τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν σωματικῶν
 κολάσεων ἔχουσι: ταῖς δὲ τῶν ψυχῶν καθαραῖς οὔσαις καὶ
 μηδὲν μηδαμῆ ἐφελκομέναις τοῦ σώματος ἐξ ἀνάγκης [καὶ] οὐ-
 δαμοῦ σώματος ὑπάρξει εἶναι. Εἰ οὖν εἰσι [καὶ] μηδαμοῦ
 σώματος - οὐδὲ γὰρ ἔχουσι σῶμα - οὐ ἔστιν ἡ οὐσία καὶ

τὸ ὄν καὶ τὸ θεῖον - ἐν τῷ θεῷ - ἐνταῦθα καὶ μετὰ τούτων
καὶ ἐν τούτῳ ἡ τοιαύτη ψυχὴ ἔσται. Εἰ δ' ἔτι ζητεῖς ποῦ,
ζητητέον σοι ποῦ ἐκεῖνα: ζητῶν δὲ ζήτηι μὴ τοῖς ὄμμασι
μηδ' ὡς ζητῶν σώματα.

(4, 3, 25) Περὶ δὲ μνήμης, εἰ αὐταῖς ταῖς ψυχαῖς τῶνδε
τῶν τόπων ἐξεληθούσαις μνημονεύειν ὑπάρχει, ἢ ταῖς μὲν,
ταῖς δ' οὐ, καὶ πάντων ἢ τινῶν, καὶ εἰ μνημονεύουσιν αἰεὶ,
ἢ ἐπὶ τινα χρόνον τὸν ἐγγὺς τῆς ἀφόδου, ζητεῖν ὁμοίως
ἄξιον. Ἄλλ' εἰ μέλλομεν ὀρθῶς περὶ τούτων τὴν ζήτησιν
ποιεῖσθαι, ληπτέον τί ποτε τὸ μνημονεῦδόν ἐστι. Λέγω δὲ
οὐ τί μνήμη ἔστιν, ἀλλ' ἐν τίνι συνίστασθαι πέφυκε τῶν
ὄντων. Τί μὲν γὰρ ἐστι μνήμη, εἴρηται ἐν ἄλλοις καὶ
πολλάκις τεθρύλληται, τὸ δὲ μνημονεύειν πεφυκὸς ὅτι
ποτέ ἐστιν ἀκριβέστερον ληπτέον. Εἰ δὲ ἐστι τὸ τῆς μνή-
μης ἐπικτήτου τινὸς ἢ μαθήματος ἢ παθήματος, οὔτε τοῖς
ἀπαθείσι τῶν ὄντων οὔτε τοῖς [μὴ] ἐν χρόνῳ ἐγγίνοιτο
ἂν τὸ μνημονεύειν. Μνήμην δὲ περὶ θεὸν οὐδὲ περὶ τὸ ὄν
καὶ νοῦν θετέον: οὐδὲν γὰρ εἰς αὐτοὺς οὐδὲ χρόνος,
ἀλλ' αἰὼν περὶ τὸ ὄν, καὶ οὔτε τὸ πρότερον οὔτε τὸ
ἐφεξῆς, ἀλλ' ἔστιν αἰεὶ ὡς ἔχει ἐν τῷ αὐτῷ οὐ δεχόμενον
παραλλάξιν. Τὸ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ καὶ ὁμοίῳ πῶς ἂν ἐν
μνήμη γένοιτο, οὐκ ἔχον οὐδ' ἴσχον ἄλλην κατάστασιν μεθ'
ἣν εἶχε πρότερον, ἢ νόησιν ἄλλην μετ' ἄλλην, ἵνα ἐν ἄλλῃ
μένῃ, ἄλλῃ δὲ μνημονεύῃ ἣν εἶχε πρότερον; Ἀλλὰ τί κω-
λύει τὰς ἄλλων μεταβολὰς εἰδέναι οὐ μεταβάλλοντα αὐτόν,
οἷον κόσμου τὰς περιόδους; ἢ ὅτι ἄλλο μὲν πρότερον,
ἄλλο δὲ ὕστερον νοήσει ἐπακολουθοῦν ταῖς τοῦ τρεπομένου
μεταβολαῖς, τό τε μνημονεύειν παρὰ τὸ νοεῖν ἄλλο. Ταῖς
δὲ αὐτοῦ νοήσεις οὐ μνημονεύειν λεκτέον: οὐ γὰρ ἦλθον,
ἵνα κατέχη μὴ ἀπέλθοιεν: ἢ οὕτω γε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ
φοβοῖτο μὴ ἀπέλθοι ἀπ' αὐτοῦ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ ψυχὴν
φατέον μνημονεύειν τὸν αὐτὸν τρόπον οἷον λέγομεν τὸ
μνημονεύειν εἶναι ὧν ἔχει συμφύτων, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνταῦθά
ἐστιν, ἔχειν καὶ μὴ ἐνεργεῖν κατ' αὐτά, καὶ μάλιστα
ἐνταῦθα ἠκούση. Τὸ δὲ καὶ ἐνεργεῖν ἤδη - ταῖς ἐνεργούσαις
ἃ εἶχον μνήμην καὶ ἀνάμνησιν προστιθέναι εἰκόασιν οἱ
παλαιοί. Ὡσθ' ἕτερον εἶδος μνήμης τοῦτο: διὸ καὶ χρόνος
οὐ πρόσεστι τῇ οὕτω λεγομένῃ μνήμῃ. Ἄλλ' ἴσως εὐχερῶς
περὶ τούτων ἔχομεν καὶ οὐκ ἐξεταστικῶς. Ἴσως γὰρ ἂν
τις ἀπορήσειε, μήποτε οὐ τῆς ψυχῆς ἢ ἐκείνης ἢ λεγο-
μένη τοιαύτη ἀνάμνησις καὶ μνήμη, ἀλλὰ ἄλλῃ ἀμυδρο-
τέρας, ἢ τοῦ συναμφοτέρου τοῦ ζώου. Εἴτε γὰρ ἄλλῃ, πότε
ἢ πῶς λαμβανούσης; Εἴτε τοῦ ζώου, πότε ἢ πῶς; Διὸ ζητη-
τέον τί ἐστι τῶν ἐν ἡμῖν τὸ τὴν μνήμην ἴσχον, ὅπερ καὶ
ἐξ ἀρχῆς ἐζητοῦμεν: καὶ εἰ μὲν ἡ ψυχὴ ἢ μνημονεύουσα,
τίς δύναμις ἢ τί μέρος, εἰ δὲ τὸ ζῶον, ὡσπερ καὶ τὸ αἰσ-

θανόμενον ἔδοξε τισι, τίς ὁ τρόπος, καὶ τί ποτε δεῖ φάναι τὸ ζῶον, καὶ ἔτι εἰ τὸ αὐτὸ τῶν αἰσθημάτων δεῖ τίθεσθαι ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ τῶν νοημάτων, ἢ ἄλλο τοῦ ἑτέρου.

(4, 3, 26) Εἰ μὲν οὖν τὸ ζῶον τὸ συναμφοτέρον ἔστιν ἐν ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς κατ' ἐνέργειαν, δεῖ τὸ αἰσθάνεσθαι τοιοῦτον εἶναι - διὸ καὶ κοινὸν λέγεται - οἷον τὸ τρυπᾶν καὶ τὸ ὑφαίνειν, ἵνα κατὰ μὲν τὸν τεχνίτην ἢ ψυχῇ ἢ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι, κατὰ δὲ τὸ ὄργανον τὸ σῶμα, τοῦ μὲν σώματος πάσχοντος καὶ ὑπηρετούντος, τῆς δὲ ψυχῆς παραδεχομένης τὴν τύπωσιν τὴν τοῦ σώματος, ἢ τὴν διὰ τοῦ σώματος, ἢ τὴν κρίσιν, ἣν ἐποιήσατο ἐκ τοῦ παθήματος τοῦ σώματος: οὗ δὴ ἢ μὲν αἰσθησις οὕτω κοινὸν ἔργον λέγοιτο ἄν, ἢ δὲ μνήμη οὐκ ἀναγκάζοιτο τοῦ κοινοῦ εἶναι τῆς ψυχῆς ἤδη παραδεξαμένης τὸν τύπον καὶ ἢ φυλαξάσης ἢ ἀποβαλούσης αὐτήν: εἰ μὴ τις τεκμαίροιτο κοινὸν καὶ τὸ μνημονεύειν εἶναι ἐκ τοῦ ταῖς κράσεσι τῶν σωμάτων καὶ μνημονικαῖς καὶ ἐπιλήσμονας ἡμᾶς γίνεσθαι. Ἄλλα καὶ ὡς κωλυτικὸν ἄν ἢ οὐ κωλυτικὸν λέγοιτο τὸ σῶμα γίνεσθαι, τῆς δὲ ψυχῆς τὸ μνημονεύειν οὐχ ἦττον εἴη. Τῶν δὲ δὴ μαθήσεων πῶς τὸ κοινόν, ἀλλ' οὐχ ἢ ψυχῇ ἢ μνημονεύουσα ἔσται; Εἰ δὲ τὸ ζῶον τὸ συναμφοτέρον οὕτως, ὡς ἕτερον ἐξ ἄμφοιν εἶναι, πρῶτον μὲν ἄτοπον μῆτε σῶμα μῆτε ψυχὴν τὸ ζῶον λέγειν: οὐ γὰρ δὴ μεταβαλόντων ἄμφοτέρων ἕτερον τι ἔσται τὸ ζῶον οὐδ' αὖ κραθέντων, ὡς δυνάμει τὴν ψυχὴν ἐν τῷ ζῶῳ εἶναι: ἔπειτα καὶ οὕτως οὐδὲν ἦττον τῆς ψυχῆς τὸ μνημονεύειν ἔσται, ὡσπερ ἐν οἰνομέλιτος κράσει εἰ τι γλυκάζει, παρὰ τοῦ μέλιτος τοῦτο ἔσται. Τί οὖν, εἰ αὐτὴ μὲν μνημονεύοι, τῷ δὲ ἐν σώματι εἶναι τῷ μὴ καθαρὰ εἶναι, ἀλλ' ὡσπερ ποιωθεῖσα, ἀναμάττεσθαι δύναται τοὺς τῶν αἰσθητῶν τύπους καὶ τῷ οἷον ἔδραν ἐν τῷ σώματι πρὸς τὸ παραδέχεσθαι καὶ μὴ ὡσπερ παραρρεῖν [εἶναι]; Ἄλλα πρῶτον μὲν οἱ τύποι οὐ μεγέθη, οὐδ' ὡσπερ αἱ ἐνσφραγίσεις οὐδ' ἀντερείσεις ἢ τυπώσεις, ὅτι μὴδ ὠθισμός, μὴδ ὡσπερ ἐν κηρῷ, ἀλλ' ὁ τρόπος οἷον νόησις καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν νοήσεων τίς ἢ ἀντερείσεις λέγοιτο ἄν; Ἡ τί δεῖ σώματος ἢ ποιότητος σωματικῆς μεθ' ἧς; Ἄλλα μὴν καὶ τῶν αὐτῆς κινήσεων ἀνάγκη μνήμην αὐτῇ γίνεσθαι, οἷον ὧν ἐπεθύμησε καὶ ὧν οὐκ ἀπέλαυσεν οὐδὲ ἤλθεν εἰς σῶμα τὸ ἐπιθυμητόν. Πῶς γὰρ ἄν εἴποι τὸ σῶμα περὶ ὧν οὐκ ἤλθεν εἰς αὐτό; Ἡ πῶς μετὰ σώματος μνημονεύσει, ὃ μὴ πέφυκε γινώσκειν ὅλως τὸ σῶμα; Ἄλλα τὰ μὲν λεκτέον εἰς ψυχὴν λήγειν, ὅσα διὰ σώματος, τὰ δὲ ψυχῆς εἶναι μόνης, εἰ δεῖ τὴν ψυχὴν εἶναι τι καὶ φύσιν τινα καὶ ἔργον τι αὐτῆς. Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ἔφασιν καὶ μνήμην τῆς ἐφέσεως ἄρα καὶ τῆς τεύξεως καὶ τῆς οὐ τεύξεως, ἐπεὶ περ καὶ

ἢ φύσις αὐτῆς οὐ τῶν ρεόντων. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, οὐδὲ συναίσθησιν οὐδὲ παρακολούθησιν δώσομεν οὐδέ τινα σύνθεσιν καὶ οἶον σύνεσιν. Οὐ γὰρ δὴ οὐδὲν ἔχουσα τούτων ἐν τῇ φύσει αὐτῆς ταῦτα κομίζεται ἐν σώματι, ἀλλ' ἐνεργείας μὲν τινὰς ἴσχει ὧν ἔργων δεῖται ἢ ἐπιτέλεισις ὀργάνων, τῶν δὲ τὰς δυνάμεις ἤκει φέρουσα, τῶν δὲ καὶ τὰς ἐνεργείας. Τὸ δὲ τῆς μνήμης καὶ τὸ σῶμα ἐμπόδιον ἔχει: ἐπεὶ καὶ νῦν προστιθεμένων τινῶν λήθη, ἐν δ' ἀφαιρέσει καὶ καθάρσει ἀνακύπτει πολλάκις ἡ μνήμη. Μονῆς δὲ οὔσης αὐτῆς ἀνάγκη τὴν τοῦ σώματος φύσιν κινουμένην καὶ ρέουσαν λήθης αἰτίαν, ἀλλ' οὐ μνήμης εἶναι: διὸ καὶ <ὁ τῆς Λήθης ποταμὸς> οὗτος ἂν ὑπονοοῖτο. Ψυχῆς μὲν δὴ ἔστω τὸ πάθημα τοῦτο.

(4, 3, 27) Ἄλλα τίνας ψυχῆς, τῆς μὲν λεγομένης ὑφ' ἡμῶν θειοτέρας, καθ' ἣν ἡμεῖς, τῆς δὲ ἄλλης τῆς παρὰ τοῦ ὄλου; Ἡ λεκτέον εἶναι μνήμας ἑκατέρας, τὰς μὲν ἰδίαις, τὰς δὲ κοινάς: καὶ ὅταν μὲν συνῶσιν, ὁμοῦ πάσας, χωρὶς δὲ γενομένων, εἰ ἄμφω εἶεν καὶ μένοιεν, ἑκατέραν ἐπιπλέον τὰ ἑαυτῆς, ἐπ' ὀλίγον δὲ χρόνον τὰ τῆς ἑτέρας. Τὸ γοῦν εἶδωλον ἐν Αἴδου Ἡρακλέους - τοῦτο γὰρ καὶ τὸ εἶδωλον, οἶμαι, χρὴ νομίζειν ἡμᾶς - μνημονεύειν τῶν πεπραγμένων πάντων κατὰ τὸν βίον, αὐτοῦ γὰρ μάλιστα καὶ ὁ βίος ἦν. Αἱ δὲ ἄλλαι τὸ συναμφοτέρον [γενόμεναι] [οὔσαι] οὐδὲν πλέον ὅμως εἶχον λέγειν: ἢ ἅ γε τοῦ βίου τούτου, καὶ αὐταὶ [τὸ συναμφοτέρον γενόμεναι] ταῦτα ἤδεσαν: ἢ εἴ τι δικαιοσύνης ἐχόμενον. Ὁ δὲ Ἡρακλῆς αὐτὸς ὁ ἄνευ τοῦ εἰδώλου τί ἔλεγεν, οὐκ εἴρηται. Τί οὖν ἂν εἴποι ἡ ἑτέρα ψυχὴ ἀπαλλαγείσα μόνῃ; Ἡ γὰρ ἐφελκομένη ὅ τι κἄν, πάντα, ὅσα ἐπραξεν ἢ ἐπαθεν ὁ ἄνθρωπος: χρόνου δὲ προιόντος ἐπὶ τῷ θανάτῳ καὶ ἄλλων μνημῶν ἂν φανείεν ἐκ τῶν πρόσθεν βίων, ὥστε τινὰ τούτων καὶ ἀτιμάσασαν ἀφεῖναι. Σώματος γὰρ καθαρωτέρα γενομένη καὶ ἀ' ἐνταῦθα οὐκ εἶχεν ἐν μνήμῃ ἀναπολήσει: εἰ δ' ἐν σώματι γενομένη ἄλλῳ ἐξέλθοι, ἐρεῖ μὲν τὰ τοῦ ἔξω βίου καὶ ἐρεῖ [δὲ] [εἶναι] ὁ ἄρτι ἀφῆκεν [ἐρεῖ δὲ] καὶ πολλὰ τῶν πρόσθεν. Χρόνοις δὲ πολλῶν τῶν ἐπακτῶν ἀεὶ ἔσται ἐν λήθῃ. Ἡ δὲ δὴ μόνῃ γενομένη τί μνημονεύσει; Ἡ πρότερον σκεπτέον τίνας δυνάμει ψυχῆς τὸ μνημονεύειν παραγίνεται.

(4, 3, 28) Ἄρα γε ὧ αἰσθανόμεθα καὶ ὧ μανθάνομεν; Ἡ καὶ ὧ ἐπιθυμοῦμεν τῶν ἐπιθυμητῶν, καὶ τῶν ὀργιστῶν τῷ θυμοειδεῖ; Οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ἀπολαύσει, φήσει τις, ἄλλο δὲ μνημονεύσει τῶν ἐκείνου. Τὸ γοῦν ἐπιθυμητικὸν ὧν ἀπέλαυσε τούτοις κινεῖται πάλιν ὀφθέντος τοῦ ἐπιθυμητοῦ δηλονότι τῇ μνήμῃ. Ἐπεὶ διὰ τί οὐκ ἄλλου, ἢ οὐχ οὕτως; Τί οὖν κωλύει καὶ αἰσθησιν τῶν τοιούτων διδόναι αὐτῷ καὶ τῷ αἰσθητικῷ τοίνυν ἐπιθυμίαν καὶ πάντα πᾶσιν ὥστε κατὰ

τὸ ἐπικρατοῦν ἕκαστον λέγεσθαι; Ἡ αἰσθησιν ἄλλως ἕκαστω: οἷον εἶδε μὲν ἡ ὄρασις, οὐ τὸ ἐπιθυμοῦν, ἐκινήθη δὲ παρὰ τῆς αἰσθήσεως τὸ ἐπιθυμοῦν οἷον διαδόσει, οὐχ ὥστε εἰπεῖν τὴν αἰσθησιν οἷα, ἀλλ ὥστε ἀπαρακολουθήτως παθεῖν. Καὶ ἐπὶ τοῦ θυμοῦ εἶδε τὸν ἀδικήσαντα, ὁ δὲ θυμὸς ἀνέστη, οἷον εἰ ποιμένος ἰδόντος ἐπὶ ποιμνῆ λύκον ὁ σκύλαξ τῆ ὁδοῦ ἢ τῷ κτύπῳ αὐτὸς οὐκ ἰδὼν ὄμμασιν ὀρίνοιτο. Καὶ τοίνυν ἀπέλαυσε μὲν τὸ ἐπιθυμοῦν, καὶ ἔχει ἴχνος τοῦ γενομένου ἐντεθὲν οὐχ ὡς μνήμην, ἀλλ ὡς διάθεσιν καὶ πάθος: ἄλλο δὲ τὸ ἑωρακὸς τὴν ἀπόλαυσιν καὶ παρ αὐτοῦ ἔχον τὴν μνήμην τοῦ γεγενημένου. Τεκμήριον δὲ τὸ μὴ ἡδεῖαν εἶναι τὴν μνήμην πολλακίς ὣν μετέσχε τὸ ἐπιθυμοῦν, καίτοι, εἰ ἐν αὐτῷ, ἦν ἄν.

(4, 3, 29) Ἄρ οὖν τῷ αἰσθητικῷ φέροντες ἀναθήσομεν τὴν μνήμην, καὶ τὸ αὐτὸ ἡμῖν μνημονευτικὸν καὶ αἰσθητικὸν ἔσται; Ἄλλ εἰ καὶ τὸ εἶδωλον μνημονεύσει, ὡς ἐλέγετο, διττὸν τὸ αἰσθητικὸν ἔσται, καὶ εἰ μὴ τὸ αἰσθητικὸν δὲ τὸ μνημονευτικόν, ἀλλ ὅτι οὖν ἄλλο, διττὸν τὸ μνημονεύον ἔσται. Ἐτι εἰ τὸ αἰσθητικόν, καὶ τῶν μαθημάτων ἔσται καὶ τῶν διανοημάτων τὸ αἰσθητικόν. Ἡ ἄλλο γε δεῖ ἑκατέρων. Ἄρ οὖν κοινὸν θέμενοι τὸ ἀντιληπτικὸν τούτῳ δώσομεν ἀμφοῖν τὴν μνήμην; Ἄλλ εἰ μὲν ἐν καὶ ταῦτὸ τὸ ἀντιλαμβανόμενον αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν, τάχα ἄν τι λέγοιτο: εἰ δὲ διαιρεῖται διχῆ, οὐδὲν ἦττον δύο ἂν εἴη. Εἰ δὲ καὶ ἑκατέρα τῆ ψυχῆ δώσομεν ἀμφω, τέταρα ἂν γένοιτο. Ὅλως δὲ τίς ἀνάγκη, ὅτι αἰσθανόμεθα, τούτῳ καὶ μνημονεύειν, καὶ τῆ αὐτῆ δυνάμει γίνεσθαι ἀμφω, καὶ ὅτι διανοοῦμεθα, τούτῳ τῶν διανοημάτων μνημονεύειν; Ἐπεὶ οὐδὲ οἱ αὐτοὶ διανοεῖσθαι κράτιστοι καὶ μνημονεύειν, καὶ ἐπίσης αἰσθήσει χρῆσάμενοι οὐκ ἐπίσης μνημονεύουσι, καὶ εὐαισθήτως ἔχουσιν ἄλλοι, μνημονεύουσι δὲ ἄλλοι οὐκ ὁξέως ἐν αἰσθήσει γεγενημένοι. Ἀλλὰ πάλιν αὖ, εἰ ἄλλο ἑκάτερον δεήσει εἶναι, καὶ ἄλλο μνημονεύσει ὣν ἡ αἰσθησις ἦσθετο πρότερον, κάκεινο δεῖ αἰσθῆσθαι οὐπερ μελλήσει μνημονεύσειν; Ἡ οὐδὲν κωλύσει τῷ μνημονεύσοντι τὸ αἰσθημα φάντασμα εἶναι, καὶ τῷ φανταστικῷ ἄλλῳ ὄντι τὴν μνήμην καὶ κατοχὴν ὑπάρχειν: τούτο γὰρ ἔστιν, εἰς ὃ λήγει ἡ αἰσθησις, καὶ μηκέτι οὔσης τούτῳ πάρεστι τὸ ὄραμα. Εἰ οὖν παρὰ τούτῳ τοῦ ἀπόντος ἤδη ἡ φαντασία, μνημονεύει ἤδη, καὶ ἐπὶ ὀλίγον παρῆ. Ὡς δὲ εἰ μὲν ἐπὶ ὀλίγον παραμένει, ὀλίγη ἡ μνήμη, ἐπὶ πολὺ δέ, μᾶλλον μνημονικὸς τῆς δυνάμεως ταύτης οὔσης ἰσχυρότερας, ὡς μὴ ῥαδίως τρεπομένης ἐφεῖσθαι ἀποσεισθείσαν τὴν μνήμην. Τοῦ φανταστικοῦ ἄρα ἡ μνήμη, καὶ τὸ μνημονεύειν τῶν τοιούτων ἔσται. Διαφόρως δὲ ἔχειν πρὸς μνήμας φήσομεν ἢ ταῖς δυνάμεσιν αὐτῆς διαφόρως ἐχού-

σαις ἢ ταῖς προσέξεσιν ἢ μή, ἢ καὶ σωματικαῖς κράσεσιν ἐνούσαις καὶ μή, καὶ ἀλλοιούσαις καὶ μή, καὶ οἷον θορυβούσαις. Ἄλλα ταῦτα μὲν ἐτέρωθι.

(4, 3, 30) Τὸ δὲ τῶν διανοήσεων τί; Ἄρα γε καὶ τούτων τὸ φανταστικόν; Ἄλλ ἐὶ μὲν πάση νοήσει παρακολουθεῖ φαντασία, τάχα ἂν ταύτης τῆς φαντασίας, οἷον εἰκόνοσ οὔσης τοῦ διανοήματος, μενούσης οὕτως ἂν εἴη τοῦ γνωσθέντος ἢ μνήμη: εἰ δὲ μή, ἄλλο τι ζητητέον. Ἴσως δ ἂν εἴη τοῦ λόγου τοῦ τῷ νοήματι παρακολουθοῦντος ἢ παραδοχῆ εἰς τὸ φανταστικόν. Τὸ μὲν γὰρ νόημα ἀμερὲς καὶ οὔπω οἷον προεληλυθὸς εἰς τὸ ἕξω ἔνδον ὃν λανθάνει, ὃ δὲ λόγος ἀναπτύξας καὶ ἐπάγων ἐκ τοῦ νοήματος εἰς τὸ φανταστικὸν ἔδειξε τὸ νόημα οἷον ἐν κατόπτρῳ, καὶ ἡ ἀντίληψις αὐτοῦ οὕτω καὶ ἡ μονὴ καὶ ἡ μνήμη. Διὸ καὶ ἀεὶ κινουμένης πρὸς νόησιν τῆς ψυχῆς, ὅταν ἐν τούτῳ γένηται, ἡμῖν ἡ ἀντίληψις. Ἄλλο γὰρ ἡ νόησις, καὶ ἄλλο ἡ τῆς νοήσεως ἀντίληψις, καὶ νοοῦμεν μὲν ἀεὶ, ἀντιλαμβανόμεθα δὲ οὐκ ἀεὶ: τοῦτο δέ, ὅτι τὸ δεχόμενον οὐ μόνον δέχεται νοήσεις, ἀλλὰ καὶ αἰσθήσεις κατὰ θάτερα.

(4, 3, 31) Ἄλλ ἐὶ τοῦ φανταστικοῦ ἢ μνήμη, ἑκάτερα δὲ ἡ ψυχὴ μνημονεύειν εἴρηται, δύο τὰ φανταστικά. Χωρὶς μὲν οὖν οὔσαι ἐχέτωσαν ἑκάτερα, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ παρ ἡμῖν πῶς τὰ δύο καὶ τίνι αὐτῶν ἐγίνεται; Εἰ μὲν γὰρ ἀμφοτέροις, διτταὶ ἀεὶ αἱ φαντασίαι: οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν τῆς ἑτέρας τῶν νοητῶν, τὸ δὲ τῶν αἰσθητῶν: οὕτω γὰρ ἂν παντάπασι δύο ζῶα οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς ἄλληλα ἔσται. Εἰ οὖν ἀμφοτέροις, τίς ἡ διαφορά; Εἴτα πῶς οὐ γινώσκομεν; Ἡ ὅταν μὲν συμφωνῇ ἡ ἑτέρα τῇ ἑτέρῳ, οὐκ ὄντων οὐδὲ χωρὶς τῶν φανταστικῶν, κρατοῦντός τε τοῦ τῆς κρείττονος, ἐν τὸ φάντασμα γίνεται, οἷον παρακολουθούσης σκιαῶς τῷ ἑτέρῳ, καὶ ὑποτρέχοντος οἷον σμικροῦ φωτὸς μείζονι: ὅταν δὲ μάχη ἦ καὶ διαφωνία, ἐκφανῆς ἐφ αὐτῆς καὶ ἡ ἑτέρα γίνεται, λανθάνει δὲ [ὅ τι] ἐν ἑτέρῳ. [ὅτι] Καὶ ὅλως τὸ διττὸν τῶν ψυχῶν λανθάνει. Εἰς ἐν γὰρ ἦλθον ἀμφω καὶ ἐποχεῖται ἡ ἑτέρα. Ἐώρα οὖν ἡ ἑτέρα πάντα καὶ τὰ μὲν ἔχει ἐξεληθούσα, τὰ δ ἀφίησι τῶν τῆς ἑτέρας: οἷον ἐταίρων ὁμιλίας φαυλοτέρων λαβόντες ποτὲ ἄλλους ἀλλαζάμενοι ὀλίγα τῶν ἐκείνων μεμνήμεθα, χρηστοτέρων δὲ γεγενημένων πλείω.

(4, 3, 32) Τί δὲ δὴ φίλων καὶ παίδων καὶ γυναικός; Πατρίδος δὲ καὶ τῶν ὄντων ἂν καὶ ἀστείος οὐκ ἄτοπος μνημονεύων;

Ἡ τὸ μὲν μετὰ πάθους ἐκάστου, ὃ δὲ ἀπαθῶς ἂν ταῖς μνήμας τούτων ἔχοι: τὸ γὰρ πάθος ἴσως καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐν ἐκείνῳ καὶ τὰ ἀστεῖς τῶν παθῶν τῇ σπουδαίᾳ, καθόσον τῇ ἑτέρῳ τι ἐκοινωνήσε. Πρέπει δὲ τὴν μὲν χείρονα καὶ τῶν τῆς ἑτέρας ἐνεργημάτων ἐφίεσθαι τῆς μνήμης καὶ

μάλιστα, ὅταν ἀστεία ἦ καὶ αὐτή: γένοιτο γὰρ ἂν τις καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀμείνων καὶ τῇ παιδεύσει τῇ παρὰ τῆς κρείττονος. Τὴν δὲ δεῖ ἀσμένως λήθην ἔχειν τῶν παρὰ τῆς χείρονος. Εἴη γὰρ ἂν καὶ σπουδαίας οὔσης τῆς ἐτέρας τὴν ἐτέραν τὴν φύσιν χείρονα εἶναι κατεχομένην ὑπὸ τῆς ἐτέρας βία. Ὅσω δὲ σπεύδει πρὸς τὸ ἄνω, πλειόνων αὐτῇ ἢ λήθη, εἰ μὴ που πᾶς ὁ βίος αὐτῇ καὶ ἐνταῦθα τοιοῦτος οἷος μόνων τῶν κρειπτόνων εἶναι τὰς μνήμας: ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα καλῶς τὸ ἐξιστάμενον τῶν ἀνθρωπείων σπουδασμάτων.

Ἐνάγκη οὖν καὶ τῶν μνημονευμάτων: ὥστε ἐπιλήσμονα ἂν τις λέγων τὴν ἀγαθὴν ὀρθῶς ἂν λέγοι τρόπῳ τοιούτῳ.

Ἐπεὶ καὶ φεύγει ἐκ τῶν πολλῶν, καὶ τὰ πολλὰ εἰς ἓν συνάγει τὸ ἀπειρον ἀφιεῖς. Οὕτω γὰρ καὶ οὐ μετὰ πολλῶν, ἀλλὰ ἐλαφρὰ καὶ δι' αὐτῆς: ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα, ὅταν ἐκεῖ ἐθέλῃ εἶναι, ἔτι οὔσα ἐνταῦθα ἀφίησι πάντα ὅσα ἄλλα: ὀλίγα τοίνυν κάκει τὰ ἐντεῦθεν: καὶ ἐν οὐρανῷ οὔσα πλείω. Καὶ εἶποι ἂν ὁ Ἡρακλῆς ἐκεῖνος ἀνδραγαθίας ἑαυτοῦ, ὁ δὲ καὶ ταῦτα σμικρὰ ἠγούμενος καὶ μετατεθείς εἰς ἀγιώτερον τόπον καὶ ἐν τῷ νοητῷ γεγενημένος καὶ ὑπὲρ τὸν Ἡρακλέα ἰσχύσας τοῖς ἀθλοῖς, οἷα ἀθλεύουσι σοφοί, (4, 4, 1) τί οὖν ἔρει; Καὶ τίνων τὴν μνήμην ἔξει ψυχὴ ἐν τῷ νοητῷ καὶ ἐπὶ τῆς οὐσίας ἐκείνης γενομένη; Ἡ ἀκόλουθον εἰπεῖν ἐκεῖνα θεωρεῖν καὶ περὶ ἐκεῖνα ἐνεργεῖν, ἐν οἷς ἔστιν, ἢ μὴδὲ ἐκεῖ εἶναι. Τῶν οὖν ἐνταῦθα οὐδέν, οἷον ὅτι ἐφιλοσόφησε, καὶ δὴ καὶ ὅτι ἐνταῦθα οὔσα ἐθεᾶτο τὰ ἐκεῖ; Ἄλλ' εἰ μὴ ἔστιν, ὅτε τις ἐπιβάλλει τινὶ τῇ νοήσει, ἄλλο τι ποιεῖν ἢ νοεῖν κάκεινο θεωρεῖν - καὶ ἐν τῇ νοήσει οὐκ ἔστιν ἐμπεριεχόμενον τὸ ἐνενοήκειν, ἀλλ' ὕστερον ἂν τις τοῦτ, εἰ ἔτυχεν, εἶποι, τοῦτο δὲ ἤδη μεταβάλλοντος - οὐκ ἂν εἴη ἐν τῷ νοητῷ καθαρῶς ὄντα μνήμην ἔχειν τῶν τῆδέ ποτε αὐτῷ τινι γεγενημένων. Εἰ δὲ καί, ὥσπερ δοκεῖ, ἄχρονος πᾶσα νόησις, ἐν αἰῶνι, ἀλλ' οὐκ ἐν χρόνῳ ὄντων τῶν ἐκεῖ, ἀδύνατον μνήμην εἶναι ἐκεῖ οὐχ ὅτι τῶν ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ὅλως ὄτουσιν. Ἄλλ' ἔστιν ἕκαστον παρόν: ἐπεὶ οὐδὲ διέξοδος οὐδὲ μεταβάσις ἀφ' ἐτέρου ἐπ' ἄλλο. Τί οὖν; οὐκ ἔσται διαίρεσις ἄνωθεν εἰς εἶδη, ἢ κάτωθεν ἐπὶ τὸ καθόλου καὶ τὸ ἄνω; Τῷ μὲν γὰρ ἄνω μὴ ἔστω ἐνεργεῖα ὁμοῦ ὄντι, τῇ δὲ ψυχῇ ἐκεῖ οὔση διὰ τί οὐκ ἔσται; Τί οὖν κωλύει καὶ ταύτην τὴν ἐπιβολὴν ἀθρόαν ἀθρόων γίγνεσθαι; Ἄρ' οὖν ὡς τινος ὁμοῦ;

Ἡ ὡς πολλῶν ὁμοῦ πάσας νοήσεις. Τοῦ γὰρ θεάματος ὄντος ποικίλου ποικίλην καὶ πολλὴν τὴν νόησιν ἅμα γίγνεσθαι καὶ πολλὰς τὰς νοήσεις, οἷον αἰσθήσεις πολλὰς προσώπου ὀφθαλμῶν ἅμα ὀρωμένων καὶ ῥινὸς καὶ τῶν ἄλλων. Ἄλλ' ὅταν ἐν τι διαίρη καὶ ἀναπτύσση; Ἡ ἐν τῷ νῷ διήρηται: καὶ τὸ τοιοῦτον οἷον ἐναπέρεις μάλλον. Τὸ

δὲ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἐν τοῖς εἴδεσιν οὐ χρόνῳ ὄν
οὐδὲ τὴν νόησιν τοῦ προτέρου καὶ ὑστέρου χρόνῳ ποιήσει:
ἔστι γὰρ καὶ τάξει, οἷονεὶ φυτοῦ ἢ τάξις ἐκ ριζῶν ἀρξα-
μένη ἕως εἰς τὸ ἄνω τῷ θεωμένῳ οὐκ ἔχει ἄλλως ἢ τάξει
τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον ἅμα τὸ πᾶν θεωμένῳ. Ἄλλ
ὅταν εἰς ἐν βλέπῃ, εἶτα πολλὰ καὶ πάντα ἔχη, πῶς τὸ μὲν
πρῶτον ἔσχε, τὸ δὲ ἐφεξῆς; Ἡ ἢ δύναμις ἢ μία οὕτως ἦν
μία, ὡς πολλὰ ἐν ἄλλῳ, καὶ οὐ κατὰ μίαν νόησιν πάντα. Αἱ
γὰρ ἐνέργειαι [οὐ] καθ' ἓνα, ἀλλ' αἰεὶ πᾶσαι δυνάμει ἐστώση:
ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις γινομένων. Ἡδη γὰρ ἐκεῖνο ὡς μὴ
ἐν ὄν δυνηθῆναι τὴν τῶν πολλῶν ἐν αὐτῷ φύσιν δέξασθαι
πρότερον οὐκ ὄντων.

(4, 4, 2) Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ταύτη. Ἐαυτοῦ δὲ πῶς; Ἡ οὐδὲ
ἑαυτοῦ ἔξει τὴν μνήμην, οὐδ' ὅτι αὐτὸς ὁ θεωρῶν, οἷον
Σωκράτης, ἢ ὅτι νοῦς ἢ ψυχὴ. Πρὸς δὴ ταῦτά τις
ἀναμνησθήτω, ὡς ὅταν καὶ ἐνταῦθα θεωρῇ καὶ μάλιστα
ἐναργῶς, οὐκ ἐπιστρέφει πρὸς ἑαυτὸν τότε τῇ νοήσει,
ἀλλ' ἔχει μὲν ἑαυτόν, ἢ δὲ ἐνέργεια πρὸς ἐκεῖνο, κακεῖνο
γίνεται οἷον ὕλην ἑαυτὸν παρασχών, εἰδοποιούμενος δὲ
κατὰ τὸ ὁρώμενον καὶ δυνάμει ὦν τότε αὐτός. Τότε οὖν
αὐτός τί ἐστιν ἐνεργεία, ὅταν μὴδὲν νοῆ; Ἡ, εἰ μὲν αὐτὸς
κενός ἐστι παντός, ὅταν μὴδὲν νοῆ. Εἰ δὲ ἐστιν αὐτὸς τοιοῦ-
τος οἷος πάντα εἶναι, ὅταν αὐτὸν νοῆ, πάντα ὁμοῦ νοεῖ: ὥσ-
τε τῇ μὲν εἰς ἑαυτὸν ὁ τοιοῦτος ἐπιβολῇ καὶ ἐνεργεία ἑαυτὸν
ὁρῶν τὰ πάντα ἐμπεριεχόμενα ἔχει, τῇ δὲ πρὸς τὰ πάντα
ἐμπεριεχόμενον ἑαυτόν. Ἄλλ' εἰ οὕτω ποιεῖ, μεταβάλλει
τὰς νοήσεις, ὃ πρότερον αὐτοὶ οὐκ ἠξιοῦμεν. Ἡ λεκτέον
ἐπὶ μὲν τοῦ νοῦ τὸ ὡσαύτως ἔχειν, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς ἐν
οἷον ἐσχάτοις τοῦ νοητοῦ κειμένης γίνεσθαι τοῦτο δυνατὸν
εἶναι, ἐπεὶ καὶ προσχωρεῖν εἴσω; Εἰ γὰρ τι περὶ τὸ μένον
γίνεται, δεῖ αὐτὸ παραλλαγῆν πρὸς τὸ μένον ἔχειν μὴ
ὁμοίως μένον. Ἡ οὐδὲ μεταβολῆν λεκτέον γίνεσθαι, ὅταν
ἀπὸ τῶν ἑαυτοῦ ἐφ' ἑαυτόν, καὶ ὅταν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τὰ
ἄλλα: πάντα γὰρ αὐτός ἐστι καὶ ἄμφω ἐν. Ἄλλ' ἢ ψυχὴ ἐν
τῷ νοητῷ οὔσα τοῦτο πάσχει τὸ ἄλλο καὶ ἄλλο πρὸς αὐτὴν
καὶ τὰ ἐν αὐτῇ; Ἡ καθαρῶς ἐν τῷ νοητῷ οὔσα ἔχει τὸ
ἀμεταβλητὸν καὶ αὐτὴ. Καὶ γὰρ αὐτὴ ἐστὶν ἅ ἐστιν: ἐπεὶ
καὶ ὅταν ἐν ἐκείνῳ ἢ τῷ τόπῳ, εἰς ἐνωσιν ἐλθεῖν τῷ νῷ
ἀνάγκη, εἴπερ ἐπεστράφη: στραφεῖσα γὰρ οὐδὲν μεταξὺ
ἔχει, εἰς τε νοῦν ἐλθούσα ἡρμοσται, καὶ ἡρμοσθεῖσα
ἡνωται οὐκ ἀπολλυμένη, ἀλλ' ἐν ἐστὶν ἄμφω καὶ δύο.
Οὕτως οὖν ἔχουσα οὐκ ἂν μεταβάλλοι, ἀλλὰ ἔχοι ἂν
ἀτρέπτως πρὸς νόησιν ὁμοῦ ἔχουσα τὴν συναίσθησιν αὐτῆς,
ὡς ἐν ἅμα τῷ νοητῷ ταυτὸν γενομένη.

(4, 4, 3) Ἐξελθούσα δὲ ἐκεῖθεν καὶ οὐκ ἀνασχομένη τὸ ἐν, τὸ
δὲ αὐτῆς ἀσπασαμένη καὶ ἕτερον ἐθελήσασα εἶναι καὶ οἷον

προκύψασα, μνήμην, ὡς ἔοικεν, ἐφεξῆς λαμβάνει. Μνήμη δὲ ἢ μὲν τῶν ἐκεῖ ἔτι κατέχει μὴ πεσεῖν, ἢ δὲ τῶν ἐνταῦθα ὡδὶ φέρει, ἢ δὲ τῶν ἐν οὐρανῶ ἐκεῖ κατέχει, καὶ ὅλως, οὗ μνημονεύει, ἐκεῖνό ἐστι καὶ γίνεται. Ἦν γὰρ τὸ μνημονεύειν ἢ νοεῖν ἢ φαντάζεσθαι, ἢ δὲ φαντασία αὐτῇ οὐ τῷ ἔχειν, ἀλλ' οἷα ὄρα, καὶ <οἷα> διάκειται: καὶ τὰ αἰσθητὰ ἴδη, ὅποσον αὐτῶν ἂν ἴδη, τοσοῦτον ἔχει τὸ βάθος. Ὅτι γὰρ ἔχει πάντα δευτέρως καὶ οὐχ οὕτω τελείως, πάντα γίνεται, καὶ μεθόριον οὔσα καὶ ἐν τοιούτῳ κειμένη ἐπ' ἄμφω φέρεται.

(4, 4, 4) Ἐκεῖ μὲν οὖν καὶ τάγαθὸν διὰ νοῦ ὄρα, οὐ γὰρ στέγεται ἐκεῖνο, ὥστε μὴ διελθεῖν εἰς αὐτήν: ἐπεὶ μὴ σῶμα τὸ μεταξὺ ὥστε ἐμποδίζειν: καίτοι καὶ σωματίων μεταξὺ πολλαχῆ εἰς τὰ τρίτα ἀπὸ τῶν πρώτων ἢ ἀφίξις. Εἰ δὲ πρὸς τὰ κάτω δοίη αὐτήν, ἀναλόγως τῇ μνήμῃ καὶ τῇ φαντασίᾳ ἔχει ὃ ἠθέλησε. Διὸ ἡ μνήμη, καὶ ὅταν τῶν ἀρίστων ἦ, οὐκ ἀριστον. Δεῖ δὲ τὴν μνήμην λαμβάνειν οὐ μόνον ἐν τῷ οἷον αἰσθάνεσθαι ὅτι μνημονεύει, ἀλλὰ καὶ ὅταν διακέηται κατὰ τὰ πρόσθεν παθήματα ἢ θεάματα. Γένοιτο γὰρ ἂν, καὶ μὴ παρακολουθοῦντα ὅτι ἔχει, ἔχειν παρ' αὐτῷ ἰσχυροτέρως ἢ εἰ εἶδει. Εἰδὼς μὲν γὰρ τάχα ἂν ὡς ἄλλο ἔχοι ἄλλος αὐτὸς ὢν, ἀγνοῶν δὲ ὅτι ἔχει κινδυνεύει εἶναι ὃ ἔχει: ὃ δὲ παθήματα μᾶλλον πεσεῖν ποιεῖ τὴν ψυχὴν. Ἄλλ' εἰ ἀφισταμένη τοῦ ἐκεῖ τόπου ἀναφέρει τὰς μνήμας ὅπως οὖν, εἶχε κάκει. Ἡ δυνάμει: ἡ δὲ ἐνέργεια ἐκείνων ἠφράνιζε τὴν μνήμην. Οὐ γὰρ ὡς κείμενοι ἦσαν τύποι, ἵνα ἂν ἢ ἴσως ἄτοπον τὸ συμβαῖνον, ἀλλ' ἡ δύναμις ἦν ἡ ἀφειθεῖσα ὑστερον εἰς ἐνέργειαν. Παισαμένης οὖν τῆς ἐν τῷ νοητῷ ἐνεργείας, εἶδεν ἂν πρότερον ἢ ψυχῇ, πρὶν ἐκεῖ γενέσθαι, ἰδοῦσα ἦν.

(4, 4, 5) Τί οὖν; Κάκεινα νῦν αὐτῇ ἡ δύναμις, καθ' ἣν τὸ μνημονεύειν, εἰς ἐνέργειαν ἄγει; Ἡ εἰ μὲν μὴ αὐτὰ ἐωρῶμεν, μνήμη, εἰ δ' αὐτά, ὧ κάκει ἐωρῶμεν. Ἐγείρεται γὰρ τοῦτο οἷς ἐγείρεται, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὄρων περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ γὰρ εἰκασία δεῖ χρώμενον ἀποφαίνεσθαι οὐδὲ συλλογισμῶ τὰς ἀρχὰς ἄλλοθεν εἰληφότι, ἀλλ' ἔστι περὶ τῶν νοητῶν, ὡς λέγεται, καὶ ἐνθάδε οὔσι τῷ αὐτῷ λέγειν, ὃ δύναμιν ἔχει τάκει θεωρεῖν. Ταῦτό γὰρ οἷον ἐγείραντας δεῖ ὄραν τάκει, ὥστε καὶ ἐγείραι ἐκεῖ: οἷον εἰ τις ἀνάγων αὐτοῦ τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τινος ὑψηλῆς σκοπιᾶς ὀρώη ἂν μηδεὶς τῶν οὐ σὺν αὐτῷ ἀναβεβηκότων. Ἡ τοίνυν μνήμη ἐκ τοῦ λόγου φαίνεται ἀρχεσθαι ἀπ' οὐρανοῦ, ἥδη τῆς ψυχῆς τοὺς ἐκεῖ τόπους καταλειπούσης. Ἐντεῦθεν μὲν οὖν ἐν οὐρανῷ γενομένη καὶ σῆσα θαυμαστὸν οὐδέν, εἰ τῶν ἐνθάδε μνήμην πολλῶν ἔχοι οἷων εἴρηται, καὶ ἐπιγινώσκειν πολλὰς τῶν πρότερον ἐγνωσμένων, εἶπερ καὶ

σώματα ἔχειν περὶ αὐταὺς ἀνάγκη ἐν σχήμασιν ὁμοίοις. Καὶ εἰ τὰ σχήματα δὲ ἀλλάζαιντο σφαιροειδῆ ποιησάμεναι, ἄρα διὰ τῶν ἡθῶν καὶ τῆς τῶν τρόπων ἰδιότητος γνωρίζοιεν; Οὐ γὰρ ἄτοπον. Τὰ μὲν γὰρ πάθη ἔστωσαν ἀποθέμεναι, τὰ δὲ ἡθῆ οὐ κωλύεται μένειν. Εἰ δὲ καὶ διαλέγεσθαι δύναιτο, καὶ οὕτως ἂν γνωρίζοιεν. Ἄλλ' ὅταν ἐκ τοῦ νοητοῦ κατέλθωσι, πῶς; Ἡ ἀνακινήσουσι τὴν μνήμην, ἐλαττόνως μέντοι ἢ ἐκεῖναι, τῶν αὐτῶν: ἄλλα τε γὰρ ἔξουσι μνημονεύειν, καὶ χρόνος πλείων λήθην παντελῆ πολλῶν πεποικῶς ἔσται. Ἄλλ' εἰ τραπεῖσαι εἰς τὸν αἰσθητὸν κόσμον εἰς γένεσιν τῆδε πεσοῦνται, ποῖος τρόπος ἔσται τοῦ μνημονεύειν; Ἡ οὐκ ἀνάγκη εἰς πᾶν βάθος πεσεῖν. Ἔστι γὰρ κινήσεις καὶ στήναι ἐπὶ τι προελθούσας καὶ οὐδὲν δὲ κωλύει πάλιν ἐκδύναι, πρὶν γενέσεως ἐλθεῖν ἐπ' ἔσχατον τόπον.

(4, 4, 6) Τὰς μὲν οὖν μετιούσας καὶ μεταβαλλούσας [τὰς ψυχὰς] ἔχοι ἂν τις εἰπεῖν ὅτι καὶ μνημονεύσουσι: τῶν γὰρ γεγενημένων καὶ παρεληλυθότων ἢ μνήμη: αἷς δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ὑπάρχει μένειν, τίνων ἂν αὐταὶ μνημονεύοιεν; Ἀστρων δὲ περὶ ψυχῆς τῶν γε ἄλλων ἀπάντων καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης ἐπιζητεῖ ὁ λόγος τὰς μνήμας, καὶ τελευτῶν εἶσι καὶ ἐπὶ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν, καὶ ἐπιτολήσει καὶ τοῦ Διὸς αὐτοῦ τὰς μνήμας πολυπραγμονεῖν. Ταῦτα δὲ ζητῶν καὶ τὰς διανοίας αὐτῶν καὶ τοὺς λογισμοὺς τίνες εἰσι θεωρήσει, εἶπερ εἰσίν. Εἰ οὖν μήτε ζητοῦσι μήτε ἀποροῦσιν - οὐδενὸς γὰρ δέονται, οὐδὲ μανθάνουσιν, ἀ πρότερον οὐκ ἦν αὐτοῖς ἐν γνώσει - τίνες ἂν λογισμοὶ ἢ τίνες συλλογισμοὶ αὐτοῖς γίγνοιτο ἢ διανοήσεις; Ἄλλ' οὐδὲ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων αὐτοῖς ἐπίνοια καὶ μηχαναί, ἐξ ὧν διοικήσουσι τὰ ἡμέτερα ἢ ὅλως τὰ τῆς γῆς: ἄλλος γὰρ τρόπος τῆς εἰς τὸ πᾶν παρ' αὐτῶν εὐνημοσύνης.

(4, 4, 7) Τί οὖν; Ὅτι τὸν θεὸν εἶδον οὐ μνημονεύουσιν; Ἡ ἀεὶ ὀρώσιν. Ἔως δὲ ἂν ὀρώσιν, οὐκ ἔνι δήπου φάναι αὐτοῖς ἑωρακένας: παυσαμένων γὰρ τοῦτο ἂν πάθος εἴη. Τί δέ; Οὐδ' ὅτι περιῆλθον χθῆς τὴν γῆν καὶ [τὸ] πέρυσιν, οὐδ' ὅτι ἔζων χθῆς καὶ πάλαι καὶ ἐξ οὗ ζῶσιν; Ἡ ζῶσιν ἀεὶ: τὸ δὲ ἀεὶ ταῦτόν ἐν. Τὸ δὲ χθῆς τῆς φορᾶς καὶ τὸ πέρυσι τοιοῦτον ἂν εἴη, οἷον ἂν εἴ τις τὴν ὄρμην τὴν κατὰ πόδα ἓνα γενομένην μερίζοι εἰς πολλά, καὶ ἄλλην καὶ ἄλλην καὶ πολλάς ποιῶ τὴν μίαν. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα μία φορά, παρὰ δὲ ἡμῖν μετροῦνται πολλαὶ καὶ ἡμέραι ἄλλαι, ὅτι καὶ νύκτες διαλαμβάνουσιν. Ἐκεῖ δὲ μιᾶς οὔσης ἡμέρας πῶς πολλαί; Ὡστε οὐδὲ τὸ πέρυσιν. Ἄλλὰ τὸ διάστημα οὐ ταῦτόν, ἀλλ' ἄλλο, καὶ τὸ ζῶδιου τμήμα ἄλλο. Διὰ τί οὖν οὐκ ἔρεῖ παρῆλθον τόδε, νῦν δὲ ἐν ἄλλῳ εἰμί; Εἰ δὲ καὶ ἐφορᾷ τὰ ἀνθρώπων, πῶς οὐ καὶ τὰς μεταβολὰς τὰς

περὶ αὐτούς, καὶ ὅτι νῦν ἄλλοι; Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ ὅτι πρότερον ἕτεροι καὶ ἕτερα: ὥστε καὶ μνήμη.

(4, 4, 8) Ἡ οὐκ ἀνάγκη οὔτε ὅσα τις θεωρεῖ ἐν μνήμῃ τίθεσθαι, οὔτε τῶν πάντη κατὰ συμβεβηκὸς ἐπακολουθούτων ἐν φαντασίᾳ γίνεσθαι, ὧν τε ἡ νόησις καὶ ἡ γνῶσις ἐνεργεστέρα, εἰ ταῦτα αἰσθητῶς γίγνοιτο, οὐκ ἀνάγκη παρέντα τὴν γνῶσιν αὐτῶν τῷ κατὰ μέρος αἰσθητῶ τὴν ἐπιβολὴν ποιῆσθαι, εἰ μὴ τις ἔργῳ οἰκονομοῖτό τι, τῶν ἐν μέρει τῇ γνώσει τοῦ ὅλου ἐμπεριεχομένων. Λέγω δὲ ἕκαστον ὧδε: πρῶτον μὲν τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, ἃ τις ὄρα, παρατίθεσθαι παρ' αὐτῶ. Ὄταν γὰρ μηδὲν διαφέρει, ἢ μὴ πρὸς αὐτὸν ἢ ὅλως ἢ αἰσθησις ἀπροαιρέτως τῇ διαφορᾷ τῶν ὁρωμένων κινηθεῖσα, τοῦτο αὐτῇ ἔπαθε μόνῃ τῆς ψυχῆς οὐ δεξαμένης εἰς τὸ εἶσω, ἄτε μήτε πρὸς χρεῖαν μήτε πρὸς ἄλλην ὠφέλειαν αὐτῆς τῆς διαφορᾶς μέλον. Ὄταν δὲ καὶ ἡ ἐνέργεια αὐτῇ πρὸς ἄλλοις ἢ καὶ παντελῶς, οὐκ ἂν ἀνάσχοιτο τῶν τοιούτων παρελθόντων τὴν μνήμην, ὅπου μηδὲ παρόντων γινώσκει τὴν αἰσθησιν. Καὶ μὴν ὅτι τῶν πάντη κατὰ συμβεβηκὸς γινομένων οὐκ ἀνάγκη ἐν φαντασίᾳ γίνεσθαι, εἰ δὲ καὶ γίνοιτο, οὐχ ὥστε καὶ φυλάττειν καὶ παρατηρῆσαι, ἀλλὰ καὶ ὁ τύπος τοῦ τοιούτου οὐ δίδωσι συναίσθησιν, μάθῃ ἂν τις, εἰ τὸ λεγόμενον οὕτω λάβοι. Λέγω δὲ ὧδε: εἰ μηδέποτε προηγούμενον γίνεται τὸν ἀέρα τόνδε εἶτα τόνδε τεμῆν ἐν τῷ κατὰ τόπον κινεῖσθαι, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον διελθεῖν, οὔτ' ἂν τήρησις αὐτοῦ οὔτ' ἂν ἔννοια βαδίζουσι γένοιτο. Ἐπεὶ καὶ τῆς ὁδοῦ εἰ μὴ ἐγένετο τὸ τότε διανύσαι προηγούμενον, δι' ἀέρος δὲ ἦν τὴν διέξοδον ποιήσασθαι, οὐκ ἂν ἐγένετο ἡμῖν μέλειν τὸ ἐν ὅτῳ σταδίῳ γῆς ἔσμεν, ἢ ὅσον ἠνύσαμεν: καὶ εἰ κινεῖσθαι δὲ ἔδει μὴ τοσόνδε χρόνον, ἀλλὰ μόνον κινεῖσθαι, μὴ ἄλλῃ τινὰ πρᾶξιν εἰς χρόνον ἀνήγομεν, οὐκ ἂν ἐν μνήμῃ ἄλλον ἂν καὶ ἄλλον χρόνον ἐποιησάμεθα. Γνώριμον δέ, ὅτι τῆς διανοίας ἐχούσης τὸ πραττόμενον ὅλον καὶ πιστευούσης οὕτω πάντως πραχθήσεσθαι οὐκ ἂν ἔτι προσέχοι γιγνομένοις ἕκαστοις. Καὶ μὴν καὶ ὅταν τις ταῦτ' ἀεὶ ποιῇ, μάτην ἂν ἔτι παρατηροῖ ἕκαστα τοῦ ταύτου. Εἰ οὖν τὰ ἄστρα φερόμενα τὰ αὐτῶν πράττοντα φέρεται καὶ οὐχ ἵνα παρέλθῃ ταῦτα ὅσα παρέρχεται, καὶ τὸ ἔργον αὐτοῖς οὔτε ἡ θέα ὧν πάρεισιν, οὔτε τὸ παρελθεῖν, κατὰ συμβεβηκὸς τε ἡ πάροδος, πρὸς ἄλλοις τε ἡ γνώμη μείζουσι, τά τε αὐτὰ ἀεὶ δι' ὧν διέρχονται ταῦτα, ὅ τε χρόνος οὐκ ἐν λογισμῷ ὁ ἐν τοσῶδε, εἰ καὶ διηρεῖτο, οὐκ ἀνάγκη οὔτε τόπων ὧν παρίασιν οὔτε χρόνων εἶναι μνήμην: ζῶν τε τὴν αὐτὴν ἔχοντα, ὅπου καὶ τὸ τοπικὸν αὐτοῖς περὶ ταῦτόν, ὡς μὴ τοπικόν, ἀλλὰ ζῶτικόν τὸ κίνημα εἶναι ζῶου ἐνὸς εἰς αὐτὸ ἐνεργοῦντος ἐν στάσει μὲν ὡς πρὸς τὸ

ἔξω, κινήσει δὲ τῇ ἐν αὐτῷ ζωῇ αἰδίῳ οὔσῃ - καὶ μὴν εἰ καὶ χορεία ἀπεικάσειέ τις τὴν κίνησιν αὐτῶν, εἰ μὲν ἰσταμένη ποτέ, ἢ πᾶσα ἂν εἴη τελεία ἢ συντελεσθεῖσα ἐξ ἀρχῆς εἰς τέλος, ἀτελῆς δὲ ἢ ἐν μέρει ἑκάστη: εἰ δὲ τοιαύτη οἷα αἰεί, τελεία αἰεί. Εἰ δὲ αἰεί τελεία, οὐκ ἔχει χρόνον ἐν ᾧ τελεσθήσεται οὐδὲ τόπον: ὥστε οὐδὲ ἔφεσιν ἂν ἔχοι οὕτως: ὥστε οὔτε χρονικῶς οὔτε τοπικῶς μετρήσει: ὥστε οὐδὲ μνήμη τούτων. Εἰ μέντοι αὐτοὶ μὲν ζωὴν ζῶσι μακαρίαν ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς τὸ ζῆν προσεμβλέποντες, ταύτη δὲ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πρὸς ἓν [ταύτη] τῇ νεύσει καὶ τῇ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν σύμπαντα οὐρανὸν ἐλλάμπει - ὥσπερ χορδαὶ ἐν λύρᾳ συμπαθῶς κινήθεισαι μέλος ἂν ἄσειαν ἐν φυσικῇ τινι ἀρμονίᾳ - εἰ οὕτω κινοῖτο ὁ σύμπας οὐρανὸς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, πρὸς αὐτὸν φερόμενος καὶ αὐτός, καὶ ἄλλα ἄλλως πρὸς τὸ αὐτὸ ἄλλης αὐτοῖς καὶ τῆς θέσεως οὔσης, ἔτι ἂν μᾶλλον ὁ λόγος ἡμῖν ὀρθοῖτο μιᾶς ζωῆς καὶ ὁμοίας τῆς πάντων ἔτι μᾶλλον οὔσης.

(4, 4, 9) Ὁ δὲ δὴ πάντα κοσμῶν Ζεὺς καὶ ἐπιτροπεύων καὶ διατιθεὶς εἰσαεί, <ψυχὴν βασιλικὴν> καὶ <βασιλικὸν νοῦν> ἔχων καὶ πρόνοιαν, ὅπως γίνοιτο, καὶ γινομένων ἐπιστασίαν καὶ τάξει διοικῶν καὶ περιόδους ἐλίττων πολλὰς ἤδη καὶ τελέσας, πῶς ἂν ἐν τούτοις ἅπασιν μνήμην οὐκ ἔχοι; Ὅποσαι τε ἐγένοντο καὶ οἷαι αἱ περίοδοι, καὶ ὡς ἂν καὶ ἔπειτα γένοιτο, μηχανώμενος καὶ συμβάλλων καὶ λογιζόμενος μνημονικώτατος ἂν εἴη πάντων, ὅσῳ καὶ δημιουργὸς σοφώτατος. Τὸ μὲν οὖν τῶν περιόδων τῆς μνήμης καὶ καθ' αὐτὸ ἂν ἔχοι πολλὴν ἀπορίαν, ὅποσος ἀριθμὸς εἴη καὶ εἰ εἰδείη. Πεπερασμένος γὰρ ὢν ἀρχὴν τῷ παντὶ χρονικὴν δώσει: εἰ δ' ἀπειρος, οὐκ εἰδήσει, ὅποσα τὰ αὐτοῦ ἔργα. Ἡ ὅτι ἐν, εἰδήσει, καὶ μία ζωὴ αἰεί - οὕτως γὰρ ἀπειρος - καὶ τὸ ἐν οὐ γνώσει ἔξωθεν, ἀλλ' ἔργῳ, συνόντος αἰεί τοῦ οὕτως ἀπίρου, μᾶλλον δὲ παρεπομένου καὶ θεωρουμένου οὐκ ἐπακτῶ γνώσει. Ὡς γὰρ τὸ αὐτοῦ ἀπειρον τῆς ζωῆς οἶδεν, οὕτω καὶ τὴν ἐνέργειαν τὴν εἰς τὸ πᾶν οὔσαν μίαν, οὐχ ὅτι εἰς τὸ πᾶν.

(4, 4, 10) Ἀλλ' ἐπεὶ τὸ κοσμῶν διττόν, τὸ μὲν ὡς τὸν δημιουργὸν λέγομεν, τὸ δὲ ὡς τὴν τοῦ παντός ψυχὴν, καὶ τὸν Δία λέγοντες ὅτε μὲν ὡς ἐπὶ τὸν δημιουργὸν φερόμεθα, ὅτε δὲ ἐπὶ τὸ ἡγεμονοῦν τοῦ παντός. Ἐπὶ μὲν τοῦ δημιουργοῦ ἀφαιρετέον πάντα τὸ πρόσω καὶ ὀπίσω μίαν αὐτῷ ἀτρεπτον καὶ ἄχρονον ζωὴν διδόντας. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου ζωὴ τὸ ἡγούμενον ἐν αὐτῇ ἔχουσα ἔτι ἐπιζητεῖ λόγον, εἰ οὖν καὶ αὕτη μὴ ἐν τῷ λογίζεσθαι ἔχει τὸ ζῆν, μηδ' ἐν τῷ ζητεῖν ὅ τι δεῖ ποιεῖν. Ἡδὴ γὰρ ἐξεύρηται καὶ τέτακται ἃ δεῖ, οὐ ταχθέντα: τὰ γὰρ ταχθέντα ἦν τὰ γινόμενα, τὸ δὲ ποιοῦν αὐτὰ ἢ τάξις: τοῦτο δὲ ψυχῆς ἐνέργεια ἐξηρ-

τημένης μενούσης φρονήσεως, ἥς εἰκὼν ἢ ἐν αὐτῇ
τάξις. Οὐ τρεπομένης δὲ ἐκείνης ἀνάγκη μηδὲ ταύτην τρέ-
πεσθαι: οὐ γὰρ ὅτε μὲν βλέπει ἐκεῖ, ὅτε δὲ οὐ βλέπει:
ἀπολειπομένη γὰρ ἂν ἀποροῖ: μία γὰρ ψυχὴ καὶ ἐν ἔργον.
Τὸ γὰρ ἡγεμονοῦν ἐν κρατοῦν ἀεί, καὶ οὐχ ὅτε μὲν κρατοῦν,
ὅτε δὲ κρατούμενον: πόθεν γὰρ τὰ πλείω, ὥστε καὶ γε-
νέσθαι μάχην ἢ ἀπορίαν; Καὶ τὸ διοικοῦν ἐν τὸ αὐτὸ ἀεί
ἐθέλει: διὰ τί γὰρ ἂν καὶ ἄλλο καὶ ἄλλο, ἵνα εἰς πλείω
ἀπορῆ; Καίτοι, εἰ καὶ ἐν οὔσα μεταβάλλοι, οὐκ ἂν ἀποροῖ:
οὐ γὰρ ὅτι ἤδη πολλὰ τὸ πᾶν καὶ μέρη ἔχει καὶ ἐναντιώσεις
πρὸς τὰ μέρη, διὰ τοῦτο ἂν ἀποροῖ, ὅπως διαθῆτο: οὐ γὰρ
ἀπὸ τῶν ἐσχάτων οὐδ ἀπὸ τῶν μερῶν ἀρχεται, ἀλλ ἀπὸ
τῶν πρώτων, καὶ ἀπὸ πρώτου ἀρξαμένη ὁδῷ ἀνεμποδίστῳ
ἐπὶ πάντα εἶσι καὶ κοσμεῖ καὶ διὰ τοῦτο κρατεῖ, ὅτι ἐφ
ἐνὸς ἔργου μένει τοῦ αὐτοῦ καὶ ταυτόν. Εἰ δ ἄλλο καὶ ἄλλο
βούλοιο, πόθεν τὸ ἄλλο; Εἴθ ὅ τι χρῆ ποιεῖν ἀπορήσει,
καὶ ἀσθενήσει τὸ ἔργον αὐτῇ εἰς ἀμφίβολον τοῦ πράττειν
ἐν λογισμοῖς ἰούση.

(4, 4, 11) Ἔστι γὰρ ὡσπερ ἐφ ἐνὸς ζώου ἢ διοίκησις, ἢ μὲν
τις ἀπὸ τῶν ἔξωθεν καὶ μερῶν, ἢ δέ τις ἀπὸ τῶν ἐνδον
καὶ τῆς ἀρχῆς, καθάπερ ἰατρὸς μὲν ἔξωθεν ἀρχόμενος καὶ
κατὰ μέρος ἀπορος πολλαχῆ καὶ βουλευεται, ἢ δὲ φύσις
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀπροσδεῆς βουλεύσεως. Καὶ δεῖ τοῦ
παντὸς τὴν διοίκησιν καὶ τὸν διοικούντα ἐν τῷ ἡγεῖσθαι οὐ
κατ ἰατροῦ ἔξιν εἶναι, ἀλλ ὡς ἢ φύσις. Πολὺ δὲ μᾶλλον
ἐκεῖ τὸ ἀπλοῦν, ὅσῳ κατὰ πάντων ἐμπεριειλημμένων ὡς
μερῶν ζώου ἐνός. Πάσας γὰρ τὰς φύσεις κρατεῖ μία, αἱ
δὲ ἔπονται ἀνηρητημένοι καὶ ἐξηρητημένοι καὶ οἷον ἐκφῦσαι,
ὡς αἱ ἐν κλάδοις τῆ τοῦ ὄλου φυτοῦ. Τίς οὖν ὁ λογισμὸς ἢ
τίς ἀρίθμησις ἢ τίς ἢ μνήμη παρούσης ἀεί φρονήσεως καὶ
ἐνεργούσης καὶ κρατούσης καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ διοικούσης;
Οὐ γὰρ δὴ ὅτι ποικίλα καὶ διάφορα τὰ γινόμενα, δεῖ
συνεπόμενον ταῖς τοῦ γινομένου μεταβολαῖς καὶ τὸ ποιοῦν
ἡγεῖσθαι. Ὅσῳ γὰρ ποικίλα τὰ γινόμενα, τοσούτῳ τὸ
ποιοῦν ὡσαύτως μένον. Πολλὰ γὰρ καὶ ἐφ ἐνός ἐκάστου
ζώου τὰ γινόμενα κατὰ φύσιν καὶ οὐχ ὁμοῦ πάντα, αἱ
ἡλικίαι, αἱ ἐκφύσεις ἐν χρόνοις, οἷον κεράτων, γενείων,
μαζῶν αὐξήσεις, ἀκμαί, γενέσεις ἄλλων, οὐ τῶν πρόσθεν
λόγων ἀπολλυμένων, ἐπιγιγνομένων δὲ ἄλλων: δῆλον δὲ
ἐκ τοῦ καὶ ἐν τῷ γεννωμένῳ αὐ ζῶν τὸν αὐτὸν καὶ
σύμπαντα λόγον εἶναι. Καὶ δὴ τὴν αὐτὴν φρόνησιν ἄξιον
περιθεῖναι καὶ ταύτην καθόλου εἶναι οἷον κόσμου φρόνησιν
ἐστῶσαν, πολλὴν μὲν καὶ ποικίλην καὶ αὐ ἀπλήν ζώου
ἐνός μεγίστου, οὐ τῷ πολλῷ ἀλλοιουμένην, ἀλλὰ ἕνα
λόγον καὶ ὁμοῦ πάντα: εἰ γὰρ μὴ πάντα, οὐκ ἐκείνη,
ἀλλὰ τῶν ὑστέρων καὶ μερῶν ἢ φρόνησις.

(4, 4, 12) Ἄλλ' ἴσως τὸ μὲν τοιοῦτον ἔργον φύσεως ἂν τις εἴποι, φρονήσεως δὲ ἐν τῷ παντὶ οὔσης καὶ λογισμοῦς ἀνάγκη καὶ μνήμας εἶναι. Ἔστι δὲ τοῦτο ἀνθρώπων τὸ φρονεῖν ἐν τῷ μὴ φρονεῖν τιθεμένων, καὶ τὸ ζητεῖν φρονεῖν τὸ αὐτὸ τῷ φρονεῖν νενομικῶτων. Τὸ γὰρ λογίζεσθαι τί ἄλλο ἂν εἴη ἢ τὸ ἐφίεσθαι εὐρεῖν φρόνησιν καὶ λόγον ἀληθῆ καὶ τυγχάνοντα [νοῦ] τοῦ ὄντος; Ὁμοίος γὰρ ὁ λογιζόμενος κιθαρίζειν εἰς κιθάρισιν καὶ μελετῶντι εἰς ἔξιν καὶ ὅλως τῷ μανθάνοντι εἰς γνῶσιν. Ζητεῖ γὰρ μαθεῖν ὁ λογιζόμενος ὅπερ ὁ ἤδη ἔχων φρόνιμος: ὥστε ἐν τῷ στάντι τὸ φρονεῖν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ λογισάμενος: ὅταν γὰρ εὕρη ὁ δεῖ, πέπαυται λογιζόμενος: καὶ ἀνεπαύσατο ἐν τῷ φρονῆσαι γενόμενος. Εἰ μὲν οὖν κατὰ τοὺς μανθάνοντας τὸ ἡγούμενον τοῦ παντὸς τάξομεν, λογισμοῦς ἀποδοτέον καὶ ἀπορίας καὶ μνήμας συμβάλλοντος τὰ παρεληλυθότα τοῖς παροῦσι καὶ τοῖς μέλλουσιν. Εἰ δὲ κατὰ τὸν εἰδόμενον, ἐν στάσει ὄρον ἐχούση νομιστέον αὐτοῦ εἶναι τὴν φρόνησιν. Εἶτα εἰ μὲν οἶδε τὰ μέλλοντα - τὸ γὰρ μὴ εἰδέναι λέγειν ἄτοπον - διὰ τί οὐχὶ καὶ ὅπως ἔσται οὐκ εἰδήσει; Εἰ δὲ εἰδήσει καὶ ὅπως ἔσται, τί ἔτι δεῖ τοῦ λογίζεσθαι καὶ τοῦ τὰ παρεληλυθότα πρὸς τὰ παρόντα συμβάλλειν; Καὶ ἡ γνῶσις δὲ τῶν μελλόντων, εἴπερ αὐτῷ συγχωρεῖται παρῆναι, οὐ τοιαύτη ἂν εἴη, οἷα τοῖς μάντεσι πάρεστιν, ἀλλ' οἷα αὐτοῖς τοῖς ποιούσι τοῖς πεπιστευκόσιν ὅτι ἔσται, τοῦτο δὲ ταῦτόν τοῖς πάντα κυρίως, οἷς οὐδὲν ἀμφίβολον οὐδὲ ἀμφιγνοούμενον. Οἷς ἄρα ἄραρεν ἡ δόξα, τούτοις παραμένει. Ἡ αὐτὴ ἄρα καὶ περὶ μελλόντων φρόνησις, οἷα καὶ ἡ περὶ παρόντων, κατὰ τὸ ἐστάναι: τοῦτο δὲ λογισμοῦ ἔξω. Ἄλλ' εἰ μὴ οἶδε τὰ μέλλοντα, ἂν αὐτὸς ποιήσει, οὐδὲ εἰδήσει ποιήσει οὐδὲ πρὸς τι βλέπων ποιήσει, ἀλλὰ τὸ ἐπελθὸν ποιήσει: τοῦτο δὲ ταῦτόν τῷ εἰκῆ. Μένει ἄρα καθὸ ποιήσει. Ἄλλ' εἰ μένει καθὸ ποιήσει, οὐκ ἄλλως ποιήσει, ἢ ὡς οἶον τὸ ἐν αὐτῷ παράδειγμα ἔχει. Μοναχῶς ἄρα ποιήσει καὶ ὡσαύτως: οὐ γὰρ νῦν μὲν ἄλλως, ὕστερον δὲ ἄλλως, ἢ τί κωλύει ἀποτυχεῖν; Εἰ δὲ τὸ ποιούμενον διαφόρως ἔξει, ἀλλ' ἔσχε γε διαφόρως οὐ παρ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δουλεῖον λόγοις: οὗτοι δὲ παρὰ τοῦ ποιούντος: ὥστε ἠκολούθησε τοῖς ἐφεξῆς λόγοις. Ὅστε οὐδαμῆ τὸ ποιῶν ἀναγκάζεσθαι πλανᾶσθαι οὐδ' ἀπορεῖν οὐδ' ἔχειν πράγματα, ὡςπερ τινὲς ᾤθησαν δύσκολον εἶναι τὴν τῶν ὅλων διοίκησιν. Τὸ γὰρ ἔχειν πράγματα ἦν, ὡς εἶκε, τὸ ἐπιχειρεῖν ἔργοις ἀλλοτρίοις: τοῦτο δὲ ὦν μὴ κρατεῖ. Ὄν δὲ τις κρατεῖ καὶ μόνος, τίνας ἂν οὗτος δέοιτο ἢ αὐτοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ βουλήσεως; Τοῦτο δὲ ταῦτόν τῆς αὐτοῦ φρονήσεως: τῷ γὰρ τοιούτῳ ἢ βούλησις φρόνησις. Οὐδενὸς ἄρα δεῖ τῷ τοιούτῳ εἰς τὸ

ποιεῖν, ἐπειδὴ οὐδὲ ἡ φρόνησις ἀλλοτρία, ἀλλ' αὐτὸς οὐδενὶ ἐπακτῷ χρώμενος. Οὐδὲ λογισμῷ τοίνυν οὐδὲ μνήμη: ἐπακτὰ γὰρ ταῦτα.

(4, 4, 13) Ἀλλὰ τί διοίσει τῆς λεγομένης φύσεως ἡ τοιαύτη φρόνησις; Ἡ ὅτι ἡ μὲν φρόνησις πρῶτον, ἡ δὲ φύσις ἔσχατον: Ἰνδαλμα γὰρ φρονήσεως ἡ φύσις καὶ ψυχῆς ἔσχατον ὃν ἔσχατον καὶ τὸν ἐν αὐτῇ ἐλλαμπόμενον λόγον ἔχει, οἷον εἰ ἐν κηρῷ βαθεῖ διικνοῖτο εἰς ἔσχατον ἐπὶ θάτερα ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τύπος, ἐναργοῦς μὲν ὄντος τοῦ ἄνω, ἴχνους δὲ ἀσθενοῦς ὄντος τοῦ κάτω. Οὔθεν οὐδὲ οἶδε, μόνον δὲ ποιεῖ: ὃ γὰρ ἔχει τῷ ἐφεξῆς διδοῦσα ἀπροαιρέτως, τὴν δόσιν τῷ σωματικῷ καὶ ὑλικῷ ποίησιν ἔχει, οἷον καὶ τὸ θερμανθῆν τῷ ἐφεξῆς ἀψαμένῳ δέδωκε τὸ αὐτοῦ εἶδος, θερμὸν ἐλλαττόνως ποιῆσαν. Διὰ τοῦτο τοι ἡ φύσις οὐδὲ φαντασίαν ἔχει: ἡ δὲ νόησις φαντασίας κρεῖττον: φαντασία δὲ μεταξὺ φύσεως τύπου καὶ νοήσεως. Ἡ μὲν γε οὐθενὸς ἀντίληψιν οὐδὲ σύνεσιν ἔχει, ἡ δὲ φαντασία σύνεσιν ἐπακτοῦ: δίδωσι γὰρ τῷ φαντασθέντι εἰδέναι ἃ ἔπαθεν: ἡ δὲ γέννα αὐτῆ καὶ ἐνέργεια ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐνεργήσαντος. Νοῦς μὲν οὖν ἔχει, ψυχὴ δὲ ἡ τοῦ παντὸς ἐκομίσατο εἰς αἰεὶ καὶ ἐκεκόμιστο, καὶ τοῦτο ἐστὶν αὐτῇ τὸ ζῆν, καὶ τὸ φαινόμενον αἰεὶ σύνεσις νοούσης: τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς ἐμφαντασθῆν εἰς ὑλὴν φύσις, ἐν ἣ ἴσταται τὰ ὄντα, ἡ καὶ πρὸ τούτου, καὶ ἔστιν ἔσχατα ταῦτα τοῦ νοητοῦ: ἤδη γὰρ τὸ ἐντεῦθεν τὰ μιμήματα. Ἄλλ' ἡ φύσις εἰς αὐτὴν ποιούσα καὶ πάσχουσα, ἐκείνη δὲ ἡ πρὸ αὐτῆς καὶ πλησίον αὐτῆς ποιούσα οὐ πάσχει, ἡ δ' ἔτι ἄνωθεν εἰς σώματα ἢ εἰς ὑλὴν οὐ ποιεῖ.

(4, 4, 14) Τὰ δὲ σώματα ὑπὸ φύσεως λεγόμενα γίγνεσθαι τὰ μὲν στοιχεῖα αὐτὸ τοῦτο τὰ σώματα, τὰ δὲ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἄρα οὕτως, ὥστε τὴν φύσιν οἷον παρακειμένην ἐν αὐτοῖς ἔχειν; Οἷον ἐπὶ φωτὸς ἔχει: ἀπελθόντος οὐδὲν ὁ ἀῆρ αὐτοῦ ἔχει, ἀλλ' ἐστὶν οἷον χωρὶς τὸ φῶς, χωρὶς δὲ ὁ ἀῆρ οἷον οὐ κερνάμενος: ἢ οἷον ἐπὶ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ θερμανθέντος, οὗ ἀπελθόντος μένει τις θερμότης ἑτέρα οὔσα παρὰ τὴν οὔσαν ἐν τῷ πυρί, πάθος τι τοῦ θερμανθέντος. Τὴν μὲν γὰρ μορφήν, ἣν δίδωσι τῷ πλασθέντι, ἕτερον εἶδος θετέον παρ' αὐτὴν τὴν φύσιν. Εἰ δέ τι ἄλλο παρὰ τοῦτο ἔχει, ὃ ἐστὶν οἷον μεταξὺ τούτου καὶ αὐτῆς τῆς φύσεως, ζητητέον. Καὶ ἥτις μὲν διαφορὰ φύσεως καὶ τῆς εἰρημένης ἐν τῷ παντὶ φρονήσεως, εἴρηται.

(4, 4, 15) Ἐκεῖνο δὲ ἄπορον πρὸς [τὰ νῦν] ἅπαντα τὰ [νῦν] εἰρημένα: εἰ γὰρ αἰὼν μὲν περὶ νοῦν, χρόνος δὲ περὶ ψυχὴν - ἔχειν γὰρ φαμεν τῇ ὑποστάσει τὸν χρόνον περὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐνέργειαν καὶ ἐξ ἐκείνησ - πῶς οὐ, μερίζομένου τοῦ χρόνου καὶ τὸ παρεληλυθὸς ἔχοντος, μερίζοιτο ἄν καὶ ἡ

ἐνέργεια, καὶ πρὸς τὸ παρεληλυθὸς ἐπιστρέφουσα ποιήσει καὶ ἐν τῇ τοῦ παντὸς ψυχῇ τὴν μνήμην; Καὶ γὰρ αὖ ἐν μὲν τῷ αἰῶνι τὴν ταυτότητα, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τὴν ἑτερότητα τίθεσθαι, ἢ ταῦτὸν αἰῶν ἔσται καὶ χρόνος, εἰ καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς ἐνεργείαις τὸ μεταβάλλειν οὐ δώσομεν. Ἄρ οὖν τὰς μὲν ἡμετέρας ψυχὰς μεταβολὴν δεχομένας τὴν τε ἄλλην καὶ τὴν ἑνδειαν οἷα ἐν χρόνῳ φήσομεν εἶναι, τὴν δὲ τοῦ ὅλου γεννᾶν μὲν χρόνον, οὐ μὴν ἐν χρόνῳ εἶναι; Ἄλλ ἔστω μὴ ἐν χρόνῳ: τί ἐστίν, ὃ ποιεῖ γεννᾶν αὐτὴν χρόνον, ἀλλὰ μὴ αἰῶνα; Ἡ ὅτι, ἃ γεννᾷ, οὐκ αἰδία, ἀλλὰ περιεχόμενα χρόνῳ: ἐπεὶ οὐδ' αἱ ψυχαὶ ἐν χρόνῳ, ἀλλὰ τὰ πάθη αὐτῶν ἅττα ἐστὶ καὶ τὰ ποιήματα. Αἰδίοι γὰρ αἱ ψυχαί, καὶ ὁ χρόνος ὕστερος, καὶ τὸ ἐν χρόνῳ ἔλαττον χρόνου: περιέχειν γὰρ δεῖ τὸν χρόνον τὸ ἐν χρόνῳ, ὥσπερ, φησί, τὸ ἐν τόπῳ καὶ ἐν ἀριθμῷ.

(4, 4, 16) Ἄλλ εἰ ἐν αὐτῇ τότε μετὰ τότε καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῶν ποιουμένων, κἂν εἰ ἐν χρόνῳ, αὐτὴ ποιεῖ, καὶ νεύει καὶ πρὸς τὸ μέλλον: εἰ δὲ τοῦτο, καὶ πρὸς τὸ παρεληλυθός. Ἡ ἐν τοῖς ποιουμένοις τὸ πρότερον καὶ παρεληλυθός, ἐν αὐτῇ δὲ οὐδὲν παρεληλυθός, ἀλλὰ πάντες οἱ λόγοι ἅμα, ὥσπερ εἴρηται. Ἐν δὲ τοῖς ποιουμένοις τὸ οὐχ ἅμα, ἐπεὶ οὐδὲ τὸ ὁμοῦ, καίτοι ἐν τοῖς λόγοις τὸ ὁμοῦ, οἷον χεῖρες καὶ πόδες οἱ ἐν λόγῳ: ἐν δὲ τοῖς αἰσθητοῖς χωρὶς. Καίτοι κἀκεῖ ἄλλον τρόπον τὸ χωρὶς: ὥστε καὶ τὸ πρότερον ἄλλον τρόπον. Ἡ τὸ μὲν χωρὶς εἴποι ἂν τις ἑτερότητι: τὸ δὲ πρότερον πῶς, εἰ μὴ ἐπιστατοῖ τὸ τάττον; Ἐπιστατοῦν δὲ ἔρει τὸ τότε μετὰ τότε: διὰ τί γὰρ οὐχ ἅμα πάντα ἔσται; Ἡ εἰ μὲν ἄλλο τὸ τάττον καὶ ἢ τάξις, οὕτως ὡς οἷον λέγειν: εἰ δὲ τὸ ἐπιστατοῦν ἢ πρώτη τάξις, οὐκέτι λέγει, ἀλλὰ ποιεῖ μόνον τότε μετὰ τότε. Εἰ γὰρ λέγει, εἰς τάξιν βλέπων λέγει: ὥστε ἕτερον τῆς τάξεως ἔσται. Πῶς οὖν ταῦτόν; Ὅτι μὴ ὕλη καὶ εἶδος τὸ τάττον, ἀλλ' εἶδος μόνον καὶ δύνάμις, καὶ ἐνέργεια δευτέρα μετὰ νοῦν ἐστὶ ψυχῇ: τὸ δὲ τότε μετὰ τότε ἐν τοῖς πράγμασιν οὐ δυναμένοις ἅμα πάντα. Σεμνὸν γὰρ τι καὶ ἡ ψυχὴ ἢ τοιαύτη, οἷον κύκλος προσαρμόττων κέντρῳ εὐθύς μετὰ κέντρον αὐξηθεῖς, διάστημα ἀδιάστατον: οὕτω γὰρ ἔχει ἕκαστα. Εἰ δὲ τὰγαθόν τις κατὰ κέντρον τάξειε, τὸν νοῦν κατὰ κύκλον ἀκίνητον, ψυχὴν δὲ κατὰ κύκλον κινούμενον ἂν τάξειε, κινούμενον δὲ τῇ ἐφέσει. Νοῦς γὰρ εὐθύς καὶ ἔχει καὶ περιείληφεν, ἢ δὲ ψυχὴ τοῦ ἐπέκεινα ὄντος ἐφίεται. Ἡ δὲ τοῦ παντὸς σφαῖρα τὴν ψυχὴν ἐκείνως ἐφιεμένην ἔχουσα ἢ πέφυκεν ἐφίεσθαι κινεῖται. Πέφυκε δὲ ἢ σῶμα τοῦ οὗ ἐστὶν ἔξω ἐφίεσθαι: τοῦτο δὲ περιπτύξασθαι καὶ περιελθεῖν πάντη ἑαυτῷ. Καὶ κύκλῳ ἄρα.

(4, 4, 17) Ἀλλὰ πῶς οὐ καὶ ἐν ἡμῖν οὕτως αἱ νοήσεις αἱ τῆς ψυχῆς καὶ οἱ λόγοι, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν χρόνῳ καὶ τὸ ὕστερον καὶ αἱ ζητήσεις ὡδί; Ἄρ' ὅτι πολλὰ αἰ ἄρχει καὶ κινεῖται, καὶ οὐχ ἐν κρατεῖ; Ἡ καὶ ὅτι ἄλλο καὶ ἄλλο πρὸς τὴν χρεῖαν καὶ πρὸς τὸ παρὸν οὐχ ὠρισμένον ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἄλλο αἰεὶ καὶ ἄλλο ἔξω: ὅθεν ἄλλο τὸ βούλευμα καὶ πρὸς καιρὸν, ὅτε ἡ χρεῖα πάρεστι καὶ συμβέβηκεν ἔξωθεν τουτί, εἶτα τουτί. Καὶ γὰρ τῷ πολλὰ ἄρχειν ἀνάγκη πολλὰς καὶ τὰς φαντασίας εἶναι καὶ ἐπικτήτους καὶ καινὰς ἄλλου ἄλλῳ καὶ ἐμποδίσους τοῖς αὐτοῦ ἐκάστου κινήμασι καὶ ἐνεργήμασιν. Ὅταν γὰρ τὸ ἐπιθυμητικὸν κινήθῃ, ἦλθεν ἡ φαντασία τούτου ὅσον αἰσθησις ἀπαγγελτικὴ καὶ μηνυτικὴ τοῦ πάθους ἀπαιτούσα συνέπεσθαι καὶ ἐκπορίζειν τὸ ἐπιθυμούμενον: τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἐν ἀπόρῳ συνεπόμενον καὶ πορίζον ἢ καὶ ἀντιτεῖνον γίνεται. Καὶ ὁ θυμὸς δὲ εἰς ἄμυναν παρακαλῶν τὰ αὐτὰ ποιεῖ κινήσεις, καὶ αἱ τοῦ σώματος χρεῖαι καὶ τὰ πάθη ἄλλα ποιεῖ καὶ ἄλλα δοξάζειν: καὶ ἡ ἄγνοια δὲ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τὸ μὴ ἔχειν ὅ τι εἴπη πάντη ἀγομένη, καὶ ἐκ τοῦ μίγματος τούτων ἄλλα. Ἄλλ' εἰ καὶ τὸ βέλτιστον αὐτὸ ἄλλα δοξάζει; Ἡ τοῦ κοινῆς ἡ ἀπορία καὶ ἡ ἀλλοδοξία: ἐκ δὲ τοῦ βελτίστου ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς εἰς τὸ κοινὸν δοθεὶς τῷ [ἀσθενῆς] εἶναι ἐν τῷ μίγματι, οὐ τῇ αὐτοῦ φύσει ἀσθενῆς, ἀλλ' ὅσον ἐν πολλῷ θορύβῳ ἐκκλησίας ὁ ἀριστος τῶν συμβούλων εἰπὼν οὐ κρατεῖ, ἀλλ' οἱ χείρονες τῶν θορυβούντων καὶ βοώντων, ὁ δὲ κάθηται ἡσυχῇ οὐδὲν δυνηθεὶς, ἡττηθεὶς δὲ τῷ θορύβῳ τῶν χειρόνων. Καὶ ἔστιν ἐν μὲν τῷ φαυλοτάτῳ ἀνδρὶ τὸ κοινὸν καὶ ἐκ πάντων ὁ ἄνθρωπος κατὰ πολιτείαν τινὰ φαύλην: ἐν δὲ τῷ μέσῳ, [ὡς] ἐν ἧ πόλει κὰν χρηστόν τι κρατήσῃ δημοτικῆς πολιτείας οὐκ ἀκράτου οὔσης: ἐν δὲ τῷ βελτίονι ἀριστοκρατικὸν τὸ τῆς ζωῆς φεύγοντος ἤδη τὸ κοινὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῖς ἀμείνοσι διδόντος: ἐν δὲ τῷ ἀρίστῳ, τῷ χωρίζοντι, ἐν τῷ ἄρχον, καὶ παρὰ τούτου εἰς τὰ ἄλλα ἢ τάξεις: ὅσον διττῆς πόλεως οὔσης, τῆς μὲν ἄνω, τῆς δὲ τῶν κάτω, κατὰ τὰ ἄνω κοσμουμένης. Ἄλλ' ὅτι γε ἐν τῇ τοῦ παντός ψυχῇ τὸ ἐν καὶ ταῦτόν καὶ ὁμοίως, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄλλως, καὶ δι' αὐτὰ, εἴρηται. Ταῦτα μὲν οὖν ταύτη.

(4, 4, 18) Περὶ δὲ τοῦ εἰ ἐφ' ἑαυτοῦ τι ἔχει τὸ σῶμα καὶ παρουσίας ζῆ τῆς ψυχῆς ἔχον ἤδη τι ἴδιον, ἢ ὃ ἔχει ἡ φύσις ἐστὶ, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ προσομιλοῦν τῷ σώματι ἡ φύσις. Ἡ καὶ αὐτὸ τὸ σῶμα, ἐν ᾧ καὶ ψυχὴ καὶ φύσις, οὐ τοιοῦτον εἶναι δεῖ, ὅσον τὸ ἀψυχον καὶ ὅσον ὁ ἀπὸρ ὁ πεφωτισμένος, ἀλλ' ὅσον ὁ τεθερμασμένος, καὶ ἔστι τὸ σῶμα τοῦ ζώου καὶ τοῦ φυτοῦ δὲ ὅσον σκιάν ψυχῆς ἔχοντα, καὶ τὸ ἀλγεῖν καὶ τὸ ἡδεσθαι δὲ τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς

περὶ τὸ τοιόνδε σῶμα ἔστιν: ἡμῖν δὲ ἡ τούτου ἀλγηδῶν
καὶ ἡ τοιαύτη ἡδονὴ εἰς γνῶσιν ἀπαθῆ ἔρχεται. Λέγω δὲ
ἡμῖν τῇ ἄλλῃ ψυχῇ, ἅτε καὶ τοῦ τοιούδε σώματος οὐκ
ἀλλοτρίου, ἀλλ ἡμῶν ὄντος: διὸ καὶ μέλει ἡμῖν αὐτοῦ ὡς
ἡμῶν ὄντος. Οὔτε γὰρ τούτῳ ἔσμεν ἡμεῖς, οὔτε καθαροὶ
τούτου ἡμεῖς, ἀλλὰ ἐξήρηται καὶ ἐκκρέματα ἡμῶν, ἡμεῖς
δὲ κατὰ τὸ κύριον, ἡμῶν δὲ ἄλλως ὅμως τούτο. Διὸ καὶ
ἡδομένου καὶ ἀλγοῦντος μέλει, καὶ ὅσω ἀσθενέστεροι μᾶλ-
λον, καὶ ὅσω ἑαυτοὺς μὴ χωρίζομεν, ἀλλὰ τούτο ἡμῶν
τὸ τιμιώτατον καὶ τὸν ἀνθρωπον τιθέμεθα καὶ οἶον εἰσδυό-
μεθα εἰς αὐτό. Χρὴ γὰρ τὰ πάθη τὰ τοιαῦτα μὴ ψυχῆς
ὅλως εἶναι λέγειν, ἀλλὰ σώματος τοιούδε καὶ τινος κοινῶ
καὶ συναμφοτέρου. Ὅταν γὰρ ἓν τι ᾗ, αὐτῷ οἶον αὐταρκές
ἔστιν. Οἶον σῶμα μόνον τί ἂν πάθοι ἀψυχον ὄν; διαιρού-
μενόν τε γὰρ οὐκ αὐτό, ἀλλ ἡ ἐν αὐτῷ ἔνωσις. Ψυχὴ τε
μόνη οὐδὲ τούτο [οὐδὲ τὸ διαιρεῖσθαι], καὶ οὕτως ἔχουσα
ἐκφεύγει πᾶν. Ὅταν δὲ δύο ἐθέλη ἓν εἶναι, ἐπακτῷ χρησά-
μενα τῷ ἓν ἐν τῷ οὐκ ἑᾶσθαι εἶναι ἐν τὴν γένεσιν εἰκότως
τοῦ ἀλγεῖν ἔχει. Λέγω δὲ δύο οὐκ, εἰ δύο σώματα: μία γὰρ
φύσις: ἀλλ ὅταν ἄλλη φύσις ἄλλῃ ἐθέλη κοινωνεῖν καὶ
γένει ἄλλῃ, καὶ τι τὸ χεῖρον λάβῃ παρὰ τοῦ κρείττονος,
καὶ ἐκεῖνο μὲν μὴ δυνηθῆ λαβεῖν, ἐκεῖνου δὲ τι ἵχνος, καὶ
οὕτω γένηται δύο καὶ ἐν μεταξὺ γενόμενον τοῦ τε ὃ ἦν
καὶ τοῦ ὃ μὴ ἐδυνήθη ἔχειν, ἀπορίαν ἐγέννησεν αὐτῷ ἐπί-
κηρον κοινωνίαν καὶ οὐ βεβαίαν εἰληχός, ἀλλ εἰς τὰ ἐναντία
ἀεὶ φερομένην. Κάτω τε οὖν καὶ ἄνω αἰωρούμενον φερό-
μενον μὲν κάτω ἀπήγγειλε τὴν αὐτοῦ ἀλγηδόνα, πρὸς δὲ
τὸν ἄνω τὴν ἔφρουν τῆς κοινωνίας.

(4, 4, 19) Τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον ἡδονὴν τε εἶναι καὶ ἀλγη-
δόνα, εἶναι μὲν ἀλγηδόνα γνῶσιν ἀπαγωγῆς σώματος
ἰνδάλματος ψυχῆς στερισκομένου, ἡδονὴν δὲ γνῶσιν ζώου
ἰνδάλματος ψυχῆς ἐν σώματι ἐναρμοζομένου πάλιν αὐτό. Ἐκεῖ
μὲν οὖν τὸ πάθος, ἡ δὲ γνῶσις τῆς αἰσθητικῆς ψυχῆς ἐν
τῇ γειτονίᾳ αἰσθανομένης καὶ ἀπαγγειλάσης τῷ εἰς ὃ λή-
γουσιν αἱ αἰσθήσεις. Καὶ ἡλγύνθη μὲν ἐκεῖνο: λέγω δὲ τὸ
ἡλγύνθη τὸ πέπονθεν ἐκεῖνο: οἶον ἐν τῇ τομῇ τεμνο-
μένου τοῦ σώματος ἡ μὲν διαίρεσις κατὰ τὸν ὄγκον, ἡ δὲ
ἀγανάκτησις κατὰ τὸν ὄγκον τῷ μὴ μόνον ὄγκον, ἀλλὰ καὶ
τοιόνδε ὄγκον εἶναι: ἐκεῖ δὲ καὶ ἡ φλεγμονή: ἤσθητο δὲ ἡ
ψυχὴ παραλαβοῦσα τῷ ἐφεξῆς οἶον κεῖσθαι. Πᾶσα δὲ
ἤσθητο τὸ ἐκεῖ πάθος οὐκ αὐτὴ παθοῦσα. Αἰσθανομένη
γὰρ πᾶσα ἐκεῖ λέγει τὸ πάθος εἶναι, οὗ ἡ πληγὴ καὶ ἡ ὀδύ-
νη. Εἰ δὲ ἦν αὐτὴ παθοῦσα ἐν παντὶ ὅλη τῷ σώματι οὔσα,
οὐκ ἂν εἶπεν οὐδὲ ἂν ἐμήνυσεν ὅτι ἐκεῖ, ἀλλ ἔπαθεν ἂν
τὴν ὀδύνην πᾶσα καὶ ὠδυνήθη ὅλη, καὶ οὐκ ἂν εἶπεν οὐδὲ
ἐδήλωσεν ὅτι ἐκεῖ, ἀλλὰ ὅπου ἔστιν εἶπεν ἂν ἐκεῖ: ἔστι δὲ

πανταχοῦ. Νῦν δὲ ὁ δάκτυλος ἀλγεῖ, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀλγεῖ, ὅτι ὁ δάκτυλος ὁ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν δὲ δάκτυλον ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἀλγεῖν, ὡσπερ καὶ ὁ γλαυκὸς ἄνθρωπος κατὰ τὸ ἐν ὀφθαλμῷ γλαυκόν. Ἐκεῖνο μὲν οὖν τὸ πεπονθὸς ἀλγεῖ, εἰ μὴ τις τὸ ἀλγεῖ μετὰ τῆς ἐφεξῆς αἰσθήσεως περιλαμβάνοι: περιλαμβάνων δὲ δηλονότι τοῦτο σημαίνει, ὡς ὀδύνη μετὰ τοῦ μὴ λαθεῖν τὴν ὀδύνην τὴν αἰσθησιν. Ἄλλ οὖν τὴν αἰσθησιν αὐτὴν οὐκ ὀδύνην λεκτέον, ἀλλὰ γνῶσιν ὀδύνης: γνῶσιν δὲ οὖσαν ἀπαθῆ εἶναι, ἵνα γνῶ καὶ ὑγιῶς ἀπαγγείλῃ. Πεπονθῶς γὰρ ἄγγελος σχολάζων τῷ πάθει ἢ οὐκ ἀπαγγέλλει, ἢ οὐχ ὑγιῆς ἄγγελος.

(4, 4, 20) Καὶ τῶν σωματικῶν δὲ ἐπιθυμιῶν τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ οὕτω κοινῶς καὶ τῆς τοιαύτης σωματικῆς φύσεως ἀκόλουθον τίθεσθαι γίνεσθαι. Οὔτε γὰρ τῷ ὁπωσοῦν ἔχοντι σῶματι δοτέον τὴν ἀρχὴν τῆς ὀρέξεως καὶ προθυμίας, οὔτε τῇ ψυχῇ αὐτῇ ἀλμυρῶν ἢ γλυκέων ζήτησιν, ἀλλὰ ὁ σῶμα μὲν ἐστίν, ἐθέλει δὲ μὴ μόνον σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καὶ κινήσεις ἐκτίσασθαι πλέον ἢ αὐτῇ, καὶ ἐπὶ πολλὰ διὰ τὴν ἐπίκτησιν ἠνάγκασται τρέπεσθαι: διὸ οὕτως μὲν ἔχον ἀλμυρῶν, οὕτως δὲ γλυκέων, καὶ ὑγραίνεσθαι καὶ θερμαίνεσθαι, οὐδὲν αὐτῷ μελῆσαν, εἰ μόνον ἦν. Ὡσπερ δὲ ἐκεῖ ἐκ τῆς ὀδύνης ἐγίνετο ἡ γνῶσις, καὶ ἀπάγειν ἐκ τοῦ ποιούντος τὸ πάθος ἡ ψυχὴ βουλομένη ἐποίει τὴν φυγὴν, καὶ τοῦ πρώτου παθόντος διδάσκοντος τοῦτο φεύγοντός πως καὶ αὐτοῦ ἐν τῇ συστολῇ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἡ μὲν αἰσθησις μαθούσα καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἐγγύς, ἦν δὴ φύσιν φαμὲν τὴν δοῦσαν τὸ ἴχνος, ἡ μὲν φύσις τὴν τρανήν ἐπιθυμίαν τέλος οὖσαν τῆς ἀρξάμενης ἐν ἐκείνῳ, ἡ δὲ αἰσθησις τὴν φαντασίαν, ἀφ' ἧς ἤδη ἡ πορίζει ἡ ψυχὴ, ἧς τὸ πορίζειν, ἡ ἀντιτείνει καὶ καρτερεῖ καὶ οὐ προσέχει οὔτε τῷ ἄρξαντι τῆς ἐπιθυμίας, οὔτε τῷ μετὰ ταῦτα ἐπιτεθυμηκότι. Ἄλλὰ διὰ τί δύο ἐπιθυμίας, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνο εἶναι τὸ ἐπιθυμοῦν μόνον τὸ σῶμα τὸ τοιόνδε; Ἡ εἰ ἐστίν ἕτερον ἡ φύσις, ἕτερον δὲ τὸ σῶμα τὸ τοιόνδε παρὰ τῆς φύσεως γενόμενον - ἐστὶ γὰρ ἡ φύσις πρὸ τοῦ τὸ τοιόνδε σῶμα γενέσθαι, αὕτη γὰρ ποιεῖ τὸ τοιόνδε σῶμα πλάττουσα καὶ μορφοῦσα - ἀνάγκη μῆτε ἄρχειν αὐτὴν τῆς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ τὸ τοιόνδε σῶμα τὸ πεπονθὸς ταδὶ καὶ ἀλγυνόμενον <τῶν ἐναντίων ἢ πάσχει> ἐφιέμενον, ἡδονῆς ἐκ τοῦ πονεῖν καὶ πληρώσεως ἐκ τῆς ἐνδείας: τὴν δὲ φύσιν ὡς μητέρα, ὡσπερ στοχαζομένην τῶν τοῦ πεπονθότος βουλημάτων, διορθοῦν τε πειράσθαι καὶ ἐπανάγειν εἰς αὐτὴν καὶ ζήτησιν τοῦ ἀκεσομένου ποιουμένην συνάψασθαι τῇ ζητήσει τῇ τοῦ πεπονθότος ἐπιθυμίας καὶ τὴν περάτωσιν ἀπ' ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἴκειν. Ὡστε τὸ μὲν ἐπιθυμεῖν ἐξ αὐτοῦ - εἶποι ἂν τις προεπιθυμίαν ἴσως καὶ προθυμίαν - τὴν δὲ ἐξ ἄλλου καὶ δι' ἄλλου ἐπιθυμεῖν, τὴν δὲ ποριζομένην ἢ μὴ

ἄλλην εἶναι.

(4, 4, 21) Ὅτι δὲ τοῦτό ἐστι, περὶ ὃ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιθυμίας, καὶ αἱ ἡλικίαι μαρτυροῦσιν αἱ διάφοροι. Ἄλλαι γὰρ παίδων καὶ μεираκίων καὶ ἀνδρῶν αἱ σωματικαὶ ὑγιαίνοντων τε καὶ νοσοῦντων τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τοῦ αὐτοῦ ὄντος: δῆλον γὰρ ὅτι τῷ σωματικῶν καὶ σῶμα τοιόνδε εἶναι τρεπόμενον παντοίας τροπᾶς παντοδαπᾶς καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἴσχει. Καὶ τὸ μὴ συνεγείρεσθαι δὲ πανταχοῦ ταῖς λεγομέναις προθυμίαις τὴν πᾶσαν ἐπιθυμίαν, εἰς τέλος τῆς σωματικῆς μενούσης, καὶ πρὸ τοῦ τὸν λογισμὸν εἶναι μὴ βούλεσθαι ἢ φαγεῖν ἢ πιεῖν ἐπὶ τι προελθούσαν τὴν ἐπιθυμίαν λέγει, ὅσον ἦν ἐν τῷ τοιῷδε σώματι, τὴν δὲ φύσιν μὴ συνάψασθαι αὐτὴν μηδὲ προθέσθαι μηδὲ βούλεσθαι, ὡσπερ οὐδὲ κατὰ φύσιν ἐχούσης, ἀγειν εἰς φύσιν, ὡς ἂν αὐτὴν τῷ παρα φύσιν καὶ κατὰ φύσιν ἐπιστατούσαν. Εἰ δὲ τις πρὸς τὸ πρότερον λέγοι ἀρκεῖν τὸ σῶμα διάφορον γινόμενον διαφόρους τῷ ἐπιθυμητικῷ τὰς ἐπιθυμίας ποιεῖν, οὐκ αὐταρκες λέγει πρὸς τὸ ἄλλου παθόντος ἄλλως αὐτὸ ὑπὲρ ἄλλου διαφόρους ἐπιθυμίας ἔχειν, ὁπότε οὐδὲ αὐτῷ γίνεται τὸ ποριζόμενον. Οὐ γὰρ δὴ τῷ ἐπιθυμητικῷ ἢ τροφή ἢ θερμότης καὶ ὑγρότης οὐδὲ κίνησις οὐδὲ κούφισις κενουμένου οὐδὲ πλήρωσις μεστουμένου, ἀλλ' ἐκείνου πάντα.

(4, 4, 22) Ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν ἄρα ἄλλο μὲν τὸ οἶον ἐναπηχηθὲν τοῖς σώμασιν αὐτῶν, ἄλλο δὲ τὸ χορηγήσαν, ὃ δὴ ἐπιθυμητικὸν μὲν ἐν ἡμῖν, ἐν ἐκείνοις δὲ φυτικόν, ἢ ἐν μὲν τῇ γῆ τοῦτο ψυχῆς ἐν αὐτῇ οὔσης, ἐν δὲ τοῖς φυτοῖς τὸ ἀπὸ τούτου; Ζητήσῃε δ' ἂν τις πρότερον, τίς ψυχὴ ἐν τῇ γῆ, πότερα ἐκ τῆς σφαίρας τοῦ παντός, ἢν καὶ μόνην δοκεῖ ψυχῶν πρῶτως Πλάτων οἶον ἔλλαμψιν εἰς τὴν γῆν, ἢ πάλιν αὐτὸ λέγων <πρώτην καὶ πρεσβυτάτην θεῶν> τῶν <ἐντὸς οὐρανοῦ> καὶ αὐτῇ δίδωσι ψυχὴν οἴαν καὶ τοῖς ἀστροῖς: πῶς γὰρ ἂν θεὸς εἴη, εἰ μὴ ἐκείνην ἔχοι; Ὡστε συμβαίνει καὶ τὸ πρᾶγμα ὅπως ἔχει ἐξευρεῖν δύσκολον, καὶ μείζων ἀπορίαν ἢ οὐκ ἐλάττω ἐξ ὧν εἶρηκεν ὁ Πλάτων γίνεσθαι. Ἄλλὰ πρότερον, πῶς ἂν εὐλόγως ἔχειν τὸ πρᾶγμα δόξῃε. Τὴν μὲν οὖν φυτικὴν ψυχὴν ὡς ἔχει ἡ γῆ, ἐκ τῶν φυσικῶν ἐξ αὐτῆς ἂν τις τεκμαίροιο: εἰ δὲ καὶ ζῶα πολλὰ ἐκ γῆς γινόμενα ὁράται, διὰ τί οὐ καὶ ζῶον ἂν τις εἴποι αὐτὴν εἶναι; Ζῶον δὲ τοσοῦτον οὔσαν καὶ οὐ σμικρὰν μοῖραν τοῦ παντός διὰ τί οὐ καὶ νοῦν ἔχειν φήσῃε καὶ οὕτω θεὸν εἶναι; Εἶπερ δὲ καὶ τῶν ἀστρῶν ἕκαστον, διὰ τί οὐ καὶ τὴν γῆν ζῶον μέρος τοῦ παντός ζῶου οὔσαν; Οὐ γὰρ δὴ ἔξωθεν μὲν συνεχέσθαι ὑπὸ ψυχῆς ἀλλοτρίας φατέον, ἐνδον δὲ μὴ ἔχειν ὡς οὐ δυναμένης καὶ αὐτῆς ἔχειν οἰκείαν. Διὰ τί γὰρ τὰ μὲν πύρινα δύναται, τὸ δὲ γῆινον οὐ; Σῶμα γὰρ ἐκάτερον καὶ οὐκ ἴνες οὐδὲ ἐκεῖ οὐδὲ σάρκες οὐδὲ αἷμα οὐδὲ ὑγρόν: καίτοι

ἢ γῆ ποικιλώτερον καὶ ἐκ πάντων τῶν σωμάτων. Εἰ δ' ὅτι
δυσκίνητον, τοῦτο πρὸς τὸ μὴ κινεῖσθαι ἐκ τόπου λέγοι τις
ἄν. Ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι πῶς; Πῶς γὰρ καὶ τὰ ἄστρα; Οὐ
γὰρ δὴ οὐδὲ σαρκῶν τὸ αἰσθάνεσθαι, οὐδ' ὅλως σῶμα δοτέον
τῇ ψυχῇ, ἵνα αἰσθάνοιτο, ἀλλὰ τῷ σώματι δοτέον ψυχὴν, ἵνα
ἢ καὶ σῴζοιτο τὸ σῶμα: κριτικῇ δὲ οὔσῃ τῇ ψυχῇ ὑπάρχει
βλεπούσῃ εἰς σῶμα καὶ τῶν τούτου παθημάτων τὴν κρίσιν
ποιεῖσθαι. Τίνα οὖν [ταῖ] παθήματα γῆς, καὶ τίνων αἰ κρίσεις;

Ἐπεὶ καὶ τὰ φυτὰ, καθόσον γῆς, οὐκ αἰσθάνεται. Τίνων
οὖν αἰσθήσεις καὶ διὰ τίνων; Ἡ οὐ τολμητέον καὶ ἄνευ
ὀργάνων γίνεσθαι αἰσθήσεις; Καὶ εἰς τίνα δὲ χρεῖαν τὸ
αἰσθάνεσθαι αὐτῆ; Οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ γινώσκειν: ἄρκει γὰρ
ἢ τοῦ φρονεῖν ἴσως γινώσις, οἷς μὴ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι
γίνεται τις χρεῖα. Ἡ τοῦτο μὲν οὐκ ἄν τις συγχωρήσειεν.

Ἔστι γὰρ καὶ παρὰ τὴν χρεῖαν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς εἴδησίς
τις οὐκ ἄμουσος, οἷον ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων καὶ οὐρανοῦ καὶ
γῆς: αἰ γὰρ τούτων αἰσθήσεις καὶ παρ' αὐτῶν ἡδεῖαι. Τοῦτο
μὲν οὖν σκεπτέον ὑστερον: νῦν δὲ πάλιν, εἰ αἰ αἰσθήσεις τῇ
γῆ, καὶ [ζῴων] τίνων αἰ αἰσθήσεις, καὶ πῶς. Ἡ ἀναγκαῖον
πρότερον ἀναλαβεῖν τὰ ἀπορηθέντα καὶ καθόλου λαβεῖν, εἰ
ἄνευ ὀργάνων ἔστιν αἰσθάνεσθαι, καὶ εἰ πρὸς χρεῖαν αἰ αἰσ-
θήσεις, κἂν εἰ ἄλλο τι παρὰ τὴν χρεῖαν γίγνοιτο.

(4, 4, 23) Δεῖ δὴ θέσθαι, ὡς τὸ αἰσθάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν ἔστι
τῇ ψυχῇ ἢ τῷ ζῴῳ ἀντίληψις τὴν προσοῦσαν τοῖς σώμασι
ποιότητα συνειδήσεως καὶ τὰ εἴδη αὐτῶν ἀποματτομένης. Ἡ
τοίνυν μόνη ἐφ' ἑαυτῆς ἀντιλήψεται, ἢ μετ' ἄλλου. Μόνη
μὲν οὖν καὶ ἐφ' ἑαυτῆς πῶς; Ἐφ' ἑαυτῆς γὰρ τῶν ἐν αὐτῇ,
καὶ μόνον νόησις: εἰ δὲ καὶ ἄλλων, δεῖ πρότερον καὶ ταῦτα
ἐσχηκέναι ἢτοι ὁμοιωθεῖσθαι ἢ τῷ ὁμοιωθέντι συνοῦσαν.

Ὅμοιωθῆναι μὲν οὖν ἐφ' ἑαυτῆς μένουσαν οὐχ οἷόν τε. Πῶς
γὰρ ἂν ὁμοιωθεῖη σημεῖον γραμμῆ; Ἐπεὶ οὐδ' ἡ νοητὴ τῇ
αἰσθητῇ ἂν γραμμῇ ἐφαρμόσειεν, οὐδὲ τὸ νοητὸν πῦρ ἢ
ἄνθρωπος τῷ αἰσθητῷ πυρὶ ἢ ἀνθρώπῳ. Ἐπεὶ οὐδ' ἡ φύσις
ἢ ποιούσα τὸν ἄνθρωπον τῷ γενομένῳ ἀνθρώπῳ εἰς ταῦτόν.
Ἀλλὰ μόνη, κἂν εἰ οἷόν τε τῷ αἰσθητῷ ἐπιβάλλειν, τελευτή-
σει εἰς νοητοῦ σύνεσιν, ἐκφυγόντος τοῦ αἰσθητοῦ αὐτῆν, οὐκ
ἐχούσης ὅτῳ αὐτοῦ λάβοιτο. Ἐπεὶ καὶ τὸ ὄρατόν ὅταν ψυχὴ
πόρρωθεν ὄρᾳ, κἂν ὅτι μάλιστα εἶδος εἰς αὐτὴν ἦκη, ἀρχό-
μενον τὸ πρὸς αὐτὴν οἷον ἀμερές ὃν λήγει εἰς τὸ ὑποκείμενον
χρῶμα καὶ σχῆμα, ὅσον ἔστιν ἐκεῖ ὁρώσης. Οὐ τοίνυν δεῖ
μόνα ταῦτα εἶναι, τὸ ἕξω καὶ τὴν ψυχὴν: ἐπεὶ οὐδ' ἂν πάθῃ:
ἀλλὰ δεῖ τὸ πεισόμενον τρίτον εἶναι, τοῦτο δὲ ἔστι τὸ τὴν
μορφὴν δεξόμενον. Συμπαθὲς ἄρα καὶ ὁμοιοπαθὲς δεῖ εἶναι
καὶ ὕλης μιᾶς καὶ τὸ μὲν παθεῖν, τὸ δὲ γινῶναι, καὶ τοιοῦτον
γενέσθαι τὸ πάθος, οἷον σῴζειν μὲν τι τοῦ πεποιηκότος, μὴ
μέντοι ταῦτόν εἶναι, ἀλλὰ ἅτε μεταξὺ τοῦ πεποιηκότος καὶ

ψυχῆς ὄν, τὸ πάθος ἔχειν μεταξύ αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ κείμενον μέσον ἀνάλογον, συνάπτον πως τὰ ἄκρα ἀλλήλοις, δεκτικὸν ἅμα καὶ ἀπαγγελτικὸν ὑπάρχον, ἐπιτήδειον ὁμοιωθῆναι ἑκατέρω. Ὁργανον γὰρ ὄν γνώσεώς τινος οὔτε ταῦτόν δεῖ τῷ γινώσκοντι εἶναι οὔτε τῷ γνωσθησομένῳ, ἐπιτήδειον δὲ ἑκατέρω ὁμοιωθῆναι, τῷ μὲν ἔξω διὰ τοῦ παθεῖν, τῷ δὲ εἴσω διὰ τοῦ τὸ πάθος αὐτοῦ εἶδος γενέσθαι. Εἰ δὴ τι νῦν ὑγιὲς λέγομεν, δι' ὀργάνων δεῖ σωματικῶν τὰς αἰσθήσεις γίνεσθαι. Καὶ γὰρ τοῦτο ἀκόλουθον τῷ τὴν ψυχὴν πάντη σώματος ἔξω γενομένην μηδενὸς ἀντιλαμβάνεσθαι αἰσθητοῦ. Τὸ δὲ ὄργανον δεῖ ἢ πᾶν τὸ σῶμα, ἢ μέρος τι πρὸς ἔργον τι ἀφωρισμένον εἶναι, οἷον ἐπὶ ἀφῆς καὶ ὕψεως. Καὶ τὰ τεχνητὰ δὲ τῶν ὀργάνων ἴδιοι τις ἂν μεταξύ τῶν κρινόντων καὶ τῶν κρινομένων γινόμενα καὶ ἀπαγγέλλοντα τῷ κρίνοντι τὴν τῶν ὑποκειμένων ἰδιότητα: ὁ γὰρ κανὼν τῷ εὐθεῖ τῷ ἐν τῇ ψυχῇ καὶ τῷ ἐν τῷ ξύλῳ συναψάμενος ἐν τῷ μεταξύ τεθεῖς τὸ κρίνειν τῷ τεχνίτῃ τὸ τεχνητὸν ἔδωκεν. Εἰ δὲ συνάπτειν δεῖ τὸ κριθησόμενον τῷ ὀργάνῳ, ἢ καὶ διὰ τινος μεταξύ διεστηκότος πόρρω τοῦ αἰσθητοῦ, οἷον εἰ πόρρω τὸ πῦρ τῆς σαρκὸς τοῦ μεταξύ μηδὲν παθόντος, ἢ οἷον εἰ κενόν τι εἴη μεταξύ ὕψεως καὶ χρώματος, δυνατὸν ὄρᾶν τοῦ ὀργάνου τῇ δυνάμει παρόντος, ἑτέρου λόγου. Ἄλλ' ὅτι ψυχῆς ἐν σώματι καὶ διὰ σώματος ἡ αἰσθησις, δῆλον.

(4, 4, 24) Τὸ δὲ εἰ τῆς χρείας μόνον ἡ αἰσθησις, ὥδε σκεπτέον. Εἰ δὴ ψυχῇ μὲν μόνῃ οὐκ ἂν αἰσθησις γίνοιτο, μετὰ δὲ σώματος αἰ αἰσθήσεις, διὰ σῶμα ἂν εἴη, ἔξ ὄπερ καὶ αἰ αἰσθήσεις, καὶ διὰ τὴν σώματος κοινωνίαν δοθείσα, καὶ ἦτοι ἔξ ἀνάγκης ἐπακολουθοῦσα - ὅ τι γὰρ πάσχει τὸ σῶμα, καὶ φθάνει τὸ πάθος μεῖζον ὄν μέχρι ψυχῆς - ἢ καὶ μεμηχάνηται, ὅπως καὶ πρὶν μεῖζον γενέσθαι τὸ ποιοῦν, ὥστε καὶ φθειραὶ, ἢ καὶ πρὶν πλησίον γενέσθαι, φυλάξασθαι. Εἰ δὴ τοῦτο, πρὸς χρείαν ἂν εἶεν αἰ αἰσθήσεις. Καὶ γὰρ εἰ καὶ πρὸς γνῶσιν, τῷ μὴ ἐν γνώσει ὄντι ἄλλ' ἀμαθαίνοντι διὰ συμφορὰν, καὶ ἵνα ἀναμνησθῆ διὰ λήθη, οὐ τῷ μήτε ἐν χρείᾳ μήτε ἐν λήθῃ. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, οὐ περὶ τῆς γῆς ἂν μόνον εἴη σκοπεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄστρον ἀπάντων καὶ μάλιστα περὶ παντὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόσμου. Μέρεσι μὲν γὰρ πρὸς μέρη, οἷς καὶ τὸ παθεῖν ὑπάρχει, γένοιτο ἂν αἰσθησις κατὰ τὸν παρόντα λόγον, ὅλῳ δὲ πρὸς αὐτὸ τίς ἂν εἴη ἀπαθῶς ἔχοντι πανταχῇ ἑαυτοῦ πρὸς ἑαυτόν; Καὶ γὰρ εἰ δεῖ τὸ μὲν ὄργανον τοῦ αἰσθανομένου εἶναι, ἕτερον δὲ παρὰ τὸ ὄργανον τὸ οὗ αἰσθάνεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ πᾶν ὅλον ἐστίν, οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ τὸ μὲν δι' οὗ, τὸ δὲ οὗ ἢ αἰσθησις: ἀλλὰ συναίσθησιν μὲν αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἡμῶν συναίσθανόμεθα, δοτέον, αἰσθησιν δὲ ἀεὶ ἑτέρου οὔσαν

οὐ δοτέον: ἐπεὶ καὶ ὅταν ἡμεῖς παρὰ τὸ καθ' ἑστώως αἰεί-
τινος τῶν ἐν τῷ σώματι ἀντιλαμβανόμεθα, ἔξωθεν προσ-
ελθόντος ἀντιλαμβανόμεθα. Ἄλλ' ὡσπερ ἐφ' ἡμῶν οὐ
μόνον τῶν ἔξωθεν ἢ ἀντίληψις, ἀλλὰ καὶ μέρει μέρους, τί
κωλύει καὶ τὸ πᾶν τῇ ἀπλανεῖ τὴν πλανωμένην ὄραν, καὶ
ταύτη τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ βλέπειν; Καὶ εἰ μὴ ἀπαθῆ
ταῦτα τῶν ἄλλων παθῶν, καὶ ἄλλας αἰσθήσεις ἔχειν καὶ
τὴν ὄρασιν μὴ μόνον ὡς καθ' αὐτὴν τῆς ἀπλανοῦς εἶναι,
ἀλλ' ὡς ὀφθαλμοῦ ἀπαγγέλλοντος τῇ τοῦ παντὸς ψυχῇ ἃ
εἶδε; καὶ γὰρ εἰ τῶν ἄλλων ἀπαθήσῃ, διὰ τί ὡς ὄμμα οὐκ
ᾔψεται φωτεινὰς ἐμψυχον ὄν; Ἄλλ' <ὀμματων>, φησὶν,
<οὐκ ἐπεδείτο>. Ἄλλ' εἰ ὅτι μὴδὲν ἔξωθεν ὑπελέλειπτο
ὄρατόν, ἀλλ' ἔνδον γε ἦν καὶ ἑαυτὸν ὄραν οὐδὲν ἐκώλυσεν:
εἰ δ' ὅτι μάτην ἂν ἦν αὐτὸν ὄραν, ἔστω μὴ προηγουμένως
μὲν οὕτως ἔνεκα τοῦ ὄραν γεγονέναι, ἀκολουθεῖν δὲ τῷ
οὕτως ἔχειν ἐξ ἀνάγκης. Διὰ τί οὐκ ἂν εἴη τοιοῦτω ὄντι
σώματι διαφανεῖ τὸ ὄραν;

(4, 4, 25) Ἡ οὐκ ἀρκεῖ εἶναι τὸ δι' οὗ, ἵνα ὄρα καὶ ὅλως
αἰσθάνηται, ἀλλὰ δεῖ τὴν ψυχὴν οὕτως ἔχειν, ὡς νεύειν
πρὸς τὰ αἰσθητά. Τῇ δὲ ψυχῇ ὑπάρχει αἰεὶ πρὸς τοῖς
νοητοῖς εἶναι: καὶ οἷόν τε ἢ αὐτῇ αἰσθάνεσθαι, οὐκ ἂν
γένοιτο τοῦτο τῷ πρὸς κρείττοσιν εἶναι, ὅποτε καὶ ἡμῖν
σφόδρα πρὸς τοῖς νοητοῖς οὔσιν, ὅτε ἐσμέν, λανθάνουσι καὶ
ᾔψεις καὶ αἰσθήσεις ἄλλαι: καὶ πρὸς ἑτέρω δὲ ὅλως, τὰ
ἕτερα λανθάνει. Ἐπεὶ καὶ τὸ μέρει τινὶ μέρους ἀντιλαμβά-
νεσθαι θέλειν, οἷον ἑαυτὸν εἰ καταβλέποι, περιέργον καὶ ἐφ'
ἡμῶν, καὶ εἰ μὴ ἔνεκά τινος, μάτην. Ἄλλου τε ᾔψιν ὡς
καλοῦ ὄραν, πεπονθότος καὶ ἐνδεοῦς. Ὁσφραίνεσθαι δὲ [καὶ
ἀκούειν] καὶ γεύεσθαι χυμῶν περιστάσεις ἂν τις καὶ περι-
ελκυσμοὺς τῆς ψυχῆς θέιτο: ἥλιον δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα
κατὰ συμβεβηκὸς ὄραν καὶ ἀκούειν δέ. Εἰ δὲ δὴ καὶ ἐπι-
στρέφεσθαι δι' ἄμφω, οὐκ ἄλογος ἢ θέσις. Ἄλλ' εἰ ἐπι-
στρέφοιτο, καὶ μνημονεύσει: ἢ ἄτοπον, ὣν εὐεργετῆ, μὴ
μνημονεύειν. Πῶς οὖν εὐεργετῆ, εἰ μὴ μνημονεύει;

(4, 4, 26) Τίνονται δὲ εὐχῶν γνώσεις κατὰ οἷον σύναψιν καὶ
κατὰ τοιάνδε σχέσιν ἑναρμοζομένων, καὶ αἰ ποιήσεις οὕ-
τως: καὶ ἐν ταῖς μάγων τέχναις εἰς τὸ συναφῆς πᾶν: ταῦτα
δὲ δυνάμεσιν ἐπομέναις συμπαθῶς.

Εἰ δὲ τοῦτο, διὰ τί οὐ καὶ τὴν γῆν αἰσθάνεσθαι δώσο-
μεν; Ἄλλὰ ποίας αἰσθήσεις; Ἡ διὰ τί οὐ πρῶτον ἀφήν καὶ
μέρει μέρους ἀναπεμπομένης ἐπὶ τὸ ἡγούμενον τῆς αἰσθή-
σεως καὶ τῷ ὅλῳ πυρὸς καὶ τῶν ἄλλων; Καὶ γὰρ εἰ τὸ
σῶμα δυσκίνητον, οὔτι γε ἀκίνητον. Ἄλλ' ἔσονται αἰ αἰσ-
θήσεις οὐ τῶν μικρῶν, ἀλλὰ τῶν μεγάλων. Ἄλλὰ διὰ τί;
Ἡ ὅτι ἀνάγκη ψυχῆς ἐνούσης ταῖς κινήσεις ταῖς μεγίστας
μὴ λανθάνειν. Κωλύει δ' οὐδὲν καὶ διὰ τοῦτο τὸ αἰσθά-

νεσθαι γίνεσθαι, ἵνα εὖ τίθῃτο τὰ πρὸς ἀνθρώπους, ὅσον εἰς αὐτὴν τὰ ἀνθρώπων ἀνάκειται - εὖ τίθῃτο δὲ οἶον συμπαθῶσ - καὶ ἀκούειν δὲ εὐχομένων καὶ ἐπινεύειν εὐχαῖς οὐχ ὃν ἡμεῖς τρόπον, καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι παθητὴν εἶναι πρὸς αὐτήν. Καὶ τᾶλλα, οἶον ὁσμῶν πέρι καὶ τῶν γευστῶν; Ἄλλ ἢ, ὅσα ὁσφραντὰ κατὰ τὰς τῶν χυλῶν ὁσμάς, πρὸς ζῴων πρόνοιαν καὶ κατασκευὴν καὶ ἐπισκευὴν τοῦ σωματικοῦ αὐτῆς. Καὶ οὐκ ἀπαιτητέον ἂ ἐφ ἡμῶν ὄργανα: οὐδὲ γὰρ πᾶσι ζῴοις ταῦτά: οἶον ὤτα οὐ πᾶσι, καὶ οἷς μὴ ἔστιν, ἀντίληψίς ἐστι ψόφων. Περὶ δὲ ὕψεως, εἰ φωτὸς δεῖ, πῶς; Οὐ γὰρ δὴ ἀπαιτητέον ὄμματα. Εἰ οὖν τοῦ φυτικοῦ συγχωρουμένου ἦν συγχωρεῖν, ἢ ἐν πνεύματι ὄντος τοῦ φυτικοῦ πρώτως, οὕτως ἔχειν, [ἦ] ὄντος πνεύματος, τί χρὴ ἀπιστεῖν καὶ διαφανῆς εἶναι; Μᾶλλον δ εἶπερ πνεῦμα, καὶ διαφανῆς καί, ἐλλαμπόμενον παρὰ τοῦ κύκλου, ἐνεργεῖα διαφανῆς: ὥστε οὐδὲν ἀτοπον οὐδ ἀδύνατον ὄραν τὴν ἐν τῇ γῆ ψυχὴν. Καὶ δὴ καὶ νοεῖν ψυχὴν οὐ φαύλου σώματος εἶναι, ὥστε καὶ θεὸν εἶναι: πάντως γὰρ καὶ ἀγαθὴν δεῖ αἰετὴν τὴν ψυχὴν εἶναι.

(4, 4, 27) Εἰ οὖν τοῖς φυτοῖς δίδωσι τὴν γεννητικὴν - ἢ αὐτὴν τὴν γεννητικὴν, ἢ ἐν αὐτῇ μὲν ἢ γεννητικὴ, ταύτης δὲ ἵχνος ἢ ἐν τοῖς φυτοῖς - καὶ οὕτως ἂν εἴη ὡς ἡ σὰρξ ἔμψυχος ἤδη καὶ ἐκομίσαστο, εἰ ἔχει, καὶ τὴν γεννητικὴν ἐν αὐτοῖς τὰ φυτὰ. Ἐνοῦσα δὲ δίδωσι τῷ σώματι τοῦ φυτοῦ ὅπερ βέλτιον, ᾧ διαφέρει τοῦ κοπέντος καὶ οὐκέτι φυτοῦ, ἀλλὰ μόνον ζύλου. Ἄλλ αὐτῷ γε τῷ σώματι τῆς γῆς τί δίδωσιν ἢ ψυχὴ; Οὐ ταῦτόν δεῖ νομίζεω σῶμα εἶναι γήινον ἀποτμηθέν τε τῆς γῆς καὶ μένον συνεχές, οἷα λίθοι δεικνύουσιν αὐξόμενοι μὲν, ἕως εἰσὶ συνηρημένοι, μένοντες δὲ ὅσον ἐτμήθησαν ἀφηρημένοι. Ἐκαστον μὲν οὖν μέρος ἵχνος ἔχειν δεῖ νομίζεω, ἐπιθεῖν δὲ ἐπὶ τούτῳ τὸ πᾶν φυτικόν, ὃ οὐκέτι τοῦδέ ἐστιν ἢ τοῦδε, ἀλλὰ τῆς ὅλης: εἴτα τὴν τοῦ αἰσθητικοῦ φύσιν οὐκέτι τῷ σώματι <συμπεφυρμένην>, ἐποχουμένην δέ: εἴτα τὴν ἄλλην ψυχὴν καὶ νοῦν, ἦν δὴ Ἔστίαν καὶ Δήμητραν ἐπονομάζουσιν ἄνθρωποι θεία φήμη καὶ φύσει ἀπομαντευομένη τὰ τοιαῦτα χρώμενοι.

(4, 4, 28) Καὶ ταῦτα μὲν ταύτη. Ἐπανιτέον δὲ πάλιν καὶ περὶ τοῦ θυμοειδοῦς ζητητέον, εἰ, ὡσπερ τῶν ἐπιθυμιῶν τὴν ἀρχὴν καὶ ἀλγηδόνας καὶ ἡδονάς - τὰ πάθη, οὐ τὰς αἰσθήσεις - ἐν τῷ οὕτως ἔχοντι σώματι ἐτίθεμεν τῷ οἶον ζωοθέντι, οὕτω καὶ τοῦ θυμοῦ τὴν ἀρχὴν ἢ καὶ πάντα τὸν θυμὸν τοῦ οὕτως ἔχοντος σώματος θησόμεθα ἢ μέρους τινὸς σώματος, οἶον καρδίας οὕτως ἐχούσης ἢ χολῆς οὐ νεκροῦ σώματος: καὶ εἰ, ἄλλου ὄντος τοῦ διδόντος, τὸ ἵχνος τὸ ψυχικόν, ἢ ἐνταῦθα ἐν τι τοῦτο ὁ θυμός, οὐκέτι παρὰ φυτικοῦ ἢ αἰσθητικοῦ. Ἐκεῖ μὲν οὖν καθ ὅλον τὸ σῶμα τὸ

φυτικὸν ὃν παντὶ ἐδίδου τῷ σώματι τὸ ἴχνος, καὶ τὸ ἀλγεῖν ἦν ἐν παντὶ καὶ τὸ ἥδουσθαι, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐπιθυμίας ἐν παντὶ τοῦ πληροῦσθαι: ἡ δὲ τῶν ἀφροδισίων οὐκ εἶρητο, ἀλλ' ἔστω περὶ τὰ μόρια τῶν τοιούτων τελεστικά. Ἔστω δὲ ὁ περὶ τὸ ἦπαρ τόπος τῆς ἐπιθυμίας ἀρχή, ὅτι τὸ φυτικὸν ἐκεῖ ἐνεργεῖ μάλιστα, ὃ τὸ ἴχνος τὸ ψυχικὸν τῷ ἦπατι καὶ τῷ σώματι παρέχει: ἐκεῖ δέ, ὅτι ἐκεῖ ἄρχεται ἡ ἐνέργεια. Ἀλλὰ περὶ τοῦ θυμικοῦ τί τε αὐτὸ καὶ τίς ψυχὴ, καὶ εἰ ἀπ' αὐτοῦ ἴχνος περὶ τὴν καρδίαν ἢ ἄλλο τι τὴν κίνησιν εἰς συναμφοτέρον τελοῦν παρέχεται, ἢ ἐνταῦθα οὐκ ἴχνος, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὀργίζεσθαι παρέχεται. Πρῶτον οὖν σκεπτέον, τί αὐτό. Ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὑπὲρ ὧν ἂν πάσχη τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἂν καὶ ἕτερός τις τῶν προσηκόντων, καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν ἂν τις παρὰ τὸ προσῆκον ποιῇ, ὀργιζόμεθα, δῆλόν που: ὅθεν καὶ αἰσθήσεως δεῖ καὶ συνέσεώς τινος ἐν τῷ ὀργίζεσθαι. Διὸ καὶ εἰς ταῦτά τις ὀρῶν οὐκ ἐκ τοῦ φυτικοῦ ὠρμησθαι, ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἂν ζητοῖ τὸν θυμὸν τὴν γένεσιν ἴσχειν. Ἀλλ' ὅταν ταῖς σωματικαῖς διαθέσεσιν ἐπιηται τὸ τῆς ὀργῆς πρόχειρον, καὶ ὅταν οἱ μὲν ζέοντες αἷματι καὶ χολῇ ἔτοιμοι εἰς τὸ ὀργίζεσθαι ᾖσιν, ἀνειμένοι δὲ πρὸς ὀργὰς οἱ ἄχολοι λεγόμενοι καὶ κατεψυγμένοι, τὰ τε θηρία πρὸς τὰς βράσεις οὐδενὸς ἄλλου, ἀλλὰ πρὸς τὸ δοκηθὲν λυμήνασθαι τὰς ὀργὰς ἔχουσι, πρὸς τὸ σωματικώτερον πάλιν αὖ καὶ πρὸς τὸ συνέχον τὴν τοῦ ζώου σύστασιν τὰς ὀργὰς ἂν τις ἀνοίσειε. Καὶ ὅταν οἱ αὐτοὶ νοσοῦντες μὲν ὀργιλώτεροι ἢ υγιαινόντες, ἀγευστοὶ δὲ σιτίων ἢ λαβόντες, σώματος τοιοῦδε μηνύουσι τὰς ὀργὰς ἢ τὰς ἀρχὰς τῆς ὀργῆς εἶναι, καὶ τὴν χολὴν ἢ τὸ αἷμα οἷον ψυχούντα παρέχεσθαι τὰς τοιάσδε κινήσεις, ὥστε παθόντος τοῦ τοιοῦδε σώματος εὐθέως κινεῖσθαι τὸ αἷμα ἢ τὴν χολήν, αἰσθήσεως δὲ γενομένης τὴν φαντασίαν κοινώσασαν τὴν ψυχὴν τῇ τοιοῦδε σώματος διαθέσει ἤδη πρὸς τὸ ποιῶν τὴν ἀλγηδόνα ἴεσθαι: ἄνωθεν δὲ αὖ τὴν ψυχὴν τὴν λογισμῶ χρωμένην φανέντος ἀδικήματος - καὶ μὴ περὶ τὸ σῶμα - ἔχουσαν ἔτοιμον τὸ ἐκείνως θυμούμενον ἄτε πεφυκὸς τῷ ἀποδειχθέντι ἐναντίῳ μάχεσθαι σύμμαχον τοῦτο ποιεῖσθαι. Καὶ εἶναι τὸ μὲν ἐγειρόμενον ἀλόγως καὶ ἐφέλκεσθαι τῇ φαντασίᾳ τὸν λόγον, τὸ δὲ ἀρχόμενον ἀπὸ λόγου καὶ λῆγον εἰς τὸ πεφυκὸς χολοῦσθαι: καὶ παρὰ τοῦ φυτικοῦ καὶ γεννητικοῦ ἄμφω γίγνεσθαι κατασκευάζοντος τὸ σῶμα οἷον ἀντιληπτικὸν ἡδέων καὶ λυπηρῶν, τὸ δὲ πεποιηκέναι χολώδες καὶ πικρόν. Καὶ [τῷ] ἐν τοιούτῳ [εἶναι] ψυχῆς ἴχνος [τῷ ἐν τοιούτῳ εἶναι] τοιάδε κινεῖσθαι δυσχεραντικὰ καὶ ὀργίλα καὶ τῷ κεκακῶσθαι πρῶτον αὐτὸ κακοῦν πως ζητεῖν καὶ τὰ ἄλλα καὶ οἷον ὁμοιοῦν ἑαυτῷ. Μαρτύριον δὲ τοῦ ὁμοούσιον εἶναι τοῦτο τῷ ἑτέρῳ ἴχνει ψυχῆς τὸ τοῦς ἦττον τῶν σωματικῶν

ἡδέων ἐφιεμένους καὶ ὅλως σώματος καταφρονούντας ἤττον κινεῖσθαι πρὸς ὀργαῖς [καὶ ἀλόγῳ ἀπαθείᾳ]. Τὸ δὲ τὰ δένδρα μὴ ἔχειν θυμὸν καίπερ τὸ φυτικὸν ἔχοντα οὐ δεῖ θαυμάζειν: ἐπεὶ οὐδὲ αἷματος οὐδὲ χολῆς αὐτοῖς μέτεστιν. Ἐγγενομένων μὲν γὰρ τούτων ἀνευ αἰσθήσεως ζέσις ἂν ἐγένετο μόνον καὶ ὄϊον ἀγανακτήσις, αἰσθήσεως δὲ ἐγγενομένης καὶ πρὸς τὸ ἀδικοῦν ἂν ἦδη, ὥστε καὶ ἀμύνεσθαι, ὀρμή. Ἄλλ ἐὶ τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς διαιροῖτο εἰς τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμοειδὲς καὶ τὸ μὲν εἴη τὸ φυτικόν, τὸ δὲ θυμοειδὲς ἐξ αὐτοῦ ἵχνος περὶ αἷμα ἢ χολὴν ἢ τὸ συναμφοτέρων, οὐκ ἂν ὀρθῆ ἢ ἀντιδιαίρεσις γίνοιτο, τοῦ μὲν προτέρου, τοῦ δὲ ὑστέρου ὄντος. Ἡ οὐδὲν κωλύει ἄμφω ὑστερα καὶ τῶν ἐπιγενομένων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν διαίρεσιν εἶναι: ὀρεκτικῶν γὰρ ἢ διαίρεσις, ἢ ὀρεκτικά, οὐ τῆς οὐσίας, ὅθεν ἐλήλυθεν. Ἐκείνη δὲ ἢ οὐσία καθ' αὐτὴν οὐκ ὀρεξίς, ἀλλ' ἴσως τελειοῦσα τὴν ὀρεξίν συναψασα αὐτῇ τὴν παρ' αὐτῆς ἐνέργειαν. Καὶ τὸ ἐκπεσὸν δὲ εἰς θυμὸν ἵχνος περὶ τὴν καρδίαν λέγειν οὐκ ἄτοπον: οὐ γὰρ τὴν ψυχὴν ἐνταῦθα, ἀλλὰ τὴν τοῦ αἵματος ἀρχὴν τοῦ τοιοῦδε ἐνταῦθα λεγέσθω εἶναι.

(4, 4, 29) Πῶς οὖν, εἴπερ τῷ θερμανθέντι τὸ σῶμα ἔοικεν ἀλλ' οὐ τῷ φωτισθέντι, ἐξελθούσης τῆς ἄλλης ψυχῆς οὐδὲν τι ζωτικὸν ἔχει; Ἡ ἔχει ἐπ' ὀλίγον, ἀπομαραίνεται δὲ θᾶπτον, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν θερμανθέντων ἀποστάντων τοῦ πυρός. Μαρτυροῦσι δὲ καὶ τρίχες φυόμεναι ἐπὶ τῶν νεκρῶν σωμάτων καὶ ὄνυχες αὐξόμενοι καὶ ζῶα διαιρούμενα ἐπὶ πολὺ κινούμενα: τοῦτο γὰρ τὸ ἔτι ἐγκείμενον ἴσως. Καὶ εἰ συναπέρχεται δὲ τῇ ἄλλῃ ψυχῇ, οὐ τεκμήριον τοῦτο τοῦ μὴ ἕτερον εἶναι. Καὶ γὰρ ἀπελθόντος ἡλίου οὐ μόνον τὸ ἐφεξῆς φῶς καὶ κατ' αὐτὸν καὶ ἐξηρητημένον ἀπέρχεται, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τούτου εἰς τὸ ἔξω τούτου ὀρώμενον ἐν τοῖς παρακειμένοις ἕτερον ὃν ἐκείνου συναπέρχεται. Ἄρ' οὖν συναπέρχεται, ἢ φθείρεται; Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ φωτὸς τοῦ τοιοῦτου ζητητέον καὶ ἐπὶ τῆς ζῆσης τῆς ἐν τῷ σώματι, ἣν δὴ φαμεν οἰκείαν τοῦ σώματος εἶναι. Ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἐστὶν τοῦ φωτὸς λειπόμενον ἐν τοῖς πεφωτισμένοις, δῆλον: ἀλλ' ἐὶ μεταπίπτει εἰς τὸ πεποιηκὸς ἢ οὐκ ἐστὶν ἀπλῶς, ζητεῖ ὁ λόγος. Πῶς οὖν οὐκ ἐστὶν ἀπλῶς ὅν γέ τι πρότερον; Ἀλλὰ τί ἦν ὅλως, ὅτι μὲν αὐτῶν τῶν σωμάτων, ἀφ' ὧν τὸ φῶς, ἢ λεγομένη χροά, καί, ὅταν φθαρτὰ ἦ τὰ σώματα, μεταβαλλόντων οὐκ ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς ζητεῖ, ὅπου τὸ χρῶμα τοῦ πυρὸς φθαρέντος, ὥσπερ οὐδ' ὅπου τὸ σχῆμα; Ἡ τὸ μὲν σχῆμα σχέσις τις, ὥσπερ συστολή τῆς χειρὸς καὶ ἢ ἔκτασις, χρῶμα δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ γλυκύτης. Τί γὰρ κωλύει φθαρέντος τοῦ σώματος τοῦ γλυκέος τὴν γλυκύτητα μὴ ἀπολωλέναι καὶ τοῦ εὐώδους τὴν εὐωδίαν, ἐν ἄλλῳ δὲ σώματι γίνεσθαι, οὐκ αἰσθητὰ δὲ

εἶναι διὰ τὸ μὴ τοιαῦτα εἶναι τὰ σώματα τὰ μετεληφότα, ὥστε ἀντερείδειν τὰς ἐπ' αὐτῶν γενομένης ποιότητος τῆ ἀισθήσει; Οὕτως οὖν καὶ τὸ φῶς τῶν φθαρέντων σωμάτων μένειν, τὴν δὲ ἀντιτυπίαν τὸ ἐκ πάντων οὔσαν μὴ μένειν. Εἰ μὴ τις λέγοι νόμῳ ὁρᾶν, καὶ τὰς λεγομένης ποιότητος μὴ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι. Ἄλλ' εἰ τοῦτο, ἀφθάρτους ποιήσομεν καὶ οὐ γινομένης ἐν ταῖς τῶν σωμάτων συστάσεσι τὰς ποιότητος, καὶ οὐδὲ τοὺς λόγους τοὺς ἐν τοῖς σπέρμασι ποιεῖν τὰς χροᾶς, οἷον καὶ ἐπὶ τῶν ποικίλων ὀρνίθων, ἀλλ' οὔσας συναγειν ἢ ποιεῖν μὲν, προσχρῆσθαι δὲ καὶ ταῖς ἐν τῷ ἀέρι πλήρει ὄντι τῶν τοιούτων: καὶ γὰρ καὶ εἶναι ἐν τῷ ἀέρι οὐ τοιαῦτα, οἷα, ὅταν γένηται, ἐν τοῖς σώμασι φαίνονται. Ἄλλ' αὕτη μὲν ἔστω ἡ ἀπορία ἐνθαδὶ κειμένη: μενόντων δὲ τῶν σωμάτων εἰ συνήρηται καὶ οὐκ ἀποτέμνεται, τί κωλύει τὸ φῶς μετακινουμένου τοῦ σώματος συμμετακινεῖσθαι τό τε προσεχὲς καὶ εἴ τι τῷ προσεχεῖ συνήρηται, κἂν μὴ ὁρᾶται ἀπιόν, ὥσπερ οὐδὲ προσιόν φαίνεται; Ἄλλ' ἐπὶ τῆς ψυχῆς, εἰ συνέπεται τὰ δεύτερα τοῖς προτέροις καὶ τὰ ἐφεξῆς ἀεὶ τοῖς πρὸ αὐτῶν, ἢ ἐφ' ἑαυτῶν ἕκαστα καὶ ἔστερημένα τῶν πρὸ αὐτῶν καὶ δυνάμενα ἐφ' ἑαυτῶν μένειν ἢ ὅλως οὐδὲν ἀποτέμνεται τῆς ψυχῆς μέρος, ἀλλὰ πᾶσαι μία καὶ πολλαί, καὶ ὅστις ὁ τρόπος, ἐν ἄλλοις. Ἄλλα τί τὸ ἤδη σώματος γενόμενον ἵχνος τῆς ψυχῆς ὄν; Ἡ εἰ μὲν ψυχῆ, συνέπεται, εἴπερ μὴ ἀποτέμνεται, τῷ ψυχῆς λόγῳ: εἰ δὲ οἷον ζωὴ τοῦ σώματος, ὁ αὐτὸς λόγος ἐκεῖ, ὃς περὶ φωτὸς ἰνδάλματος ἠπορεῖτο, καὶ εἰ δυνατὸν ζωὴν ἄνευ ψυχῆς εἶναι, εἰ μὴ ἄρα τῷ παρακειῖσθαι τὴν ψυχὴν ἐνεργοῦσαν εἰς ἄλλο, ταῦτα σκεπτέον.

(4, 4, 30) Νῦν δ' ἐπειδὴ μνήμας μὲν ἐν τοῖς ἄστροις περιτταῖς εἶναι ἐθέμεθα, ἀισθήσεις δὲ ἔδομεν καὶ ἀκούσεις πρὸς ταῖς ὁράσεις καὶ εὐχῶν δὴ κλύοντας ἔφαμεν, ἄς πρὸς ἥλιον ποιούμεθα καὶ δὴ καὶ πρὸς ἄστρα ἄλλοι τινὲς ἄνθρωποι, καὶ πεπίστευται, ὡς δι' αὐτῶν αὐτοῖς πολλὰ καὶ τελεῖται καὶ δὴ καὶ οὕτω ῥᾶστα, ὡς μὴ μόνον πρὸς τὰ δίκαια τῶν ἔργων συλλήπτορας εἶναι, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ πολλὰ τῶν ἀδίκων, τούτων τε πέρι παραπεπτωκότων ζητητέον - ἔχει γὰρ καὶ καθ' ἑαυτὰ μεγίστας καὶ πολυθρυλλήτους παρὰ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀπορίας, θεοὺς συνεργοὺς καὶ αἰτίους γίνεσθαι ἀτόπων ἔργων, τῶν τε ἄλλων καὶ δὴ καὶ πρὸς ἔρωτας καὶ ἀκολάστους συλλήψεις - τούτων τε οὖν εἵνεκα καὶ μάλιστα περὶ οὗ ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος, τῆς μνήμης αὐτῶν. Δῆλον γὰρ ὅτι, εἰ εὐξαμένων ποιῶσι καὶ οὐ παραχρῆμα δρωσιν αὐτὰ, ἀλλ' εἰς ὕστερον καὶ πάνυ πολλάκις εἰς χρόνους, μνήμην ὧν εὐχονται ἄνθρωποι πρὸς αὐτοὺς ἔχουσιν. Ὁ δὲ πρόσθεν λόγος ὁ παρ' ἡμῶν λεγόμενος οὐκ ἐδίδου τοῦτο. Ἄλλὰ καὶ πρὸς τὰς εἰς ἀνθρώπους εὐεργεσίας ἦν

ἀν τοιοῦτον, οἷον Δήμητρος καὶ Ἐστίας γῆς γε οὔσης εἰ μὴ τις τῆ γῆ μόνον τὸ εὔ ποιεῖν τὰ ἀνθρώπεια λέγοι. Ἀμφότερα οὖν πειρατέον δεικνύναι, πῶς τε τὰ τῆς μνήμης θησόμεθα ἐν τούτοις - ὃ δὴ πρὸς ἡμᾶς ἔχει, οὐ πρὸς τὰ δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις, οἳ οὐ κωλύονται μνήμας διδόναι - καὶ περὶ τῶν ἀλλοκότως δοκούντων γίνεσθαι, ὃ φιλοσοφίας ἔργον ἐπισκέψασθαι, εἴ πῃ ἔστιν ἀπολογήσασθαι πρὸς τὰ κατὰ θεῶν τῶν ἐν οὐρανῶ: καὶ δὴ καὶ περὶ αὐτοῦ παντὸς τοῦ κόσμου - ὡς καὶ εἰς τοῦτον εἰσιν ἡ αἰτία ἡ τοιαύτη - εἰ πιστοὶ οἱ λέγοντες, οἳ καὶ αὐτόν φασι τὸν σύμπαντα οὐρανὸν γοητεύεσθαι ὑπὸ ἀνθρώπων τόλμης καὶ τέχνης. Καὶ περὶ δαιμόνων δὲ ἐπιζητήσῃ ὁ λόγος, ὅπως τὰ τοιαῦτα ὑπουργεῖν λέγονται, εἰ μὴ διὰ τῶν προτέρων λύσιν καὶ τὰ τούτων λαμβάνοι.

(4, 4, 31) Καθόλου τοίνυν τὰς ποιήσεις ληπτέον ἀπάσας καὶ τὰς πείσεις, ὅσαι γίνονται ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ, τὰς τε λεγομένας φύσει, καὶ ὅσαι τέχνη γίνονται: καὶ τῶν φύσει τὰς μὲν φατέον ἐκ τοῦ παντὸς γίνεσθαι εἰς τὰ μέρη καὶ ἐκ τῶν μερῶν εἰς τὸ πᾶν ἢ μερῶν εἰς μέρη, τὰς δὲ τέχνη γινομένας ἢ τῆς τέχνης, ὡσπερ ἤρξατο, ἐν τοῖς τεχνητοῖς τελευτώσης, ἢ προσχρωμένης δυνάμεσι φυσικαῖς εἰς ἔργων φυσικῶν ποιήσεις τε καὶ πείσεις. Τὰς μὲν οὖν τοῦ ὅλου λέγω, ὅσα τε ἡ φορὰ ἢ πᾶσα ποιεῖ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰ μέρη - κινουμένη γὰρ καὶ αὐτὴν διατίθησιν πῶς καὶ τὰ μέρη αὐτῆς - τὰ τε ἐν αὐτῇ τῇ φορᾷ καὶ ὅσα δίδωσι τοῖς ἐπὶ γῆς: μερῶν δὲ πρὸς μέρη πείσεις [καὶ ποιήσεις] εὐδηλοῖ που παντί, ἡλίου τε πρὸς τε τὰ ἄλλα σχέσεις [καὶ ποιήσεις] καὶ πρὸς τὰ ἐπὶ γῆς καὶ τὰ ἐν τοῖς ἄλλοις στοιχείοις αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἄλλων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις - περὶ ὧν ἑκάστου ἔξεταστέον. Τέχνη δὲ αἱ μὲν οἰκίαν ποιῶσαι καὶ τὰ ἄλλα τεχνητὰ εἰς τοιοῦτον ἔληξαν: ἰατρικὴ δὲ καὶ γεωργία καὶ αἱ τοιαῦται ὑπηρετικαὶ καὶ βοήθειαν εἰς τὰ φύσει εἰσφερόμεναι, ὡς κατὰ φύσιν ἔχειν: ῥητορείαν δὲ καὶ μουσικὴν καὶ πᾶσαν ψυχαγωγίαν ἢ πρὸς τὸ βέλτιον ἢ πρὸς τὸ χεῖρον ἄγειν ἀλλοιούσας, ἐν αἷς ζητητέον, ὅσαι αἱ τέχναι καὶ τίνα τὴν δύναμιν ἔχουσι: καί, εἴπερ οἷόν τε, ἐν τούτοις ἅπασιν τοῖς πρὸς τὴν παρούσαν χρεῖαν ἡμῖν καὶ τὸ διατὶ ἐφ' ὅσον δυνατὸν πραγματευτέον. Ὅτι μὲν οὖν ἡ φορὰ ποιεῖ, αὐτὴν μὲν πρῶτον διαφόρως διατιθεῖσα καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῆς, ἀναμφισβητήτως μὲν τὰ ἐπίγεια οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς τῆς ψυχῆς διαθέσεσι, καὶ τῶν μερῶν ἑαστον εἰς τὰ ἐπίγεια καὶ ὅλως τὰ κάτω ποιεῖ, πολλαχῆ δῆλον. Εἰ δὲ καὶ ταῦτα εἰς ἐκεῖνα, ὕστερον: νῦν δὲ τὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις συγχωρούμενα ἔασαντες οὕτως ἔχειν, ὅσα διὰ λόγου φανείναι, πειρατέον λέγειν τὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τῆς ποιήσεως λαβόντας. Οὐ γὰρ μόνον

θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἃ δὴ ποιότητες πρῶται
 τῶν στοιχείων λέγονται, οὐδ' ὅσαι ἐκ τῆς τούτων μίξεως
 ποιεῖν λεκτέον οὐδὲ πάντα τὸν ἥλιον θερμότητι, ψύξει δὲ
 ἄλλον τινά - τί γὰρ ἂν ψυχρὸν εἶη ἐν οὐρανίῳ καὶ πυρίνῳ
 σώματι; - οὐδ' ἄλλον ὑγρῷ πυρί. Οὕτω τε γὰρ οὐδὲ τὴν
 διαφορὰν αὐτῶν λαβεῖν οἶόν τε. Πολλὰ δὲ καὶ τῶν γινο-
 μένων εἰς τούτων τι οὐχ οἶόν τε ἀναγαγεῖν. Οὐδὲ γὰρ εἴ-
 τις τὰς τῶν ἡθῶν διαφορὰς δοίη αὐτοῖς κατὰ τὰς τῶν
 σωμάτων κράσεις διὰ ψυχρότητα ἐπικρατοῦσαν ἢ διὰ θερμό-
 τητα τοιαύτασ - πῶς ἂν φθόνους ἢ ζήλοτυπίας ἢ πανουρ-
 γίας εἰς ταῦτα ἀνάγοι; Ἄλλ' εἰ καὶ ταῦτα, τύχας γοῦν
 πῶς, χείρους τε καὶ βελτίους, πλουσίους καὶ πένητας, καὶ
 πατέρων εὐγενείας ἢ αὐτῶν θησαυρῶν τε εὐρέσεις; Μυρία
 ἂν τις ἔχοι λέγειν πόρρω ἄγων σωματικῆς ποιότητος τῆς
 ἐκ τῶν στοιχείων εἰς τὰ τῶν ζώων σώματα καὶ ψυχὰς
 ἰούσης. Οὐ μὴν οὐδὲ προαιρέσει ἀναθετόν τῶν ἄστρον
 καὶ τῆ τοῦ παντὸς γνώμη καὶ τοῖς τούτων λογισμοῖς τὰ
 συμπέπτοντα περὶ ἕκαστα τῶν ὑπ' αὐτά." Ατοπον γὰρ
 ἐκείνους μηχανᾶσθαι περὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων, ὅπως οἱ μὲν
 γένοιτο κλέπται, οἱ δὲ ἀνδραποδισταὶ τοιχωρύχοι τε καὶ
 ἱερόσυλοι, ἀνανδροὶ τε ἄλλοι καὶ θήλεις τὰ ἔργα καὶ τὰ
 πάθη καὶ τὰ αἰσχροῦ δρῶντες. Οὐ γὰρ ὅτι θεῶν, ἀλλ' οὐδὲ
 ἀνθρώπων μετρίων, τάχα δὲ οὐδὲ ὠντινωνοῦν τὰ τοιαῦτα
 ἐργάζεσθαι καὶ καταμηχανᾶσθαι, ἐξ ὧν αὐτοῖς οὐδ' ἡτισοῦν
 ὠφέλεια ἂν γίγνοιτο.

(4, 4, 32) Εἰ οὖν μήτε σωματικαῖς αἰτίαις ἀναθήσομεν μήτε
 προαιρέσεσιν, ὅσα ἐξῶθεν εἰς ἡμᾶς τε καὶ τὰ ἄλλα ζῶα καὶ
 ὅλως ἐπὶ γῆς ἀφικνεῖται ἐξ οὐρανοῦ, τίς ἂν εἶη λοιπὴ καὶ
 εὐλόγος αἰτία; Πρῶτον τοίνυν θετέον <ζῶον ἐν πάντα
 τὰ ζῶα τὰ ἐντὸς αὐτοῦ περιέχον> τόδε τὸ πᾶν εἶναι,
 ψυχὴν μίαν ἔχον εἰς πάντα αὐτοῦ μέρη, καθόσον ἐστὶν
 ἕκαστον αὐτοῦ μέρος: μέρος δὲ ἕκαστόν ἐστι τὸ ἐν τῷ
 παντὶ αἰσθητῷ, κατὰ μὲν τὸ σῶμα καὶ πάντη, ὅσον δὲ καὶ
 ψυχῆς τοῦ παντὸς μετέχει, κατὰ τοσοῦτον καὶ ταύτη:
 καὶ τὰ μὲν μόνης ταύτης μετέχοντα κατὰ πᾶν ἐστὶ μέρη,
 ὅσα δὲ καὶ ἄλλης, ταύτη ἔχει τὸ μὴ μέρη πάντη εἶναι,
 πάσχει δὲ οὐδὲν ἦττον παρὰ τῶν ἄλλων, καθόσον αὐτοῦ
 τι ἔχει, καὶ κατ' ἐκείνα, ἃ ἔχει. Συμπαθὲς δὴ πᾶν τοῦτο
 τὸ ἕν, καὶ ὡς ζῶον ἕν, καὶ τὸ πόρρω δὴ ἐγγύς, ὡσπερ
 ἐφ' ἐνὸς τῶν καθ' ἕκαστα ὄνυξ καὶ κέρας καὶ δάκτυλος καὶ
 ἄλλο τι τῶν οὐκ ἐφεξῆς: ἀλλὰ διαλείποντος τοῦ μεταξύ
 καὶ παθόντος οὐδὲν ἐπαθε τὸ οὐκ ἐγγύς. Οὐ γὰρ ἐφεξῆς
 τῶν ὁμοίων κειμένων, διειλημμένων δὲ ἑτέροις μεταξύ, τῆ
 δὲ ὁμοιότητι συμπασχόντων, καὶ εἰς τὸ πόρρω ἀφικνεῖσθαι
 ἀνάγκη τὸ παρὰ τοῦ μὴ παρακειμένου δρῶμενον: ζῴου τε
 ὄντος καὶ εἰς ἐν τελούντος οὐδὲν οὕτω πόρρω τόπῳ, ὡς

μη ἔγγυς εἶναι τῆ τοῦ ἑνὸς ζώου πρὸς τὸ συμπαθεῖν φύσει. Τὸ μὲν οὖν ὁμοιότητα πρὸς τὸ ποιῶν ἔχον πείσιν ἔχει οὐκ ἀλλοτρίαν, ἀνομοίου δὲ ὄντος τοῦ ποιῶντος ἀλλότριον τὸ πάθημα καὶ οὐ προσηγὸς τὸ πάσχον ἴσχει. Βλαβεράν δὲ ποίησιν ἄλλου πρὸς ἄλλου ἑνὸς ὄντος ζώου οὐ δεῖ τεθαιμακέναι: ἐπεὶ καὶ ἐφ ἡμῶν ἐν ταῖς ἐνεργείαις ταῖς ἡμετέραις βλάπτοι ἂν ἄλλο πρὸς ἄλλου μέρος, ἐπεὶ καὶ χολῆ καὶ ὁ θυμὸς ἄλλο, ὡς δοκεῖ, πιέζει καὶ κεντεῖ. Καὶ δὴ καὶ ἐν τῷ παντὶ ἔστι τι θυμῷ καὶ χολῆ ἀνάλογον καὶ ἄλλο ἄλλῳ: καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ ἐμπόδιον ἔσται ἄλλο ἄλλῳ, ὥστε καὶ ἀφαιρῶναι. Τοῦτο δὲ οὐ μόνον ἐν ζῶον, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ὄν ὁράται: ὥστε καθόσον μὲν ἓν, ἕκαστον τῷ ὅλῳ σφύζεται, καὶ καθόσον δὲ καὶ πολλά, πρὸς ἄλληλα συνιόντα πολλαχῆ τῷ διαφόρῳ ἔβλαψε: καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ χρεῖαν ἄλλο ἕτερον ἔβλαψε, καὶ δὴ καὶ τροφήν ἐποιήσατο συγγενὲς ἅμα καὶ διάφορον ὑπάρχον: καὶ σπεῦδον ἕκαστον ἑαυτῷ κατὰ φύσιν, ὅσον τε οἰκεῖον τοῦ ἑτέρου, λαμβάνει εἰς αὐτό, καὶ ὅσον ἀλλότριον ἐγίνετο, ἀφανίζει εὐνοία τῆ ἑαυτοῦ. Ἔργον τε τὸ αὐτοῦ ποιῶν ἕκαστον τὸ μὲν δυνηθὲν ἀπολαῦσαι τι τῶν αὐτοῦ ἔργων ὠφέλησεν, ὃ δὲ ἀδύνατον ἦν ὑπομεῖναι τὴν ὀρμὴν τοῦ ἔργου, ἠφάνισεν ἢ ἔβλαψεν, ὥσπερ ὅσα αὐανθείη ἂν παριόντος πυρός, ἢ ζῶα ἐλάττω ὑπὸ μειζόνων δρόμου παρασυρεῖη ἢ καὶ που πατηθείη. Πάντων δὲ τούτων ἢ γένεσις ἢ τε φθορὰ ἀλλοίωσις τε πρὸς τὸ χεῖρον ἢ βέλτιον τὴν τοῦ ἑνὸς ζώου ἐκείνου ἀνεμπόδιστον καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσαν ζωὴν ἀποτελεῖ, ἐπεὶπερ οὐχ οἷόν τε ἦν ἕκαστα οὕτως ἔχειν, ὡς μόνον ὄντα, οὐδὲ πρὸς αὐτὰ τὸ τέλος εἶναι καὶ βλέπειν μέρη ὄντα, ἀλλὰ πρὸς ἐκείνο, οὐπερ καὶ μέρη, διάφορα τε ὄντα μὴ πάντα τὸ αὐτῶν ἐν μιᾷ ζωῆ ὄντα ἀεὶ ἔχειν: οὐκ ἦν τε μένειν οὐδὲν πάντη ὡσαύτως, εἴπερ ἔμελλε τὸ πᾶν μένειν ἐν τῷ κινεῖσθαι τὸ μένειν ἔχον.

(4, 4, 33) Τῆς δὴ φορᾶς τὸ εἰκῆ οὐκ ἐχούσης, ἀλλὰ λόγῳ τῷ κατὰ τὸ ζῶον φερομένης, ἔδει καὶ συμφωνίαν τοῦ ποιῶντος πρὸς τὸ πάσχον εἶναι καὶ τινα τάξιν εἰς ἄλληλα καὶ πρὸς ἄλληλα συντάσσουσιν, ὥστε καθ' ἑκάστην σχέσιν τῆς φορᾶς καὶ τῶν αὐτῶν ὑπὸ τὴν φορᾶν ἄλλην καὶ ἄλλην τὴν διάθεσιν εἶναι, οἷον μίαν ὄρχησιν ἐν ποικίλῃ χορείᾳ ποιούντων: ἐπεὶ καὶ ἐν ταῖς παρ ἡμῖν ὄρχήσεσι τὰ μὲν ἔξω [πρὸς τὴν ὄρχησιν] καθ' ἕκαστον τῶν κινήματων, ὡς ἑτέρως μεταβαλλόντων τῶν συντελούντων πρὸς τὴν ὄρχησιν, αὐλῶν τε καὶ ὠδῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν συνηρημένων, τί ἂν τις λέγοι φανερῶν ὄντων; Ἀλλὰ τὰ μέρη τοῦ τὴν ὄρχησιν παρεχομένου καθ' ἕκαστον σχῆμα ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἂν ὡσαύτως δύναται ἔχειν, [τῶν μελῶν] τοῦ σώματος ταύτης συνεπομένου καὶ καμμπομένου καὶ [τῶν μελῶν] πιεζομένου μὲν ἑτέρου, ἀνιεμένου δὲ ἄλλου, καὶ τοῦ μὲν πονοῦντος, τοῦ

δὲ ἀναπνοὴν τινα ἐν τῷ διαφόρῳ σχηματισμῷ δεχομένου. Καὶ ἡ μὲν προαίρεσις τοῦ ὀρχουμένου πρὸς ἄλλο βλέπει, τὰ δὲ πάσχει τῇ ὀρχήσει ἐπομένως καὶ ὑπουργεῖ τῇ ὀρχήσει καὶ συναποτελεῖ τὴν πᾶσαν, ὥστε τὸν ἔμπειρον ὀρχήσεως εἰπεῖν ἄν, ὡς τῷ τοιούτῳ σχηματισμῷ αἴρεται μὲν ὑψοῦ τοδὶ μέλος τοῦ σώματος, συγκάμπτεται δὲ τοδί, τοδί δὲ ἀποκρύπτεται, ταπεινὸν δὲ ἄλλο γίνεται, οὐκ ἄλλως τοῦ ὀρχηστοῦ προελομένου τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ ὅλου σώματος ὀρχήσει θέσιν ταύτην ἀναγκαίαν ἴσχυοντος τοῦδε τοῦ μέρους τοῦ τὴν ὀρχησιν διαπεραίνοντος. Τοῦτον τοίνυν τὸν τρόπον καὶ τὰ ἐν οὐρανῷ φατέον ποιεῖν, ὅσα ποιεῖ, τὰ δὲ καὶ σημαίνειν, μᾶλλον δὲ τὸν μὲν ὅλον κόσμον τὴν ὅλην αὐτοῦ ζωὴν ἐνεργεῖν κινουῦντα ἐν αὐτῷ τὰ μέρη τὰ μεγάλα καὶ μετασχηματίζοντα αἰεὶ, τὰς δὲ σχέσεις τῶν μερῶν πρὸς ἄλληλα καὶ πρὸς τὸ ὅλον καὶ τὰς διαφόρους αὐτῶν θέσεις ἐπόμενα καὶ τὰ ἄλλα, ὡς ζώου ἐνὸς κινουμένου, παρέχεσθαι, ὡδὶ μὲν ἴσχυοντα κατὰ τὰς ὡδὶ σχέσεις καὶ θέσεις καὶ σχηματισμούς, ὡδὶ δὲ κατὰ τὰς ὡδί, ὡς μὴ τοὺς σχηματιζομένους τοὺς ποιῶντας εἶναι, ἀλλὰ τὸν σχηματίζοντα, μὴδ' αὖ τὸν σχηματίζοντα ἄλλο ποιῶντα ἄλλο ποιεῖν - οὐ γὰρ εἰς ἄλλο - ἀλλὰ αὐτὸν πάντα τὰ γινόμενα εἶναι, ἐκεῖ μὲν τὰ σχήματα, ἐνθαδὶ δὲ τὰ συνεπόμενα τοῖς σχήμασιν ἀναγκαῖα παθήματα περὶ τὸ οὕτως κινούμενον ζῶον εἶναι, καὶ αὖ περὶ τὸ οὕτως συγκείμενον καὶ συνεστῶς φύσει καὶ πάσχον καὶ δρῶν εἰς αὐτὸ ἀνάγκαις.

(4, 4, 34) Ἡμᾶς δὲ διδόντας τὸ μέρος αὐτῶν εἰς τὸ πάσχειν, ὅσον ἦν ἡμέτερον ἐκείνου τοῦ σώματος, μὴ τὸ πᾶν ἐκείνου νομίζοντας, μέτρια παρ' αὐτοῦ πάσχειν: ὡσπερ οἱ ἔμφρονες τῶν θητευόντων τὸ μὲν τι τοῖς δεσπόζουσιν ὑπηρετοῦντες, τὸ δ' αὐτῶν ὄντες, μετριωτέρων τῶν παρὰ τοῦ δεσπότου ἐπιταγμάτων διὰ τοῦτο τυγχάνοντες, ἅτε μὴ ἀνδράποδα ὄντες μὴδὲ τὸ πᾶν ἄλλου. Τὸ δὲ τῶν σχηματισμῶν διαφορον τῶν θεόντων μὴ ἴσοταχῶν ὄντων ἀναγκαῖον ἦν γίνεσθαι, ὡς νῦν γίνεται. Λόγῳ δὲ φερομένων καὶ διαφόρων τῶν σχέσεων τοῦ ζώου γινομένων, εἶτα καὶ ἐνταῦθα τούτων τῶν παρ' ἡμῖν συμπαθῶν πρὸς τὰ ἐκεῖ γινομένων, εὐλογον ζητεῖν, πότερα συνέπεσθαι φατέον ταῦτα συμφωνοῦντα ἐκείνοις, ἢ τὰ σχήματα τὰς δυνάμεις τῶν ποιουμένων ἔχειν, καὶ τὰ σχήματα ἀπλῶς ἢ τὰ τούτων. Οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς σχηματισμὸς ταύτου ἐπ' ἄλλου καὶ αὖ ἄλλων τὴν αὐτὴν σημασίαν ἢ ποιήσιν ἐργάζεται: ἐπεὶ καὶ καθ' αὐτὸν ἕκαστος διάφορον ἔχει τὴν φύσιν δοκεῖ. Ἡ ὀρθῶς ἔχει λέγειν τὴν τούτων σχηματίσιν ταδὶ καὶ τοιάνδε διάθεσιν εἶναι, τὴν δὲ ἄλλων τὴν αὐτὴν οὔσαν ἐν σχηματισμῷ ἄλλῳ; Ἀλλ' εἰ τοῦτο, οὐκέτι τοῖς σχήμασιν, ἀλλ' αὐτοῖς

τοῖς σχηματιζομένοις δώσομεν. Ἡ συναμφοτέροις; Τοῖς γούν αὐτοῖς διάφορον σχέσιν λαβοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τῷ αὐτῷ μόνῳ διάφορον τόπον ἄλλα. Ἄλλα τί; Ποιήσεις ἢ σημασίας; Ἡ τῷ συναμφοτέρῳ τῷ σχηματισμῷ τῷ τούτων ἄμφω καὶ ποιήσεις καὶ σημασίας ἐν πολλοῖς, ἀλλαχοῦ δὲ σημασίας μόνον. Οὗτος τοίνυν ὁ λόγος δυνάμεις μὲν δίδωσι τοῖς σχήμασι, δυνάμεις δὲ καὶ τοῖς σχηματιζομένοις: ἐπεὶ καὶ τῶν ὀρχουμένων ἔχει μὲν δυνάμιν τινα καὶ χεῖρ ἑκατέρα καὶ τὰ ἄλλα μέλη, ἔχει δὲ καὶ τὰ σχήματα πολλήν, τρίτα δέ ἐστι τὰ συνεπόμενα, αὐτῶν τε τῶν εἰς τὴν ὀρχησιν παραλαμβανομένων τὰ μέρη καὶ ἐξ ὧν ταῦτα, οἷον χειρὸς τὰ συνθλιβόμενα καὶ νεῦρα καὶ φλέβες συμπαθοῦντα.

(4, 4, 35) Πῶς δὴ οὖν αὐται αἱ δυνάμεις; Σαφέστερον γὰρ πάλιν λεκτέον, τί τὸ τρίγωνον παρὰ τὸ τρίγωνον διάφορον ἔχει, τί δὲ ὁδὸς πρὸς τονδί, καὶ κατὰ τί τοδὶ ἐργάζεται καὶ μέχρι τίνος. Ἐπειδὴ οὔτε τοῖς σώμασιν αὐτῶν οὔτε ταῖς προαιρέσεσιν ἀπέδομεν τὰς ποιήσεις: τοῖς μὲν σώμασιν, ὅτι μὴ μόνον σώματος ἦν ποιήματα τὰ γινόμενα, ταῖς δὲ προαιρέσεσιν, ὅτι ἄτοπον ἦν προαιρέσεσι θεοῦ ποιεῖν ἄτοπα. Εἰ δὲ μνημονεύοιμεν, ὅτι ζῶον ἐν ὑπεθέμεθα εἶναι, καὶ ὅτι οὕτως ἔχον συμπαθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ἐξανάγκης ἔδει εἶναι, καὶ δὴ καὶ ὅτι κατὰ λόγον ἢ διέξοδος τῆς ζωῆς σύμφωνος ἑαυτῇ ἅπασα, καὶ ὅτι τὸ εἰκῆ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ μία ἁρμονία καὶ τάξις, καὶ οἱ σχηματισμοὶ κατὰ λόγον, καὶ κατ' ἀριθμοῦς δὲ ἕκαστα καὶ τὰ χορεύοντα ζώου μέρη, ἄμφω ἀνάγκη ὁμολογεῖν τὴν ἐνέργειαν τοῦ παντὸς εἶναι, τὰ τε ἐν αὐτῷ γινόμενα σχήματα καὶ τὰ σχηματιζόμενα μέρη αὐτοῦ, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα καὶ οὕτω, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ζῆν τὸ πᾶν, καὶ τὰς δυνάμεις εἰς τοῦτο συμβάλλειν, ἄσπερ καὶ ἔχοντες ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ εὐλόγως πεποιηκότος. Καὶ τὰ μὲν σχήματα οἷον λόγους εἶναι ἢ διαστάσεις ζώου καὶ ρυθμοῦς καὶ σχέσεις ζώου κατὰ λόγον, τὰ δὲ διεστηκότα καὶ ἐσηματισμένα μέλη ἄλλα: καὶ εἶναι τοῦ ζώου δυνάμεις χωρὶς [τῆς] προαιρέσεως ἄλλας τὰς ὡς ζώου μέρη, ἐπεὶ τὸ τῆς προαιρέσεως αὐτοῖς ἔξω καὶ οὐ συντελοῦν πρὸς τοῦ ζώου τοῦδε τὴν φύσιν. Μία γὰρ ἢ προαίρεσις ἐνὸς ζώου, αἱ δὲ δυνάμεις αἱ ἄλλαι αὐτοῦ πρὸς αὐτὸ πολλαί. Ὅσαι δ' ἐν αὐτῷ προαιρέσεις, πρὸς τὸ αὐτό, πρὸς δ' καὶ ἢ τοῦ παντὸς ἢ μίας. Ἐπιθυμία μὲν γὰρ ἄλλου πρὸς ἄλλο τῶν ἐν αὐτῷ: λαβεῖν γὰρ τι τῶν ἐτέρων ἐθέλει μέρος τὸ ἄλλο μέρος ἐνδεὲς ὄν αὐτό: καὶ θυμὸς πρὸς ἕτερον, ὅταν τι παραλυπῆ, καὶ ἢ αὔξησις παρ' ἄλλου καὶ ἢ γένεσις εἰς ἄλλο τῶν μερῶν. Τὸ δ' ὅλον καὶ ἐν τούτοις μὲν ταῦτα ποιεῖ, αὐτὸ δὲ τὸ ἀγαθὸν ζητεῖ, μᾶλλον δὲ βλέπει. Τοῦτο τοίνυν καὶ ἢ ὀρθῆ προαίρεσις ἢ ὑπὲρ τὰ πάθη ζητεῖ καὶ

εἰς τὸ αὐτὸ ταύτη συμβάλλει: ἐπεὶ καὶ τῶν παρ ἄλλω
θητευόντων πολλὰ μὲν τῶν ἔργων αὐτοῖς βλέπει πρὸς τὰ
ἐπιταχθέντα ὑπὸ τοῦ δεσπότη, ἢ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ὄρεξις
πρὸς τὸ αὐτό, πρὸς ὃ καὶ ὁ δεσπότης. Εἰ δὴ δρᾷ τι ἥλιος
καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα εἰς τὰ τῆδε, χρὴ νομίζειν αὐτὸν μὲν
ἄνω βλέποντα εἶναι - ἐφ' ἑνὸς γὰρ τὸν λόγον ποιητέον
- ποιείσθαι δὲ παρ αὐτοῦ, ὡσπερ τὸ θερμαίνεσθαι τοῖς
ἐπὶ γῆς, οὕτω καὶ εἴ τι μετὰ τοῦτο, ψυχῆς διαδόσει,
ὅσον ἐν αὐτῷ, φυτικῆς ψυχῆς πολλῆς οὔσης. Καὶ ἄλλο
δὲ ὁμοίως οἶον ἐλλάμπον δύναμιν παρ αὐτοῦ ἀπροαί-
ρετον διδόναι. Καὶ πάντας δὴ ἐν τι οὕτως ἐσχηματισμένον
γενομένους τὴν διάθεσιν ἄλλην καὶ ἄλλην αὐτὸν διδόναι: ὥστε
καὶ τὰ σχήματα δυνάμεις ἔχειν - παρὰ γὰρ τὸ οὕτως ἢ
οὕτως ἄλλως καὶ ἄλλωσ - καὶ δι' αὐτῶν τῶν ἐσχημα-
τισμένων γίνεσθαι τι - παρὰ γὰρ [τὸ] τούτους ἄλλο καὶ
ἄλλο αὐτὸ παρ ἄλλους. Ἐπεὶ καὶ καθ' αὐτὰ τὰ σχήματα,
ὡς δυνάμεις ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν τῆδε ἂν τις ἴδοι. Διατί γὰρ
τὰ μὲν φοβερὰ τοῖς ὄρωσι τῶν σχημάτων μηδὲν τι προ-
πεπονθότων τῶν φοβουμένων, τὰ δὲ οὐ φοβεῖ ὀφθέντα;
Καὶ ἄλλους μὲν ταδί, ἄλλους δὲ ταδί; ἢ ὅτι εἰς μὲν τὸ
τοιόνδε ταδί ἐργάζεται, εἰς δὲ τοῦτον ἄλλα, οὐκ ἂν μὴ
δυναμένων εἰς τὸ πεφυκὸς ποιεῖν. Καὶ οὕτως μὲν σχημα-
τισθὲν ἐκίνησε τὴν ὄψιν, οὕτως δὲ οὐ τὸν αὐτόν. Καὶ
γὰρ εἴ τις λέγοι τὸ κάλλος εἶναι τὸ κινεῖν, διατί τὸν
μὲν τοῦτο, τὸν δὲ ἄλλο ἐκίνησε, μὴ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα
διαφορᾶς τὴν δύναμιν ἐχούσης; Διατί γὰρ τὰς μὲν χροᾶς
φήσομεν δύναμιν ἔχειν καὶ ποιεῖν, τὰ δὲ σχήματα οὐ
φήσομεν; Ἐπεὶ καὶ ὅλως ἄτοπον εἶναι μὲν τι ἐν τοῖς οὔσι,
μὴ μέντοι ἔχειν τι ὃ δύναται. Τὸ γὰρ ὄν τοιοῦτον, οἶον
ἢ ποιεῖν ἢ πάσχειν: καὶ ἐν μὲν τοῖς δοτέον τὸ ποιεῖν,
ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ἄμφω. Καὶ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις δὲ
δυνάμεις καὶ παρὰ τὰ σχήματα: καὶ ἐν τοῖς παρ ἡμῖν εἰσι
πολλά, ὧς οὐ θερμὰ ἢ ψυχρὰ παρέχεται, ἀλλὰ γενόμενα
ποιότησι διαφόροις καὶ λόγοις εἰδοποιηθέντα καὶ φύσεως
δυναμείως μεταλαβόντα, οἶον καὶ λίθων φύσεις καὶ βοτανῶν
ἐνέργειαι θαυμαστὰ πολλὰ παρέχονται.

(4, 4, 36) Ποικιλώτατον γὰρ τὸ πᾶν καὶ λόγοι πάντες ἐν
αὐτῷ καὶ δυνάμεις ἀπειροὶ καὶ ποικίλαι: οἶον δὲ φασι
καὶ ἐπ' ἀνθρώπου ἄλλην μὲν δύναμιν ἔχειν [ὀφθαλμὸν καὶ]
ὄστούν τόδε, τοδί δ' ἄλλην, χειρὸς μὲν τοδί καὶ δακτύλου
τοῦ ποδός, καὶ οὐδὲν μέρος εἶναι ὃ μὴ ἔχει καὶ οὐ τὴν
αὐτὴν δὲ ἔχει - ἀγνοοῦμεν δὲ ἡμεῖς, εἴ μὴ τις τὰ τοιαῦτα
μεμάθηκεν - οὕτω καὶ πολὺ μᾶλλον: μᾶλλον δὲ ἴχνος
ταῦτα ἐκείνων: ἐν τῷ παντὶ ἀδιήγητον δὲ καὶ θαυμαστὴν
ποικιλίαν εἶναι δυνάμεων, καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖς κατ' οὐρανὸν
φερομένοις. Οὐ γὰρ δὴ, ὡσπερ ἀψυχὸν οἰκίαν μεγάλην

ἄλλως καὶ πολλὴν ἕκ τινων εὐαριθμητῶν κατ εἶδος, οἷον λίθων καὶ ζύλων, εἰ δὲ βούλει, καὶ ἄλλων τινῶν, εἰς κόσμον ἔδει αὐτὸ γεγονέναι, ἀλλ εἶναι αὐτὸ ἐρηγορὸς πανταχῆ καὶ ζῶν ἄλλο ἄλλως καὶ μηδὲν δύνασθαι εἶναι, ὃ μὴ ἔστιν αὐτῷ. Διὸ καὶ ἐνταῦθα λύοιτο ἂν ἡ ἀπορία ἢ πῶς ἐν ζῷ ἐμψύχῳ ἀψυχον: οὕτως γὰρ ὁ λόγος φησὶν ἄλλο ἄλλως ζῆν ἐν τῷ ὅλῳ, ἡμᾶς δὲ τὸ μὴ αἰσθητῶς παρ αὐτοῦ κινούμενον ζῆν μὴ λέγειν: τὸ δὲ ἔστιν ἕκαστον ζῶν λαμβάνον, καὶ τὸ αἰσθητῶς ζῶν συγκείμενον ἐκ τῶν μὴ αἰσθητῶς μὲν ζώντων, θαυμασταῖς δὲ δυνάμεις εἰς τὸ ζῆν τῷ τοιούτῳ ζῷ παρεχομένων. Μὴ γὰρ ἂν κινήθῃναι ἐπὶ τῶσαυτα ἄνθρωπον ἐκ πάντη ἀψύχων τῶν ἐν αὐτῷ δυνάμεων κινούμενον, μηδὲ αὖ τὸ πᾶν οὕτω ζῆν μὴ ἕκαστου τῶν ἐν αὐτῷ ζώντων τὴν οἰκείαν ζωὴν, κἂν προαίρεσις αὐτῷ μὴ παρῆ: ποιεῖ γὰρ καὶ προαιρέσεως οὐ δεηθέν, ἅτε προαιρέσεως ὃν προγενέστερον: διὸ καὶ πολλὰ δουλεύει αὐτῷ ταῖς δυνάμεσιν.

(4, 4, 37) Οὐδὲν οὖν τῷ παντὶ ἀπόβλητον αὐτοῦ: ἐπεὶ καὶ πῦρ καὶ ὅσα τῶν τοιούτων λέγομεν ποιεῖν, εἴ τις τὸ ποιεῖν αὐτῶν ζητήσῃε τί ποτ' ἔστι τῶν νῦν δοκούντων εἰδέναι, ἀπορήσειεν ἂν, εἰ μὴ δύναμιν ταύτην ἀποδοίῃ αὐτῷ [τῷ] ἐν τῷ παντὶ εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖς ἐν χρήσει λέγοι. Ἄλλ ἡμεῖς τὰ μὲν συνήθη οὐτ' ἀξιούμεν ζητεῖν οὐτ' ἀπιστοῦμεν, περὶ δὲ τῶν ἄλλων τῶν ἔξω τοῦ συνήθους δυνάμεων ἀπιστοῦμέν τε ὡς ἔχει ἕκαστον, καὶ τῷ ἀσυνήθει τὸ θαυμάζειν προστίθεμεν θαυμάσαντες ἂν καὶ ταῦτα, εἰ ἀπίροις αὐτῶν οὔσιν ἕκαστόν τις προσφέρων ἐξηγεῖτο αὐτῶν τὰς δυνάμεις. Ἐχειν μὲν οὖν ἕκαστον δυνάμιν τινα ἄλογον φατέον ἐν τῷ παντὶ πλασθὲν καὶ μορφωθὲν καὶ μετεληφός πως ψυχῆς παρὰ τοῦ ὅλου ὄντος ἐμψύχου καὶ περιελημμένον ὑπὸ τοιούτου καὶ μόριον ὃν ἐμψύχου - οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτῷ ὅ τι μὴ μέρος - ἄλλα δὲ ἄλλων πρὸς τὸ δρᾶν δυνατώτερα καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ τῶν οὐρανίων μᾶλλον, ἅτε ἐναργεστέρῃ φύσει χρώμενα: καὶ γίνεσθαι πολλὰ κατὰ τὰς δυνάμεις ταύτας, οὐ τῇ προαιρέσει ἀφ' ὧν δοκεῖ εἶναι τὸ δρῶμενον - ἔστι γὰρ καὶ ἐν τοῖς προαίρεσιν οὐκ ἔχουσιν - οὐδὲ ἐπιστραφέντων τῇ δόσει τῆς δυνάμεως, κἂν ψυχῆς τι ἀπ' αὐτῶν ἴη. Γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ζῶα ἐκ ζώου οὐ τῆς προαιρέσεως ποιούσης οὐδ' αὖ ἐλαττουμένου οὐδ' αὖ παρακολουθῶντος: ἀργὸς γὰρ ἦν ἢ προαίρεσις, εἰ ἔχοι, ἢ οὐκ ἦν ἢ ποιούσα. Εἰ δὲ μὴ ἔχοι τι προαίρεσιν ζῶον, ἔτι μᾶλλον τὸ μὴ παρακολουθεῖν.

(4, 4, 38) Ἄ τε οὖν ἐξ αὐτοῦ μηδενὸς κινήσαντος ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ ζωῆς γίνεται [καὶ ὅλως ὅσα ἐξ αὐτοῦ], ὅσα τε κινήσαντος ἄλλου, οἷον εὐχαῖς ἢ ἀπλᾶις ἢ τέχνῃ δο-

μέναις, ταῦτα οὐκ εἰς ἐκεῖνον ἕκαστον, ἀλλ εἰς τὴν τοῦ δρωμένου φύσιν ἀνενεκτέον. Καὶ ὅσα μὲν χρηστὰ πρὸς ζωὴν ἢ τινα ἄλλην χρεῖαν συμβάλλεται τῇ δόσει, ἀνενεκτέον, ἐξ ἄλλου μέρους μείζονος εἰς ἄλλο ἔλαττον ἰόν: ὅτι δ' ἂν δυσχερὲς ἐξ αὐτῶν λέγεται εἰς τὰς γενέσεις τῶν ζώων ἰέναι, ἢ τῷ μὴ δύνασθαι τὸ εὐχρηστον δέξασθαι τὸ ὑποκείμενον - οὐ γὰρ ἀπλῶς γίνεται τὸ γινόμενον, ἀλλ εἰς τοδὶ καὶ ὠδί: καὶ δὴ καὶ τὸ πάσχον καὶ τὸ πεισόμενον ὑποκείμενην τινα καὶ τοιάνδε φύσιν ἔχειν - πολλὰ δὲ καὶ αἱ μίξεις ποιῶσιν, ἕκαστου τι εὐχρηστον εἰς τὸ ζῆν διδόντος. Γίνοιτο δ' ἂν τῷ καὶ μὴ συμφερόντων τῶν λυσιτελῶν τὴν φύσιν, καὶ ἢ σύνταξις ἢ τῶν ὅλων οὐ δίδωσιν ἕκαστῷ αἰεὶ ὃ βούλεται: πολλὰ δὲ καὶ προστίθεμεν αὐτοῖς τοῖς δοθεῖσι. Πάντα δ' ὅμως εἰς ἓν συμπλέκεται καὶ θαυμαστὴν τὴν συμφωνίαν ἔχει καὶ ἀπ' ἄλλων ἄλλα, κὰν ἀπ' ἐναντίων ἴη: πάντα γὰρ ἑνός. Καὶ εἴ τι δὲ ἐλλείπον πρὸς τὸ βέλτιον τῶν γινομένων μὴ εἰδοποιηθὲν εἰς τέλος μὴ κρατηθείσης τῆς ὕλης, οἷον ἐλλείπον τῷ γενναίῳ, οὗ στερηθὲν πίπτει εἰς ἀσυχρότητα. Ὡστε τὰ μὲν ποιείσθαι ὑπ' ἐκείνων, τὰ δὲ τὴν ὑποκειμένην φύσιν εἰσφέρεισθαι, τὰ δὲ παρ' αὐτῶν προστιθέναι.

(4, 4, 39) Συνταττομένων δὲ αἰεὶ πάντων καὶ εἰς ἓν συντελούντων πάντων, σημαίνεσθαι πάντα. <Αρετὴ δὲ ἀδέσποτον>: συνυφαίνεσθαι δὲ καὶ τὰ αὐτῆς ἔργα τῇ συντάξει, ἅτε καὶ τῶν τῆδε ἐκείθεν ἐξηρητημένων, τῶν ἐν τῷδε τῷ παντὶ τοῖς θειοτέροις, καὶ μετέχοντος καὶ τοῦδε ἐκείνων. Γίνεται τοίνυν τὰ ἐν τῷ παντὶ οὐ κατὰ σπερματικούς, ἀλλὰ κατὰ λόγους περιληπτικούς καὶ τῶν προτέρων ἢ κατὰ τοὺς τῶν σπερμάτων λόγους: οὐ γὰρ ἐν σπερματικοῖς λόγοις ἐνὶ τι τῶν γινομένων παρὰ τοὺς σπερματικούς αὐτοὺς λόγους οὐδὲ τῶν παρὰ τῆς ὕλης εἰς τὸ ὅλον συντελούντων οὐδὲ τῶν δρωμένων εἰς ἄλληλα παρὰ τῶν γενομένων. Ἀλλὰ μᾶλλον ἂν εἰκοί ὁ λόγος τοῦ παντός κατὰ λόγον τιθέντα κόσμον πόλεως καὶ νόμον, ἥδη εἰδόμενα ἃ πράξουσιν οἱ πολῖται καὶ δι' ἃ πράξουσιν, καὶ πρὸς ταῦτα πάντα νομοθετοῦντος καὶ συνυφαίνοντος τοῖς νόμοις τὰ πάθη πάντα αὐτῶν καὶ τὰ ἔργα καὶ τὰς ἐπὶ τοῖς ἔργοις τιμὰς καὶ ἀτιμίας, πάντων ὁδῶ οἷον αὐτομάτη εἰς συμφωνίαν χωρούντων. Ἡ δὲ σημασία οὐ τούτου χάριν, ἵνα σημαίνῃ προηγουμένως, ἀλλ οὕτω γινομένων σημαίνεται ἐξ ἄλλων ἄλλα: ὅτι γὰρ ἓν καὶ ἑνός, καὶ ἀπ' ἄλλου ἄλλο γινώσκουσιν ἂν, καὶ ἀπὸ αἰτιατοῦ δὲ τὸ αἴτιον, καὶ τὸ ἐπόμενον ἐκ τοῦ προηγησαμένου, καὶ τὸ σύνθετον ἀπὸ θάτερου, ὅτι θάτερον καὶ θάτερον ὁμοῦ ποιῶν. Εἰ δὴ ταῦτα ὀρθῶς λέγεται, λύονται ἂν ἥδη αἱ ἀπορίαι, ἢ τε πρὸς τὸ κακῶν δόσιν παρὰ θεῶν γίνεσθαι τῷ μήτε προαιρέσεις εἶναι τὰς ποιούσας, φυσικαῖς δὲ ἀνάγκαις γίνεσθαι,

ὅσα ἐκεῖθεν, ὡς μερῶν πρὸς μέρη, καὶ ἐπόμενα ἐνὸς ζῶῃ, καὶ τῷ πολλὰ παρ αὐτῶν τοῖς γινομένοις προστιθέναι, καὶ τῷ τῶν διδομένων παρ ἐκάστων οὐ κακῶν ὄντων ἐν τῇ μίξει γίγνεσθαι ἄλλο τι, καὶ τῷ μὴ ἕνεκα ἐκάστου ἄλλ ἕνεκα τοῦ ὅλου τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ὑποκειμένην δὲ φύσιν ἄλλο λαβοῦσαν ἄλλο πάσχειν καὶ μηδὲ δύνασθαι κρατῆσαι τοῦ δοθέντος.

(4, 4, 40) Τὰς δὲ γοητείας πῶς; Ἡ τῇ συμπαθείᾳ, καὶ τῷ πεφυκέναι συμφωνίαν εἶναι ὁμοίων καὶ ἐναντίωσιν ἀνομοίων, καὶ τῇ τῶν δυνάμεων τῶν πολλῶν ποικιλία εἰς ἐν ζῶον συντελούντων. Καὶ γὰρ μηδενὸς μηχανωμένου ἄλλου πολλὰ ἔλκεται καὶ γοητεύεται: καὶ ἡ ἀληθινὴ μαγεία ἢ ἐν τῷ παντὶ <φιλία> καὶ τὸ <νεῖκος> αὐτῶν. Καὶ ὁ γόγος ὁ πρῶτος καὶ φαρμακεὺς οὗτός ἐστιν, ὃν κατανοήσαντες ἄνθρωποι ἐπ ἀλλήλοις χρῶνται αὐτοῦ τοῖς φαρμάκοις καὶ τοῖς γοητεύμασι. Καὶ γὰρ, ὅτι ἔραν πεφύκασιν καὶ τὰ ἔραν ποιοῦντα ἔλκει πρὸς ἄλληλα, ἀλκῆ ἑρωτικῆς διὰ γοητείας τέχνης γεγένηται, προστιθέντων ἐπαφαῖς φύσεις ἄλλας ἄλλοις συναγωγούς καὶ ἐγκείμενον ἐχούσας ἔρωτα: καὶ συν-ἀπτουσι δὲ ἄλλην ψυχὴν ἄλλη, ὡσπερ ἂν εἰ φυτὰ διεστηκότα ἐξαψάμενοι πρὸς ἄλληλα. Καὶ τοῖς σχήμασι δὲ προσ-χρῶνται δυνάμεις ἔχουσι, καὶ αὐτοὺς σχηματίζοντες ὡδὶ ἐπάγουσιν ἐπ αὐτοὺς ἀψοφητὶ δυνάμεις ἐν ἐνὶ ὄντες εἰς ἐν. Ἐπεὶ ἔξω γε τοῦ παντὸς εἴ τις ὑποθόιτο τὸν τοιοῦτον, οὐτ' ἂν ἔλξειεν οὐτ' ἂν καταγάγοι ἐπαγωγαῖς ἢ καταδέσμοις: ἀλλὰ νῦν, ὅτι μὴ οἶον ἀλλαχοῦ ἄγει, ἔχει ἄγειν εἰδῶς ὅπη τι ἐν τῷ ζῶῳ πρὸς ἄλλο ἄγεται. Πέφυκε δὲ καὶ ἐπωδαῖς τῷ μέλει καὶ τῇ τοιαύτῃ ἡχῇ καὶ τῷ σχήματι τοῦ δρῶντος: ἔλκει γὰρ τὰ τοιαῦτα, οἶον τὰ ἐλεεινὰ σχήματα καὶ φθέγματα. [Ἀλλ ἡ ψυχὴ] Οὐδὲ γὰρ ἡ προαίρεσις οὐδ' ὁ γόγος ὑπὸ μουσικῆς θέλγεται, ἀλλ' ἡ ἄλογος ψυχὴ, καὶ οὐ θαυμάζεται ἡ γοητεία ἢ τοιαύτη: καίτοι φιλοῦσι κηλούμενοι, κὰν μὴ τοῦτο αἰτῶνται παρὰ τῶν τῇ μουσικῇ χρωμένων. Καὶ τὰς ἄλλας δὲ εὐχὰς οὐ τῆς προαιρέσεως ἀκουούσης οἰητέον: οὐδὲ γὰρ οἱ θελγόμενοι ταῖς ἐπωδαῖς οὕτως, οὐδ' ὅταν γοητεύῃ ὄφιν ἀνθρώπους, σύνεσιν ὁ γοητευόμενος ἔχει, οὐδ' αἰσθάνεται, ἀλλὰ γινώσκει, ἤδη παθῶν, ὅτι πέπονθεν, ἀπαθὲς δ' αὐτῷ τὸ ἡγούμενόν ἐστιν. Ὡς δ' ἠύξατο, ἦλθέ τι πρὸς αὐτὸν ἐξ ἐκείνου ἢ πρὸς ἄλλον.

(4, 4, 41) Ὁ δὲ ἥλιος ἢ ἄλλο ἄστρον οὐκ ἐπαίει. Καὶ γίνεται τὸ κατὰ τὴν εὐχὴν συμπαθοῦς μέρους μέρος γενομένου, ὡσπερ ἐν μιᾷ νευρᾷ τεταμένη: κινηθεῖσα γὰρ ἐκ τοῦ κάτω καὶ ἄνω ἔχει τὴν κίνησιν. Πολλάκις δὲ καὶ ἄλλης κινηθείσης ἄλλη οἶον αἰσθησὶν ἔχει κατὰ συμφωνίαν καὶ τῷ ὑπὸ μιᾷ ἡρμόσθαι ἀρμονία. Εἰ δὲ καὶ ἐν ἄλλῃ λύρα ἢ κίνησις ἀπ' ἄλλης ἔρχεται, ὅσον τὸ συμπαθὲς, καὶ ἐν τῷ παντὶ τοίνυν

μία ἄρμονία, καὶ ἐξ ἐναντίων ἤ: καὶ ἐξ ὁμοίων δέ ἐστι καὶ πάντων συγγενῶν καὶ τῶν ἐναντίων. Καὶ ὅσα λωβᾶται ἄνθρωποι, οἷον τὸ θυμοειδὲς ἐλχθὲν μετὰ χολῆς εἰς ἥπατος φύσιν ἤλθεν, οὐκ ὡς λωβησόμενα: οἷον εἰ πῦρ τις ἐκ πυρὸς λαβῶν ἔβλαψεν ἄλλον ὁ μηχανησάμενος ἢ ἐλθεῖν ἢ ὁ λαβῶν ἐκεῖνος ποιῆ τῷ δεδωκέναι γοῦν τι οἷον μετατιθέν τι ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο: καὶ τὸ ἐληλυθὸς δέ, εἰ μὴ οἷός τε ἐγένετο δέξασθαι εἰς ὃν μετηνέχθη.

(4, 4, 42) Ὅστε οὔτε μνήμης διὰ τοῦτο δεήσει τοῖς ἀστροῖς, οὔπερ χάριν καὶ ταῦτα πεπραγμάτευται, οὔτε αἰσθήσεων ἀναπεμπομένων: οὔτε ἐπινεύσεις τοῦτον τὸν τρόπον εὐχαῖς, ὡς οἴονται τινες, προαιρετικὰς τινὰς, ἀλλὰ καὶ μετ' εὐχῆς γίνεσθαι τι δοτέον καὶ εὐχῆς ἄνευ παρ' αὐτῶν, ἢ μέρη καὶ ἐνόσ: καὶ ὅτι δυνάμεις καὶ χωρὶς προαιρέσεως πολλαὶ καὶ αὐταὶ καὶ ἄνευ μηχανῆς καὶ μετὰ τέχνης, ὡς ἐν ζῳῳ ἐνί: καὶ ἀπολαύει ἄλλο ἄλλου καὶ βλάπτεται τῷ οὕτω πεφυκέναι, καὶ τέχναις ἰατρῶν καὶ ἐπαιδῶν ἄλλο ἄλλῳ ἠναγκάσθη παρασχεῖν τι τῆς δυνάμεως τῆς αὐτοῦ. Καὶ τὸ πᾶν δὲ ὡσαύτως εἰς τὰ μέρη δίδωσι καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ ἐλκύσαντος ἄλλου εἰς μέρος τι αὐτοῦ, κείμενον τοῖς αὐτοῦ μέρεσι τῷ αὐτοῦ φυσικῶ, ὡς μηδενὸς ἀλλοτρίου τοῦ αἰτούντος ὄντος. Εἰ δὲ κακὸς ὁ αἰτῶν, θαυμάζειν οὐ δεῖ: καὶ γὰρ ἐκ ποταμῶν ἀρύονται οἱ κακοί, καὶ τὸ διδὸν αὐτὸ οὐκ οἶδεν ἕξει δίδωσιν, ἀλλὰ δίδωσι μόνον: ἀλλ' ὅμως συντέτακται καὶ [ὁ] δέδοται τῇ φύσει τοῦ παντός: ὥστε, εἰ τις ἔλαβεν ἐκ τῶν πᾶσι κειμένων, οὐ δέον, ἐπεσθαι αὐτῷ ἀναγκαίῳ νόμῳ τὴν δίκην. Οὐκ οὖν δοτέον τὸ πᾶν πάσχειν: ἢ τὸ μὲν ἠγεμονοῦν αὐτοῦ ἀπαθὲς δοτέον πάντη εἶναι, γιγνομένων δὲ παθῶν ἐν μέρεσιν αὐτοῦ ἐκεῖνοις μὲν ἦκειν τὸ πάθος, παρὰ φύσιν δὲ μηδενὸς αὐτῷ ὄντος ἀπαθὲς [τὸ γενόμενον] ὡς πρὸς αὐτὸ εἶναι. Ἐπεὶ καὶ τοῖς ἀστροῖς, καθόσον μὲν μέρη, τὰ πάθη, ἀπαθῆ μέντοι αὐτὰ εἶναι τῷ τε τὰς προαιρέσεις καὶ αὐτοῖς ἀπαθεῖς εἶναι καὶ τὰ σώματα αὐτῶν καὶ τὰς φύσεις ἀβλαβεῖς ὑπάρχειν καὶ τῷ, καὶ εἰ διὰ τῆς ψυχῆς τι διδόασι, μὴ ἐλαττωθῆναι αὐτοῖς τὴν ψυχὴν καὶ τὰ σώματα αὐτοῖς τὰ αὐτὰ μένειν καί, εἰ τι ὑπεκρεῖ, ἀναισθητῶς ἀπιόντος καὶ τοῦ προσιόντος, εἰ πρόσσεισι, λανθάνοντος.

(4, 4, 43) Ὁ δὲ σπουδαῖος πῶς ὑπὸ γοητείας καὶ φαρμάκων;

Ἡ τῆ μὲν ψυχῆ ἀπαθῆς εἰς γοητευσιν, καὶ οὐκ ἂν τὸ λογικὸν αὐτοῦ πάθῃ, οὐδ' ἂν μεταδοξάσειε: τὸ δὲ ὅσον τοῦ παντός ἐν αὐτῷ ἄλογον, κατὰ τοῦτο πάθῃ ἂν, μᾶλλον δὲ τοῦτο πάθῃ ἂν: ἀλλ' οὐκ ἔρωτας ἐκ φαρμάκων, εἴπερ τὸ ἔρᾶν ἐπινευούσης καὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἄλλης τῷ τῆς ἄλλης παθήματι. Ὅσπερ δὲ ἐπιδείξει τὸ ἄλογον πάσχει, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀντάδων καὶ ἀντεπαδῶν τὰς ἐκεῖ δυνάμεις ἀναλύσει. Θάνατον δὲ ἐκ τοιούτων ἢ νόσους ἢ ὅσα σωματικὰ πάθῃ

άν: τὸ γὰρ μέρος τοῦ παντός ὑπὸ μέρους ἄλλου ἢ τοῦ παντός
πάθῃ άν, αὐτὸς δὲ ἀβλαβής. Τὸ δὲ μὴ εὐθύς, ἀλλ ὕστερον,
οὐκ ἀποστατεῖ φύσεως. Δαίμονες δὲ οὐκ ἀπαθεῖς οὐδ αὐτοὶ
τῷ ἀλόγῳ: μνήμας δὲ καὶ αἰσθήσεις τούτοις οὐκ ἄτοπον
διδόναι καὶ θέλγεσθαι φυσικῶς ἀγομένους καὶ κατακούειν
καλούντων τοὺς αὐτῶν ἐγγυτέρω τῶν τῆδε καὶ ὅσῳ πρὸς τὰ
τῆδε. Πᾶν γὰρ τὸ πρὸς ἄλλο γοητεύεται ὑπ ἄλλου: πρὸς δ
γὰρ ἔστιν, ἐκεῖνο γοητεύει καὶ ἄγει αὐτό: μόνον δὲ τὸ
πρὸς αὐτὸ ἀγοήτευτον. Διὸ καὶ πᾶσα πράξις γεγοήτευται
καὶ πᾶς ὁ τοῦ πρακτικοῦ βίος: κινεῖται γὰρ πρὸς ταῦτα,
ἃ θέλγει αὐτόν. Ὅθεν καὶ τὸ <εὐπρόσωπος γὰρ ὁ τοῦ
μεγαλήτορος Ἐρεχθέως δῆμος>. Τί γὰρ μαθῶν τις
πρὸς ἄλλο ἔχει; Ἡ ἐλκόμενος οὐ μάγων τέχναις, ἀλλὰ τῆς
φύσεως, τῆς ἀπάτης δούσης καὶ συναψάσης ἄλλο πρὸς
ἄλλο οὐ τοῖς τόποις, ἀλλ οἷς ἔδωκε φίλτροις.

(4. 4. 44) Μόνη δὲ λείπεται ἡ θεωρία ἀγοήτευτος εἶναι, ὅτι
μηδεὶς πρὸς αὐτὸν γεγοήτευται: εἷς γὰρ ἔστι, καὶ τὸ
θεωρούμενον αὐτός ἔστι, καὶ ὁ λόγος οὐκ ἠπατημένος,
ἀλλ ὃ δεῖ ποιεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ ζωὴν καὶ τὸ ἔργον ποιεῖ.
Ἐκεῖ δὲ οὐ τὸ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁ λόγος τὴν ὁρμὴν, ἀλλ
ἀρχὴ καὶ τοῦ ἀλόγου αἰ τοῦ πάθους προτάσεις. Τέκνων
μὲν γὰρ ἐπιμέλεια καὶ πρὸς γάμον σπουδαὶ φανεράν τὴν
ὄλκην ἔχουσιν, ὅσα τε ἀνθρώπους δελεάζει ἡδέα γινόμενα
ταῖς ἐπιθυμίαις. Πράξεις δὲ αἰ μὲν διὰ θυμὸν ἀλόγως κι-
νοῦνται, αἰ δὲ δι ἐπιθυμίας ὡσαύτως, πολιτεῖαι δὲ καὶ
ἀρχῶν ὁρέξεις τὸ φίλαρχον τὸ ἐν ἡμῖν ἔχουσι προκαλού-
μενον. Καὶ αἰ μὲν γινόμενα ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἀρχὴν
ἔχουσι τὸν φόβον, αἰ δ ὑπὲρ τοῦ πλείονος τὴν ἐπιθυμίαν.
Αἰ δὲ τῶν χρειωδῶν χάριν τὴν τῆς φύσεως ἔνδειαν ζη-
τοῦσαι ἀποπληροῦν φανερώς ἔχουσι τὴν τῆς φύσεως βίαν
πρὸς τὸ ζῆν οἰκειώσασαν. Εἰ δέ τις λέγοι τὰς πράξεις
τῶν καλῶν ἀγοητεύτους εἶναι ἢ καὶ τὴν θεωρίαν καλῶν
οὔσαν γοητεύεσθαι λεκτέον, εἰ μὲν ὡς ἀναγκαίας καὶ τὰς
καλαῖς λεγομένας πράξεις πράττοι ἄλλο τὸ ὄντως καλὸν
ἔχων, οὐ γεγοήτευται - οἶδε γὰρ τὴν ἀνάγκην καὶ οὐ
πρὸς τὸ τῆδε βλέπει, οὐδὲ πρὸς ἄλλα ὁ βίος - ἀλλὰ τῆ
τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης βία καὶ τῆ πρὸς τὸ ζῆν τῶν
ἄλλων ἢ καὶ αὐτοῦ οἰκειώσει - δοκεῖ γὰρ εὐλογον ἴσως μὴ
ἐξάγειν ἑαυτὸν διὰ τὴν οἰκείωσιν - [ὅτι] οὕτως ἐγοητεύθη.
Εἰ δὲ τὸ ἐν ταῖς πράξεσιν ἀγαπήσας καλὸν τὰς πράξεις
αἰρεῖται ἀπατηθεὶς τοῖς ἴχνεσι τοῦ καλοῦ, γεγοήτευται τὸ
περὶ τὰ κάτω καλὸν διώκων: ὅλως γὰρ ἢ περὶ τὸ εἰκόδες τῷ
ἀληθεῖ πραγματεία καὶ ὄλκῃ εἰς αὐτὸ πᾶσα ἠπατημένου ἐξ
ἐκείνων τῶν ἐπ αὐτὰ ἐλκόντων: τοῦτο δὲ ἡ τῆς φύσεως
γοητεία ποιεῖ: τὸ γὰρ οὐκ ἀγαθὸν ὡς ἀγαθὸν διώκειν
ἐλχθέντα τῷ ἐκείνου εἶδει ἀλόγοις ὁρμαῖς, τοῦτό ἐστιν

ἀγομένου ὅπου μὴ ἤθελεν οὐκ εἰδότος. Τοῦτο δὲ τί ἂν τις ἄλλο ἢ γοητεῖαν εἴποι; Μόνος οὖν ἀγοήτευτος, ὃς ἐλκόμενος τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ μέρεσι τούτων οὐδὲν ἀγαθὸν λέγει εἶναι ὣν ἐκεῖνα λέγει, ἀλλὰ μόνον ὃ οἶδεν αὐτὸς οὐκ ἠπατημένος οὐδὲ διώκων, ἀλλ' ἔχων. Οὐκ ἂν οὖν ἔλκοιτο οὐδαμοῦ.

(4, 4, 45) Ἐκ δὴ τῶν εἰρημένων ἀπάντων ἐκεῖνο φανερόν, ὅτι, ὡς ἕκαστον τῶν ἐν τῷ παντὶ ἔχει φύσεως καὶ διαθέσεως, οὕτω τοι συντελεῖ εἰς τὸ πᾶν καὶ πάσχει καὶ ποιεῖ, καθάπερ ἐφ' ἑκάστου ζώου ἕκαστον τῶν μερῶν, ὡς ἔχει φύσεως καὶ κατασκευῆς, οὕτω πρὸς τὸ ὅλον συντελεῖ καὶ ὑπουργεῖ καὶ τάξεως καὶ χρείας ἠξίωται: δίδωσί τε τὸ παρ αὐτοῦ καὶ δέχεται τὰ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσων αὐτῷ δεκτικὴ ἢ φύσις: καὶ οἷον συναίσθησις παντὸς πρὸς πᾶν: καὶ εἰ ἕκαστον δὲ τῶν μερῶν καὶ ζῶον ἦν, εἶχεν ἂν καὶ ζώου ἔργα ἕτερα ὄντα τῶν τοῦ μέρους. Καὶ δὴ κάκεινο ἀναφαίνεται, ὅπως τὸ καθ' ἡμᾶς ἔχει, ὡς ποιούντες τι καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ παντί, οὐ μόνον ὅσα σῶμα πρὸς σῶμα καὶ πάσχον αὐτὰ τοιαῦτα, ἔτι καὶ τὴν ἄλλην αὐτῶν φύσιν εἰσφερόμεθα συναφθέντες τοῖς συγγενέσιν οἷς ἔχομεν πρὸς τὰ συγγενῆ τῶν ἔξω: καὶ δὴ καὶ ψυχᾶς ἡμῶν καὶ διαθέσεσι συναφεῖς γινόμενοι, μᾶλλον δὲ ὄντες, πρὸς τε τὰ ἐφεξῆς ἐν τῷ δαιμονίῳ τόπῳ καὶ τὰ ἐπέκεινα αὐτῶν οὐκ ἔστιν ὅπως λανθάνομεν ὁποῖοί τινες ἔσμεν. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὰ αὐτὰ πάντες δίδομεν οὐδὲ ταῦτὸν δεχόμεθα: ὃ γὰρ μὴ ἔχομεν πῶς ἂν μεταδοίμεν ἄλλῳ, οἷον ἀγαθόν; Οὐδ' αὖ τῷ μὴ δεκτικῷ ἀγαθοῦ ἀγαθόν τι κομιούμεθα. Τὴν οὖν αὐτοῦ τις κακίαν συνάψας ἐγνώσθη τε ὅς ἐστι καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν ὥσθη εἰς ὃ ἔχει καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐντεῦθεν ἀπαλλαγεῖς εἰς ἄλλον τοιοῦτον τόπον φύσεως ὀλκαῖς. Τῷ δὲ ἀγαθῷ αἰ τε λήψεις αἰ τε δόσεις καὶ αἰ μεταθέσεις ἄλλαι, ὡσπερ ἐκ μηρίνθων ὀλκαῖς τισι φύσεως μετατιθεμένων. Οὕτω θαυμαστῶς ἔχει δυνάμεως καὶ τάξεως τότε τὸ πᾶν γινομένων ἀπάντων <ἀψόφῳ κελεύθῳ κατὰ δίκην>, ἣν οὐκ ἔστι φυγεῖν οὐδενί, ἥς ἐπαίει μὲν ὁ φαῦλος οὐδέν, ἀγεται δὲ οὐκ εἰδῶς οἱ δεῖ ἐν τῷ παντὶ φέρεσθαι: ὃ δ' ἀγαθὸς καὶ οἶδε, καὶ οὗ δεῖ ἀπεισι, καὶ γινώσκει πρὶν ἀπιέναι οὐ ἀνάγκη αὐτῷ ἐλθόντι οἰκεῖν, καὶ εὐελπίς ἐστιν, ὡς μετὰ θεῶν ἔσοιτο. Ἐν μὲν γὰρ ὀλίγῳ ζώῳ σμικραὶ τῶν μερῶν αἰ μεταβολαὶ καὶ συναισθήσεις καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ τὰ μέρη ζῶα εἶναι, εἰ μὴ που ἐπὶ βραχὺ ἐν τισιν: ἐν δὲ τῷ ἐν ᾧ διαστάσεις τε τοσαῦται καὶ ἕκαστον τῶν ἐν αὐτῷ χάλασιν ἔχει καὶ ζῶα ἐστὶ πολλά, τὰς κινήσεις δεῖ καὶ τὰς μεταστάσεις μείζους εἶναι. Ὁρῶμεν δὲ καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἐν τάξει μετατιθέμενα καὶ μετακινούμενα. Οὐ τοίνυν ἄλογον οὐδὲ τὰς ψυχὰς μετατίθεσθαι μὴ τὸ αὐτὸ αἰεὶ ἦθος

σφζομένας, ταπτομένας δὲ ἀνάλογον ὧν ἔπαθον καὶ ποιούσι, τὰξιν οἶον κεφαλῆς, τὰς δὲ οἶον ποδῶν λαβούσας, πρὸς τὸ πᾶν σύμφωνον: ἔχει γὰρ καὶ αὐτὸ διαφορὰς πρὸς τὸ ἄμεινόν τε καὶ χεῖρον. Ἡ δ' ἂν μήτε τὸ ἄμεινον τὸ ἐνταῦθα αἰρήται μήτε τοῦ χείρονος μετέχουσα ἦ, ἄλλον τόπον καὶ καθαρὸν ἠλλάξατο τοῦτον, ὃν εἴλετο, λαβούσα. Αἱ δὲ κολάσεις ὡσπερ νενοσηκώτων μερῶν, τῶν μὲν ἐπιστύψεις φαρμάκοις, τῶν δὲ ἐξαιρέσεις ἢ καὶ ἀλλοιώσεις, ἵνα ὑγιαῖνοι τὸ πᾶν ἐκάστου διατιθεμένου οὗ δεῖ: τὸ δ' ὑγιεινὸν τοῦ παντὸς ἀλλοιουμένου, τοῦ δὲ ἐξαιρουμένου ἐντεῦθεν, ὡς ἐνθαδὶ νοσοῦντος, οὗ δὲ μὴ νοσήσει, τιθεμένου.

(4, 5, 1) Ἐπεὶ δὲ ὑπερεθέμεθα σκέψασθαι, εἰ μηδενοῦς ὄντος μεταξὺ ἔστιν ὄραν οἶον ἀέρος ἢ ἄλλου τινὸς τοῦ λεγομένου διαφανοῦς σώματος, νῦν σκεπτέον. Ὅτι μὲν οὖν διὰ σώματός τινος δεῖ τὸ ὄραν καὶ ὅλως τὸ αἰσθάνεσθαι γίνεσθαι, εἴρηται: ἄνευ μὲν γὰρ σώματος πάντη ἐν τῷ νοητῷ τὴν ψυχὴν εἶναι. Τοῦ δὲ αἰσθάνεσθαι ὄντος ἀντιλήψεως οὐ νοητῶν, ἀλλὰ αἰσθητῶν μόνον, δεῖ πως τὴν ψυχὴν συναφῆ γενομένην τοῖς αἰσθητοῖς διὰ τῶν προσομοίων κοινωνίαν τινὰ πρὸς αὐτὰ γνώσεως ἢ παθήματος ποιῆσθαι. Διὸ καὶ δι' ὀργάνων σωματικῶν ἢ γνῶσις: διὰ γὰρ τούτων οἶον συμφυῶν ἢ συνεχῶν ὄντων οἶον εἰς ἓν πως πρὸς αὐτὰ τὰ αἰσθητὰ ἵέναι, ὁμοπαθείας τινὸς οὕτω πρὸς αὐτὰ γινομένης. Εἰ οὖν δεῖ συναφὴν τινὰ πρὸς τὰ γινωσκόμενα γίνεσθαι, περὶ μὲν τῶν ὅσα ἀφῆ τινὶ γινώσκειται, τί ἂν τις ζητοῖ; Περὶ δὲ τῆς ὁράσεως - εἰ δὲ καὶ περὶ τῆς ἀκοῆς, ὕστερον - ἀλλὰ περὶ τοῦ ὄραν, εἰ δεῖ τι μεταξὺ εἶναι σῶμα τῆς ὄψεως καὶ τοῦ χρώματος. Ἡ νύττοι κατὰ συμβεβηκὸς ἂν τὸ μεταξὺ σῶμα, συμβάλλεται δὲ οὐδὲν πρὸς ὄρασιν τοῖς ὀρώσιν; Ἄλλ' εἰ πυκνὰ μὲν ὄντα τὰ σώματα, ὡσπερ τὰ γεηρά, κωλύει ὄραν, ὅσῳ δὲ λεπτότερα αἰεὶ τὰ μεταξὺ, μᾶλλον ὀρώμεν, συνεργὰ ἂν τις τοῦ ὄραν τὰ μεταξὺ θείη. Ἡ, εἰ οὐ συνεργὰ, οὐ κωλυτικά: ταῦτα δὲ κωλυτικά ἂν τις εἴποι. Ἄλλ' εἰ τὸ πάθος πρότερον τὸ μεταξὺ παραδέχεται καὶ οἶον τυποῦται - σημειῶν δὲ τό, εἰ καὶ ἔμπροσθεν τις ἡμῶν ἔστη πρὸς τὸ χρῶμα βλέπων, κάκεινον ὄραν - πάθους ἐν τῷ μεταξὺ μὴ γενομένου οὐδ' ἂν εἰς ἡμᾶς τοῦτο ἀφικνοῖτο. Ἡ οὐκ ἀνάγκη τὸ μεταξὺ πάσχειν, εἰ τὸ πεφυκὸς πάσχειν - ὁ ὀφθαλμός - πάσχει: ἢ, εἰ πάσχει, ἄλλο πάσχει: ἐπεὶ οὐδ' ὁ κάλαμος ὁ μεταξὺ τῆς νάρκης καὶ τῆς χειρός, ὁ πάσχει ἢ χεῖρ: καὶ μὴν κάκει, εἰ μὴ μεταξὺ ὁ κάλαμος εἴη καὶ ἢ θρίξ, οὐκ ἂν πάθοι ἢ χεῖρ. Ἡ τοῦτο μὲν καὶ αὐτὸ ἀμφισβητοῖτο ἂν: καὶ γάρ, εἰ ἐντὸς δικτύου γένοιτο, ὁ θηρευτῆς πάσχειν λέγεται τὸ ναρκᾶν. Ἄλλὰ γὰρ κινδυνεύει ὁ λόγος ἐπὶ τὰς λεγομένας συμπαθείας ἵέναι. Εἰ δὲ τοδὶ

ὑπὸ τοῦδὲ πέφυκε πάσχειν συμπαθῶς τῷ τινα ὁμοιότητα ἔχειν πρὸς αὐτό, οὐκ ἂν τὸ μεταξύ ἀνόμοιον ὄν πάθῃ, ἢ τὸ αὐτὸ οὐκ ἂν πάθῃ. Εἰ τοῦτο, πολλῶ μᾶλλον μηδενὸς ὄντος μεταξύ πάθῃ ἂν τὸ πεφυκὸς πάσχειν ἢ ἔαν τὸ μεταξύ τοιοῦτον ᾗ, οἷον αὐτὸ καὶ παθεῖν τι.

(4, 5, 2) Εἰ μὲν οὖν τοιοῦτόν ἐστι τὸ ὄραν, οἷον τὸ τῆς ὄψεως φῶς συνάπτειν πρὸς τὸ μεταξύ [φῶς] μέχρι τοῦ αἰσθητοῦ, δεῖ μεταξύ τοῦτο εἶναι τὸ φῶς, καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη τὸ μεταξύ τοῦτο ζητεῖ: εἰ δὲ τροπὴν ἐργάζεται τὸ ὑποκείμενον σῶμα κεχρωσμένον, τί κωλύει τὴν τροπὴν εὐθύς πρὸς τὸ ὄμμα ἵεσθαι μηδενὸς ὄντος μεταξύ; Εἰ καὶ νῦν ἐξ ἀνάγκης, ὅτε ἐστὶ, τρέπεται πῶς τὸ τῶν ὀμμάτων πρόσθεν κείμενον. Καὶ οἱ ἐκχέοντες δὲ τὰς ὄψεις οὐκ ἂν ἔχοιεν ἀκολουθεῖν τὸ πάντως μεταξύ τι εἶναι, εἰ μὴ φοβοῖντο, μὴ πέση ἢ ἀκτίς: ἀλλὰ φωτὸς ἐστὶ, καὶ τὸ φῶς εὐθυποροῦν. Οἱ δὲ τὴν ἔνστασιν αἰτιώμενοι δέονται ἂν πάντως τοῦ μεταξύ. Οἱ δὲ τῶν εἰδώλων προστάται διὰ τοῦ κενοῦ λέγοντες διεῖναι χώραν ζητοῦσιν, ἵνα μὴ κωλυθῇ: ὥστε, εἰ ἔτι μᾶλλον οὐ κωλύσει τὸ μηδὲν εἶναι μεταξύ, οὐκ ἀμφισβητοῦσι τῇ ὑποθέσει. Ὅσοι δὲ συμπαθεῖα τὸ ὄραν λέγουσιν, ἤττον μὲν ὄραν φήσουσιν, εἴ τι μεταξύ εἴη, ἢ κωλύοι καὶ ἐμποδίξει καὶ ἀμυδρὰν ποιῶ τὴν συμπάθειαν: μᾶλλον δὲ ἀκόλουθον λέγειν ποιεῖν πάντως ἀμυδρὰν καὶ τὸ συγγενές, ἢ καὶ αὐτὸ πάσχον. Καὶ γὰρ εἰ σῶμα συνεχές ἐν βᾶθει ἐκ προσβολῆς πυρὸς καίεται, ἀλλὰ τὸ ἐν βᾶθει αὐτοῦ τῇ προσβολῇ τοῦ πρόσθεν ἤττον ἂν πάσχοι. Ἄλλ' εἰ ζῶου ἑνὸς μόρια εἴη συμπαθῆ, ἄρ' ἂν ἤττον πάθῃ, ὅτι μεταξύ τί ἐστίν; Ἡ ἤττον μὲν ἂν πάθῃ, σύμμετρον δ' ἂν εἴη τὸ πάθος, ὅσον ἐβούλετο ἡ φύσις, κωλύοντος τὸ ἄγαν τοῦ μεταξύ: εἰ μή που τοιοῦτον εἴη τὸ διδόμενον, ὥστε ὅλως τὸ μεταξύ μὴ πάσχειν. Ἄλλ' εἰ συμπαθὲς τῷ ἐν ζῶον εἶναι, καὶ ἡμεῖς πάσχομεν ὅτι ἐν ἐνὶ καὶ ἐνός, πῶς οὐ δεῖ, ὅταν τοῦ πόρρω αἰσθησις ᾗ, συνέχειαν εἶναι; Ἡ τὴν συνέχειαν καὶ τὸ μεταξύ διὰ τὸ τὸ ζῶον δεῖν συνεχές εἶναι, τὸ δὲ πάθος κατὰ συμβεβηκὸς συνεχοῦς, ἢ πᾶν ὑπὸ παντὸς φήσομεν πάσχειν. Εἰ δὲ τότε μὲν ὑπὸ τοῦδε, ἄλλο δὲ ὑπ' ἄλλου οὐ τὸ αὐτό, οὐκ ἂν δέοιτό τις τοῦ μεταξύ πανταχοῦ. Εἰ οὖν ἐπὶ ὄψεως λέγοι τις δεῖσθαι, διὰ τί φατέον: ἐπεὶ οὐδὲ πανταχοῦ φαίνεται τὸ δι' ἀέρος ἰὸν πάσχειν ποιοῦν τὸν ἀέρα, ἀλλ' ἢ μόνον διαιρεῖν: οἷον λίθος εἰ ἀνωθεν πίπτει, τί ἄλλο ἢ οὐχ ὑπομένει ὁ ἀήρ; Ἐπεὶ οὐδὲ τῇ ἀντιπεριστάσει εὐλογον κατὰ φύσιν οὔσης τῆς φορᾶς: ἐπεὶ οὕτω καὶ τὸ πῦρ ἀνω τῇ ἀντιπεριστάσει: ἀλλ' ἄτοπον: φθάνει γὰρ τὸ πῦρ τῇ αὐτοῦ κινήσει ταχεῖα οὔση τὴν ἀντιπερίστασιν τοῦ ἀέρος. Εἰ δ' ὑπὸ τοῦ τάχους ταχύνεσθαι τις τὴν ἀντιπερίστασιν φησιν, ἀλλὰ κατὰ συμ-

βεβηκὸς ἂν γίνοιτο, οὐκ εἰς τὸ ἄνωθεν: ἐπεὶ καὶ ἀπὸ τῶν ζύλων ἢ ὀρμῆ πρὸς τὸ ἄνω οὐκ ὠθούντων: καὶ ἡμεῖς δὲ κινούμενοι τέμνομεν τὸν ἀέρα, καὶ οὐχ ἢ ἀντιπερίστασις ὠθεῖ, πληροῖ δὲ μόνον ἐφερόμενος τὸ παρ ἡμῶν κενούμενον. Εἰ οὖν τοῖς σώμασι δίσταται τοῖς τοιούτοις μηδὲν παθῶν, τί κωλύει καὶ ἄνευ διαστάσεως συγχωρεῖν παριέναι τοῖς εἰς ὄψιν εἶδεσιν; Εἰ δὲ μηδὲ πάρεσιν ὡς ἐν ῥοῇ τὰ εἶδη, τίς πάσχειν ἀνάγκη καὶ δι αὐτοῦ τὸ πάθος πρὸς ἡμᾶς τῷ προπαθεῖν ἰέναι; Εἰ γὰρ τῷ προπαθεῖν τὸν ἀέρα ἢ αἰσθησις ἡμῖν, οὐκ ἂν πρὸς αὐτὸ βλέποντες τὸ ὀρώμενον εἶδομεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρακειμένου ἔσχομεν ἂν τὴν αἰσθησιν, ὡσπερ ἐπὶ τοῦ θερμαίνεσθαι. Ἐκεῖ γὰρ οὐ τὸ πόρρωθεν πῦρ, ἀλλὰ ὁ ἀήρ ὁ παρακείμενος θερμανθεὶς θερμαίνειν δοκεῖ: ἀφῆ γὰρ τοῦτο, ἐν δὲ τοῖς ὀράμασιν οὐχ ἀφή: ὅθεν οὐδ' ἐπιτεθέν τῷ ὄμματι τὸ αἰσθητὸν ὄραν ποιεῖ, ἀλλὰ φωτισθῆναι δεῖ τὸ μεταξύ: ἢ ὅτι σκοτεινὸν ὁ ἀήρ. Μὴ ὄντος δὲ τούτου σκοτεινοῦ οὐδ' ἂν ἐδέησε φωτὸς ἴσως. Τὸ γὰρ σκοτεινὸν ἐμπόδιον ὄν τοῦ ὄραν δεῖ κρατηθῆναι τῷ φωτί. Τάχα δὲ ἂν καὶ προσαχθὲν τῇ ὄψει οὐχ ὄραται, ὅτι σκιὰν φέρει τὴν τοῦ ἀέρος καὶ τὴν αὐτοῦ.

(4, 5, 3) Μέγιστον δὲ μαρτύριον τοῦ μὴ διὰ τοῦ ἀέρος παθόντος τὸ εἶδος τοῦ αἰσθητοῦ ὄραν [καὶ τὰς τούτων μορφάς] ὡσπερ διαδόσει τὸ νύκτωρ ἐν σκότῳ πῦρ τε καὶ τὰ ἄστρα ὄρασθαι καὶ τὰς τούτων μορφάς. Οὐ γὰρ δὴ φήσει τις ἐν τῷ σκοτεινῷ τὰ εἶδη γενόμενα οὕτω συνάψασθαι: ἢ οὐκ ἂν ἦν σκότος τοῦ πυρὸς ἐλλάμπαντος τὸ αὐτοῦ εἶδος. Ἐπεὶ καὶ πάνυ πολλοῦ σκότου ὄντος καὶ κεκρυμμένων καὶ τῶν ἄστρον [καὶ τοῦ πυρὸς] καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ παρ αὐτῶν μὴ ἐλλάμποντος ἐκ τῶν φρυκτωριῶν ὄραται τὸ πῦρ, καὶ ἐκ τῶν πύργων τῶν ταῖς ναυσὶ σημαινόντων. Εἰ δὲ καὶ διέναι τις λέγοι καὶ ἐν τούτοις τὸ πῦρ ἐναντιούμενος τῇ αἰσθήσει, ἐχρῆν τὴν ὄψιν τοῦ ἀμυδροῦ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ποιεῖσθαι τὴν ἀντίληψιν, οὐκ ἐκείνου αὐτοῦ, οἷόν ἐστιν ἐναργές. Εἰ δὲ μεταξύ σκότου ὄντος ὄραται τὸ ἐπέκεινα, πολλῶ μᾶλλον μηδενός. Ἄλλ' ἐκείνῳ ἂν τις ἐπιστήσειε, μὴ τῷ μεταξύ μηδενὶ οὐκ ἔσται ὄραν, οὐχ ὅτι μηδὲν ἐστὶ μεταξύ, ἀλλ' ὅτι ἢ συμπάθεια τοῦ ζῴου ἀναιρεῖται πρὸς αὐτὸ καὶ ἢ πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν τῷ ἐν εἶναι. Τούτῳ γὰρ ἔοικε καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ὀπωσοῦν εἶναι, ὅτι συμπαθεῖς τὸ ζῶον - τόδε τὸ πᾶν - ἑαυτῷ. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο, πῶς ἂν ἄλλο ἄλλου τῆς δυνάμεως μετελάμβανε καὶ μάλιστα τῆς πόρρω; Τοῦτο δὴ ἐπισκεπτέον, εἰ ἄλλος κόσμος ἦν καὶ ἄλλο ζῶον μὴ συντελοῦν πρὸς τοῦτο καὶ ὄψις ἦν <ἐπὶ τοῖς νώτοις τοῦ οὐρανοῦ>, εἰ ἐθεάσατο ἐκεῖνον ἐκ διαστήματος συμμέτρου: ἢ οὐδὲν ἂν εἶη πρὸς ἐκεῖνον τούτῳ. Ἄλλα τοῦτο μὲν ὕστερον. Νῦν δὲ κάκεινο ἂν τις μαρτύραιτο εἰς τὸ μὴ τῷ πάσχειν

τὸ μεταξὺ τούτῳ τὸ ὄραν γίνεσθαι. Εἰ γὰρ δὴ πάσχοι τὸ τοῦ ἀέρος, σωματικῶς δῆπουθεν ἀνάγκη πάσχειν: τοῦτο δὲ ἔστιν οἶον ἐν κηρῷ τύπον γενέσθαι. Μέρους δὴ δεῖ τοῦ ὄρατοῦ καθ' ἕκαστον μόριον τυποῦσθαι: ὥστε καὶ τὸ συναφές τῇ ὄψει μόριον τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἡ κόρη τὸ καθ' αὐτὸ μόριον τοῦ ὄρατοῦ δέχοιτο ἄν. Νῦν δὲ πᾶν τε ὄραται, καὶ ὅσοι ἐν τῷ ἀέρι κατὰ γε τὸ καταντικρὺ ἕκ τε πλαγίων ἐπὶ πολὺ ὄρωσιν ἐγγύς τε καὶ κατόπιν οὐκ ἐπιπροσθούμενοι: ὥστε ἕκαστον μόριον τοῦ ἀέρος ὅλον οἶον τὸ πρόσωπον τὸ ὄρώμενον ἔχειν: τοῦτο δὲ οὐ κατὰ σώματος πάθημα, ἀλλὰ κατὰ μείζους καὶ ψυχικὰς καὶ ζῦου ἐνὸς συμπαθοῦς ἀνάγκας.

(4, 5, 4) Ἀλλὰ τὸ συναφές τῆς ὄψεως φῶς πρὸς τὸ περὶ τὴν ὄψιν καὶ μέχρι τοῦ αἰσθητοῦ πῶς; Ἡ πρῶτον μὲν τοῦ μεταξὺ ἀέρος οὐ δεῖται, εἰ μὴ ἄρα τὸ φῶς οὐκ ἂν ἀέρος ἄνευ λέγοιτο. Οὕτω δὲ τοῦτο μεταξὺ κατὰ συμβεβηκός, αὐτὸ δὲ φῶς ἂν εἴη μεταξὺ οὐ πάσχον: οὐδ' ὅλως πάθους ἐνταῦθα δεῖ, ἀλλ' ὅμως τοῦ μεταξὺ: εἰ δὲ τὸ φῶς οὐ σῶμα, οὐ σώματος. Καὶ δὴ οὐ πρὸς τὸ ὄραν ἀπλῶς δέοιτο ἂν τοῦ φωτός τοῦ ἄλλοτρίου καὶ μεταξὺ ἢ ὄψις, ἀλλὰ πρὸς τὸ πόρρω ὄραν. Τὸ μὲν οὖν εἰ τὸ φῶς γένοιτο ἄνευ τοῦ ἀέρος, ὕστερον: νῦν δὲ ἐκεῖνο σκεπτέον. Εἰ μὲν γὰρ τὸ φῶς τοῦτο τὸ συναφές ἐμψυχον γίνεται, καὶ ἡ ψυχὴ δι' αὐτοῦ φερομένη καὶ ἐν αὐτῷ γιγνομένη, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔνδον, ἐν τῷ ἀντιλαμβάνεσθαι δῆπουθεν, ὅπερ ἔστιν ὄραν, οὐδὲν ἂν δέοιτο τοῦ μεταξὺ φωτός, ἀλλ' ἀφῆ ἔσται ἑοικὸς τὸ ὄραν τῆς ὄρατικῆς δυνάμεως ἐν φωτὶ ἀντιλαμβανομένης πάσχοντος οὐδὲν τοῦ μεταξὺ, ἀλλὰ γίνεται τῆς ὄψεως φορὰ ἐκεῖ. Οὐ δὴ ζητητέον, πότερα τῷ διάστηματι εἶναι ἐκεῖ δεῖ πορευθῆναι τὴν ὄψιν ἢ τῷ σῶματι εἶναι ἐν τῷ διαστήματι. Καὶ εἰ μὲν τῷ σῶμα ἐν τῷ διαστήματι εἶναι τὸ διείργον, εἰ ἀφαιρεθείη τοῦτο, ὄψεται: εἰ δ' ὅτι διάστημα ἀπλῶς, ἀργὴν δεῖ ὑποθέσθαι τὴν τοῦ ὄρατοῦ φύσιν καὶ οὐδὲν δρωσαν ὅλως. Ἀλλ' οὐχ οἷόν τε: οὐ γὰρ μόνον ἢ ἀφῆ ὅτι ἐγγύς τι λέγει καὶ ἄπτεται, ἀλλὰ τὰς τοῦ ἀπτοῦ πάσχουσα ἀπαγγέλλει διαφοράς, καὶ εἰ μὴ διείργοι τι, κἂν τοῦτο πόρρω, ἦσθετο. Ἀμα γὰρ ὁ ἀήρ ὁ μεταξὺ καὶ ἡμεῖς πυρὸς αἰσθανόμεθα οὐκ ἀναμείναντες θερμανθῆναι ἐκεῖνον. Μᾶλλον γοῦν τὸ σῶμα θερμαίνεται τὸ στερεὸν ἢ ὁ ἀήρ: ὥστε δι' αὐτοῦ μᾶλλον, ἀλλ' οὐ δι' αὐτό. Εἰ οὖν ἔχει δύναμιν εἰς τὸ δρᾶν, τὸ δὲ εἰς τὸ πάσχειν, ἢ καὶ ὀπωσοῦν ἢ ὄψις, διὰ τί ἄλλου δεῖται μέσου εἰς ὃ δύναται πρὸς τὸ ποιῆσαι; Τοῦτο γὰρ ἐμποδίου ἔστι δεῖσθαι. Ἐπεὶ καὶ ὅταν τὸ φῶς προσίη τὸ τοῦ ἡλίου, οὐ πρότερον δεῖ τὸν ἀέρα εἶτα καὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ἅμα, καὶ πρὶν ἐγγύς τῆς ὄψεως γενέσθαι πολλαίαις ὄντος ἀλλαχού, ὡς μὴ παθόντος τοῦ ἀέρος ἡμᾶς

ὄραν, μεταξύ ὄντος τοῦ μὴ πεπονθότος καὶ τοῦ φωτὸς μήπω ἔληλυθότος, πρὸς ὃ δεῖ τὴν ὄψιν συναίψαι. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ὄραν τὰ ἄστρα ἢ ὅλως πῦρ χαλεπὸν ταύτη τῇ ὑποθέσει ἀπευθῆναι. Εἰ δὲ μένει μὲν ἡ ψυχὴ ἐφ' ἑαυτῆς, φωτὸς δὲ δεῖται ὡσπερ βακτηρίας πρὸς τὸ φθάσαι, ἔδει τὴν ἀντίληψιν βίαιον καὶ ἀντερείδοντος εἶναι καὶ τετα- μένου τοῦ φωτός, καὶ τὸ αἰσθητόν, τὸ χρῶμα, ἢ χρῶμα, ἀντιτυποῦν καὶ αὐτὸ εἶναι: οὕτω γὰρ διὰ μέσου αἰ ἀφαί. Εἶτα καὶ πρότερον ἐγγυὲς γέγονε μηδενὸς μεταξύ ὄντος τότε: οὕτω γὰρ ὕστερον τὸ διὰ μέσου ἀπτεσθαι ποιεῖ τὴν γνῶσιν, οἷον τῇ μνήμῃ καὶ ἔτι μᾶλλον συλλογισμῶ: νῦν δὲ οὐχ οὕτως. Ἄλλ' εἰ παθεῖν δεῖ τὸ πρὸς τὸ αἰσθητόν φῶς, εἶτα διαδοῦναι μέχρι ὄψεως, ἢ αὐτὴ γίνεται ὑπό- θεις τῇ ἀπὸ τοῦ αἰσθητοῦ τὸ μεταξύ πρότερον τρεπούση, πρὸς ἣν ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις ἠπόρηται.

(4, 5, 5) Περὶ δὲ τοῦ ἀκούειν ἄρα ἐνταῦθα συγχωρητέον, πάσ- χοντος τοῦ ἀέρος τὴν κίνησιν τὴν πρώτην τοῦ παρακει- μένου ὑπὸ τοῦ τὸν ψόφον ποιούντος, τῷ τὸν μέχρι ἀκοῆς ἀέρα πάσχειν τὸ αὐτό, οὕτως εἰς αἰσθησιν ἀφικνεῖσθαι;

Ἡ κατὰ συμβεβηκὸς μὲν τὸ μεταξύ τῷ παρεῖναι ἐν μέσῳ, ἀναιρεθέντος δὲ τοῦ μεταξύ, ἀπαξ δὲ γενομένου τοῦ ψόφου, οἷον συμβαλλόντων δύο σωμάτων, εὐθέως ἀπαντᾶν πρὸς ἡμᾶς τὴν αἰσθησιν; Ἡ καὶ δεῖ μὲν ἀέρος τὴν πρώτην τοῦ πληττομένου, τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη ἄλλως τὸ μεταξύ; Ἐνταῦθα μὲν γὰρ δοκεῖ κύριος εἶναι ὁ ἀήρ τοῦ ψόφου: μὴ γὰρ ἂν μηδὲ τὴν ἀρχὴν γενέσθαι ψόφον δύο σωμάτων συρραγέντων, εἰ μὴ ὁ ἀήρ πληγείς ἐν τῇ ταχείᾳ συνόδῳ αὐτῶν καὶ ἐξωσθεῖς πλήξας ἔδωκε τῷ ἐφεξῆς μέχρις ὧτων καὶ ἀκοῆς. Ἄλλ' εἰ ὁ ἀήρ κύριος τοῦ ψόφου καὶ τούτου κινηθέντος ἢ πληγῆ, παρὰ τί ἂν εἶεν αἱ διαφοραὶ τῶν φωνῶν καὶ τῶν ψόφων; Ἄλλο γὰρ ἡχεῖ χαλκὸς πρὸς χαλκὸν ἢ πρὸς ἄλλο, ἄλλο δὲ ἄλλο: ὁ δὲ ἀήρ εἷς καὶ ἢ ἐν αὐτῷ πληγῆ: οὐ γὰρ μόνον τῷ μεγάλῳ καὶ τῷ μικρῷ διαφοράι. Εἰ δ' ὅτι πρὸς ἀέρα γενομένη πληγῆ ψόφον ἐποίησεν, οὐχ ἢ ἀήρ φατέον: τότε γὰρ φωνεῖ, ὅταν στάσιν λάβῃ στερεοῦ σώματος, πρὶν χυθῆναι μένων ὡσπερ στερεόν τι: ὥστε ἀρκεῖ τὰ συγκρούοντα, καὶ τὴν σύρρηξιν καὶ ταύτην τὴν πληγὴν εἶναι τὸν ψόφον εἰς αἰσθησιν ἐλθούσαν: μαρτυρεῖν δὲ καὶ τοὺς ἔνδον ἤχους τῶν ζώων οὐκ ἐν ἀέρι, ἀλλὰ συγκρούσαντος καὶ πλήξαντος ἄλλο ἄλλου: οἷον καὶ ὀστῶν κάμπεις καὶ πρὸς ἄλληλα παρατριβο- μένων ἀέρος μὴ ὄντος μεταξύ καὶ πρίσεις. Ἄλλὰ περὶ μὲν τούτου ἠπορήσθω ὁμοίου ἤδη καὶ ἐνταῦθα τοῦ ζητήματος γενομένου, ὅπερ ἐλέγετο ἐπὶ τῆς ὄψεως εἶναι, συναισθη- σεώς τινος ὡς ἐν ζῳῳ καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀκοὴν πάθους ὄντος.

(4, 5, 6) Εἰ δὲ καὶ τὸ φῶς γένοιτο ἂν μὴ ὄντος ἀέρος, οἶον ἡλίου [ὄντος] ἐν ἐπιφανείᾳ τῶν σωμάτων ἐπιλάμποντος, τοῦ μεταξὺ ὄντος κενοῦ καὶ νῦν κατὰ συμβεβηκός, ὅτι πάρεστι, φωτιζομένου; Ἄλλ' εἰ δι' αὐτὸν παθόντα καὶ τὰ ἄλλα, καὶ τὴν ὑπόστασιν εἶναι τῷ φωτὶ διὰ τὸν ἀέρα - πάθημα γὰρ αὐτοῦ εἶναι - μὴ ἂν οὖν ἔσεσθαι τὸ πάθημα μὴ ὄντος τοῦ πεισομένου. Ἡ πρῶτον μὲν οὐκ αὐτοῦ πρώτως οὐδ' ἦ αὐτός. Ἔστι γὰρ καὶ αὐτοῦ ἑκάστου σώματος πυρίνου καὶ λαμπροῦ: καὶ δὴ καὶ λίθων τοιούτων φωτεινὴ χροά. Ἄλλὰ τὸ εἰς ἄλλο ἀπὸ τοῦ ἔχοντος χροάν τοιαύτην ἰὸν ἄρα ἂν εἴη μὴ ὄντος ἐκείνου; Ἄλλ' εἰ μὲν ποιότης μόνον καὶ τινος ποιότης, ἐν ὑποκειμένῳ οὔσης πάσης ποιότητος, ἀνάγκη καὶ τὸ φῶς ζητεῖν ἐν ᾧ ἔσται σῶματι. Εἰ δὲ ἐνέργεια ἀπ' ἄλλου, διὰ τί οὐκ ὄντος ἐφεξῆς σώματος, ἀλλὰ οἶον κενοῦ μεταξύ, εἶπερ οἶόν τε, οὐκ ἔσται καὶ ἐπιβαλεῖ καὶ εἰς τὸ ἐπέκεινα; Ἀτενὲς γὰρ ὄν διὰ τί οὐ περάσει οὐκ ἐποχοῦμενον; Εἰ δὲ δὴ καὶ τοιοῦτον οἶον πεσεῖν, καταφερόμενον ἔσται. Οὐ γὰρ δὴ ὁ ἀήρ οὐδ' ὅλως τὸ φωτιζόμενον ἔσται τόδε ἔλκον ἀπὸ τοῦ φωτίζοντος καὶ βιαζόμενον προελθεῖν: ἐπεὶ οὐδὲ συμβεβηκός, ὥστε πάντως ἐπ' ἄλλῳ, ἢ πάθημα ἄλλου, ὥστε δεῖ εἶναι τὸ πεισόμενον: ἢ ἔδει μένειν ἐληλυθότος: νῦν δὲ ἀπεισιν: ὥστε καὶ ἔλθοι ἂν. Ποῦ οὖν; Ἡ τόπον δεῖ μόνον εἶναι. Ἡ οὕτω γε ἀπολεῖ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐξ αὐτοῦ τὸ τοῦ ἡλίου σῶμα: τοῦτο δὲ ἦν τὸ φῶς. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ τὸ φῶς τινος ἔσται. Ἔστι δὲ ἡ ἐνέργεια ἐκ τινος ὑποκειμένου, οὐκ εἰς ὑποκείμενον δέ: πάθοι δ' ἂν τι τὸ ὑποκείμενον, εἰ παρείη. Ἄλλ' ὥσπερ ζῶν ἐνέργεια οὔσα ψυχῆς ἔστιν ἐνέργεια παθόντος ἂν τινος, οἶον τοῦ σώματος, εἰ παρείη, καὶ μὴ παρόντος δέ ἔστι, τί ἂν κωλύοι καὶ ἐπὶ φωτὸς οὕτως, εἶπερ ἐνέργειά τις [τὸ φωτεινὸν] εἴη; Οὐδὲ γὰρ νῦν τὸ φωτεινὸν τοῦ ἀέρος γεννᾷ τὸ φῶς, ἀλλὰ γῆ συμμιγνύμενος σκοτεινὸν ποιεῖ καὶ οὐ καθαρὸν ὄντως: ὥστε ὅμοιον εἶναι λέγειν τὸ γλυκὺ εἶναι, εἰ πικρῷ μιγείη. Εἰ δὲ τις τροπὴν λέγοι τοῦ ἀέρος τὸ φῶς, λεκτέον ὡς ἐχρῆν αὐτὸν τρέπεσθαι τὸν ἀέρα τῇ τροπῇ, καὶ τὸ σκοτεινὸν αὐτοῦ μὴ σκοτεινὸν γεγονέναι ἡλλοιωμένον. Νῦν δὲ ὁ ἀήρ οἶός ἔστι μένει, ὡς ἂν οὐδὲν παθόν. Τὸ δὲ πάθημα ἐκείνου δεῖ εἶναι, οὔ πάθημα: οὐ τοίνυν οὐδὲ χρῶμα αὐτοῦ, ἀλλ' αὐτὸ ἐφ' αὐτοῦ: πάρεστι δὲ ὁ ἀήρ. Καὶ τοῦτο μὲν οὕτως ἐπεσκέφθω.

(4, 5, 7) Πότερα δὲ ἀπόλλυται ἢ ἀνατρέχει; Τάχα γὰρ ἂν τι καὶ ἐκ τούτου λάβοιμεν εἰς τὸ πρόσθεν. Ἡ εἰ μὲν ἦν ἔνδοθεν, ὥστε τὸ μετεληφὸς ἔχειν οἰκῆιον ἤδη, τάχα ἂν τις εἶπεν ἀπόλλυσθαι: εἰ δὲ ἔστιν ἐνέργεια οὐ ρέουσα - περιέρρει γὰρ ἂν καὶ ἔχειτο εἴσω πλέον ἢ ὅσον τὸ παρὰ τοῦ ἐνεργούντος ἐπεβάλλετο - οὐκ ἂν ἀπολλύοιτο μένον-

τος ἐν ὑποστάσει τοῦ φωτίζοντος. Μετακινουμένου δὲ ἐν ἄλλῳ ἔστι τόπων οὐχ ὡς παλιρροίας ἢ μεταρροίας γενομένης, ἀλλ ὡς τῆς ἐνεργείας ἐκείνου οὔσης καὶ παραγινομένης, εἰς ὅσον κωλύει οὐδέν. Ἐπεὶ καὶ εἰ πολλαπλασία ἢ ἀπόστασις ἦν ἢ νῦν ἔστι πρὸς ἡμᾶς τοῦ ἡλίου, ἦν ἂν καὶ μέχρι ἐκεῖ φῶς μηδενὸς κωλύοντος μηδὲ ἐμποδῶν ἐν τῷ μεταξύ ἴσταμένου. Ἐστι δὲ ἡ μὲν ἐν αὐτῷ ἐνέργεια καὶ οἷον ζωὴ τοῦ σώματος τοῦ φωτεινοῦ πλείων καὶ οἷον ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας καὶ πηγῆ· ἡ δὲ μετὰ τὸ πέρασ τοῦ σώματος, εἶδωλον τοῦ ἐντός, ἐνέργεια δευτέρα οὐκ ἀφισταμένη τῆς προτέρας. Ἐχει γὰρ ἕκαστον τῶν ὄντων ἐνέργειαν, ἢ ἔστιν ὁμοίωμα αὐτοῦ, ὥστε αὐτοῦ ὄντος κάκεινο εἶναι καὶ μένοντος φθάνειν εἰς τὸ πόρρω, τὸ μὲν ἐπιπλέον, τὸ δὲ εἰς ἔλαττον: καὶ αἱ μὲν ἀσθενεῖς καὶ ἀμυδραί, αἱ δὲ καὶ λανθάνουσαι, τῶν δ εἰσὶ μείζους καὶ εἰς τὸ πόρρω: καὶ ὅταν εἰς τὸ πόρρω, ἐκεῖ δεῖ νομίζεσθαι εἶναι, ὅπου τὸ ἐνεργοῦν καὶ δυνάμενον, καὶ αὐτὸ οὐ φθάνει. Ἐστι δὲ καὶ ἐπὶ ὀφθαλμῶν ἰδεῖν ζῶν λαμπόντων τοῖς ὄμμασι, γινόμενου αὐτοῖς φωτὸς καὶ ἔξω τῶν ὀμμάτων: καὶ δὴ καὶ ἐπὶ ζῶν, ἃ ἔνδον συνεστραμμένον πῦρ ἔχοντα ταῖς ἀνοιδάνσεσιν ἐν σκοτῷ ἐκλάμπει εἰς τὸ ἔξω, καὶ ἐν ταῖς συστολαῖς αὐτῶν οὐδέν ἔστι φῶς ἔξω, οὐδ αὖ ἐφθάρη, ἀλλ ἡ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἔξω. Τί οὖν; Εἰσελήλυθεν; Ἡ οὐκ ἔστιν ἔξω, ὅτι μηδὲ τὸ πῦρ πρὸς τὸ ἔξω, ἀλλ ἔδου εἰς τὸ εἶσω. Τὸ οὖν φῶς ἔδου καὶ αὐτό; Ἡ οὐ, ἀλλ ἐκεῖνο μόνον: δύντος δὲ ἐπίπροσθέν ἔστι τὸ ἄλλο σῶμα, ὡς μὴ ἐνεργεῖν ἐκεῖνο πρὸς τὸ ἔξω. Ἐστιν οὖν τὸ ἀπὸ τῶν σωμάτων φῶς ἐνέργεια φωτεινοῦ σώματος πρὸς τὸ ἔξω: αὐτὸ δὲ ὅλως [φῶς] τὸ ἐν τοῖς τοιούτοις σώμασιν, ἃ δὴ πρῶτως ἔστι τοιαῦτα, οὐσία ἢ κατὰ τὸ εἶδος τοῦ φωτεινοῦ πρῶτως σώματος. Ὅταν δὲ μετὰ τῆς ὕλης τὸ τοιοῦτον σῶμα ἀναμιχθῆ, χροῖαν ἔδωκε: μόνη δὲ ἡ ἐνέργεια οὐ δίδωσιν, ἀλλ οἷον ἐπιχρώνουσιν, ἅτε οὔσα ἄλλου κάκεινου οἷον ἐξηρητημένη, οὐ τὸ ἀποσταὴν κάκεινου τῆς ἐνεργείας ἀπεστίν. Ἀσώματον δὲ πάντως δεῖ τιθέναι, κἂν σώματος ἦ. Διὸ οὐδὲ τὸ ἀπελήλυθε κυρίως οὐδὲ τὸ πάρεστιν, ἀλλὰ τρόπον ἕτερον ταῦτα, καὶ ἔστιν ὑπόστασις αὐτοῦ ὡς ἐνέργεια. Ἐπεὶ καὶ τὸ ἐν τῷ κατόπτρῳ εἶδωλον ἐνέργειαν λεκτέον τοῦ ἐνορωμένου ποιούντος εἰς τὸ πάσχειν δυνάμενον οὐ ῥέοντος: ἀλλ εἰ πάρεστι, κάκεινο ἐκεῖ φαίνεται καὶ ἔστιν οὕτως ὡς εἶδωλον χροῖας ἐσχηματισμένης ὡδί: κἂν ἀπέλθῃ, οὐκέτι τὸ διαφανὲς ἔχει, ὃ ἔσχε πρότερον, ὅτε παρείχεν εἰς αὐτὸ ἐνεργεῖν τὸ ὁρώμενον. Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὅσον ἐνέργεια ἄλλης προτέρας, μενούσης τῆς προτέρας μένει καὶ ἡ ἐφεξῆς ἐνέργεια. Εἴ τις δὲ μὴ ἐνέργεια, ἀλλ ἔξ ἐνεργείας, οἷαν ἐλέγομεν τὴν τοῦ

σώματος οικείαν ἤδη ζώην, ὡσπερ τὸ φῶς τὸ ἀναμεμιγ-
μένον ἤδη τοῖς σώμασιν; Ἡ ἔνταῦθα τῷ καὶ συμμεμιχθαι
τὸ ποιοῦν τὸ χρῶμα. Ἐπὶ δὲ τῆς ζώης τῆς τοῦ σώματος
τί; Ἡ παρακειμένης ψυχῆς ἄλλης ἔχει. Ὅταν οὖν τὸ
σῶμα φθαρῇ - οὐ γὰρ δὴ ψυχῆς τι ἄμοιρον δύναται
εἶναι - φθειρομένου οὖν τοῦ σώματος καὶ οὐκ ἐπαρ-
κούσης αὐτῷ οὔτε τῆς δούσης οὔτ' εἰ τις παράκειται,
πῶς ἂν ἔτι ζῶη μένοι; Τί οὖν; Ἐφθάρη αὕτη; Ἡ οὐδὲ
αὕτη; εἶδωλον γὰρ ἐκλάμψεως καὶ τοῦτο: οὐκέτι δέ ἐστιν
ἐκεῖ μόνον.

(4, 5, 8) Εἰ δ' εἴη σῶμα ἔξω τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὄψις τις
ἐντεῦθεν μηδενὸς κωλύοντος εἰς τὸ ἰδεῖν, ἄρ' ἂν θεάσαιτο
ὅτι μὴ συμπαθὲς πρὸς ἐκεῖνο, εἰ τὸ συμπαθὲς νῦν διὰ
τὴν ζῴου ἐνὸς φύσιν; Ἡ εἰ τὸ συμπαθὲς διὰ τὸ ἐνὸς
ζῴου τὰ αἰσθανόμενα καὶ τὰ αἰσθητά, καὶ αἱ αἰσθήσεις
οὕτως οὐκ ἂν, εἰ μὴ τὸ σῶμα τοῦτο τὸ ἔξω μέρος τοῦδε
τοῦ ζῴου: εἰ γὰρ εἴη, τάχα ἂν. Εἰ μέντοι μὴ μέρος εἴη,
σῶμα δὲ κεχρωσμένον καὶ τὰς ἄλλας ποιότητας ἔχον, οἶον
τὸ ἔνταῦθα, ὁμοειδὲς ὄν τῷ ὄργάνῳ; Ἡ οὐδ' οὕτως, εἰ ὀρθῆ
ἢ ὑπόθεσις: εἰ μὴ τις τούτῳ γε αὐτῷ τὴν ὑπόθεσιν ἀνελεῖν
πειρῶτο ἄτοπον εἶναι λέγων, εἰ μὴ χρῶμα ὄψεται ἢ ὄψις
παρόν, καὶ αἱ ἄλλαι αἰσθήσεις τῶν αἰσθητῶν παρόντων
αὐταῖς οὐκ ἐνεργήσουσι πρὸς αὐτά. Ἀλλὰ τὸ ἄτοπον τοῦ-
το, πόθεν δὴ φαίνεται, φήσομεν. Ἡ ὅτι ἔνταῦθα ἐν ἐνὶ
ὄντες καὶ ἐνὸς ταῦτα ποιοῦμεν καὶ πάσχομεν. Τοῦτο οὖν
σκεπτέον, εἰ παρὰ τοῦτο. Καὶ εἰ μὲν αὐτάρκως, δέδεικται:
εἰ δὲ μὴ, καὶ δι' ἄλλων δεικτέον. Τὸ μὲν οὖν ζῶον ὅτι
συμπαθὲς αὐτῷ, δῆλον: καὶ εἰ εἴη ζῶον, ἀρκεῖ: ὥστε καὶ
τὰ μέρη, ἢ ἐνὸς ζῴου. Ἀλλ' εἰ δι' ὁμοιότητά τις λέγοι;
'Ἀλλ' ἢ ἀντίληψις κατὰ τὸ ζῶον καὶ ἢ αἰσθησις, ὅτι
τοῦ ὁμοίου μετέχει τὸ αὐτό: τὸ γὰρ ὄργανον ὅμοιον αὐ-
τοῦ: ὥστε ἢ αἰσθησις ψυχῆς ἀντίληψις ἔσται δι' ὄργάνων
ὁμοίων τοῖς ἀντιληπτοῖς. Ἐὰν οὖν ζῶον ὄν αἰσθάνηται
μὲν μὴ τῶν ἐν αὐτῷ, τῶν δὲ ὁμοίων τοῖς ἐν αὐτῷ, ἢ
μὲν ζῶον, ἀντιλήψεται; Ἡ μέντοι τὰ ἀντιληπτά ἔσται,
οὐχ ἢ αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ ὅμοια τοῖς ἐν αὐτῷ. Ἡ καὶ τὰ
ἀντιληπτά οὕτως ἀντιληπτά ὅμοια ὄντα, ὅτι αὕτη αὐτὰ
ὅμοια πεποίηκεν, ὥστε μὴ οὐ προσήκοντα εἶναι: ὥστε
εἰ τὸ ποιοῦν ἐκεῖ ἢ ψυχὴ πάντη ἑτέρα, καὶ τὰ ἐκεῖ ὑπο-
τεθέντα ὅμοια οὐδὲν πρὸς αὐτήν. Ἀλλὰ γὰρ ἢ ἀτοπία
τὸ μαχόμενον ἐν τῇ ὑποθέσει δείκνυσιν ὡς αἰτιόν ἐστιν
αὐτῆς: ἅμα γὰρ ψυχὴν λέγει καὶ οὐ ψυχὴν, καὶ συγγενῆ
καὶ οὐ συγγενῆ, καὶ ὅμοια ταῦτα καὶ ἀνόμοια: ὥστε ἔχουσα
τὰ ἀντικείμενα ἐν αὐτῇ οὐδ' ἂν ὑπόθεσις εἴη. Καὶ γάρ,
ὡς ἢ ψυχὴ ἐν τούτῳ: ὥστε πᾶν καὶ οὐ πᾶν τίθησι, καὶ
ἄλλο καὶ οὐκ ἄλλο, καὶ τὸ μηδὲν καὶ οὐ τὸ μηδὲν, καὶ

τέλεον καὶ οὐ τέλεον. Ὡστε ἀφετέον τὴν ὑπόθεσιν, ὡς οὐκ ὄν ζητεῖν τὸ ἀκόλουθον τῷ αὐτῷ τὸ ὑποτεθεὶν ἐν αὐτῷ ἀναιρεῖν.

(4, 6, 1) Τὰς αἰσθήσεις οὐ τυπώσεις οὐδ' ἐνσφραγίσεις λέγοντες ἐν ψυχῇ γίνεσθαι, οὐδὲ τὰς μνήμας πάντως τε καὶ ἀκολούθως ἐρουόμεν κατοχὰς μαθημάτων καὶ αἰσθήσεων εἶναι τοῦ τύπου μείναντος ἐν τῇ ψυχῇ, ὅς μηδὲ τὸ πρῶτον ἐγένετο. Διὸ τοῦ αὐτοῦ λόγου ἂν εἴη ἄμφω, ἢ ἐγγίγεσθαι τε ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μένειν, εἰ μνημονεύοιτο, ἢ τὸ ἕτερον ὅποτερον οὐκ μὴ διδόντα μὴ διδόναι μηδὲ θάτερον. Ὅσοι δὴ λέγομεν μηδέτερον, ἀναγκαίως ζητήσομεν, τίς τρόπος ἑκατέρου, ἐπειδὴ οὔτε τὸν τύπον τοῦ αἰσθητοῦ ἐγγίγεσθαι φαμεν τῇ ψυχῇ καὶ τυποῦν αὐτήν, οὔτε τὴν μνήμην λέγομεν εἶναι τοῦ τύπου ἐμείναντος. Εἰ δ' ἐπὶ <τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως> θεωροῦμεν τὸ συμβαῖνον, τάχ' ἂν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων μεταφέροντες τὸ αὐτὸ ἐξεύροιμεν ἂν τὸ ζητούμενον. Δῆλον δὲ δήπου ἐν παντί, ὡς αἰσθησιν ὁπουοῦν λαμβάνοντες δι' ὁράσεως ἐκεῖ ὁρῶμεν καὶ τῇ ὄψει προσβάλλομεν, οὗ τὸ ὁρατὸν ἐστὶν ἐπ' εὐθείας κείμενον, ὡς ἐκεῖ δηλονότι τῆς ἀντιλήψεως γινόμενης καὶ πρὸς τὸ ἔξω τῆς ψυχῆς βλεπούσης, ἄτε μηδενός, οἶμαι, τύπου ἐν αὐτῇ γενομένου ἢ γιγνομένου οὐδὲ τῷ σφραγῖδα λαμβάνειν, ὡσπερ ἐν κηρῷ δακτυλίου βλεπούσης. Οὐδὲν γὰρ ἂν ἐδεήθη τοῦ ἔξω βλέπειν, ἤδη ἔχουσα παρ' ἑαυτῆς εἶδος τοῦ ὁρωμένου τούτῳ τῷ ἐκεῖ εἰσελθεῖν τὸν τύπον βλέπουσα. Τὸ δὲ δὴ διάστημα προστιθεῖσα τῷ ὁράματι καὶ ἐξ ὅσου ἢ θεῶν ἢ ψυχῆ λέγουσα οὕτως ἂν τὸ ἐν αὐτῇ οὐδὲν ἀφεστηκὸς ἀφ' αὐτῆς ὡς πόρρω ὄν βλέποι; Τό τε μέγεθος αὐτοῦ, ὅσον ἐστὶν ἔξω, πῶς ἂν ὅσον ἐστὶ λέγοι, ἢ ὅτι μέγα, οἶον τὸ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἐν αὐτῇ τύπου τοσοῦτου δὲ εἶναι οὐ δυναμένου; Τὸ δὲ μέγιστον ἀπάντων: εἰ γὰρ τύπους λαμβάνοιμεν ὧν ὁρῶμεν, οὐκ ἔσται βλέπειν αὐτὰ ἃ ὁρῶμεν, ἰνδάγματα δὲ ὁραμάτων καὶ σκιας, ὥστε ἄλλα μὲν εἶναι αὐτὰ τὰ πράγματα, ἄλλα δὲ τὰ ἡμῖν ὁρώμενα. Ὅλως δέ, ὡσπερ λέγεται, ὡς οὐκ ἐστὶν ἐπιθέντα τῇ κόρῃ τὸ ὁρατὸν θεάσασθαι, ἀποστήσαντα δὲ δεῖ οὕτως ὁρᾶν, τοῦτο χρὴ καὶ πολὺ μάλλον ἐπὶ τὴν ψυχὴν μεταφέρειν. Εἰ γὰρ τὸν τύπον τοῦ ὁρατοῦ θείμεθα ἐν αὐτῇ, ἐκεῖνο μὲν, ὧ ἐνσφραγίσται, οὐκ ἂν ὄραμα ἴδοι: δεῖ γὰρ [καὶ] δύο γενέσθαι τό τε ὁρῶν καὶ τὸ ὁρώμενον. Ἄλλο ἄρα δεῖ εἶναι τὸ ὁρῶν ἀλλαχοῦ κείμενον τὸν τύπον, ἀλλ' οὐκ ἐν ᾧ ἐστὶ κείμενον. Δεῖ ἄρα τὴν ὄρασιν οὐ κειμένου εἶναι, ἀλλὰ μὴ κειμένου εἶναι, ἵνα ἢ ὄρασις.

(4, 6, 2) Εἰ οὖν μὴ οὕτως, τίς ὁ τρόπος; Ἡ λέγει περὶ ὧν οὐκ ἔχει: τοῦτο γὰρ δυνάμει, οὐ τὸ παθεῖν τι, ἀλλὰ τὸ δυνηθῆναι καὶ ἐφ' ᾧ τέτακται ἐργάσασθαι. Οὕτως γὰρ ἂν,

οἶμαι, καὶ διακριθεῖη τῇ ψυχῇ καὶ τὸ ὄρατόν καὶ τὸ ἀκουστόν, οὐκ εἶ τύποι ἄμφω, ἀλλ εἶ μὴ τύποι μηδὲ πείσεις, ἀλλ ἐνέργειαι περὶ ὃ ἔπεισι πεφύκασιν. Ἡμεῖς δὲ ἀπιστοῦντες, μὴ οὐ δύνηται, ἐὰν μὴ πληγῇ, τὸ αὐτῆς γινώσκειν δύναμις ἑκάστη, πάσχειν, ἀλλ οὐ γινώσκειν τὸ ἐγγὺς ποιούμεν, οὗ κρατεῖν δέδοται, ἀλλ οὐ κρατεῖσθαι. Τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐπὶ ἀκοῆς δεῖ νομίζειν γίνεσθαι: τὸν μὲν τύπον εἶναι ἐν τῷ ἀέρι πληγῆν τινα οὔσαν διηρθρωμένην, οἷον γραμμάτων ἐγγεγραμμένων ὑπὸ τοῦ τῆν φωνῆν πεποιηκότος, τῆν μέντοι δύναμιν καὶ τῆν τῆς ψυχῆς οὐσίαν οἷον ἀναγνῶναι τοὺς τύπους ἐν τῷ ἀέρι γεγραμμένους ἐλθόντας πλησίον, εἰς ὃ ἐλθόντες πεφύκασιν ὄρασθαι. Γεύσεως δὲ καὶ ὄσφρησεως τὰ μὲν πάθη, τὰ δ ὅσα αἰσθήσεις αὐτῶν καὶ κρίσεως, τῶν παθῶν εἰσι γνώσεις ἄλλαι τῶν παθῶν οὔσαι. Τῶν δὲ νοητῶν ἢ γνῶσις ἀπαθῆς καὶ ἀτύπωτός ἐστι μᾶλλον: ἀνάπαλιν γὰρ ἔσωθεν οἷον προπίπτει, τὰ δὲ ἔξωθεν θεωρεῖται: καὶ ἔστιν ἐκεῖνα μᾶλλον ἐνέργειαι καὶ κυριώτεραι: αὐτῆς γάρ, καὶ ἔστιν αὐτὴ ἐνεργοῦσα ἕκαστον. Πότερα δὲ αὐτὴν μὲν ἢ ψυχῆ δύο καὶ ὡς ἕτερον ὄρα, νοῦν δὲ ἓν καὶ ἄμφω τὰ δύο ἓν, ἐν ἄλλοις.

(4, 6, 3) Νῦν δὲ τούτων εἰρημένων περὶ μνήμης ἐφεξῆς λεκτέον εἰποῦσι πρότερον, ὡς οὐ θαυμαστόν, μᾶλλον δὲ θαυμαστόν μὲν, ἀπιστεῖν δὲ οὐ δεῖ τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῆς ψυχῆς, εἰ μηδὲν λαβοῦσα εἰς αὐτὴν ἀντίληψιν ὧν οὐκ ἔσχε ποιεῖται. Λόγος γάρ ἐστι πάντων, καὶ λόγος ἔσχατος μὲν τῶν νοητῶν καὶ τῶν ἐν τῷ νοητῷ ἢ ψυχῆς φύσις, πρῶτος δὲ τῶν ἐν τῷ αἰσθητῷ παντί. Διὸ δὴ καὶ πρὸς ἄμφω ἔχει, ὑπὸ μὲν τῶν εὐπαθοῦσα καὶ ἀναβιωσκομένη, ὑπὸ δὲ τῶν τῇ ὁμοιότητι ἀπατωμένη καὶ κατιοῦσα ὡσπερ θελγομένη. Ἐν μέσῳ δὲ οὔσα αἰσθάνεται ἀμφοῖν, καὶ τὰ μὲν νοεῖν λέγεται εἰς μνήμην ἐλθοῦσα, εἰ πρὸς αὐτοῖς γίγνοιτο: γινώσκει γὰρ τῷ αὐτῷ πως εἶναι: γινώσκει γὰρ οὐ τῷ ἐνιζάνειν αὐτά, ἀλλὰ τῷ πως ἔχειν αὐτά καὶ ὄραν αὐτά καὶ εἶναι αὐτά ἀμυδρότερον καὶ γίνεσθαι ἐκ τοῦ ἀμυδροῦ τῷ οἷον ἐγείρεσθαι ἐναργεστέρα καὶ ἐκ δυνάμεως εἰς ἐνέργειαν ἰέναι. Τὰ δ αἰσθητὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἷον συναψάμενα καὶ ταῦτα παρ αὐτῆς οἷον ἐκλάμπειν ποιεῖ καὶ πρὸ ὁμμάτων εἶναι ἐργάζεται ἐτοίμης οὔσης καὶ πρὸ οἷον ὠδινούσης πρὸς αὐτὰ τῆς δυνάμεως. Ὅταν τοίνυν ῥωσθῇ πρὸς ὀτιοῦν τῶν φανέντων, ὡσπερ πρὸς παρὸν διάκειται ἐπὶ πολὺν χρόνον καὶ ὅσῳ μᾶλλον, τόσῳ αἰεῖ. Διὸ καὶ τὰ παιδία μνημονεύειν λέγεται μᾶλλον, ὅτι μὴ ἀφίστανται, ἀλλὰ κεῖται αὐτοῖς πρὸ ὁμμάτων ὡς ἂν ὀρωσιν οὔπω εἰς πλήθος, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγα: οἷς δὲ ἐπὶ πολλὰ ἢ διάνοια καὶ ἢ δύναμις, ὡσπερ παραθέουσι καὶ οὐ μένουσιν. Εἰ δέ γε

ἔμενον οἱ τύποι, οὐκ ἂν ἐποίησε τὸ πλήθος ἦττον μνή-
μας. Ἐτι, εἰ τύποι μένοντες, οὐδὲν ἔδει σκοπεῖν, ἵνα
ἀναμνησθῶμεν, οὐδὲ πρότερον ἐπιλαθομένους ὕστερον ἀνα-
μιμνήσκεισθαι κειμένων. Καὶ αἱ εἰς ἀνάληψιν δὲ μελέται
δηλοῦσι δυνάμωσιν ψυχῆς τὸ γινόμενον ὑπάρχον, ὡσπερ
χειρῶν ἢ ποδῶν τὰ γυμνάσια εἰς τὸ ποιεῖν ῥαδίως, ἃ μὴ
ἐν ταῖς χερσὶν ἢ ποσὶ κείται, ἀλλὰ πρὸς ἃ τῆ συνεχεῖα
ἠτοιμάσται. Διὰ τί γὰρ ἅπαξ μὲν ἀκούσας ἢ δεύτερον οὐ
μέμνηται, ὅταν δὲ πολλάκις, καὶ ὁ πρότερον ἀκούσας οὐκ
ἔσχε, πολλῶ ὕστερον χρόνῳ μέμνηται ἤδη; Οὐ γὰρ δὴ τῷ
μέρη ἔσχηκέναι πρότερον τοῦ τύπου: ἔδει γὰρ τούτων
μεμνησθαι: ἀλλ ὅσον ἐξαίφνης γίνεται τοῦτο ἐκ τινος
[τῆς] ὑστέρας ἀκροάσεως ἢ μελέτης. Ταῦτα γὰρ μαρτυρεῖ
πρόκλησιν τῆς δυνάμεως καθ' ἣν μνημονεύομεν τῆς ψυχῆς
ὡς ῥωσθεῖσαν ἢ ἀπλῶς ἢ πρὸς τοῦτο. Ὅταν δὲ μὴ
μόνον πρὸς ἃ ἐμελετήσαμεν τὸ τῆς μνήμης ἡμῖν παρῆ,
ἀλλ ὅπερ πολλὰ ἀνειλήφασιν ἐκ τοῦ εἰθίσθαι ἀπαργε-
λίαις χρῆσθαι, ῥαδίως ἤδη καὶ τῶν ἄλλων τὰς λεγομένας
ἀναλήψεις ποιῶνται, τί ἂν τις ἐπαιτιῶτο τῆς μνήμης ἢ
τὴν δύναμιν τὴν ῥωσθεῖσαν εἶναι; Οἱ μὲν γὰρ τύποι
μένοντες ἀσθενεῖαν μᾶλλον ἢ δύναμιν κατηγοροῦεν: τὸ
γὰρ ἐντυπώτατον τῷ εἶκειν ἐστὶ τοιοῦτον, καὶ πάθους
ὄντος τοῦ τύπου τὸ μᾶλλον πεπονθὸς τοῦτό ἐστι τὸ
μνημονεῦον μᾶλλον. Τούτου δὲ τοῦναντίον φαίνεται συμ-
βαῖνον: οὐδαμῶ γὰρ ἢ πρὸς ὅτιοῦν γυμνασία εὐπαθὲς τὸ
γυμνασάμενον ποιεῖ: ἐπεὶ καὶ ἐπὶ τῶν αἰσθήσεων οὐ τὸ
ἀσθενὲς ὁρᾷ ὅσον ὀφθαλμός, ἀλλ ὅτῳ δυνάμις ἐστὶν εἰς
ἐνέργειαν πλείων. Διὸ καὶ οἱ γεγηρακότες καὶ πρὸς τὰς
αἰσθήσεις ἀσθενέστεροι καὶ πρὸς τὰς μνήμας ὡσαύτως.
'Ἰσχυὲς ἄρα τις καὶ ἡ αἰσθησις καὶ ἡ μνήμη.' Ἐτι τῶν
αἰσθήσεων τυπώσεων οὐκ οὐσῶν, πῶς οἷόν τε τὰς μνήμας
κατοχὰς τῶν οὐκ ἐντεθέντων οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἶναι; Ἄλλ
εἰ δυνάμις τις καὶ παρασκευὴ πρὸς τὸ ἔτοιμον, πῶς οὐχ
ἅμα, ἀλλ ὕστερον εἰς ἀναπόλησιν τῶν αὐτῶν ἐρχόμεθα;
ἢ ὅτι τὴν δύναμιν δεῖ ὅσον ἐπιστῆσαι καὶ ἐτοιμάσασθαι.
Τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δυνάμεων ὁρῶμεν εἰς τὸ
ποιῆσαι ὃ δύνανται ἐτοιμαζομένων καὶ τὰ μὲν εὐθύς, τὰ
δέ, εἰ συλλέξαιντο ἑαυτὰς, ἐργαζομένων. Γίνονται δὲ ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ οὐχ οἱ αὐτοὶ μνήμονες καὶ ἀγχίνοι [πολλάκις],
ὅτι οὐχ ἡ αὐτὴ δυνάμις ἑκατέρου, ὡσπερ οὐδ' ὁ αὐτὸς
πυκτικὸς καὶ δρομικὸς: ἐπικρατοῦσι γὰρ ἄλλαι ἐν ἄλλῳ
ἰδέαι. Καίτοι οὐκ ἐκώλυε τὸν ἀστινασοῦν ἔχοντα πλεονεξίας
ψυχῆς ἀναγινώσκειν τὰ κείμενα, οὐδὲ τὸν ταύτη ῥυέντα
τὴν τοῦ πάσχειν καὶ ἔχειν τὸ πάθος ἀδυναμίαν κεκτῆσθαι.
Καὶ τὸ τῆς ψυχῆς δὲ ἀμέγεθες [καὶ ὅλως] ψυχὴν μαρτυρεῖ
δύναμιν εἶναι. Καὶ ὅλως τὰ περὶ ψυχὴν πάντ' οὐ θαυμαστόν

ἄλλον τρόπον ἔχειν, ἢ ὡς ὑπειλήφασιν ὑπὸ τοῦ μὴ ἐξετά-
ζειν ἄνθρωποι, ἢ ὡς πρόχειροι αὐτοῖς ἐπιβολαὶ ἐξ αἰσθη-
τῶν ἐγγίνονται δι' ὁμοιοτήτων ἀπατώσαι. Οἷον γὰρ ἐν
πίναξιν ἢ δέλτοις γεγραμμένων γραμμάτων, οὕτως περὶ
τῶν αἰσθήσεων καὶ τοῦ μνημονεύειν διάκεινται, καὶ οὔτε
οἱ σῶμα αὐτὴν τιθέμενοι ὀρώσιν, ὅσα ἀδύνατα τῇ ὑποθέσει
αὐτῶν συμβαίνει, οὔτε οἱ ἀσώματον.

(4, 7, 1) Εἰ δέ ἐστιν ἀθάνατος ἕκαστος ἡμῶν, ἢ φθείρεται
πᾶς, ἢ τὰ μὲν αὐτοῦ ἀπεισιν εἰς σκέδασιν καὶ φθοράν, τὰ
δὲ μένει εἰς αἰεί, ἅπερ ἐστὶν αὐτός, ὥδ' ἂν τις μάθῃ κατα-
φύσιν ἐπισκοπούμενος. Ἀπλοῦν μὲν δὴ τι οὐκ ἂν εἴη
ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐστὶν ἐν αὐτῷ ψυχὴ, ἔχει δὲ καὶ σῶμα
εἴτ' οὖν ὄργανον ὃν ἡμῖν, εἴτ' οὖν ἕτερον τρόπον προσ-
ηρητημένον. Ἄλλ' οὖν διηρήσθω τε ταύτη καὶ ἑκατέρου
τὴν φύσιν τε καὶ οὐσίαν καταθεατέον. Τὸ μὲν δὴ σῶμα
καὶ αὐτὸ συγκείμενον οὔτε παρὰ τοῦ λόγου δύναται
μένειν, ἢ τε αἰσθησις ὄρα' λυόμενόν τε καὶ τηκόμενον
καὶ παντοίους ὀλέθρους δεχόμενον, ἑκάστου τε τῶν
ἐνόητων πρὸς τὸ αὐτοῦ φερομένου, φθείροντός τε ἄλλου
ἕτερον καὶ μεταβάλλοντος εἰς ἄλλο καὶ ἀπολλύντος,
καὶ μάλιστα ὅταν ψυχὴ ἢ φίλα ποιῶσα μὴ παρῆ τοῖς
ὄγκοις. Κἂν μονωθῇ δὲ ἕκαστον γενόμενον ἐν οὐκ ἔστι,
λύσιν δεχόμενον εἰς τε μορφήν καὶ ὕλην, ἐξ ὧν ἀνάγκη
καὶ τὰ ἀπλά τῶν σωμάτων τὰς συστάσεις ἔχειν. Καὶ μὴν
καὶ μέγεθος ἔχοντα, ἅτε σώματα ὄντα, τεμνόμενά τε
καὶ εἰς μικρὰ θραυόμενα καὶ ταύτη φθοράν ἂν ὑπομένοι.
Ὡστ' εἰ μὲν μέρος ἡμῶν τοῦτο, οὐ τὸ πᾶν ἀθάνατοι, εἰ
δὲ ὄργανον, ἔδει γε αὐτὸ εἰς χρόνον τινὰ δοθὲν τοιοῦτον
τὴν φύσιν εἶναι. Τὸ δὲ κυριώτατον καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρω-
πος, εἴπερ τοῦτο, κατὰ τὸ εἶδος ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα ἢ
κατὰ τὸ χρώμενον ὡς πρὸς ὄργανον: ἑκατέρως δὲ ἢ ψυχὴ
αὐτός.

(4, 7, 2) Τοῦτο οὖν τίνα φύσιν ἔχει; Ἡ σῶμα μὲν ὃν πάντως
ἀναλυτέον: σύνθετον γὰρ πᾶν γε σῶμα. Εἰ δὲ μὴ σῶμα εἴη,
ἀλλὰ φύσεως ἄλλης, κάκεινην ἢ τὸν αὐτὸν τρόπον ἢ κατ'
ἄλλον σκεπτέον. Πρῶτον δὲ σκετέον, εἰς ὃ τι δεῖ τοῦτο
τὸ σῶμα, ὃ λέγουσι ψυχὴν, ἀναλύειν. Ἐπεὶ γὰρ ζῶη ψυχῇ
πάρεστιν ἐξανάγκης, ἀνάγκη τοῦτο τὸ σῶμα, τὴν ψυχὴν,
εἰ μὲν ἐκ δύο σωμάτων ἢ πλειόνων εἴη, ἥτοι ἑκάτερον αὐτῶν
ἢ ἕκαστον ζῶην σύμφυτον ἔχειν, ἢ τὸ μὲν ἔχειν, τὸ δὲ μὴ,
ἢ μηδέτερον ἢ μηδὲν ἔχειν. Εἰ μὲν δὴ ἐνὶ αὐτῶν προσείη τὸ
ζῆν, αὐτὸ τοῦτο ἂν εἴη ψυχὴ. Τί ἂν οὖν εἴη σῶμα ζῶην
παρ' αὐτοῦ ἔχον; Πῦρ γὰρ καὶ ἀήρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆ ἀψυχα
παρ' αὐτῶν: καὶ ὅτῳ πάρεστι τούτων ψυχὴ, τοῦτο ἐπακ-
τῷ κέχρηται τῇ ζῶῃ, ἀλλὰ δὲ παρὰ ταῦτα σώματα οὐκ
ἔστι. Καὶ οἷς γε δοκεῖ εἶναι καὶ στοιχεῖα τούτων ἕτερα,

σώματα, οὐ ψυχαί, ἐλέχθησαν εἶναι οὐδὲ ζωὴν ἔχοντα. Εἰ δὲ μηδενὸς αὐτῶν ζωὴν ἔχοντος ἡ σύνοδος πεποίηκε ζωὴν, ἄτοπον: εἰ δὲ ἕκαστον ζωὴν ἔχει, καὶ ἐν ἀρκεί: μᾶλλον δὲ ἀδύνατον συμφόρησιν σωμάτων ζωὴν ἐργάζεσθαι καὶ νοῦν γεννᾶν τὰ ἀνόητα. Καὶ δὴ καὶ οὐχ ὁπωσοῦν κραθέντα ταῦτα φήσουσι γίγνεσθαι. Δεῖ ἄρα εἶναι τὸ τάξον καὶ τὸ τῆς κράσεως αἴτιον: ὥστε τοῦτο τάξιν ἂν ἔχει ψυχῆς. Οὐ γὰρ ὅ τι σύνθετον, ἀλλ οὐδὲ ἀπλοῦν ἂν εἴη σῶμα ἐν τοῖς οὖσιν ἀνευ ψυχῆς οὔσης ἐν τῷ παντί, εἶπερ λόγος προσελθὼν τῇ ὕλῃ σῶμα ποιεῖ, οὐδαμῶθεν δ' ἂν προσέλθοι λόγος ἢ παρὰ ψυχῆς.

(4, 7, 3) Εἰ δὲ τις μὴ οὕτως, ἀλλὰ ἀτόμους ἢ ἀμερῆ συνελθόντα ψυχὴν ποιεῖν τῇ ἐνώσει λέγοι καὶ ὁμοπαθεία, ἐλέγχοιτ' ἂν καὶ τῇ παραθέσει μὴ δι' ὅλου δέ, οὐ γιγνομένου ἑνὸς οὐδὲ συμπαιθῶς ἐξ ἀπαιθῶν καὶ μὴ ἐνοῦσθαι δυναμένων σωμάτων: ψυχὴ δὲ αὐτῇ συμπαιθῆς. Ἐκ δὲ ἀμερῶν σῶμα οὐδὲ μέγεθος ἂν γένοιτο. Καὶ μὴν εἰ ἀπλοῦ ὄντος τοῦ σώματος τὸ μὲν ὅσον ὑλικὸν παρ' αὐτοῦ ζωὴν ἔχειν οὐ φήσουσιν - ὕλη γὰρ ἄποιον - τὸ δὲ κατὰ τὸ εἶδος τεταγμένον ἐπιφέρειν τὴν ζωὴν, εἰ μὲν οὐσίαν φήσουσι τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι, οὐ τὸ συναμφοτέρον, θάτερον δὲ τούτων ἔσται ἡ ψυχὴ: ὃ οὐκέτ' ἂν σῶμα: οὐ γὰρ ἐξ ὕλης καὶ τοῦτο, ἢ πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναλύσομεν. Εἰ δὲ πάθημα τῆς ὕλης, ἀλλ οὐκ οὐσίαν φήσουσιν εἶναι, ἀφ' οὗ τὸ πάθημα καὶ ἡ ζωὴ εἰς τὴν ὕλην ἐλήλυθε, λεκτέον αὐτοῖς. Οὐ γὰρ δὴ ἡ ὕλη αὐτὴν μορφοῖ οὐδὲ αὐτὴ ψυχὴν ἐντίθησι. Δεῖ ἄρα τι εἶναι τὸ χορηγὸν τῆς ζωῆς, εἴτε τῇ ὕλῃ ἢ χορηγία, εἴθ' ὁπωσοῦν τῶν σωμάτων, ἔξω ὄν καὶ ἐπέκεινα σωματικῆς φύσεως ἀπάσης. Ἐπεὶ οὐδ' ἂν εἴη σῶμα οὐδὲν ψυχικῆς δυνάμεως οὐκ οὔσης. Ρεῖ γάρ, καὶ ἐν φορᾷ αὐτοῦ ἡ φύσις, καὶ ἀπόλοιτο ἂν ὡς τάχιστα, εἰ πάντα σώματα εἴη, καὶ εἰ ὄνομα ἐνὶ αὐτῶν ψυχὴν τις θείτο. Ταῦτα γὰρ ἂν πάθοι τοῖς ἄλλοις σώμασιν ὕλης μιᾶς οὔσης αὐτοῖς. Μᾶλλον δὲ οὐδ' ἂν γένοιτο, ἀλλὰ στήσεται ἐν ὕλῃ τὰ πάντα, μὴ ὄντος τοῦ μορφοῦντος αὐτῆν. Τάχα δ' ἂν οὐδ' ἂν ἡ ὕλη τὸ παράπαν εἴη. Λυθήσεται τε καὶ τότε τὸ ζύμπαν, εἴ τις αὐτὸ πιστεύσειε σώματος συνέρξει, διδοὺς αὐτῷ ψυχῆς τάξιν μέχρι τῶν ὀνομάτων, ἀέρι καὶ πνεύματι σκεδαστοτάτῳ καὶ τὸ ἐνὶ εἶναι ἔχοντι οὐ παρ' αὐτοῦ. Πῶς γὰρ τεμνομένων τῶν πάντων σωμάτων ὥπτινοῦν τις ἀναθεῖς τότε τὸ πᾶν οὐκ ἀνόητόν τε καὶ φερόμενον εἰκῆ ποιήσει; Τίς γὰρ τάξις ἐν πνεύματι δεομένῳ παρὰ ψυχῆς τάξεως ἢ λόγος ἢ νοῦς; Ἀλλὰ ψυχῆς μὲν οὔσης ὑπουργὰ ταῦτα πάντα αὐτῇ εἰς σύστασιν κόσμου καὶ ζῴου ἑκάστου, ἄλλης παρ' ἄλλου δυνάμεως εἰς τὸ ὅλον συντελούσης: ταύτης δὲ μὴ παρουσίας ἐν τοῖς ὅλοις οὐδὲν ἂν εἴη ταῦτα, οὐχ ὅτι ἐν τάξει.

(4, 7, 4) Μαρτυροῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀγόμενοι, ὡς δεῖ τι πρὸ τῶν σωμάτων εἶναι κρεῖττον αὐτῶν ψυχῆς εἶδος, ἔννου τὸ πνεῦμα καὶ πῦρ νοερὸν τίθενται, ὡσπερ ἄνευ πυρὸς καὶ πνεύματος οὐ δυναμένης τῆς κρεῖττονος μοίρας ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι, τόπον δὲ ζητούσης εἰς τὸ ἰδρυθῆναι, δέον ζητεῖν, ὅπου τὰ σώματα ἰδρῦσθαι, ὡς ἄρα δεῖ ταῦτα ἐν ψυχῆς δυνάμεσιν ἰδρῦσθαι. Εἰ δὲ μηδὲν παρὰ τὸ πνεῦμα τὴν ζωὴν καὶ τὴν ψυχὴν τίθενται, τί τὸ πολυθρύλλητον αὐτοῖς πως ἔχον, εἰς ὃ καταφεύγουσιν ἀναγκαζόμενοι τίθεσθαι ἄλλην παρὰ τὰ σώματα φύσιν δραστήριον; Εἰ οὖν οὐ πᾶν μὲν πνεῦμα ψυχῆ, ὅτι μυρία πνεύματα ἀψυχα, τὸ δὲ πως ἔχον πνεῦμα φήσουσι, τό πως ἔχον τοῦτο καὶ ταύτην τὴν σχέσιν ἢ τῶν ὄντων τι φήσουσιν ἢ μηδέν. Ἄλλ' εἰ μὲν μηδέν, πνεῦμα ἂν εἴη μόνον, τὸ δὲ πως ἔχον ὄνομα. Καὶ οὕτω συμβήσεται αὐτοῖς οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν εἶναι λέγειν ἢ τὴν ὕλην καὶ ψυχὴν καὶ θεόν, καὶ ὀνόματα πάντα, ἐκείνο δὲ μόνον. Εἰ δὲ τῶν ὄντων ἢ σχέσις καὶ ἄλλο παρὰ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὴν ὕλην, ἐν ὕλῃ μὲν, ἄυλον δὲ αὐτὸ τῷ μὴ πάλιν αὐτῷ συγκείσθαι ἐξ ὕλης, λόγος ἂν εἴη τις καὶ οὐ σῶμα καὶ φύσις ἑτέρα. Ἐτι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε οὐχ ἦττον φαίνεται ἀδύνατον ὄν τὴν ψυχὴν εἶναι σῶμα ὅτι οὖν. Ἡ γὰρ θερμὸν ἐστὶν ἢ ψυχρὸν, ἢ σκληρὸν ἢ μαλακόν, ὑγρὸν τε ἢ πεπηγός, μέλαν τε ἢ λευκόν, καὶ πάντα ὅσα ποιότητες σωμάτων ἄλλαι ἐν ἄλλοις. Καὶ εἰ μὲν θερμὸν μόνον, θερμαίνει, ψυχρὸν δὲ μόνον, ψύζει: καὶ κοῦφα ποιήσει τὸ κοῦφον προσγενόμενον καὶ παρόν, καὶ βαρυνεῖ τὸ βαρύ: καὶ μελανεῖ τὸ μέλαν, καὶ τὸ λευκὸν λευκὸν ποιήσει. Οὐ γὰρ πυρὸς τὸ ψύχειν, οὐδὲ τοῦ ψυχροῦ θερμὰ ποιεῖν. Ἄλλ' ἢ γε ψυχὴ καὶ ἐν ἄλλοις μὲν ζῷοις ἄλλα, τὰ δὲ ἄλλα ποιεῖ, καὶ ἐν τῷ δὲ αὐτῷ τὰ ἐναντία, τὰ μὲν πηγνῦσα, τὰ δὲ χέουσα, καὶ τὰ μὲν πυκνά, τὰ δὲ ἀραιά, μέλανα λευκά, κοῦφα βάρεια. Καίτοι ἐν δεῖ ποιεῖν κατὰ τὴν τοῦ σώματος ποιότητά τε τὴν ἄλλην καὶ δὴ καὶ χροάν: νῦν δὲ πολλά.

(4, 7, 5) Τὰς δὲ δὴ κινήσεις πῶς διαφόρους, ἄλλ' οὐ μίαν, μιᾶς οὔσης παντὸς σώματος κινήσεως; Εἰ δὲ τῶν μὲν προαιρέσεις, τῶν δὲ λόγους αἰτιάζονται, ὁρθῶς μὲν τοῦτο: ἄλλ' οὐ σώματος ἢ προαιρέσεις οὐδὲ οἱ λόγοι διάφοροί γε ὄντες, ἐνὸς ὄντος καὶ ἀπλοῦ τοῦ σώματος, καὶ οὐ μετὸν αὐτῷ τοιούτου γε λόγου, ἢ ὅσος δέδοται αὐτῷ παρὰ τοῦ ποιήσαντος θερμὸν αὐτὸ ἢ ψυχρὸν εἶναι. Τὸ δὲ καὶ ἐν χρόνοις αὔξειν, καὶ μέχρι τοσούτου μέτρου, πόθεν ἂν τῷ σώματι αὐτῷ γένοιτο, ὧ προσήκει ἐναύξεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀμοίρω τοῦ αὔξειν εἶναι, ἢ ὅσον παραληφθεῖη ἂν ἐν ὕλης ὄγκῳ ὑπηρετοῦν τῷ δι' αὐτοῦ τὴν αὔξιν ἐργαζομένῳ; Καὶ γὰρ εἰ ἢ ψυχὴ σῶμα οὔσα αὔξει, ἀνάγκη καὶ αὐτὴν

αὔξεσθαι, προσθήκη δηλονότι ὁμοίου σώματος, εἰ μέλλει εἰς ἴσον ἰέναι τῷ αὐξομένῳ ὑπ' αὐτῆς. Καὶ ἡ ψυχὴ ἔσται τὸ προστιθέμενον ἢ ἀψυχον σῶμα. Καὶ εἰ μὲν ψυχὴ, πόθεν καὶ πῶς εἰσιούσης, καὶ πῶς προστιθεμένης; Εἰ δὲ ἀψυχον τὸ προστιθέμενον, πῶς τοῦτο ψυχώσεται καὶ τῷ πρόσθεν ὁμογνωμονήσει καὶ ἐν ἔσται καὶ τῶν αὐτῶν δοξῶν τῇ πρόσθεν μεταλήψεται, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ξένη ψυχὴ αὕτη ἐν ἀγνοίᾳ ἔσται ὧν ἡ ἑτέρα; Εἰ δὲ καί, ὥσπερ ὁ ἄλλος ὄγκος ἡμῶν, τὸ μὲν τι ἀπορρεύσεται αὐτοῦ, τὸ δὲ τι προσελεύσεται, οὐδὲν δὲ ἔσται τὸ αὐτό, πῶς οὖν ἡμῖν αἰ μνημιαί, πῶς δὲ ἡ γνώρισις οἰκείων οὐδέποτε τῇ αὐτῇ ψυχῇ χρωμένων; Καὶ μὴν εἰ σῶμά ἐστι, φύσις δὲ σώματος μεριζόμενον εἰς πλείω ἕκαστον μὴ τὸ αὐτὸ εἶναι τῶν μερῶν τῷ ὅλῳ, εἰ τὸ τοσόνδε μέγεθος ψυχῆ, ὃ ἐὰν ἔλαττον ἢ ψυχὴ οὐκ ἔσται, ὥσπερ πᾶν ποσὸν ἀφαιρέσει τὸ εἶναι τὸ πρόσθεν ἡλλάξαστο - εἰ δὲ τι τῶν μέγεθος ἔχόντων τὸν ὄγκον ἔλαττωθὲν τῇ ποιότητι ταυτὸν μένοι, ἢ μὲν σῶμα ἕτερόν ἐστι, καὶ ἢ ποσόν, τῇ δὲ ποιότητι ἑτέρα τῆς ποσότητος οὕση τὸ ταυτὸν ἀποσώζειν δύναται - τί τοίνυν φήσουσιν οἱ τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι λέγοντες; Πρῶτον μὲν περὶ ἑκάστου μέρους τῆς ψυχῆς τῆς ἐν τῷ αὐτῷ σώματι πότερον ἕκαστον ψυχὴν, οἷα ἔστι καὶ ἡ ὅλη; Καὶ πάλιν τοῦ μέρους τὸ μέρος; Οὐδὲν ἄρα τὸ μέγεθος συνεβάλλετο τῇ οὐσίᾳ αὐτῆς: καίτοι ἔδει γε ποσοῦ τινος ὄντος: καὶ ὅλον πολλαχῆ, ὅπερ σῶματι παρῆναι ἀδύνατον ἐν πλείοσι τὸ αὐτὸ ὅλον εἶναι καὶ τὸ μέρος ὅπερ τὸ ὅλον ὑπάρχειν. Εἰ δὲ ἕκαστον τῶν μερῶν οὐ ψυχὴν φήσουσιν, ἐξ ἀψύχων ψυχὴ αὐτοῖς ὑπάρξει. Καὶ προσέτι ψυχῆς ἑκάστης τὸ μέγεθος ὠρισμένον ἔσται, οὐδὲ ἐφ' ἑκάτερα ἢ ἐπὶ τὸ ἔλαττόν γε ἢ ἐπὶ τὸ μείζον ψυχὴ οὐκ ἔσται. Ὅταν τοίνυν ἐκ συνόδου μιᾶς καὶ ἐνὸς σπέρματος δίδυμα γένηται γεννήματα, ἢ καί, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ζώοις, πλείστα τοῦ σπέρματος εἰς πολλοὺς τόπους μεριζομένου, οὗ δὴ ἕκαστον ὅλον ἔστί, πῶς οὐ διδάσκει τοῦτο τοὺς βουλομένους μανθάνειν, ὡς, ὅπου τὸ μέρος τὸ αὐτὸ ἔστι τῷ ὅλῳ, τοῦτο ἐν τῇ αὐτοῦ οὐσίᾳ τὸ ποσὸν εἶναι ὑπερβέβηκεν, ἄποσον δὲ αὐτὸ εἶναι δεῖ ἐξ ἀνάγκης; Οὕτω γὰρ ἂν μένοι τὸ αὐτὸ τοῦ ποσοῦ κλεπτομένου, ἅτε μὴ μέλον αὐτῷ ποσότητος καὶ ὄγκου, ὡς ἂν τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἕτερόν τι οὕσης. Ἀποσον ἄρα ἡ ψυχὴ καὶ οἱ λόγοι.

(4, 7, 6) Ὅτι δέ, εἰ σῶμα εἴη ἡ ψυχὴ, οὔτε τὸ αἰσθάνεσθαι οὔτε τὸ νοεῖν οὔτε τὸ ἐπίστασθαι οὔτε ἀρετὴ οὔτε τι τῶν καλῶν ἔσται, ἐκ τῶνδε δῆλον. Εἴ τι μέλλει αἰσθάνεσθαι τινος, ἐν αὐτῷ δεῖ εἶναι καὶ τῷ αὐτῷ παντὸς ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ εἰ διὰ πολλῶν αἰσθητηρίων πλείω τὰ εἰσιόντα εἴη ἢ πολλὰ περὶ ἐν ποιότητες, κἂν δι' ἐνὸς ποικίλον οἷον πρόσωπον. Οὐ γὰρ ἄλλο μὲν ῥινός,

ἄλλο δὲ ὀφθαλμῶν, ἀλλὰ ταῦτόν ὁμοῦ πάντων. Καὶ εἰ τὸ μὲν δι ὁμμαίων, τὸ δὲ δι ἀκοῆς, ἓν τι δεῖ εἶναι, εἰς ὃ ἄμφω. Ἡ πῶς ἂν εἴποι, ὅτι ἕτερα ταῦτα, μὴ εἰς τὸ αὐτὸ ὁμοῦ τῶν αἰσθημάτων ἐλθόντων; Δεῖ τοίνυν τοῦτο ὡσπερ κέντρον εἶναι, γραμμαῖς δὲ συμβαλλούσας ἐκ περιφερείας κύκλου ταῖς πανταχόθεν αἰσθήσεις πρὸς τοῦτο περαίνειν, καὶ τοιοῦτον τὸ ἀντιλαμβανόμενον εἶναι, ἓν ὄντως. Εἰ δὲ διεστώς τοῦτο γένοιτο, καὶ οἷον γραμμῆς ἐπ ἄμφω τὰ πέρατα αἰ αἰσθήσεις προσβάλλοιεν, ἢ συνδραμεῖται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πάλιν, οἷον τὸ μέσον, ἢ ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο, ἑκάτερον ἑκατέρου αἰσθησιν ἔξει: ὡσπερ ἂν εἰ ἐγὼ μὲν ἄλλο, σὺ δὲ ἄλλου αἰσθησιό. Καὶ εἰ ἓν εἶη τὸ αἰσθημα, οἷον πρόσωπον, ἢ εἰς ἓν συναιρεθήσεται - ὅπερ καὶ φαίνεται: συναιρεῖται γὰρ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς κόραις: ἢ πῶς ἂν τὰ μέγιστα διὰ ταύτης ὀρῶτο; ὥστε ἔτι μᾶλλον εἰς τὸ ἡγεμονοῦν ἰόντα οἷον ἀμερῆ νοήματα γίνεσθαι - καὶ ἔσται ἀμερές τοῦτο: ἢ μεγέθει ὄντι τούτῳ συμμερίζοιτο ἂν, ὥστε ἄλλο ἄλλου μέρος καὶ μηδένα ἡμῶν ὅλου τοῦ αἰσθητοῦ τὴν ἀντίληψιν ἴσχειν. Ἀλλὰ γὰρ ἓν ἔστι τὸ πᾶν: πῶς γὰρ ἂν καὶ διαιροῖτο; Οὐ γὰρ δὴ τὸ ἴσον τῷ ἴσῳ ἐφαρμόσει, ὅτι οὐκ ἴσον τὸ ἡγεμονοῦν παντὶ αἰσθητῷ. Κατὰ πηλίκα οὖν ἢ διαίρεσις; Ἡ εἰς τοσαῦτα διαιρεθήσεται, καθόσον ἂν ἀριθμοῦ ἔχει εἰς ποικιλίαν τὸ εἰσιὸν αἰσθημα; Καὶ ἕκαστον δὴ ἐκείνων τῶν μερῶν τῆς ψυχῆς ἄρα καὶ ταῖς μορίοις αὐτοῦ αἰσθήσεται. Ἡ ἀναίσθητα τὰ μέρη τῶν μορίων ἔσται; Ἀλλὰ ἀδύνατον. Εἰ δὲ ὅτιοῦν παντὸς αἰσθήσεται, εἰς ἄπειρα διαιρεῖσθαι τοῦ μεγέθους πεφυκότος ἀπείρους καὶ αἰσθήσεις καθ ἕκαστον αἰσθητὸν συμβήσεται γίνεσθαι ἑκάστῳ οἷον τοῦ αὐτοῦ ἀπείρους ἐν τῷ ἡγεμονοῦντι ἡμῶν εἰκόνας. Καὶ μὴν σώματος ὄντος τοῦ αἰσθανομένου οὐκ ἂν ἄλλον τρόπον γένοιτο τὸ αἰσθάνεσθαι ἢ οἷον ἐν κηρῷ ἐνημανθεῖσαι ἀπὸ δακτυλίων σφραγίδες, εἴτ οὖν εἰς αἶμα, εἴτ οὖν εἰς ἀέρα τῶν αἰσθητῶν ἐνημαινομένων. Καὶ εἰ μὲν ὡς ἐν σώμασιν ὑγροῖς, ὅπερ καὶ εὐλογον, ὡσπερ εἰς ὕδωρ συγχυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσται μνήμη: εἰ δὲ μένουσιν οἱ τύποι, ἢ οὐκ ἔστιν ἄλλους ἐνημαίνεσθαι ἐκείνων κατεχόντων, ὥστε ἄλλαι αἰσθήσεις οὐκ ἔσονται, ἢ γινομένων ἄλλων ἐκείνοι οἱ πρότεροι ἀπολοῦνται: ὥστε οὐδὲν ἔσται μνημονεύειν. Εἰ δὲ ἔστι τὸ μνημονεύειν καὶ ἄλλων αἰσθάνεσθαι ἐπ ἄλλοις οὐκ ἐμποδιζόντων τῶν πρόσθεν, ἀδύνατον τὴν ψυχὴν σῶμα εἶναι.

(4, 7, 7) Ἴδοι δ ἂν τις καὶ ἐκ τοῦ ἀλγεῖν καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀλγεῖν αἰσθήσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο. Ὅταν δάκτυλον λέγηται ἀλγεῖν ἄνθρωπος, ἢ μὲν ὀδύνη περὶ τὸν δάκτυλον δῆπουθεν, ἢ δ αἰσθησις τοῦ ἀλγεῖν δῆλον ὅτι ὁμολογήσουσιν, ὡς περὶ τὸ ἡγεμονοῦν γίνεσθαι. Ἀλλου δὴ ὄντος τοῦ πονούντος μέρους

τοῦ πνεύματος τὸ ἡγεμονοῦν αἰσθάνεται, καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ τὸ αὐτὸ πάσχει. Πῶς οὖν τοῦτο συμβαίνει; <Διαδόσει>, φήσουσι, παθόντος μὲν πρώτως τοῦ περὶ τὸν δάκτυλον ψυχικοῦ πνεύματος, μεταδόντος δὲ τῷ ἐφεξῆς καὶ τούτου ἄλλω, ἕως πρὸς τὸ ἡγεμονοῦν ἀφίκοιτο. Ἀνάγκη τοίνυν, εἰ τὸ πρῶτον πονοῦν ἤσθητο, ἄλλην τὴν αἰσθησιν τοῦ δευτέρου εἶναι, εἰ κατὰ διάδοσιν ἢ αἰσθησις, καὶ τοῦ τρίτου ἄλλην καὶ πολλὰς αἰσθήσεις καὶ ἀπείρους περὶ ἑνὸς ἀλγήματος γίνεσθαι, καὶ τούτων ἀπασῶν ὕστερον τὸ ἡγεμονοῦν αἰσθεσθαι καὶ τῆς ἑαυτοῦ παρὰ ταύτας. Τὸ δὲ ἀληθές ἐκάστην ἐκείνων μὴ τοῦ ἐν τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος, ἀλλὰ τὴν μὲν ἐφεξῆς τῷ δακτύλῳ, ὅτι ὁ ταρσὸς ἀλγεῖ, τὴν δὲ τρίτην, ὅτι ἄλλο τὸ πρὸς τῷ ἄνωθεν, καὶ πολλὰς εἶναι ἀλγηδόνας, τό τε ἡγεμονοῦν μὴ τοῦ πρὸς τῷ δακτύλῳ ἀλγήματος αἰσθάνεσθαι, ἀλλὰ τοῦ πρὸς αὐτῷ, καὶ τοῦτο γινώσκειν μόνον, τὰ δ' ἄλλα χαίρειν ἕαν μὴ ἐπιστάμενον, ὅτι ἀλγεῖ ὁ δάκτυλος. Εἰ τοίνυν κατὰ διάδοσιν οὐχ οἶόν τε τὴν αἰσθησιν τοῦ τοιοῦτου γίνεσθαι μηδὲ σώματος, ὄγκου ὄντος, ἄλλου παθόντος ἄλλου γινώσκειν εἶναι - παντὸς γὰρ μεγέθους τὸ μὲν ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο ἐστὶ - δεῖ τοιοῦτον τίθεσθαι τὸ αἰσθανόμενον, οἷον πανταχοῦ αὐτὸ ἑαυτῷ τὸ αὐτὸ εἶναι. Τοῦτο δὲ ἄλλω τινὶ τῶν ὄντων ἢ σώματι ποιεῖν προσήκει.

(4, 7, 8) Ὅτι δὲ οὐδὲ νοεῖν οἶόν τε, εἰ σῶμα ἢ ψυχὴ ὀτιοῦν εἴη, δεικτέον ἐκ τῶνδε. Εἰ γὰρ τὸ αἰσθάνεσθαι ἐστὶ τὸ σώματι προσχρωμένῃ τὴν ψυχὴν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὐκ ἂν εἴη καὶ τὸ νοεῖν τὸ διὰ σώματος καταλαμβάνειν, ἢ ταῦτόν ἐσται τῷ αἰσθάνεσθαι. Εἰ οὖν τὸ νοεῖν ἐστὶ τὸ ἄνευ σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι, πολὺ πρότερον δεῖ μὴ σῶμα αὐτὸ τὸ νοῆσον εἶναι. Ἐτι εἰ αἰσθητῶν μὲν ἢ αἰσθησις, νοητῶν δὲ ἢ νόησις - εἰ δὲ μὴ βούλονται, ἀλλ' οὖν ἔσονταί γε καὶ νοητῶν τινων νοήσεις καὶ ἀμεγέθων ἀντιλήψεις - πῶς οὖν μέγεθος ὄν τὸ μὴ μέγεθος νοήσει καὶ τῷ μεριστῷ τὸ μὴ μεριστὸν νοήσει; Ἡ μέρει τινὶ ἀμερεῖ αὐτοῦ. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐ σῶμα ἐσται τὸ νοῆσον: οὐ γὰρ δὴ τοῦ ὅλου χρεῖα πρὸς τὸ θίγειν: ἀρκεῖ γὰρ καθ' ἓν τι. Εἰ μὲν οὖν συγχωρήσονται τὰς πρώτας νοήσεις, ὅπερ ἀληθές ἐστιν, εἶναι τῶν πάντη σώματος καθαρωτάτων αὐτοεκάστου, ἀνάγκη καὶ τὸ νοεῖν σῶματος καθαρὸν ὄν ἢ γιγνόμενον γινώσκειν. Εἰ δὲ τῶν ἐν ὕλῃ εἰδῶν τὰς νοήσεις φήσουσιν εἶναι, ἀλλὰ χωριζομένων γε τῶν σωμάτων γίνονται τοῦ νοῦ χωρίζοντος. Οὐ γὰρ δὴ μετὰ σαρκῶν ἢ ὅλως ὕλης ὁ χωρισμὸς κύκλου καὶ τριγώνου καὶ γραμμῆς καὶ σημείου. Δεῖ ἄρα καὶ τὴν ψυχὴν σώματος αὐτὴν ἐν τῷ τοιοῦτῳ χωρίσαι. Δεῖ ἄρα μηδὲ αὐτὴν σῶμα εἶναι.

Ἄμεγεθες δέ, οἶμαι, καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον: καὶ ἡ τούτων ἄρα νόησις. Ὡστε καὶ προσιόντα ἀμερεῖ αὐτῆς ὑποδέξεται καὶ ἐν αὐτῇ ἐν ἀμερεῖ κείσεται. Πῶς δ' ἂν καὶ σώματος ὄντος τῆς ψυχῆς ἀρεταὶ αὐτῆς, σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη ἀνδρία τε καὶ αἱ ἄλλαι; Πνεῦμά τι γὰρ ἢ αἷμά τι ἂν τὸ σωφρονεῖν εἴη ἢ δικαιοσύνη ἢ ἀνδρία, εἰ μὴ ἄρα ἡ ἀνδρία τὸ δυσπαθεῖν τοῦ πνεύματος εἴη, καὶ ἡ σωφροσύνη ἢ εὐκρασία, τὸ δὲ κάλλος εὐμορφία τις ἐν τύποις, καθ' ἣν λέγομεν ἰδόντες ὠραίους καὶ καλοὺς τὰ σώματα. Ἰσχυρῶ μὲν οὖν καὶ καλῶ ἐν τύποις πνεύματι εἶναι προσήκοι ἄν: σωφρονεῖν δὲ τί δεῖ πνεύματι; Ἄλλ' οὐ τοῦναντίον ἐν περιπτύξεσι καὶ ἀφαῖς εὐπαθεῖν, ὅπου ἢ θερμανθήσεται ἢ συμμέτρως <ψύχεος ἱμείροι> ἢ μαλακοῖς τισι καὶ ἀπαλοῖς καὶ λείοις πελάσει; Τὸ δὲ κατ' ἀξίαν νεῖμαι τί ἂν αὐτῷ μέλοι; Πότερον δὲ αἰδίων ὄντων τῶν τῆς ἀρετῆς θεωρημάτων καὶ τῶν ἄλλων τῶν νοητῶν ἢ ψυχὴ ἐφάπτεται, ἢ γίνεται τῇ ἢ ἀρετῇ, ὠφελεῖ καὶ πάλιν φθείρεται; Ἄλλὰ τίς ὁ ποιῶν καὶ πόθεν; Οὕτω γὰρ ἂν ἐκεῖνο πάλιν μένοι. Δεῖ ἄρα αἰδίων εἶναι καὶ μενόντων, οἷα καὶ τὰ ἐν γεωμετρία. Εἰ δὲ αἰδίων καὶ μενόντων, οὐ σωμάτων. Δεῖ ἄρα καὶ ἐν ᾧ ἔσται τοιοῦτον εἶναι: δεῖ ἄρα μὴ σῶμα εἶναι. Οὐ γὰρ μένει, ἀλλὰ ῥεῖ ἢ σώματος φύσις πᾶσα.

(4, 7, 8 a) Εἰ δὲ τὰς τῶν σωμάτων ποιήσεις ὁρῶντες θερμαινούσας καὶ ψυχούσας καὶ ὠθούσας καὶ βαρυνούσας ἐνταῦθα ἀττουσι τὴν ψυχὴν οἷον ἐν δραστηρίῳ τόπῳ ἰδρύνοντες αὐτήν, πρῶτον μὲν ἀγνοοῦσιν, ὡς καὶ αὐτὰ τὰ σώματα δυνάμεσι ταῖς ἐν αὐτοῖς ἀσωμάτοις ταῦτα ἐργάζεται: ἔπειτα, ὅτι οὐ ταύτας τὰς δυνάμεις περὶ ψυχὴν εἶναι ἀξιοῦμεν, ἀλλὰ τὸ νοεῖν, τὸ αἰσθάνεσθαι, λογίζεσθαι, ἐπιθυμεῖν, ἐπιμελεῖσθαι ἐμφρόνως καλῶς, ἃ πάντα ἄλλην οὐσίαν ζητεῖ. Τὰς οὖν δυνάμεις τῶν ἀσωμάτων μεταβιβάσαντες εἰς τὰ σώματα οὐδεμίαν ἐκείνοις καταλείπουσιν. Ὅτι δὲ καὶ τὰ σώματα ἀσωμάτοις δυνάμεσι δύναται ἃ δύναται, ἐκ τῶνδε δῆλον. Ὁμολογήσουσι γὰρ ἕτερον ποιότητα καὶ ποσότητα εἶναι, καὶ πᾶν σῶμα ποσὸν εἶναι, καὶ ἔτι οὐ πᾶν σῶμα ποιὸν εἶναι, ὡσπερ τὴν ὕλην.

Ταῦτα δὲ ὁμολογοῦντες τὴν ποιότητα ὁμολογήσουσιν ἕτερον οὔσαν ποσοῦ ἕτερον σώματος εἶναι. Πῶς γὰρ μὴ ποσὸν οὔσα σῶμα ἔσται, εἴπερ πᾶν σῶμα ποσόν; Καὶ μήν, ὅπερ καὶ ἄνω που ἐλέγετο, εἰ πᾶν σῶμα μεριζόμενον καὶ ὄγκος πᾶς ἀφαιρεῖται ὅπερ ἦν, κερματιζομένου δὲ τοῦ σώματος ἐφ' ἐκάστῳ μέρει ἢ αὐτῇ ὅλη ποιότης μένει, οἷον γλυκύτης ἢ τοῦ μέλιτος οὐδὲν ἔλαττον γλυκύτης ἔστιν ἢ ἐφ' ἐκάστῳ, οὐκ ἂν εἴη σῶμα ἢ γλυκύτης. Ὁμοίως καὶ αἱ ἄλλαι. Ἐπειτα, εἰ σώματα ἦσαν αἱ δυνάμεις, ἀναγκαῖον ἦν ταῖς μὲν ἰσχυραῖς τῶν δυνάμεων μεγάλους

ὄγκους, τὰς δὲ ὀλίγον δρᾶν δυναμένας ὄγκους μικροὺς εἶναι. Εἰ δὲ μεγάλων μὲν ὄγκων μικραί, ὀλίγοι δὲ καὶ μικρότατοι τῶν ὄγκων μεγίστας ἔχουσι τὰς δυνάμεις, ἄλλωτινὶ ἢ μεγέθει τὸ ποιεῖν ἀναθετόν: ἀμεγέθει ἄρα. Τὸ δὲ ὕλην μὲν τὴν αὐτὴν εἶναι σῶμα, ὡς φασιν, οὖσαν, διάφορα δὲ ποιεῖν ποιότητος προσλαβοῦσαν, πῶς οὐ δῆλον ποιεῖ τὰ προσγενόμενα λόγους αὐλοῦς καὶ ἀσωμάτους εἶναι; Μή, διότι πνεύματος ἢ αἵματος ἀποστάντων ἀποθνήσκει τὰ ζῶα, λεγόντων. Οὐ γὰρ ἔστιν ἄνευ τούτων εἶναι, οὐδ' ἄνευ πολλῶν ἄλλων, ὧν οὐδὲν ἂν ἡ ψυχὴ εἴη. Καὶ μὴν οὔτε πνεῦμα διὰ πάντων οὔτε αἷμα, ψυχὴ δέ.

(4, 7, 9) Ἐτι εἰ σῶμα οὖσα ἢ ψυχὴ διήλθε διὰ παντός, καὶν κραθεῖσα εἴη, ὃν τρόπον τοῖς ἄλλοις σώμασιν ἢ κρᾶσις. Εἰ δὲ ἢ τῶν σωμάτων κρᾶσις οὐδὲν ἐνεργεῖα ἔα εἶναι τῶν κραθέντων, οὐδ' ἂν ἢ ψυχὴ ἔτι ἐνεργεῖα ἐνεῖη τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ δυνάμει μόνον ἀπολέσασα τὸ εἶναι ψυχὴ: ὡσπερ, εἰ γλυκὺ καὶ πικρὸν κραθεῖη, τὸ γλυκὺ οὐκ ἔστιν: οὐκ ἄρα ἔχομεν ψυχὴν. Τὸ δὲ δὴ σῶμα ὃν σώματι κεκρᾶσθαι ὅλον δι' ὅλων, ὡς ὅπου ἂν ἢ θάτερον, καὶ θάτερον εἶναι, ἴσον ὄγκων ἀμφοτέρων καὶ τόπον κατεχόντων, καὶ μηδεμίαν αὔξην γεγονέναι ἐπεμβληθέντος τοῦ ἑτέρου, οὐδὲν ἀπολείπει ὃ μὴ τέμνη. Οὐ γὰρ κατὰ μεγάλα μέρη παραλλάξ ἢ κρᾶσις - οὕτω γὰρ φησι <παράθεσις> ἔσεσθαι - διεληλυθὸς δὲ διὰ παντός τὸ ἐπεμβληθὲν, ἔτι εἰ σμικρότερον - ὅπερ ἀδύνατον, τὸ ἔλαττον ἴσον γενέσθαι τῷ μείζονι - ἀλλ' οὖν διεληλυθὸς πᾶν τέμνη κατὰ πᾶν: ἀνάγκη τοίνυν, εἰ καθ' ὅτιοῦν σημείον καὶ μὴ μεταξὺ σῶμα ἔσται ὃ μὴ τέμνηται, εἰς σημεία τὴν διαίρεσιν τοῦ σώματος γεγονέναι, ὅπερ ἀδύνατον. Εἰ δέ, ἀπίρου τῆς τομῆς οὕσης - ὃ γὰρ ἂν λάβης σῶμα, διαιρετόν ἐστιν - οὐ δυνάμει μόνον, ἐνεργεῖα δὲ τὰ ἄπειρα ἔσται. Οὐ τοίνυν ὅλον δι' ὅλου χωρεῖν δυνατὸν τὸ σῶμα: ἢ δὲ ψυχὴ δι' ὅλων: ἀσώματος ἄρα.

(4, 7, 10) Τὸ δὲ καὶ φύσιν μὲν προτέραν τὸ αὐτὸ πνεῦμα λέγειν, ἐν δὲ ψυχρῷ γενομένην καὶ στομωθεῖσαν ψυχὴν γίνεσθαι λεπτοτέραν ἐν ψυχρῷ γιγνομένην - ὃ δὴ καὶ αὐτὸ ἄτοπον: πολλὰ γὰρ ζῶα ἐν θερμῷ γίγνεται καὶ ψυχὴν ἔχει οὐ ψυχθεῖσαν - ἀλλ' οὖν φασὶ γε προτέραν φύσιν ψυχῆς εἶναι κατὰ συντυχίας τὰς ἔξω γιγνομένης. Συμβαίνει οὖν αὐτοῖς τὸ χεῖρον πρῶτον ποιεῖν καὶ πρὸ τούτου ἄλλο ἔλαττον, ἣν λέγουσιν ἔξιν, ὃ δὲ νοῦς ὑστάτος ἀπὸ τῆς ψυχῆς δηλονότι γεγόμενος. Ἡ εἰ πρὸ πάντων νοῦς, ἐφεξῆς ἔδει ψυχὴν ποιεῖν, εἴτα φύσιν, καὶ αἰεὶ τὸ ὑστερον χεῖρον, ἥπερ πέφυκεν. Εἰ οὖν καὶ ὁ θεὸς αὐτοῖς κατὰ τὸν νοῦν ὑστερος καὶ γεννητὸς καὶ ἐπακτὸν τὸ νοεῖν ἔχων, ἐνδέχοιτο ἂν μηδὲ ψυχὴν μηδὲ νοῦν μηδὲ θεὸν εἶναι. Εἰ τὸ δυνάμει, μὴ ὄντος

πρότερον τοῦ ἐνεργεία καὶ νοῦ, γένοιτο, οὐδὲ ἦξει εἰς ἐνέργειαν. Τί γὰρ ἔσται τὸ ἄγον μὴ ὄντος ἑτέρου παρ αὐτὸ προτέρου; Εἰ δ αὐτὸ ἄξει εἰς ἐνέργειαν, ὅπερ ἄτοπον, ἀλλὰ βλέπον γε πρὸς τι ἄξει, ὃ οὐ δυνάμει, ἐνεργεία δὲ ἔσται. Καίτοι τὸ αἰεὶ μένειν τὸ αὐτὸ εἶπερ τὸ δυνάμει ἔξει, καθ' ἑαυτὸ, εἰς ἐνέργειαν ἄξει, καὶ τοῦτο κρεῖττον ἔσται τοῦ δυναμένου οἷον ὄρεκτὸν ὃν ἐκείνου. Πρότερον ἄρα τὸ κρεῖττον καὶ ἑτέραν φύσιν ἔχον σώματος καὶ ἐνεργεία ὃν αἰεὶ: πρότερον ἄρα καὶ νοῦς καὶ ψυχὴ φύσεως. Οὐκ ἄρα οὕτως ψυχὴ ὡς πνεῦμα οὐδ ὡς σῶμα. Ἄλλ ὅτι μὲν μὴ σῶμα λέγοιτ' ἂν, καὶ εἴρηται καὶ ἄλλοις ἕτερα, ἱκανὰ δὲ καὶ ταῦτα.

(4, 7, 9) Ἐπεὶ δὲ ἄλλης φύσεως, δεῖ ζητεῖν, τίς αὕτη. Ἄρ οὖν ἕτερον μὲν σώματος, σώματος δέ τι, οἷον ἄρμονία; Τοῦτο γὰρ ἄρμονίαν τῶν ἀμφὶ Πυθαγόραν λεγόντων ἕτερον τρόπον ᾤθησαν αὐτὸ τοιοῦτόν τι εἶναι οἷον καὶ ἡ περὶ χορδαῶς ἄρμονία. Ὡς γὰρ ἐνταῦθα ἐντεταμένων τῶν χορδῶν ἐπιγίνεται τι οἷον πάθημα ἐπ αὐταῖς, ὃ λέγεται ἄρμονία, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοῦ ἡμετέρου σώματος ἐν κράσει ἀνομοίων γινομένου τὴν ποίαν κράσιν ζωὴν τε ἐργάζεσθαι καὶ ψυχὴν οὔσαν τὸ ἐπὶ τῇ κράσει πάθημα. Ὅτι δὲ ἀδύνατον, πολλὰ ἤδη πρὸς ταύτην τὴν δόξαν εἴρηται: καὶ γάρ, ὅτι τὸ μὲν πρότερον ἢ ψυχὴ, ἢ δ ἄρμονία ὕστερον, καὶ ὡς τὸ μὲν ἄρχει τε καὶ ἐπιστατεῖ τῷ σώματι καὶ μάχεται πολλαχῆ, ἄρμονία δὲ οὐκ ἂν οὔσα ταῦτα ποιῶι, καὶ ὡς τὸ μὲν οὐσία, ἢ δ ἄρμονία οὐκ οὐσία, καὶ ὅτι ἡ κράσις τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν συνέσταμεν, ἐν λόγῳ οὔσα ὑγεία ἂν εἴη, καὶ ὅτι καθ' ἕκαστον μέρος ἄλλως κραθὲν εἴη ἂν ψυχὴ ἕτερα, ὥστε πολλαῖς εἶναι, καὶ τὸ δὴ μέγιστον, ὡς ἀνάγκη πρὸ τῆς ψυχῆς ταύτης ἄλλην ψυχὴν εἶναι τὴν ποιούσαν τὴν ἄρμονίαν ταύτην, οἷον ἐπὶ τῶν ὀργάνων τὸν μουσικὸν τὸν ἐντιθέντα ταῖς χορδαῖς τὴν ἄρμονίαν λόγον ἔχοντα παρ αὐτῶ, καθ' ὃν ἀρμόσει. Οὔτε γὰρ ἐκεῖ αἱ χορδαὶ παρ αὐτῶν οὔτ' ἐνταῦθα τὰ σώματα ἑαυτὰ εἰς ἄρμονίαν ἄγειν δυνήσεται. Ὁλως δὲ καὶ οὗτοι ἐξ ἀψύχου ἔμψυχα ποιῶσι καὶ [τὰ] ἐξ ἀτάκτων κατὰ συντυχίαν τεταγμένα, καὶ τὴν τάξιν οὐκ ἐκ τῆς ψυχῆς, ἀλλ αὐτὴν ἐκ τῆς αὐτομάτου τάξεως τὴν ὑπόστασιν εἰληφέναι. Τοῦτο δὲ οὔτε ἐν τοῖς κατὰ μέρος οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις δυνατὸν γενέσθαι. Οὐκ ἄρα ἡ ψυχὴ ἄρμονία.

(4, 7, 10) Τὸ δὲ τῆς ἐντελεχείας ὧδ ἂν τις ἐπισκέψαιτο, πῶς περὶ ψυχῆς λέγεται: τὴν ψυχὴν φασιν ἐν τῷ συνθέτῳ εἶδος τάξιν ὡς πρὸς ὕλην τὸ σῶμα ἔμψυχον [ὄν] ἔχειν, σώματος δὲ οὐ παντὸς εἶδος οὐδὲ ἢ σῶμα, ἀλλὰ φυσικοῦ <ὀργανικοῦ δυνάμει ζωὴν ἔχοντος>. Εἰ μὲν οὖν ἢ παραβέβληται ὡμοίωται, ὡς μορφὴ ἀνδριάντος πρὸς χαλκόν,

καὶ διαιρουμένου τοῦ σώματος συμμερίζεσθαι τὴν ψυχὴν, καὶ ἀποκοπτομένου τινὸς μέρους μετὰ τοῦ ἀποκοπέντος ψυχῆς μόριον εἶναι, τὴν τε ἐν τοῖς ὕπνοις ἀναχώρησιν μὴ γίνεσθαι, εἴπερ δεῖ προσφυᾶ τὴν ἐντελέχειαν οὗ ἔστιν εἶναι, τὸ δ' ἀληθές, μηδὲ ὕπνον γίνεσθαι: καὶ μὴν ἐντελεχείας οὕσης οὐδὲ ἐναντίωσιν λόγου πρὸς ἐπιθυμίας, ἐν δὲ καὶ ταῦτὸν δι' ὅλου πεπονθέναι τὸ πᾶν οὐ διαφωνοῦν ἑαυτῷ. Αἰσθήσεις δὲ μόνον δυνατὸν ἴσως γίνεσθαι, ταῖς δὲ νοήσεις ἀδύνατον. Διὸ καὶ αὐτοὶ ἄλλην ψυχὴν ἢ νοῦν εἰσάγουσιν, ὃν ἀθάνατον τίθενται. Τὴν οὖν λογιζομένην ψυχὴν ἄλλως ἐντελέχειαν ἢ τοῦτον τὸν τρόπον ἀνάγκη εἶναι, εἰ δεῖ τῷ ὀνόματι τούτῳ χρῆσθαι. Οὐδ' ἡ αἰσθητική, εἴπερ καὶ αὕτη τῶν αἰσθητῶν ἀπόντων τοὺς τύπους ἔχει, αὐτοὺς οὐ μετὰ τοῦ σώματος ἄρα ἔξει: εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἐνέσσονται ὡς μορφαὶ καὶ εἰκόνες: ἀλλ' ἀδύνατον ἄλλους δέχεσθαι, εἰ οὕτως ἐνεῖεν. Οὐκ ἄρα ὡς ἀχώριστος ἐντελέχεια. Καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἐπιθυμοῦν, μὴ σιτιῶν μηδὲ ποτῶν ἀλλ' ἄλλων παρὰ τὰ τοῦ σώματος, οὐδ' αὐτὸ ἀχώριστος ἐντελέχεια. Λοιπὸν δὲ τὸ φυτικὸν ἂν εἴη, ὃ ἀμφισβήτησιν ἂν δόξειεν ἔχειν, μὴ τοῦτον τὸν τρόπον ἐντελέχεια ἀχώριστος ἦ. Ἄλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται οὕτως ἔχον. Εἰ γὰρ ἡ ἀρχὴ παντὸς φυτοῦ περὶ τὴν ῥίζαν καὶ αἰαινομένου τοῦ ἄλλου σώματος περὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὰ κάτω ἐν πολλοῖς τῶν φυτῶν ἢ ψυχῆ, δῆλον ὅτι ἀπολιποῦσα τὰ ἄλλα μέρη εἰς ἓν τι συνεστάλη: οὐκ ἄρα ἦν ἐν τῷ ὅλῳ ὡς ἀχώριστος ἐντελέχεια. Καὶ γὰρ αὐτὸ ἔστι πρὶν αὐξηθῆναι τὸ φυτὸν ἐν τῷ ὀλίγῳ ὄγκῳ. Εἰ οὖν καὶ εἰς ὀλίγον ἔρχεται ἐκ μείζονος φυτοῦ καὶ ἐξ ὀλίγου ἐπὶ πᾶν, τί κωλύει καὶ ὅλως χωρίζεσθαι; Πῶς δ' ἂν καὶ ἀμερῆς οὔσα μεριστοῦ τοῦ σώματος ἐντελέχεια γένοιτο; Ἡ τε αὕτη ψυχὴ ἐξ ἄλλου ζώου ἄλλου γίνεται: πῶς οὖν ἢ τοῦ προτέρου τοῦ ἐφεξῆς ἂν γένοιτο, εἰ ἦν ἐντελέχεια ἐνός; Φαίνεται δὲ τοῦτο ἐκ τῶν μεταβαλλόντων ζώων εἰς ἄλλα ζῶα. Οὐκ ἄρα τῷ εἶδος εἶναι τινος τὸ εἶναι ἔχει, ἀλλ' ἔστιν οὐσία οὐ παρὰ τὸ ἐν σώματι ἰδρῦσθαι τὸ εἶναι λαμβάνουσα, ἀλλ' οὔσα πρὶν καὶ τοῦδε γενέσθαι, οἷον ζώου οὐ τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν γεννήσει. Τίς οὖν οὐσία αὐτῆς; Εἰ δὲ μήτε σῶμα, μήτε πάθος σώματος, πρᾶξις δὲ καὶ ποίησις, καὶ πολλὰ καὶ ἐν αὐτῇ καὶ ἐξ αὐτῆς, οὐσία παρὰ τὰ σώματα οὔσα ποία τίς ἔστιν; Ἡ δῆλον ὅτι ἦν φαμεν ὄντως οὐσίαν εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ γένεσις, ἀλλ' οὐκ οὐσία, πᾶν τὸ σωματικὸν εἶναι λέγοιτ' ἂν, <γινόμενον καὶ ἀπολλύμενον, ὄντως δὲ οὐδέποτε ὄν>, μεταλήψει δὲ τοῦ ὄντος σῶζόμενον, καθόσον ἂν αὐτοῦ μεταλαμβάνη.

(4, 7, 9) Ἡ δὲ ἑτέρα φύσις, ἢ παρ' αὐτῆς ἔχουσα τὸ εἶναι, πᾶν τὸ ὄντως ὄν, ὃ οὔτε γίνεται οὔτε ἀπόλλυται: ἢ τὰ

άλλα πάντα οίχησεται, καὶ οὐκ ἂν ὕστερον γένοιτο τούτου ἀπολωλότης, ὃ παρέχει αὐτοῖς σωτηρίαν, τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷδε τῷ παντὶ διὰ ψυχῆς σωζομένῳ καὶ κεκοσμημένῳ. <Ἀρχή> γὰρ <κινήσεως> ἦδε χορηγοῦσα τοῖς ἄλλοις κινήσιν, αὐτὴ δὲ ἐξ ἑαυτῆς κινουμένη, καὶ ζωὴν τῷ ἐμψύχῳ σώματι διδοῦσα, αὐτὴ δὲ παρ ἑαυτῆς ἔχουσα, ἦν οὔποτε ἀπόλλυσιν, ἅτε παρ ἑαυτῆς ἔχουσα. Οὐ γὰρ δὴ πάντα ἐπακτῷ ζωῇ χρῆται: ἢ εἰς ἀπειρον εἶσιν: ἀλλὰ δεῖ τινα φύσιν πρῶτως ζῶσαν εἶναι, ἦν ἀνώλεθρον καὶ ἀθάνατον εἶναι δεῖ ἐξ ἀνάγκης, ἅτε ἀρχὴν ζωῆς καὶ τοῖς ἄλλοις οὔσαν. Ἐνθα δὴ καὶ τὸ θεῖον ἅπαν καὶ τὸ μακάριον ἰδρῦσθαι δεῖ ζῶν παρ αὐτοῦ καὶ ὄν παρ αὐτοῦ, πρῶτως ὄν καὶ ζῶν πρῶτως, μεταβολῆς κατ οὐσίαν ἄμοιρον, οὔτε γινόμενον οὔτε ἀπολλύμενον. Πόθεν γὰρ ἂν καὶ γένοιτο, ἢ εἰς τί ἀπόλοιτο; Καὶ εἰ δεῖ ἐπαληθεύειν τὴν τοῦ ὄντος προσηγορίαν, αὐτὸ οὐ ποτὲ μὲν εἶναι, ποτὲ δὲ οὐκ εἶναι δεήσει. Ὡς καὶ τὸ λευκόν, αὐτὸ τὸ χρῶμα, οὐ ποτὲ μὲν λευκόν, ποτὲ δὲ οὐ λευκόν: εἰ δὲ καὶ ὄν ἦν τὸ λευκὸν μετὰ τοῦ λευκὸν εἶναι, ἦν ἂν ἀεὶ: ἀλλὰ μόνον ἔχει τὸ λευκόν. Ὡς δὲ ἂν τὸ ὄν ἦ παρὸν παρ αὐτοῦ καὶ πρῶτως, ὄν ἀεὶ ἔσται. Τοῦτο τοίνυν τὸ ὄν πρῶτως καὶ ἀεὶ ὄν οὐχὶ νεκρόν, ὡσπερ λίθον ἢ ζύλον, ἀλλὰ ζῶν εἶναι δεῖ, καὶ ζωῇ καθαρά κεχρησθαι, ὅσον ἂν αὐτοῦ μένη μόνον: ὃ δὲ ἂν συμμιχθῆ χειρόνι, ἐμπόδιον μὲν ἔχειν πρὸς τὰ ἄριστα - οὔτι γε μὴν τὴν αὐτοῦ φύσιν ἀπολωλέναι - ἀναλαβεῖν δὲ <τὴν ἀρχαίαν κατάστασιν> ἐπὶ τὰ αὐτοῦ ἀναδραμόν.

(4, 7, 10) Ὅτι δὲ τῇ θειοτέρᾳ φύσει συγγενῆς ἢ ψυχὴ καὶ τῇ αἰδίῳ, δῆλον μὲν ποιεῖ καὶ τὸ μὴ σῶμα αὐτὴν δεδεῖχθαι. Καὶ μὴν οὐδὲ σχῆμα ἔχει οὐδὲ χρῶμα ἀναφῆς τε. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶνδε ἔστι δεικνύναι. Ὁμολογουμένου δὴ ἡμῖν παντὸς τοῦ θείου καὶ τοῦ ὄντως ὄντος ζωῇ ἀγαθῇ κεχρησθαι καὶ ἔμφρονι, σκοπεῖν δεῖ τὸ μετὰ τοῦτο ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, οἷόν ἐστι τὴν φύσιν. Λάβωμεν δὲ ψυχὴν μὴ τὴν ἐν σώματι ἐπιθυμίας ἀλόγους καὶ θυμοῦς προσλαβοῦσαν καὶ πάθη ἄλλα ἀναδεξαμένην, ἀλλὰ τὴν ταῦτα ἀποτριψαμένην καὶ καθόσον οἷόν τε μὴ κοινωνοῦσαν τῷ σώματι. Ἦτις καὶ δῆλον ποιεῖ, ὡς προσθῆται τὰ κακὰ τῇ ψυχῇ καὶ ἄλλοθεν, καθηραμένη δὲ αὐτῇ ἐνυπάρχει τὰ ἄριστα, φρόνησις καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ, οἰκεία ὄντα. Εἰ οὖν τοιοῦτον ἢ ψυχὴ, ὅταν ἐφ ἑαυτὴν ἀνέλθῃ, πῶς οὐ τῆς φύσεως ἐκείνης, οἷαν φαμέν τὴν τοῦ θείου καὶ αἰδίου παντὸς εἶναι; Φρόνησις γὰρ καὶ ἀρετὴ ἀληθῆς θεῖα ὄντα οὐκ ἂν ἐγγένοιτο φαύλῳ τινὶ καὶ θνητῷ πράγματι, ἀλλ ἀνάγκη θεῖον τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἅτε θείων μετὸν αὐτῷ διὰ συγγένειαν καὶ τὸ ὁμοούσιον. Διὸ καὶ ὅστις τοιοῦτος

ἡμῶν ὀλίγον ἂν παραλλάττοι τῶν ἄνω τῆ ψυχῆ αὐτῆ
 μόνον τοῦτο, ὅσον ἐστὶν ἐν σώματι, ἐλαττούμενος. Διὸ
 καί, εἰ πᾶς ἄνθρωπος τοιοῦτος ἦν, ἢ πλήθος τι τοιαύταις
 ψυχαῖς κεχρημένον, οὐδεὶς οὕτως ἦν ἀπιστος, ὡς μὴ πισ-
 τεύειν τὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῖς πάντη ἀθάνατον εἶναι. Νῦν
 δὲ πολλαχῶς λελωβημένην τὴν ἐν τοῖς πλείστοις ψυχὴν
 ὀρώντες οὔτε ὡς περὶ θείου οὔτε ὡς περὶ ἀθανάτου
 χρήματος διανοοῦνται. Δεῖ δὲ τὴν φύσιν ἑκάστου σκοπεῖ-
 σθαι εἰς τὸ καθαρὸν αὐτοῦ ἀφορῶντα, ἐπεὶ περ τὸ προσ-
 τεθὲν ἐμπόδιον αἰεὶ πρὸς γνῶσιν τοῦ ᾧ προσετέθη γίγνε-
 ται. Σκόπει δὴ ἀφελῶν, μᾶλλον δὲ ὁ ἀφελῶν ἑαυτὸν ἰδέτω
 καὶ πιστεύσει ἀθάνατος εἶναι, ὅταν ἑαυτὸν θεάσῃται ἐν
 τῷ νοητῷ καὶ ἐν τῷ καθαρῷ γεγεννημένον. Ὁψεται γὰρ
 νοῦν ὀρώντα οὐκ αἰσθητὸν τι οὐδὲ τῶν θνητῶν τούτων,
 ἀλλὰ αἰδίῳ τὸ αἰδίων κατανοοῦντα, πάντα τὰ ἐν τῷ
 νοητῷ, κόσμον καὶ αὐτὸν νοητὸν καὶ φωτεινὸν γεγενη-
 μένον, ἀληθεῖα καταλαμπόμενον τῆ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ
 πᾶσιν ἐπιλάμπει τοῖς νοητοῖς ἀλήθειαν: ὡς πολλάκις
 αὐτῷ δόξαι τοῦτο δὴ καλῶς εἰρησθαι: <χαίρετ, ἐγὼ
 δ ὑμῖν θεὸς ἄμβροτος> πρὸς τὸ θεῖον ἀναβὰς καὶ τὴν
 πρὸς αὐτὸ ὁμοίτητα ἀτενίσας. Εἰ δ ἡ κάθαρσις ποιεῖ ἐν
 γνῶσει τῶν ἀρίστων εἶναι, καὶ αἰ ἐπιστῆμαι ἔνδον οὔσαι
 ἀναφαίνονται, αἰ δὴ καὶ ὄντως ἐπιστῆμαί εἰσιν. Οὐ γὰρ
 δὴ ἔξω που δραμοῦσα ἡ ψυχὴ <σφροσύνην καθορᾶ> καὶ
 <δικαιοσύνην>, ἀλλ αὐτὴ παρ αὐτῆ ἐν τῇ κατανοήσει
 ἑαυτῆς καὶ τοῦ ὃ πρότερον ἦν ὡσπερ ἀγάλματα ἐν αὐτῇ
 ἰδρυμένα ὀρῶσα οἷα ὑπὸ χρόνου ἰοῦ πεπληρωμένα καθαρὰ
 ποιησαμένη: οἷον εἰ χρυσὸς ἔμψυχος εἴη, εἴτα ἀποκρουσά-
 μενος ὅσον γερῶν ἐν αὐτῷ, ἐν ἀγνοίᾳ πρότερον ἑαυτοῦ ὦν,
 ὅτι μὴ χρυσὸν εὔρα, τότε δὴ αὐτὸν ἤδη τοῦ χρήματος
 θαυμάσειεν ὀρῶν μεμονωμένον, καὶ ὡς οὐδὲν ἄρα ἔδει
 αὐτῷ κάλλους ἐπακτοῦ ἐνθυμοῖτο, αὐτὸς κρατιστεύων, εἴ
 τις αὐτὸν ἐφ ἑαυτοῦ ἐώη εἶναι.

(4, 7, 11) Περὶ τοιοῦτου χρήματος τίς ἂν ἀμφισβητοίη νοῦν
 ἔχων, ὡς οὐκ ἀθάνατον; Ὡς πάρεστι μὲν ἐξ ἑαυτοῦ ζωὴ,
 ἦν οὐχ οἷόν τε ἀπολέσθαι: πῶς γὰρ οὐκ ἐπίκτητόν γε
 οὔσαν οὐδ αὖ οὕτως ἔχουσαν, ὡς τῷ πυρὶ ἢ θερμότης
 πάρεστι; Λέγω δὲ οὐχ ὡς ἐπακτὸν ἢ θερμότης τῷ πυρὶ,
 ἀλλ ὅτι, εἰ καὶ μὴ τῷ πυρὶ, ἀλλὰ τῇ ὑποκειμένῃ τῷ πυρὶ
 ὕλη. Ταύτη γὰρ καὶ διαλύεται τὸ πῦρ. Ἡ δὲ ψυχὴ οὐχ
 οὕτω τὴν ζωὴν ἔχει, ὡς ὕλην μὲν οὔσαν ὑποκεῖσθαι,
 ζωὴν δὲ ἐπ αὐτῇ γενομένην τὴν ψυχὴν ἀποδεῖξαι. Ἡ γὰρ
 οὐσία ἐστὶν ἡ ζωὴ, καὶ ἐστὶν οὐσία ἡ τοιαύτη παρ αὐτῆς
 ζῶσα - ὅπερ ἐστίν, ὃ ζητοῦμεν, ἡ ψυχὴ - καὶ τοῦτο ἀθάνατον
 ὁμολογοῦσιν, ἢ ἀναλύσουσιν ὡς σύνθετον καὶ τοῦτο πάλιν,
 ἕως ἂν εἰς ἀθάνατον ἔλθωσι παρ αὐτοῦ κινούμενον, ᾧ μὴ

θέμις θανάτου μοῖραν δέχεσθαι. Ἡ πάθος ἐπακτὸν τῇ ὕλῃ λέγοντες τὴν ζωὴν, παρ' οὗτου τοῦτο τὸ πάθος ἐλήλυθεν εἰς τὴν ὕλην, αὐτὸ ἐκεῖνο ἀναγκασθήσονται ὁμολογεῖν ἀθάνατον εἶναι, ἀδεκτὸν ὄν τοῦ ἐναντίου ᾧ ἐπιφέρει. Ἀλλὰ γὰρ ἐστὶ μία φύσις ἐνεργεία ζῶσα.

(4, 7, 12) Ἐτι εἰ πᾶσαν ψυχὴν φήσουσι φθαρτὴν, πάλαι ἂν ἔδει πάντα ἀπολωλέναι: εἰ δὲ τὴν μὲν, τὴν δ' οὐ, οἷον τὴν τοῦ παντὸς ἀθάνατον εἶναι, τὴν δ' ἡμετέραν μὴ, λεκτέον αὐτοῖς τὴν αἰτίαν. Ἀρχὴ τε γὰρ κινήσεως ἑκατέρα, καὶ ζῆ παρ' αὐτῆς ἑκατέρα, καὶ τῶν αὐτῶν τῷ αὐτῷ ἐφάπτεται νοῦσα τὰ τε ἐν τῷ οὐρανῷ τὰ τε οὐρανοῦ ἐπέκεινα καὶ πᾶν ὃ ἐστὶ κατ' οὐσίαν ζητοῦσα καὶ μέχρι τῆς πρώτης ἀρχῆς ἀναβαίνουσα. Ἡ τε δὴ παρ' αὐτῆς ἐκ τῶν ἐν αὐτῇ θεαμάτων κατανόησις αὐτοεκάστου καὶ ἐξ ἀναμνήσεως γιγνομένη πρὸ σώματός τε αὐτῇ δίδωσι τὸ εἶναι καὶ αἰδίους ἐπιστήμαις κεχρημένην αἰδίων καὶ αὐτὴν εἶναι. Πᾶν τε τὸ λυόμενον σύνθεσιν εἰς τὸ εἶναι εἰληφὸς ταύτη διαλύεσθαι πέφυκεν, ἥ συνετέθη. Ψυχὴ δὲ μία καὶ ἀπλῆ ἐνεργεία οὔσα ἐν τῷ ζῆν φύσις: οὐ τοίνυν ταύτη φθαρθήσεται. Ἀλλ' ἄρα μερισθεῖσα κερματιζομένη ἀπόλοιτο ἂν.

Ἀλλ' οὐκ ὄγκος τις οὐδὲ ποσόν, ὡς ἐδείχθη, ἡ ψυχὴ.

Ἀλλ' ἀλλοιωθεῖσα ἤξει εἰς φθοράν. Ἀλλ' ἡ ἀλλοίωσις φθείρουσα τὸ εἶδος ἀφαιρεῖ, τὴν δὲ ὕλην ἑᾶ: τοῦτο δὲ συνθέτου πάθος. Εἰ οὖν κατὰ μηδὲν τούτων οἷόν τε φθείρεσθαι, ἀφθαρτον εἶναι ἀνάγκη.

(4, 7, 13) Πῶς οὖν τοῦ νοητοῦ χωριστοῦ ὄντος ἡδε εἰς σῶμα ἔρχεται; Ὅτι, ὅσος μὲν νοῦς μόνος, ἀπαθὴς ἐν τοῖς νοητοῖς ζωὴν μόνον νοεράν ἔχων ἐκεῖ αἰεὶ μένει - οὐ γὰρ ἐνὶ ὄρμῃ οὐδ' ὄρεξις - ὁ δ' ἂν ὄρεξιν προσλάβῃ ἐφεξῆς ἐκείνῳ τῷ νῷ ὄν, τῇ προσθήκῃ τῆς ὀρέξεως οἷον πρόεισιν ἤδη ἐπιπλέον καὶ κοσμεῖν ὀρεγόμενον καθ' ἓν νῷ εἶδεν, ὡσπερ κυοῦν ἀπ' αὐτῶν καὶ ὠδίνον γεννῆσαι, ποιεῖν σπεύδει καὶ δημιουργεῖ. Καὶ τῇ σπουδῇ ταύτη περὶ τὸ αἰσθητὸν τεταμένη, μετὰ μὲν πάσης τῆς τῶν ὅλων ψυχῆς ὑπερέχουσα τοῦ διοικουμένου εἰς τὸ ἔξω καὶ τοῦ παντὸς συνεπιμελουμένη, μέρος δὲ διοικεῖν βουληθεῖσα μονουμένη καὶ ἐν ἐκείνῳ γιγνομένη, ἐν ᾧ ἐστὶν, οὐχ ὅλη οὐδὲ πᾶσα τοῦ σώματος γενομένη, ἀλλὰ τι καὶ ἔξω σώματος ἔχουσα. Οὐκ οὐδὲ ὁ ταύτης νοῦς ἐμπαθὴς: αὕτη δὲ ὅτε μὲν ἐν σώματι, ὅτε δὲ σώματος ἔξω, ὀρμηθεῖσα μὲν ἀπὸ τῶν πρώτων, εἰς δὲ τὰ τρίτα προελθοῦσα εἰς τὰ ἐπίταδε νοῦ, ἐνεργεῖα νοῦ μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ καὶ διὰ ψυχῆς πάντα καλῶν πληροῦντος καὶ διακοσμοῦντος, ἀθανάτου δι' ἀθανάτου, εἴπερ αἰεὶ καὶ αὐτὸς ὢν ἐστὶ δι' ἐνεργείας ἀπαύστου.

(4, 7, 14) Περὶ δὲ τῆς τῶν ἄλλων ζῶν ψυχῆς, ὅσαι μὲν αὐτῶν σφραῖσαι καὶ μέχρι θηρίων ἦκον σωματῶν, ἀνάγκη

καὶ ταύτας ἀθανάτους εἶναι. Εἰ δὲ ἔστιν ἄλλο τι εἶδος ψυχῆς, οὐκ ἄλλοθεν ἢ ἀπὸ τῆς ζώσης φύσεως δεῖ καὶ ταύτην εἶναι καὶ αὐτὴν οὖσαν ζωῆς τοῖς ζώοις αἰτίαν, καὶ δὴ καὶ τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς: ἅπασαι γὰρ ὠρμήθησαν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ζωὴν ἔχουσαι οἰκείαν ἀσώματαί τε καὶ αὐταὶ καὶ ἀμερεῖς καὶ οὐσίαι. Εἰ δὲ τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν τριμερῆ οὖσαν τῷ συνθέτῳ λυθήσεσθαι [λέγεται] καὶ ἡμεῖς φήσομεν τὰς μὲν καθαρὰς ἀπαλλαττομένας τὸ προσπλασθὲν ἐν τῇ γενέσει ἀφήσειν, τὰς δὲ τούτῳ συνέσεσθαι ἐπὶ πλείστον: ἀφειμένον δὲ τὸ χεῖρον οὐδὲ αὐτὸ ἀπολεῖσθαι, ἕως ἂν ᾗ, ὅθεν ἔχει τὴν ἀρχήν. Οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ ὄντος ἀπολείται.

(4, 7, 15) Ἄ μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἀποδείξωσ δρομένους ἔχρην λέγεσθαι, εἴρηται. Ἄ δὲ καὶ πρὸς τοὺς δρομένους πίστεως αἰσθήσει κεκρατημένης, ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς περὶ τὰ τοιαῦτα πολλῆς οὔσης ἐκλεκτόν, ἐκ τε ὧν θεοὶ ἀνεῖλον κελεύοντες μῆνιν ψυχῶν ἡδικομένων ἰλάσκεσθαι τιμὰς τε νέμειν τεθνηκόσιν ὡς ἐν αἰσθήσει οὔσι, καθὰ καὶ πάντες ἀνθρώποι ποιοῦσιν εἰς τοὺς ἀπεληλυθότας. Πολλαὶ δὲ ψυχὰὶ πρότερον ἐν ἀνθρώποις οὔσαι σωματῶν ἔξω γενόμεναι οὐκ ἀπέστησαν τοῦ εὐεργετεῖν ἀνθρώπους: αἱ δὴ καὶ μαντεῖα ἀποδειξάμεναι εἰς τε τὰ ἄλλα χρῶσαι ὠφελούσι καὶ δεικνύουσι δι αὐτῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων ψυχῶν, ὅτι μὴ εἰσιν ἀπολωλυῖαι.

(4, 8, 1) Πολλάκις ἐγειρόμενος εἰς ἑμαυτὸν ἐκ τοῦ σώματος καὶ γινόμενος τῶν μὲν ἄλλων ἔξω, ἑμαυτοῦ δὲ εἴσω, θαυμαστὸν ἡλίκον ὁρῶν κάλλος, καὶ τῆς κρείττονος μοίρας πιστεύσας τότε μάλιστα εἶναι, ζωὴν τε ἀρίστην ἐνεργήσας καὶ τῷ θεῖῳ εἰς ταῦτόν γεγενημένος καὶ ἐν αὐτῷ ἰδρυθεὶς εἰς ἐνέργειαν ἐλθὼν ἐκείνην ὑπὲρ πᾶν τὸ ἄλλο νοητὸν ἑμαυτὸν ἰδρύσας, μετὰ ταύτην τὴν ἐν τῷ θεῖῳ στάσιν εἰς λογισμὸν ἐκ νοῦ καταβαῖς ἀπορῶ, πῶς ποτε καὶ νῦν καταβαίνω, καὶ ὅπως ποτέ μοι ἐνδον ἢ ψυχὴ γεγένηται τοῦ σώματος τοῦτο οὔσα, οἷον ἐφάνη καθ' ἑαυτήν, καίπερ οὔσα ἐν σώματι. Ὁ μὲν γὰρ Ἡράκλειτος, ὃς ἡμῖν παρακελεύεται ζητεῖν τοῦτο, <ἀμοιβᾶς> τε <ἀναγκαίᾶς> τιθέμενος <ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδόν> τε <ἄνω κάτω> εἰπὼν καὶ <μεταβάλλον ἀναπαύεται> καὶ <κάματός ἐστι τοῖς αὐτοῖς μοχθεῖν καὶ ἀρχεσθαι> εἰκάζειν ἔδωκεν ἀμελήσας σαφῆ ἡμῖν ποιῆσαι τὸν λόγον, ὡς δέον ἴσως παρ αὐτῷ ζητεῖν, ὡσπερ καὶ αὐτὸς ζητήσας εὔρεν. Ἐμπεδοκλῆς τε εἰπὼν ἀμαρτανούσαις νόμον εἶναι ταῖς ψυχαῖς πεσεῖν ἐνταῦθα καὶ αὐτὸς <φυγᾶς θεόθεν> γενόμενος ἤκειν <πίσυνος μαινομένῳ νεῖκει> τοσοῦτον παρεγύμνου, ὅσον καὶ Πυθαγόρας, οἶμαι, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου ἠνίττοντο περὶ τε τούτου περὶ τε πολλῶν ἄλλων. Τῷ δὲ παρῆν καὶ διὰ ποίησιν οὐ σαφεῖ εἶναι. Λείπεται δὴ ἡμῖν ὁ θεῖος Πλάτων,

ὅς πολλά τε καὶ καλὰ περὶ ψυχῆς εἶπε περὶ τε ἀφίξεως αὐτῆς πολλαχῆ εἴρηκεν ἐν τοῖς αὐτοῦ λόγοις, ὥστε ἐλπίδα ἡμῖν εἶναι λαβεῖν παρ αὐτοῦ σαφές τι. Τί οὖν λέγει ὁ φιλόσοφος οὗτος; Οὐ ταῦτὸν λέγων πανταχῆ φανεῖται, ἵνα ἂν τις ἐκ ῥαδίας τὸ τοῦ ἀνδρὸς βούλημα εἶδεν, ἀλλὰ τὸ αἰσθητὸν πᾶν πανταχοῦ ἀτιμάσας καὶ τὴν πρὸς τὸ σῶμα κοινωνίαν τῆς ψυχῆς μεμψάμενος ἐν <δεσμῶ> τε εἶναι καὶ τεθάφθαι ἐν αὐτῷ τὴν ψυχὴν λέγει, καὶ <τὸν ἐν ἀπορρήτοις λεγόμενον λόγον μέγαν> εἶναι, ὃς <ἐν φρουρᾷ> τὴν ψυχὴν φησιν εἶναι: καὶ <τὸ σπήλαιον> αὐτῷ, ὥσπερ Ἐμπεδοκλεῖ τὸ <ἄντρον>, τόδε τὸ πᾶν - δοκῶ μοι - λέγειν, ὅπου γε <λύσιν τῶν δεσμῶν> καὶ <ἄνοδον> ἐκ τοῦ σπηλαίου τῆ ψυχῆ φησιν εἶναι τὴν <πρὸς τὸ νοητὸν> πορείαν. Ἐν δὲ Φαίδρω πτερορρύησιν αἰτίαν τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως: καὶ περίοδοι αὐτῷ ἀνελθούσας πάλιν φέρουσι τῆδε, καὶ κρίσεις δὲ καταπέμπουσιν ἄλλας ἐνταῦθα καὶ κληροὶ καὶ τύχαι καὶ ἀνάγκαι. Καὶ ἐν τούτοις ἅπασι μεμψάμενος τὴν τῆς ψυχῆς ἀφίξιν πρὸς σῶμα, ἐν Τιμαίῳ περὶ τοῦδε τοῦ παντὸς λέγων τὸν τε κόσμον ἐπαινεῖ καὶ <θεὸν> λέγει εἶναι <εὐδαίμονα> τὴν τε ψυχὴν παρὰ <ἀγαθοῦ τοῦ δημιουργοῦ> πρὸς τὸ <έννουν> τόδε τὸ πᾶν εἶναι δεδόσθαι, ἐπειδὴ ἔννουν μὲν αὐτὸ ἔδει εἶναι, ἄνευ δὲ ψυχῆς οὐχ οἶόν τε ἦν τοῦτο γενέσθαι. Ἡ τε οὖν ψυχὴ ἢ τοῦ παντὸς τούτου χάριν εἰς αὐτὸ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπέμφθη, ἢ τε ἐκάστου ἡμῶν, πρὸς τὸ τέλος αὐτὸ εἶναι: ἐπειδὴ ἔδει, ὅσα ἐν νοητῷ κόσμῳ, τὰ αὐτὰ ταῦτα γένη ζώων καὶ ἐν τῷ αἰσθητῷ ὑπάρχειν.

(4, 8, 2) Ὡστε ἡμῖν συμβαίνει περὶ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς παρ αὐτοῦ μαθεῖν ζητήσασιν ἐξ ἀνάγκης ἐφάπτεσθαι καὶ περὶ ψυχῆς ὅλως ζητῆσαι, πῶς ποτε κοινωνεῖν σώματι πέφυκε, καὶ περὶ κόσμου φύσεως οἶόν τινα δεῖ αὐτὸν τίθεσθαι, ἐν ᾧ ψυχὴ ἐνδιδαιτᾶται ἐκοῦσα εἴτε ἀναγκασθεῖσα εἴτε τις ἄλλος τρόπος: καὶ περὶ ποιητοῦ δέ, εἴτε ὀρθῶς εἴτε ὡς ἡμέτεροι ψυχαι ἴσως, ὅς ἔδει σώματα διοικούσας χεῖρω δι αὐτῶν εἴσω πολὺ δύναι, εἴπερ ἔμελλον κρατήσκειν, σκεδασθέντος μὲν ἂν ἐκάστου καὶ πρὸς τὸν οἰκείον τόπον φερομένου - ἐν δὲ τῷ παντὶ πάντα ἐν οἰκείῳ κατὰ φύσιν κεῖται - πολλῆς δὲ καὶ ὀχλώδους προνοίας δεομένων, ἅτε πολλῶν τῶν ἀλλοτρίων αὐτοῖς προσπιπτόντων αἰεὶ τε ἐνδεία συνεχόμενων καὶ πάσης βοηθείας ὡς ἐν πολλῇ δυσχερεῖα δεομένων. Τὸ δὲ τέλεόν τε ὄν καὶ ἱκανὸν καὶ αὐταρκες καὶ οὐδὲν ἔχον αὐτῷ παρὰ φύσιν βραχέος οἶον κελεύσματος δεῖται: καὶ ὡς πέφυκε ψυχὴ ἐθέλειν, ταύτῃ καὶ αἰεὶ ἔχει οὐτ ἐπιθυμίας ἔχουσα οὔτε πάσχουσα: <οὐδὲν> γὰρ <ἄπεισιν οὐδὲ πρόσσεισι>. Διὸ καὶ φησι καὶ τὴν ἡμετέραν, εἰ μετ ἐκείνης

γένοιτο τελέας, τελεωθείσαν καὶ αὐτὴν <μετεωροπορεῖν καὶ πάντα τὸν κόσμον διοικεῖν>, ὅτε ἀφίσταται εἰς τὸ μὴ ἐντὸς εἶναι τῶν σωμάτων μηδέ τινος εἶναι, τότε καὶ αὐτὴν ὡσπερ τὴν τοῦ παντὸς συνδιοικήσειν ῥαδίως τὸ πᾶν, ὡς οὐ κακὸν ὄν ψυχῇ ὁπωσοῦν σώματι παρέχειν τὴν τοῦ εὖ δύναμιν καὶ τοῦ εἶναι, ὅτι μὴ πᾶσα πρόνοια τοῦ χείρονος ἀφαιρεῖ τὸ ἐν τῷ ἀρίστῳ τὸ προνοοῦν μένειν. Διττὴ γὰρ ἐπιμέλεια παντός, τοῦ μὲν καθόλου κελεύσει κοσμοῦντος ἀπράγμονι ἐπιστασία βασιλικῇ, τὸ δὲ καθέκαστα ἤδη αὐτουργῶ τινι ποιήσει συναφῆ τῇ πρὸς τὸ πραττόμενον τὸ πράττον τοῦ πραττομένου τῆς φύσεως ἀναπιμπλάσα. Τῆς δὲ θείας ψυχῆς τοῦτον τὸν τρόπον τὸν οὐρανὸν ἅπαντα διοικεῖν ἀεὶ λεγομένης, ὑπερεχούσης μὲν τῷ κρείττονι, δύναμιν δὲ τὴν ἐσχάτην εἰς τὸ εἶσω πεμπούσης, αἰτίαν μὲν ὁ θεὸς οὐκ ἂν ἔτι λέγοιτο ἔχειν τὴν τοῦ τὴν ψυχὴν τοῦ παντὸς ἐν χείρονι πεποιηκέναι, ἢ τε ψυχὴ οὐκ ἀπεστέρηται τοῦ κατὰ φύσιν ἐξ αἰδίου τοῦτ ἔχουσα καὶ ἔξουσα αἰεὶ, ὃ μὴ οἶόν τε παρὰ φύσιν αὐτῇ εἶναι, ὅπερ διηνεκῶς αὐτῇ ἀεὶ ὑπάρχει οὐποτε ἀρξάμενον. Τὰς τε τῶν ἀστέρων ψυχὰς τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸς τὸ σῶμα ἔχειν λέγων, ὡσπερ τὸ πᾶν - <ἐντίθησι> γὰρ καὶ τούτων τὰ <σώματα εἰς τὰς> τῆς ψυχῆς <περιφοράς> - ἀποσώζοι ἂν καὶ τὴν περὶ τούτους πρέπουσαν εὐδαιμονίαν. Δύο γὰρ ὄντων δι' αὐτὴν δυσχεραίνεται ἢ ψυχῆς πρὸς σῶμα κοινωνία, ὅτι τε <εμπόδιον> πρὸς τὰς νοήσεις γίγνεται, καὶ ὅτι ἡδονῶν καὶ <ἐπιθυμιῶν> καὶ λυπῶν <πίμπλησιν> αὐτὴν, οὐδέτερον τούτων ἂν γένοιτο ψυχῆ, ἥτις μὴ εἰς τὸ εἶσω ἔδου τοῦ σώματος, μηδέ τινός ἐστι, μηδὲ ἐκείνου ἐγένετο, ἀλλ' ἐκεῖνο αὐτῆς, ἐστὶ τε τοιοῦτον, οἷον μήτε τινὸς δεῖσθαι μήτε τινὶ ἐλλείπειν: ὥστε μηδὲ τὴν ψυχὴν ἐπιθυμιῶν πίμπλασθαι ἢ φόβων: οὐδὲν γὰρ δεινὸν μήποτε περὶ σώματος προσδοκήσῃ τοιοῦτου, οὔτε τις ἀσχολία νεῦσιν ποιούσα κάτω ἀπάγει τῆς κρείττονος καὶ μακαρίας θέας, ἀλλ' ἐστὶν ἀεὶ πρὸς ἐκείνοισι ἀπράγμονι δυνάμει τότε τὸ πᾶν κοσμοῦσα.

(4, 8, 3) Περὶ δὲ τῆς ἀνθρωπείας ψυχῆς, ἢ ἐν σώματι πάντα λέγεται κακοπαθεῖν καὶ ταλαιπωρεῖν ἐν ἀνοίαις καὶ ἐπιθυμίαις καὶ φόβοις καὶ τοῖς ἄλλοις κακοῖς γιγνομένη, ἢ καὶ δεσμὸς τὸ σῶμα καὶ τάφος, καὶ ὁ κόσμος αὐτῇ σπήλαιον καὶ ἄντρον, ἥντινα γνώμην οὐ διάφωνον ἔχει ἐκ τῶν αἰτιῶν οὐ τῶν αὐτῶν τῆς καθόδου, νῦν λέγωμεν. Ὀντος τοίνυν παντὸς νοῦ ἐν τῷ τῆς νοήσεως τόπῳ ὅλου τε καὶ παντός, ὄν δὲ καὶ κόσμον νοητὸν τιθέμεθα, ὄντων δὲ καὶ τῶν ἐν τούτῳ περιεχομένων νοερῶν δυνάμεων καὶ νόων τῶν καθέκαστα - οὐ γὰρ εἷς μόνος, ἀλλ' εἷς καὶ πολλοί - πολλαῖς ἔδει καὶ ψυχὰς καὶ μίαν εἶναι, καὶ ἐκ τῆς μιᾶς τὰς πολλαῖς διαφόρους, ὡσπερ ἐκ γένους ἑνὸς εἶδη τὰ μὲν ἀμείνω, τὰ

δὲ χεῖρω, νοερώτερα, τὰ δ ἦττον ἐνεργεία τοιαῦτα.
Καὶ γὰρ ἐκεῖ ἐν τῷ νῷ τὸ μὲν νοῦς περιέχων δυνάμει
τᾶλλα ὅσον ζῶον μέγα, τὰ δὲ ἐνεργεία ἕκαστον, ἃ δυνάμει
περιείχε θάτερον: ὅσον εἰ πόλις ἔμψυχος ἦν περιεκτικὴ
ἐμψύχων ἄλλων, τελειότερα μὲν [ἦ] πόλεως καὶ δυνατω-
τέρα, οὐδὲν μὴν ἐκώλυε τῆς αὐτῆς φύσεως εἶναι καὶ τὰς
ἄλλας. Ἡ ὡς ἐκ τοῦ παντός πυρός τὸ μὲν μέγα, τὸ
δὲ μικρὰ πυρὰ εἶη: ἔστι δὲ ἡ πᾶσα οὐσία ἡ τοῦ παντός
πυρός, μᾶλλον δὲ ἀφ ἧς καὶ ἡ τοῦ παντός. Ψυχῆς δὲ
ἔργον τῆς λογικώτερης νοεῖν μὲν, οὐ τὸ νοεῖν δὲ μόνον: τί
γὰρ ἂν καὶ νοῦ διαφέροι; Προσλαβοῦσα γὰρ τῷ νοερᾷ εἶναι
καὶ ἄλλο, καθὸ νοῦς οὐκ ἔμεινεν: ἔχει τε ἔργον καὶ
αὐτῆ, εἶπερ πᾶν, ὃ ἐὰν ἦ τῶν νοητῶν. Βλέπουσα δὲ
πρὸς μὲν τὸ πρὸ ἑαυτῆς νοεῖ, εἰς δὲ ἑαυτὴν τὸ μετ αὐτὴν
[ὃ] κοσμεῖ τε καὶ διοικεῖ καὶ ἄρχει αὐτοῦ: ὅτι μὴδὲ οἷόν τε
ἦν στήναι τὰ πάντα ἐν τῷ νοητῷ, δυναμένου ἐφεξῆς καὶ
ἄλλου γενέσθαι ἐλάττονος μὲν, ἀναγκαίου δὲ εἶναι, εἶπερ
καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ.

(4, 8, 4) Τὰς δὴ καθέκαστα ψυχὰς ὁρέξει μὲν νοερᾷ χρωμένους
ἐν τῇ ἐξ οὗ ἐγένοντο πρὸς αὐτὸ ἐπιστροφῆ, δύνάμιν δὲ καὶ
εἰς τὸ ἐπὶ τὰδε ἐχούσας, οἷα περ φῶς ἐξηρητημένον μὲν
κατὰ τὰ ἄνω ἡλίου, τῷ δὲ μετ αὐτὸ οὐ φθονοῦν τῆς
χορηγίας, ἀπήμονας μὲν εἶναι μετὰ τῆς ὅλης μενούσας
ἐν τῷ νοητῷ, ἐν οὐρανῷ δὲ μετὰ τῆς ὅλης συνδιοικεῖν
ἐκεῖνη, οἷα οἱ βασιλεῖ τῶν πάντων κρατοῦντι συνόντες
συνδιοικοῦσιν ἐκείνῳ οὐ καταβαίνοντες οὐδ αὐτοὶ ἀπὸ
τῶν βασιλείων τόπων: καὶ γὰρ εἰσιν ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ
τότῃ. Μεταβάλλουσα δὲ ἐκ τοῦ ὅλου εἰς τὸ μέρος τε
εἶναι καὶ ἑαυτῶν καὶ ὅσον κάμνουσαι τὸ σὺν ἄλλῳ εἶναι
ἀναχωροῦσιν εἰς τὸ ἑαυτῶν ἐκάστη. Ὅταν δὴ τοῦτο διὰ
χρόνων ποιῆ φεύγουσα τὸ πᾶν καὶ τῇ διακρίσει ἀποστᾶσα
καὶ μὴ πρὸς τὸ νοητὸν βλέπη, μέρος γενομένη μονοῦταί
τε καὶ ἀσθενεῖ καὶ πολυπραγμονεῖ καὶ πρὸς μέρος βλέπει
καὶ τῷ ἀπὸ τοῦ ὅλου χωρισμῷ ἑνὸς τινος ἐπιβᾶσα καὶ τὸ
ἄλλο πᾶν φυγοῦσα, ἐλθοῦσα καὶ στραφεῖσα εἰς τὸ ἐν
ἐκεῖνο πληττόμενον ὑπὸ τῶν [ὅλων καὶ] πάντων, τοῦ τε
ὅλου ἀπέστη καὶ τὸ καθέκαστον μετὰ περιστάσεως διοικεῖ
ἐφαπτομένη ἤδη καὶ θεραπεύουσα τὰ ἔξωθεν καὶ παρούσα
καὶ δῦσα αὐτοῦ πολὺ εἰς τὸ εἶσω. Ἐνθα καὶ συμβαίνει
αὐτῇ τὸ λεγόμενον περορρυῆσαι καὶ ἐν δεσμοῖς τοῖς τοῦ
σώματος γενέσθαι ἀμαρτούση τοῦ ἀβλαβοῦς τοῦ ἐν τῇ
διοικήσει τοῦ κρείττονος, ὃ ἦν παρὰ τῇ ψυχῇ τῇ ὅλη: τὸ
δὲ πρὸ τοῦ ἦν παντελῶς ἀμεινον ἀναδραμούση: εἴληπται
οἷν πεσοῦσα καὶ πρὸς τῷ δεσμῷ οὔσα καὶ τῇ αἰσθήσει
ἐνεργοῦσα διὰ τὸ κωλύεσθαι τῷ νῷ ἐνεργεῖν καταρχάς,
τεθάφθαι τε λέγεται καὶ ἐν σπηλαίῳ εἶναι, ἐπιστραφεῖσα

δὲ πρὸς νόησιν λύεσθαι τε ἐκ τῶν δεσμῶν καὶ ἀναβαίνειν, ὅταν ἀρχὴν λάβῃ ἐξ ἀναμνήσεως <θεᾶσθαι τὰ ὄντα>: ἔχει γὰρ τι αἰεὶ οὐδὲν ἥττον ὑπερέχον τι. Γίγνονται οὖν οἷον ἀμφίβιοι ἐξ ἀνάγκης τὸν τε ἐκεῖ βίον τὸν τε ἐνταῦθα παρὰ μέρος βιοῦσαι, πλεῖον μὲν τὸν ἐκεῖ, αἱ δύνανται πλεῖον τῷ νῷ συνεῖναι, τὸν δὲ ἐνθάδε πλεῖον, αἷς τὸ ἐναντίον ἢ φύσει ἢ τύχαις ὑπῆρξεν. Ἄ δὴ ὑποδεικνύς ὁ Πλάτων ἡρέμα, ὅτε διαιρεῖ αὐτὰ ἐκ τοῦ ὑστέρου κρατῆρος καὶ μέρη ποιεῖ, τότε καὶ φησιν ἀναγκαῖον εἶναι εἰς γένεσιν ἐλθεῖν, ἐπεὶ περ ἐγένοντο μέρη τοιαῦτα. Εἰ δὲ λέγει σπεῖραι τὸν θεὸν αὐτάς, οὕτως ἀκουστέον, ὥσπερ ὅταν καὶ λέγοντα καὶ οἷον δημηγοροῦντα ποιῇ: ἃ γὰρ ἐν φύσει ἐστὶ τῶν ὄλων, ταῦτα ἢ ὑπόθεσις γεννᾷ τε καὶ ποιεῖ εἰς δεῖξιν προ-ἀγούσα ἐφεξῆς τὰ αἰεὶ οὕτω γιγνόμενά τε καὶ ὄντα.

(4, 8, 5) Οὐ τοίνυν διαφωνεῖ ἀλλήλοις ἢ τε εἰς γένεσιν σπορὰ ἢ τε εἰς τελείωσιν κἀνόδος τοῦ παντός, ἢ τε δίκη τό τε σπήλαιον, ἢ τε ἀνάγκη τό τε ἐκούσιον, ἐπεὶ περ ἔχει τὸ ἐκούσιον ἢ ἀνάγκη, καὶ τὸ ἐν κακῷ τῷ σώματι εἶναι: οὐδ' ἢ Ἐμπεδοκλέους φυγὴ ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ πλάνη οὐδ' ἢ ἀμαρτία, ἐφ' ἣ ἢ δίκη, οὐδ' ἢ Ἡρακλείτου ἀνάπαυλα ἐν τῇ φυγῇ, οὐδ' ὅλως τὸ ἐκούσιον τῆς καθόδου καὶ τὸ ἀκούσιον αὐ. Πᾶν μὲν γὰρ ἰὸν ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀκούσιον, φορᾷ γε μὴν οἰκεία ἰὸν πάσχον τὰ χεῖρω ἔχειν λέγεται τὴν ἐφ' οἷς ἐπραξε δίκην. Ὅταν δὲ ταῦτα πάσχειν καὶ ποιεῖν ἢ ἀναγκαῖον αἰδιῶς φύσεως νόμῳ, τὸ δὲ συμβαῖνον εἰς ἄλλου του χρεῖαν ἐν τῇ προσόδῳ ἀπαντᾷ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ αὐτόν, θεὸν εἴ τις λέγοι καταπέμψαι, οὐκ ἂν ἀσύμφωνος οὔτε τῇ ἀληθείᾳ οὔτε ἑαυτῷ ἂν εἴη. Καὶ γὰρ ἀφ' ἧς ἀρχῆς ἕκαστα, εἰ καὶ τὰ μεταξὺ πολλά, καὶ τὰ ἔσχατα εἰς αὐτὴν ἀναφέρεται. Διττῆς δὲ τῆς ἀμαρτίας οὔσης, τῆς μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ κατελθεῖν αἰτία, τῆς δὲ ἐπὶ τῷ ἐνθάδε γενομένην κακὰ δρᾶσαι, [δίκη] ἢ μὲν ἐστὶν αὐτὸ τοῦτο, ὃ πέπονθε κατελθεῖν, τῆς δὲ τὸ ἔλαττον εἰς σώματα ἄλλα δύναι καὶ θᾶττον ἐκ κρίσεως τῆς κατ' ἀξίαν

- ὃ δὲ θεσμῷ θείῳ γιγνόμενον διὰ τοῦ τῆς κρίσεως ὀνόματος δηλοῦται - τὸ δὲ τῆς κακίας ἄμετρον εἶδος μείζονος καὶ τῆς δίκης ἠξίωται ἐπιστάσις τινυμένων δαιμόνων. Οὕτω τοι καίπερ οὔσα θεῖον καὶ ἐκ τῶν τόπων τῶν ἄνω ἐντὸς γίνεται τοῦ σώματος καὶ θεὸς οὔσα ὁ ὑστερος ῥοπῇ αὐτεξουσίῳ καὶ αἰτία δυνάμεως καὶ τοῦ μετ' αὐτὴν κοσμήσει ὡδὶ ἔρχεται: κἂν μὲν θᾶττον φύγη, οὐδὲν βέβλαπται γνῶσιν κακοῦ προσλαβοῦσα καὶ φύσιν κακίας γνοῦσα τὰς τε δυνάμεις ἀγούσα αὐτῆς εἰς τὸ φανερόν καὶ δείξασα ἔργα τε καὶ ποιήσεις, ἃ ἐν τῷ ἀσωμάτῳ ἡρεμοῦντα μάτην τε ἂν ἦν εἰς τὸ ἐνεργεῖν αἰεὶ οὐκ ἰόντα, τὴν τε ψυχὴν αὐτὴν ἔλαθεν ἂν ἃ εἶχεν οὐκ

ἐκφανέντα οὐδὲ πρόοδον λαβόντα: εἴπερ πανταχοῦ ἡ ἐνέργεια τὴν δύναμιν ἔδειξε κρυφθεῖσαν ἂν ἀπάντη καὶ οἶον ἀφανισθεῖσαν καὶ οὐκ οὔσαν μηδέποτε ὄντως οὔσαν. Νῦν μὲν γὰρ θαῦμα ἔχει τῶν ἐνδον ἕκαστος διὰ τῆς ποικιλίας τῶν ἔξω, οἶόν ἐστιν ἐκ τοῦ τὰ γλαφυρὰ ταῦτα δρᾶσαι.

(4, 8, 6) Εἴπερ οὖν δεῖ μὴ ἐν μόνον εἶναι - ἐκέκρυπτο γὰρ ἂν πάντα μορφήν ἐν ἐκείνῳ οὐκ ἔχοντα, οὐδ' ἂν ὑπῆρχέ τι τῶν ὄντων στάντος ἐν αὐτῷ ἐκείνου, οὐδ' ἂν τὸ πλήθος ἦν ἂν τῶν ὄντων τούτων τῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς γεννηθέντων μὴ τῶν μετ' αὐτὰ τὴν πρόοδον λαβόντων, ἃ ψυχῶν εἴληχε τάξιν - τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ ψυχᾶς ἔδει μόνον εἶναι μὴ τῶν δι' αὐτὰς γενομένων φανέντων, εἴπερ ἕκαστη φύσει τοῦτο ἐνεστί τὸ μετ' αὐτὴν ποιεῖν καὶ ἐξελίττεσθαι οἶον σπέρματος ἐκ τινος ἀμεροῦς ἀρχῆς εἰς τέλος τὸ αἰσθητὸν ἰούσης, μένοντος μὲν αἰεὶ τοῦ προτέρου ἐν τῇ οἰκείᾳ ἔδρᾳ, τοῦ δὲ μετ' αὐτὸ οἶον γεννωμένου ἐκ δυνάμεως ἀφάτου, ὅση ἐν ἐκείνοις, ἦν οὐκ ἔδει στήσαι οἶον περιγράψαντα φθόνῳ, χωρεῖν δὲ αἰεὶ, ἕως εἰς ἔσχατον μέχρι τοῦ δυνατοῦ τὰ πάντα ἦκη αἰτία δυνάμεως ἀπλέτου ἐπὶ πάντα παρ' αὐτῆς πεμπούσης καὶ οὐδὲν περιδεῖν ἄμοιρον αὐτῆς δυνάμενης. Οὐ γὰρ δὴ ἦν ὃ ἐκώλυεν ὅτι οὖν ἄμοιρον εἶναι φύσεως ἀγαθοῦ, καθόσον ἕκαστον οἶόν τ' ἦν μεταλαμβάνειν. Εἴτ' οὖν ἦν αἰεὶ ἡ τῆς ὕλης φύσις, οὐχ οἶόν τε ἦν αὐτὴν μὴ μετασχεῖν οὔσαν τοῦ πᾶσι τὸ ἀγαθὸν καθόσον δύναται ἕκαστον χορηγοῦντος: εἴτ' ἠκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης ἡ γένεσις αὐτῆς τοῖς πρὸ αὐτῆς αἰτίοις, οὐδ' ὡς ἔδει χωρὶς εἶναι, ἀδυναμία πρὶν εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν στάντος τοῦ καὶ τὸ εἶναι οἶον ἐν χάριτι δόντος. Δείξεις οὖν τῶν ἀρίστων ἐν νοητοῖς τὸ ἐν αἰσθητῷ κάλλιστον, τῆς τε δυνάμεως τῆς τε ἀγαθότητος αὐτῶν, καὶ συνέχεται πάντα εἰσαεὶ τὰ τε νοητῶς τὰ τε αἰσθητῶς ὄντα, τὰ μὲν παρ' αὐτῶν ὄντα, τὰ δὲ μετοχῇ τούτων τὸ εἶναι εἰσαεὶ λαβόντα, μιμούμενα τὴν νοητὴν καθόσον δύναται φύσιν.

(4, 8, 7) Διττῆς δὲ φύσεως ταύτης οὔσης, νοητῆς, τῆς δὲ αἰσθητῆς, ἄμεινον μὲν ψυχῇ ἐν τῷ νοητῷ εἶναι, ἀνάγκη γε μὴν ἔχειν καὶ τοῦ αἰσθητοῦ μεταλαμβάνειν τοιαύτην φύσιν ἐχούση, καὶ οὐκ ἀγανακτητέον αὐτὴν ἑαυτῇ, εἰ μὴ πάντα ἐστὶ τὸ κρεῖττον, μέσην τάξιν ἐν τοῖς οὔσιν ἐπισχοῦσαν, θείας μὲν μοίρας οὔσαν, ἐν ἐσχάτῳ δὲ τοῦ νοητοῦ οὔσαν, ὡς ὅμορον οὔσαν τῇ αἰσθητῇ φύσει διδόναι μὲν τι τούτῳ τῶν παρ' αὐτῆς, ἀντιλαμβάνειν δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ, εἰ μὴ μετὰ τοῦ αὐτῆς ἀσφαλοῦς διακοσμοῖ, προθυμία δὲ πλείονι εἰς τὸ εἶσω δύοιτο μὴ μείνασα ὅλη μεθ' ὅλης, ἄλλως τε καὶ δυνατὸν αὐτῇ πάλιν ἐξαναδῦναι, ἱστορίαν ὧν ἐνταῦθα εἶδέ τε καὶ ἔπαθε προσλαβούση καὶ μαθούση, οἶον ἄρα ἐστὶν ἐκεῖ εἶναι, καὶ τῇ παραθέσει τῶν

οἷον ἐναντίων οἷον σαφέστερον τὰ ἀμείνω μαθούση. Γνώσις γὰρ ἐναργεστέρα τὰγαθοῦ ἢ τοῦ κακοῦ πείρα οἷς ἢ δύναμις ἀσθενεστέρα, ἢ ὥστε ἐπιστήμη τὸ κακὸν πρὸ πείρας γινῶναι. Ὡσπερ δὲ ἡ νοερά διέξοδος κατάβασίς ἐστὶν εἰς ἔσχατον τὸ χεῖρον - οὐ γὰρ ἐνὶ εἰς τὸ ἐπέκεινα ἀναβῆναι, ἀλλ' ἀνάγκη ἐνεργήσασαν ἐξ ἑαυτῆς καὶ μὴ δυνηθεῖσαν μείναι ἐφ' ἑαυτῆς φύσεως δὴ ἀνάγκη καὶ νόμῳ μέχρι ψυχῆς ἐλθεῖν: τέλος γὰρ αὐτῇ τοῦτο: ταύτη δὲ τὸ ἐφεξῆς παραδοῦναι αὐτὴν πάλιν ἀναδραμοῦσαν - οὕτως καὶ ψυχῆς ἐνέργεια: τὸ μὲν μετ' αὐτὴν τὰ τῆδε, τὸ δὲ πρὸ αὐτῆς ἢ θέα τῶν ὄντων, ταῖς μὲν παρὰ μέρος καὶ χρόνῳ γιγνομένου τοῦ τοιούτου καὶ ἐν τῷ χείρονι γιγνομένης ἐπιστροφῆς πρὸς τὰ ἀμείνω, τῇ δὲ λεγομένη τοῦ παντός εἶναι τὸ μηδ' ἐν τῷ χείρονι ἔργῳ γεγονέναι, ἀπαθεῖ δὲ κακῶν οὔση θεωρεῖ τε περινοεῖν τὰ ὑπ' αὐτὴν ἐξηρητῆσθαι τε τῶν πρὸ αὐτῆς αἰεὶ: ἢ ἅμα δυνατὸν καὶ ἅμφω, λαμβανούση μὲν ἐκεῖθεν, χορηγούση δὲ ἅμα ἐνταῦθα, ἐπεὶπερ ἀμήχανον ἦν μὴ καὶ τούτων ἐφάπτεσθαι ψυχῇ οὔση.

(4, 8, 8) Καὶ εἰ χρηὶ παρὰ δόξαν τῶν ἄλλων τολμῆσαι τὸ φαινόμενον λέγειν σαφέστερον, οὐ πᾶσα οὐδ' ἡ ἡμετέρα ψυχὴ ἔδου, ἀλλ' ἔστι τι αὐτῆς ἐν τῷ νοητῷ αἰεὶ: τὸ δὲ ἐν τῷ αἰσθητῷ εἰ κρατοῖ, μᾶλλον δὲ εἰ κρατοῖτο καὶ θορυβοῖτο, οὐκ ἔα αἰσθησιν ἡμῖν εἶναι ὣν θεᾶται τὸ τῆς ψυχῆς ἄνω. Τότε γὰρ ἔρχεται εἰς ἡμᾶς τὸ νοηθέν, ὅταν εἰς αἰσθησιν ἦκη καταβαῖνον: οὐ γὰρ πᾶν, ὃ γίγνεται περὶ ὀτιοῦν μέρος ψυχῆς, γινώσκωμεν, πρὶν ἂν εἰς ὅλην τὴν ψυχὴν ἦκη: οἷον καὶ ἐπιθυμία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ μένουσα [οὐ] γινώσκειται ἡμῖν, ἀλλ' ὅταν τῇ αἰσθητικῇ τῇ ἔνδον δυνάμει ἢ καὶ διανοητικῇ ἀντιλαβώμεθα ἢ ἅμφω. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἔχει τι καὶ τοῦ κάτω πρὸς σῶμα καὶ τοῦ ἄνω πρὸς νοῦν. Καὶ ἡ μὲν ὅλη καὶ ὅλου τῷ αὐτῆς μέρει τῷ πρὸς τὸ σῶμα τὸ ὅλον κοσμεῖ ὑπερέχουσα ἀπόνως, ὅτι μὴδ' ἐκ λογισμοῦ, ὡς ἡμεῖς, ἀλλὰ νῶ, ὡς ἡ τέχνη οὐ βουλευέται τὸ κάτω αὐτῆς κοσμοῦντος ὅ τι ὅλου. Αἰ δ' ἐν μέρει γινόμεναι καὶ μέρους ἔχουσι μὲν καὶ αὐταὶ τὸ ὑπερέχον, ἄσχολοι δὲ τῇ αἰσθήσει καὶ ἀντιλήψει πολλῶν ἀντιλαμβανόμεναι τῶν παρὰ φύσιν καὶ λυπούντων καὶ ταρραπτόντων, ἅτε οὐ ἐπιμέλονται μέρους καὶ ἐλλειποῦς καὶ πολλὰ ἔχοντος τὰ ἀλλότρια κύκλω, πολλὰ δὲ ὣν ἐφίεται: καὶ ἡδέεται δὲ καὶ ἡδονὴ ἠπάτησε. Τὸ δὲ ἐστὶ καὶ ἀνήδονον ὃν τὰς προσκαίρους ἡδονάς, ἢ δὲ διαγωγὴ ὁμοία.

(4, 9, 1) Ἄρ' ὥσπερ ψυχὴν ἐκάστου μίαν φαμὲν εἶναι, ὅτι πανταχοῦ τοῦ σώματος ὅλη πάρεστι, καὶ ἔστιν ὄντως τὸν τρόπον τοῦτον μία, οὐκ ἄλλο μὲν τι αὐτῆς ὡδί, ἄλλο δὲ ὡδί τοῦ σώματος ἔχουσα, ἐν τε τοῖς αἰσθητικοῖς οὕτως

ἡ αἰσθητική, καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς δὲ ὅλη πανταχοῦ ἐν ἐκάστῳ μέρει, οὕτως καὶ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ σὴ μία καὶ πᾶσαι μία; Καὶ ἐπὶ τοῦ παντός ἡ ἐν πᾶσι μία οὐχ ὡς ὄγκῳ μεμερισμένη, ἀλλὰ πανταχοῦ ταυτόν; Διὰ τί γὰρ ἡ ἐν ἐμοὶ μία, ἡ δὲ ἐν τῷ παντὶ οὐ μία; Οὐ γὰρ ὄγκος οὐδὲ ἐκεῖ οὐδὲ σῶμα. Εἰ μὲν οὖν ἐκ τῆς τοῦ παντός καὶ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ σὴ, μία δὲ ἐκείνη, καὶ ταύτας δεῖ εἶναι μίαν. Εἰ δὲ καὶ ἡ τοῦ παντός καὶ ἡ ἐμὴ ἐκ ψυχῆς μιᾶς, πάλιν αὖ πᾶσαι μία. Αὕτη τοίνυν τίς ἡ μία; Ἀλλὰ πρότερον λεκτέον, εἰ ὀρθῶς λέγεται τὸ μίαν τὰς πάσας, ὡσπερ ἡ ἐνὸς ἐκάστου. Ἄτοπον γάρ, εἰ μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ὄτουοῦν ἄλλου: ἐχρῆν γὰρ ἐμοῦ αἰσθανομένου καὶ ἄλλον αἰσθάνεσθαι, καὶ ἀγαθοῦ ὄντος ἀγαθὸν ἐκείνον εἶναι καὶ ἐπιθυμοῦντος ἐπιθυμεῖν, καὶ ὅλως ὁμοπαθεῖν ἡμᾶς τε πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸ πᾶν, ὥστε ἐμοῦ παθόντος συναισθάνεσθαι τὸ πᾶν. Πῶς δὲ καὶ μιᾶς οὔσης ἡ μὲν λογική, ἡ δὲ ἄλογος, καὶ ἡ μὲν ἐν ζῴοις, ἡ δὲ ἐν φυτοῖς ἄλλη; Πάλιν δὲ εἰ μὴ θησόμεθα ἐκείνως, τό τε πᾶν ἐν οὐκ ἔσται, μία τε ἀρχὴ ψυχῶν οὐχ εὐρεθήσεται.

(4, 9, 2) Πρῶτον μὲν οὖν οὐκ, εἰ ἡ ψυχὴ μία ἡ ἐμὴ καὶ ἡ ἄλλου, ἤδη καὶ τὸ συναμφοτέρων τῷ συναμφοτέρῳ ταυτόν. Ἐν ἄλλῳ γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ταυτόν ὃν οὐ τὰ αὐτὰ πάθη ἔξει ἐν ἑκατέρῳ, ὡς ἄνθρωπος ὁ ἐν ἐμοὶ κινουμένῳ: ἐν ἐμοὶ γὰρ κινουμένῳ καὶ ἐν σοὶ μὴ κινουμένῳ ἐν ἐμοὶ μὲν κινούμενος, ἐν σοὶ δὲ ἔστω ἔσται: καὶ οὐκ ἄτοπον οὐδὲ παραδοξότερον τὸ ἐν ἐμοὶ καὶ σοὶ ταυτόν εἶναι: οὐ δὴ ἀνάγκη αἰσθανομένου ἐμοῦ καὶ ἄλλον πάντη τὸ αὐτὸ πάθος ἔχειν. Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ ἐνὸς σώματος τὸ τῆς ἐτέρας χειρὸς πάθημα ἡ ἐτέρα ἤσθητο, ἀλλ' ἡ ἐν τῷ ὅλῳ. Εἰ δὴ ἔδει τὸ ἐμὸν γινώσκειν καὶ σέ, ἐν τι ἐξ ἀμφοῖν ὄν, συνημμένον σῶμα ἐχρῆν εἶναι: οὕτω γὰρ συναφθεῖσαι ἑκατέρα ἤσθητο ταυτόν. Ἐνθυμείσθαι δὲ προσήκει τὸ καὶ πολλὰ λανθάνειν τὸ ὅλον καὶ τῶν ἐν ἐνὶ καὶ τῶν αὐτῷ σώματι γινομένων, καὶ τοσοῦτῳ, ὅσῳ ἂν μέγεθος ἔχη τὸ σῶμα πολὺ, ὡσπερ ἐπὶ κητῶν λέγεται μεγάλων, ἐφ' ὧν παθήματός τινος περὶ τὸ μέρος ὄντος τῷ ὅλῳ αἰσθησις διὰ μικρότητα τοῦ κινήματος οὐδεμία προσέρχεται: ὥστε οὐκ ἀνάγκη διάδηλον τύπῳ τὴν αἰσθησιν τῷ ὅλῳ καὶ παντὶ εἰσαφικνεῖσθαι ἐνός τινος παθόντος. Ἀλλὰ συμπάσχειν μὲν οὐκ ἄτοπον οὐδὲ ἀπογνωστέον, τύπωσιν δὲ αἰσθητικὴν οὐκ ἀναγκαῖον γίγνεσθαι. Ἀρετὴν δὲ ἐν ἐμοὶ ἔχειν, κακίαν δὲ ἐν ἐτέρῳ, οὐκ ἄτοπον, εἴπερ καὶ κινεῖσθαι ἐν ἄλλῳ καὶ ἐν ἄλλῳ ἐστάναι ταυτόν οὐκ ἀδύνατον. Οὐδὲ γὰρ οὕτως μίαν λέγομεν, ὡς πάντη πλήθους ἄμοιρον - τοῦτο γὰρ τῇ κρείττονι φύσει δοτέον - ἀλλὰ μίαν καὶ πλήθος λέγομεν καὶ μετέχειν <τῆς φύσεως τῆς περὶ τὰ σώματα μεριστῆς γινομένης καὶ

τῆς ἀμερίστου αὐτοῦ, ὥστε πάλιν εἶναι μίαν. Ὡσπερ δὲ ἐπ' ἐμοῦ τὸ γενόμενον περὶ τὸ μέρος πάθος οὐκ ἀνάγκη κρατεῖν τοῦ ὅλου, ὃ δ' ἂν περὶ τὸ κυριώτερον γένηται φέρει τι εἰς τὸ μέρος, οὕτω τὰ μὲν ἐκ τοῦ παντός εἰς ἕκαστον σαφέστερα μᾶλλον ὁμοπαθούντων πολλαχοῦ τῷ ὅλῳ, τὰ δὲ παρ' ἡμῶν ἀδηλον εἰ συντελεῖ πρὸς τὸ ὅλον.

(4, 9, 3) Καὶ μὴν ἐκ τῶν ἐναντίων φησὶν ὁ λόγος καὶ συμπαθεῖν ἀλλήλοις ἡμᾶς καὶ συναλγοῦντας ἐκ τοῦ ὄραν καὶ διαχωμένους καὶ εἰς τὸ φιλεῖν ἐλκομένους κατὰ φύσιν: μήποτε γὰρ τὸ φιλεῖν διὰ τοῦτο. Εἰ δὲ καὶ ἐπωδαὶ καὶ ὅλως μαγεῖται συνάγουσι καὶ συμπαθεῖς πόρρωθεν ποιῶσι, πάντως τοὶ διὰ ψυχῆς μιᾶς. Καὶ λόγος δὲ ἡρέμα λεχθεὶς διέθηκε τὸ πόρρω, καὶ κατακούειν πεποίηκε τὸ διεστῶς ἀμήχανον ὅσον τόπον: ἐξ ὧν ἔστι τὴν ἐνότητα μαθεῖν ἀπάντων τῆς ψυχῆς μιᾶς οὔσης.

Πῶς οὖν, εἰ ψυχὴ μία, ἢ μὲν λογικὴ, ἢ δὲ ἄλογος, καὶ τις καὶ φυτικὴ; Ἡ ὅτι τὸ μὲν ἀμέριστον αὐτῆς κατὰ τὸ λογικὸν τακτέον οὐ μεριζόμενον ἐν τοῖς σώμασι, τὸ δὲ μεριζόμενον περὶ σώματα ἐν μὲν ὄν καὶ αὐτό, περὶ δὲ τὰ σώματα μεριζόμενον παρεχόμενον τὴν αἴσθησιν πανταχοῦ ἄλλην δύναμιν αὐτῆς θετέον, τό τε πλαστικὸν αὐτῆς καὶ ποιητικὸν σωμάτων δύναμιν ἄλλην. Οὐχ ὅτι δὲ πλείους αἱ δυνάμεις, οὐ μία: καὶ γὰρ ἐν τῷ σπέρματι πλείους αἱ δυνάμεις καὶ ἓν: καὶ ἐξ ἑνὸς τούτου πολλὰ ἓν. Διὰ τί οὖν οὐ πανταχοῦ πᾶσαι; Καὶ γὰρ ἐπὶ τῆς μιᾶς ψυχῆς πανταχοῦ λεγομένης εἶναι ἢ αἴσθησις οὐκ ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσιν ὁμοία, ὃ τε λόγος οὐκ ἐν ὅλῳ, τό τε φυτικὸν καὶ ἐν οἷς μὴ αἴσθησις: καὶ ὅμως εἰς ἓν ἀνατρέχει ἀποστάντα τοῦ σώματος. Τὸ δὲ θρεπτικόν, εἰ ἐκ τοῦ ὅλου, ἔχει καὶ ἐκείνης. Διὰ τί οὖν οὐ καὶ παρὰ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸ θρεπτικόν; Ὅτι τὸ τρεφόμενον μέρος τοῦ ὅλου, ὃ καὶ παθητικῶς αἰσθητικόν, ἢ δὲ αἴσθησις ἢ κρίνουσα μετὰ νοῦ ἕκαστου, ἢ οὐδὲν ἔδει πλάττειν τὸ ὑπὸ τοῦ ὅλου τὴν πλάσιν ἔχον. Ἐπεὶ γὰρ ἐποίησεν αὐτήν, εἰ μὴ ἐν τῷ ὅλῳ τούτῳ ἔδει αὐτήν εἶναι.

(4, 9, 4) Ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται ὡς μὴ θαυμάζειν τὴν εἰς ἓν ἀναγωγὴν. Ἀλλὰ γὰρ ζητεῖ ὁ λόγος, πῶς μία; Ἄρα γὰρ ὡς ἀπὸ μιᾶς ἢ μία αἱ πᾶσαι; Καὶ εἰ ἀπὸ μιᾶς, μεριζομένης ταύτης ἢ μενούσης μὲν ὅλης, ποιούσης δὲ παρ' αὐτῆς οὐδὲν ἦττον πολλαῖς; Καὶ πῶς ἂν μένουσα οὐσία πολλαῖς ποιῶι ἐξ αὐτῆς; Λέγωμεν οὖν θεὸν συλλήπτορα ἡμῖν γενέσθαι παρακαλέσαντες, ὡς δεῖ μὲν εἶναι μίαν πρότερον, εἶπερ πολλαί, καὶ ἐκ ταύτης τὰς πολλαῖς εἶναι. Εἰ μὲν οὖν σῶμα εἴη, ἀνάγκη μεριζομένου τούτου τὰς πολλαῖς γίγνεσθαι, ἄλλην πάντη οὐσίαν, τὴν δὲ ἄλλην γινομένην: καὶ ὁμοιομεροῦς οὔσης ὁμοειδεῖς πάσας γενέ-

σθαι εἶδος ἐν ταῦτὸν φερούσας ὅλον, τοῖς δὲ ὄγκοις
ἑτέρας: καὶ εἰ μὲν κατὰ τοὺς ὄγκους εἶχον τοὺς ὑποκει-
μένους τὸ ψυχαι εἶναι, ἄλλας ἀλλήλων εἶναι, εἰ δὲ κατὰ τὸ
εἶδος, μίαν τῷ εἶδει ψυχᾶς εἶναι. Τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ μίαν
καὶ τὴν αὐτὴν ἐν πολλοῖς σώμασι ψυχὴν ὑπάρχειν καὶ πρὸ
ταύτης τῆς μιᾶς τῆς ἐν πολλοῖς ἄλλην αὖ εἶναι μὴ ἐν
πολλοῖς, ἀφ' ἧς ἢ ἐν πολλοῖς μία, ὡσπερ εἶδωλον οὔσα
πολλαχοῦ φερόμενον τῆς ἐν ἐνὶ μιᾶς, οἷον εἰ ἐκ δακτυλίου
ἐνὸς πολλοὶ κηροὶ τὸν αὐτὸν τύπον ἀπομαζάμενοι φέροιεν.
'Εκείνως μὲν οὖν ἀνηλίσκετο ἂν εἰς πολλὰς ἢ μία, ὡς δὲ
τὸ δεύτερον ἀσώματον μὲν ἢ ψυχὴ ἐγίνετο. Καὶ πάθημα
μὲν ὃν θαυμαστὸν οὐδὲν εἶχε μίαν ποιότητα γενομένην
ἐξ ἐνός τινος ἐν πολλοῖς εἶναι: καὶ εἰ κατὰ τὸ συναμφό-
τερον δὲ ἢ ψυχῆ, θαυμαστὸν οὐδέν. Νῦν δὲ ἀσώματόν
τε αὐτὸ τιθέμεθα καὶ οὐσίαν.

(4, 9, 5) Πῶς οὖν οὐσία μία ἐν πολλαῖς; Ἡ γὰρ ἢ μία ἐν
πᾶσιν ὅλη, ἢ ἀπὸ ὅλης καὶ μιᾶς αἰ πολλὰ ἐκείνης μενού-
σης. Ἐκείνη μὲν οὖν μία, αἰ δὲ πολλὰ εἰς ταύτην ὡς
μίαν δοῦσαν ἑαυτὴν εἰς πλῆθος καὶ οὐ δοῦσαν: ἱκανὴ γὰρ
πᾶσι παρασχεῖν ἑαυτὴν καὶ μένειν μία: δύναται γὰρ εἰς
πάντα ἅμα καὶ ἑκάστου οὐκ ἀποτέμνεται πάντη: τὸ αὐτὸ
οὖν ἐν πολλοῖς. Μὴ δὴ τις ἀπιστεῖτω: καὶ γὰρ ἢ ἐπιστήμη
ὅλη, καὶ τὰ μέρη αὐτῆς ὡς μένειν τὴν ὅλην καὶ ἀπ' αὐτῆς
τὰ μέρη. Καὶ τὸ σπέρμα ὅλον καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὰ μέρη, ἐν
οἷς πέφυκε μερίζεσθαι, καὶ ἕκαστον ὅλον καὶ μένει ὅλον οὐκ
ἡλαττωμένον τὸ ὅλον - ἢ δ' ὕλη ἐμέρισε - καὶ πάντα ἓν.
'Ἄλλ' ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, εἶποι τις ἂν, τὸ μέρος οὐχ ὅλον. Ἡ
κάκει ἐνεργεῖα μὲν μέρος τὸ προχειρισθὲν οὐ χρεῖα, καὶ
τοῦτο προτέτακται, ἔπεται μέντοι καὶ τὰ ἄλλα δυνάμει
λανθάνοντα καὶ ἐστὶ πάντα ἐν τῷ μέρει. Καὶ ἴσως ταύτη
ἢ ὅλη λέγεται, τὸ δὲ μέρος: ἐκεῖ μὲν οἷον ἐνεργεῖα ἅμα
πάντα: ἔτοιμον οὖν ἕκαστον, ὃ προχειρίσασθαι θέλεις:
ἐν δὲ τῷ μέρει τὸ ἔτοιμον, ἐνδυναμοῦται δὲ οἷον πλησιά-
σαν τῷ ὅλῳ. Ἐρημον δὲ τῶν ἄλλων θεωρημάτων οὐ δεῖ
νομίζειν: εἰ δὲ μή, ἔσται οὐκέτι τεχνικὸν οὐδὲ ἐπιστημο-
νικόν, ἀλλ' ὡσπερ ἂν καὶ εἰ παῖς λέγοι. Εἰ οὖν ἐπιστη-
μονικόν, ἔχει δυνάμει καὶ τὰ πάντα. Ἐπιστήσας γοῦν ὃ
ἐπιστήμων ἐπάγει τὰ ἄλλα οἷον ἀκολουθία: καὶ ὃ γεωμέ-
τρης δὲ ἐν τῇ ἀναλύσει δηλοῖ, ὡς τὸ ἐν ἔχει τὰ πρὸ αὐτοῦ
πάντα, δι' ὧν ἢ ἀνάλυσις, καὶ τὰ ἐφεξῆς δέ, ἀ' ἐξ αὐ-
τοῦ γεννᾶται. Ἄλλα ταῦτα διὰ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν
ἀπιστεῖται, καὶ διὰ τὸ σῶμα ἐπισκοτεῖται: ἐκεῖ δὲ φανὰ
πάντα καὶ ἕκαστον.